

821.512.122-94

2 80

к

Аубәкір Кеңес Аманұлы

АРХИВТІК
ҚОР

теңізден

терген

маржандар

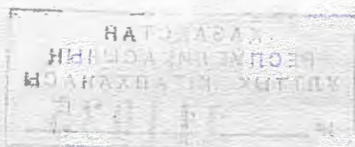
821.512.122-97

7 80

ӘУБӘКІР КЕҢЕС АМАНҰЛЫ

ТЕҢІЗДЕН ТЕРГЕН МАРЖАНДАР

728

УДК 28
ББК 86.38
Т 34

Жинақтап, құрастырушы:
Әубәкір Тегі Кеңес Аманұлы

КЕҢЕСШІЛЕРІ:
Қари Абдуллаһ Гезер
Қари Зухра Гезер

Т 34 Теңізден терген маржандар - Павлодар: ЭКО, 2009 ж. - 481 б.

ISBN 9965-08-354-1

Бұл кітапта Құран Қерімнің, кейбір діни ұғымдардың және мұсылмандықтың жолдары мен салт дәстүрлерін халыққа қарапайым тілмен түсіндірілген мақалалармен ғылыми деректер таңдалып, сұрыпталған.

ББК 86.38

ISBN 9965-08-354-1

АЛҒЫ СӨЗ

Соңғы жылдары халқымыз ислам дінінен, мұсылмандықтан көз жазып қалып, заман кезеңдерінің қалың тұмандарында адасып, бағытынан жаңылып тұрған кезінде қараңғылық сейіліп, арайлап таң атты, шапағын шашып күн шықты. Халқымызды, мұсылмандықтың кең құшағы ашылып, қайтадан бауырына басып, ислам дінінің нұрына бөлеп, ұмытқандарына үміт отын жандырып, табыстыра, таныстыра бастады.

Халқымыз бітелген бұлақтың көзін ашып, көптен шөліркеген рухани шөлдерін басуға тырысып, сусындап жатыр. Мұсылмандық сергігіп, серпіле бастады. Діни оқуларға жол ашылды. Мешіттер салына бастады. Аллаһ Тағалаға сиынушылар, құлдық етушілер, мешітке барушылар, намаз оқып, ораза ұстаушылар қатарлары көбейе бастады, әсіресе жастар тарапынан. Дегенмен ұмтылысымыз болғанымен әліде ұтылысымыз көп. Діни сауаттылығымыз төмен. Жетімсіз. Ислам дінінің қасиеттерін, парыздарымен сүннеттерін, салт-дәстүрлерін, олардың қолдану жолдарын уағыздау, оқыту, үйрету әлі де сылбыр, баяу. Ал халықтың көпшілігі арабша оқи да, түсіне де бермейді. Оларға көмек керек. Ауылдағы имам-молдалардың өздері оқытуды, үйретуді, тәрбиені қажет етеді. Көргендері аз. Олардың білімін, тәжірибелерін жоғарлатып, байытуда аудан, облыс, үлкен медресе-мешіттерде арнайы оқытулар жоқтың қасы. Қазіргі шығарылып жатқан діни кітаптар, журнал-газеттер, үн таспаға жазылған уағыздар, зікірлер ауылдық жерлерге жете бермейді. Ауылды былай қойғанда орталық мешіттердің өзінде, әсіресе бейсенбі-жұма күндері келетін мындаған жастарға көңіл бөліп, исламнің әдет-ғұрыптары жөнінде азда болсын уағыз айтып, жол сілтеу жоқ. Құран оқып, садақа жинаумен шектеледі. Сонда келушілердің сапасы емес саны ғана назарға алынатын сияқты. Әйтпесе жастардың, (ішінде мосқалдары да бар), мешітке киіп келетін

ұсқынсыз киімдері: шалбарлары тыртыған, балақтары тылтиған, кіндіктері жылтиған, шаштары үрпиген. Қасиетті, киелі мешіттің табалдырығын аттатпақ тұрғай, көшеде көрсең қомсынып, қымсынып, ұялғаныңнан теріс айналып кетерлік. Мешітте кезекші жамылғыш, орамал бар дейді. Ол — көз бояушылық. Кімді-кім алдайды? Сол келіп жатқандарға сыпайы киініп, таза келіндер деген бір ауыз сөз айтылмайды. Тек құран оқумен шектеледі. Біреулер көп талап қойсақ жастарды үркітіп аламыз дейді. Үркектермен сан көбейткенде не ұтамыз? Діни сезімді, сенімді солқылдақтыққа, тұрақсыздыққа, босбелбеулікке жеңдіруге бола ма? Онсызда қазір Қазақстанда арамшөптей қаптаған дінсымақтар көбейіп, оларға есігімізді айқара ашып, «әй» - дейтін әже, «қой» - дейтін қожа болмай, кейде ұрғансып, ұрысқан болып қояды да, тілді де батырмай, «мамық», жасық заңдармен жасқап, еркелете есіртіп, емексіте еркінсітіп, анда- санда «әй-қойсаңдаршы» деп жалпақшешейлікке, көлгірсуге бойларын үйретіп, жастарымыздың арасында ойларына келгенін істеп жүрген жоқ па.

Елімізде әліде ислам дінінің тізгінін керіп те, берік те ұстайтын кезені келгенімен кезегі келмей тұр ғой. Ислам мұсылмандықтың санына зәру емес, сапасынан көп кедергілер көріп келе жатқан дін.

Мен терең діни білімді адам емеспін, бірақ құдайдың құлы, Мұхаммедтің үмбеті екенімізді ата-әжелеріміз, әкешешелеріміз санамызға сіңіріп өсірген ұрпақтарының бірімін. Дін жайында жазылған баяндамаларды, мақалаларды, түсініктерді, үн таспаға жазылған зікірлерді, уағыздарды оқып, тыңдап, ойымды оятып, санадағы сезімдерді, сенімдерді сергітіп, серпілдіретіндерін жинап, сақтап келемін.

Соңғы жылдары Астана қаласында шығатын «Инфо-Цес» деген газетте жарияланған Мақсұтбек Сүлеймен деген

азаматтың ислам дінінің қасиеттері, парыздарымен сүннеттері, салт-дәстүрлері туралы мақалалары және олардың қарапайым тілмен түсіндірілуі оқыған адамдардың ойларын оятып, сезім-сенімдерін сергітіп, серпілтіп, көпшілік түсіне бермейтін, білмейтін көптеген діни ұғымдарды таңдап, талдап, талғап түсіндіретін құнды еңбектер екен. Ойыма түрткі салды.

Өзімнің жинап жүргендерім бар, Мақсұтбек Сүлейменнің және басқа авторлардың осы уақытқа дейін жариялағандары бар, бәрін жинақтап кітап етіп шығарсам көпшілікке азда болса көмегім тиер деп ойладым.

Жинақтағандарымды Абдуллаһ қариға және ол кісінің зайыбы Зухра қариға көрсетіп, ақыл-кеңес сұрадым.

Екеуі де Түркияда туып-өскен, 60 жылдардың түлектері, 13 жастарында қари атағына (дәрежесіне) ие болған.

Қари – құранды жатқа білетін адамдар. Оны анықтап жатқаным осыдан 2-3 жыл бұрын жазылған мақаламдағы қари деген сөзді бір облыстың газетінде қария деп түзетіпті.

Екі қарида терген, бергендерімді оқып шығып, көпшілікке көмек берерлік құнды жинақтар екен деп бағалады.

Сондықтан екі қаридың қамқорлығымен, көмегімен, басшылығымен тәуекелге бел байладық.

Оқырманға ой салып, көкірегінің көзін ашып, сауапты істерге нұсқай алса – сіздер үшін жасаған еңбегіміздің еш болмағанына ризамыз.

Оқыған сізге де, дайындаған бізге де сауабы тисін.

Кеңес Аманұлы

15 қазан, 2008 жылы

Астана қаласы

ФАТИХА СҮРЕСІ

Әбуузу билләһи минәш-шайтаанир-рајсиим. Бисмилләһир-рахмаанир-рахиим. «Әлхамду лилләһи раббил-ғааләмиин* Ар-рахмаанир-рахиим *Мәәлики йәумиддин * Иййәкә нәббуду уә-иййәкә нәстәһиин* Индинәс-сирааталь-мустәққим * сирааталь-ләзинә әнғәмтә ғәләйһим * Ғайрил-мағдууби ғәләйһим уә ләд-даалиин». (Әмин).

Қазақша мағынасы: Алланың атымен қуылған шайтаннан сақтанамын. «Аса рахымды, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын. Барлық мадақ бүкіл әлемдердің Раббы Аллаға тән. Аса рахымды, ерекше мейірімді. Қиямет күнінің иесі. Саған ғана құлшылық қыламыз әрі Сенен ғана жәрдем тілейміз. Бізді тура жолға сала гөр. Нығметке бөлегендеріңнің жолына, ашуға ұшырағандардың және адасқандардың жолына емес».

Сүренің ерекшелігі туралы.

Фатиха сүресі Алланың Елшісі Мұхаммедке (с.а.с.) Меккеде уахи етілген. Реттік тұрғыдан Құран Кәрімнің ең бірінші сүресі. Жеті аяттан тұрады. «Әл-Фатиха» – «Ашушы» деп аталуы Құран сүрелерінің ішіндегі алғашқы беташар сүре болуына байланысты. Бұл сүре қысқалығына қарамастан Қасиетті Құран Кәрімнің ең басты мағыналарын қарастырады. Мұнда дін негіздері, имани таным, ғибадат шарият, ақырет күніне сенім сияқты нақты мәселелер қамтылған. Әлемдердің Иесі – Жаратушыға жалбарынып, тек Соған ғана табынып, ғибадат ету, Содан ғана медет тілеу, тура жолында жүруді нәсіп етуді сұрау, бұрынғы адасушылардың, Оның қаһарына ұшырағандардың жолдарынан сақтану бар бұл сүреде.

Фатиха сүресі Құран Кәрімнің барлық сүрелерінің көшбасшысы ретінде «Уммул-Құран» «Құранның анасы» деп те аталады.

Фатиха сүресінің ерекшелігі жайында Алланың Елшісі (с.а.с.) былай дейді: «Жаным қолыңда болғанмен ант етейін,

Тәураатта да, Інжілде де, Забурда-да, Фурқанда да дәл ондай нәрсе түспеген. Ол – қайталанатын жеті (аят) пен маған берілген ұлы Құран» (Ахмад риуаят еткен).

Пайғамбарымыз (с.а.с.) сахабасы Әбу Сағид ибн әл-Мәэллиге (р.а.): «Саған Құрандағы ең ұлы сүрені үйретемін. Ол – Әлхамдулилләһи раббил-ъаламин – қайталанушы жеті аят пен маған берілген Ұлы Құран», – деген (Бұхари риуаят еткен хадис).

Алланың Елшісі (с.а.с.) басқа бір хадисінде былай деген: «Кітаптың Фатихасы (Беташар сүресі) әрбір дертке ем» (Бәйһақи риуаяты).

Фатиха сүресі әрбір мұсылман күнделікті бес уақыт намазында бірнеше он мәрте оқитын бірден-бір сүре. Пенде: «Әлхамду лилләһи раббил-ъаләмин», – дегенде, Алла: «Пендем Мені мадақтады», – дейді. «Ар-рахманир-рахим», – дегенде, Алла: «Пендем Маған мақтау айтып, дәріптеді», – дейді. Пенде: «Мәлики йәумид-дин», – дегенде, Алла: «Пендем Мені даңқымды айтты», – дейді. «Ийәкә нәъбуду уә ийәкә нәстәһин», – дегенде, Алла: «Бұл – Мені мен пендемнің арамыздағы нәрсе, пендеме сұрағанын беремін», – дейді. Пенде: «Иһдинәс-сираталь-мустәқим сираталь-ләзинә әнъәмтә әләһим, ғайрил-мағ-дуби әләһим уә ләд-даллин», – дегенде, Алла: «Бұл – пендемнің сұрағаны, пендеме сұрағанын беремін», – дейді.

Ибн Аббас былай дейді: «Бірде Расулаллаға (с.а.с.) бір періште келіп: «Өзіңнен бұрынғы Пайғамбарларға түсірілмеген екі нұрмен сүйіншілейміз. Ол – Кітаптың Фатихасы мен Бақара сүресінің соңғы аяттары. Олардың әрбір әрпін оқысаң сұраған нәрсең беріледі», – деген».

Бисмилләһир-рахманир-рахим туралы

Мағынасы: «Аса рахымды, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын». Құрандағы Тәубе сүресінен басқа барлық сүрелер осы бисмилләмен басталынған. Мұндағы хикмет

пенделердің әрбір істерін, сөздерін Алла Тағаланың есімімен байланыстыруы керектігіне нұсқайды.

Сүренің қысқаша тәпсірі

«Әлхамду лилләһи раббил-ғааләммиин» – «Барлық мадақ бүкіл әлемдердің Раббы Аллаға тән».

«Ар-рахмаанир-рахиим» – «Аса рахымды, ерекше мейірді».

«Мәәлики йәумид-диин» – «Қиямет күнінің иесі».

«Иййәәкә нәббуду уә иййәәкә нәстәһиин» – «Саған ғана құлшылық қыламыз әрі Сенен ғана жәрдем тілейміз».

«Иһдинәс-сирааталь-мустәққим» – «Бізді тура жолға сала гөр».

«Сирааталь-ләзиинә әһәмтә ғәләһиим» – Нығметке бөлегендеріңнің жолына».

«Ғайрил-мағдууби ғәләһиим уә ләд-даалиин»

– «Ашуға ұшырағандардың жолына емес».

Түсініктемесі: Өзіңнің тура жолыңнан адасып, қаһарыңа тап болғандардың жолдарынан аулақ қылып, сақтай гөр.

Фатихадан соң «Әминді» айту туралы

Фатиха сүресін оқыған соң «Әмин» сөзін айту сүннет. Бұл туралы Алланың Елшісі (с.а.с.): **«Жәбірейіл маған Фатиханы оқыған сайын «Әмин» деп айтуды үйретті. «Ол – Кітаптың хатымына ұқсас», – деп айтты»,** – деген.

Алланың Елшісі (с.а.с.): Имам **«Әминді» айтқанда сендер де «Әмин» деңдер. Өйткені кімнің «Әмин» деп айтуы періштелердің «Әмин» деп айтуымен бір шықса, оның бұрынғы күнәлары кешірледі»,** – деген.

«Әмин»- дұға сөз, мағынасы: «Ия, Алла, қабыл ет».

ЫҚЫЛАС СҮРЕСІ

Оқылуы: Бисмилләһир-рахмаанир-рахим:

«Қул һуаллаһу әхәд * Аллаһус-самад * Ләм йәлид уа ләм йуулад * Уа ләм йәкул-лаһу куфуән әхәд *

Қазақша мағынасы: «(Ей, Мұхаммед! оларға айт: Ол-Алла біреу. Алла – мұңсыз. Ол тумады да, туылмады да. Әрі Оған ешкім тең емес).

Сүренің түсу себебі

Ықылас сүресінің түсуі жайында Имам Ахмад Убәй ибн Қағбтен жеткізген мынадай риуаят бар: «Мүшріктер Пайғамбарға (с.а.с.) келіп: «Ей, Мұхаммед! Бізге өзіңнің Раб-бынды сипатта», - десті. Сонда Ықылас сүресі түсті».

Сүренің ерекшелігі туралы

Ықылас сүресі Құран Кәрімдегі 112-ші сүре. Меккеде түскен. Төрт аяттан тұрады. Аяттардың негізгі мағынасы Алла Тағаланың бірлігі – таухид туралы. Осы тұрғыдан алғанда Ықылас сүресі Құран Кәрімнің үштен біріне тең.

Алланың Елшісі (с.а.с.) Абдулла ибн Хубейбке (р.а.): «Қул һуаллаһу ахад» пен екі сақтану сүресін /Фәлақ, Нас сүрелерін/ кешке және таңертең үш рет оқуың барлық қажетіңе жеткілікті», - деген.

Алланың Елшісі /с.а.с./ былай деген: «Кімде-кім «Қул һуаллаһу ахадты» үш мәрте оқыса бүкіл Құранды оқығандай болады».

Расулалла /с.а.с./: «Кімде-кім «Қул һуал-лаһу ахадты» он рет оқыса Алла оған жәннатта бір үй салады», - деді.

Расулалла /с.а.с./ : «Алла ең ұлық әрі ең жақсы», - деді.

Сонда Расулалла /с.а.с./: «Ол – «Қул һуаллаһу ахад», Құранның үштен біріне тең», - деді /Бұхари, Муслим риуаят еткен/.

Ықылас сүресі толықтай Алла Тағаланы таныстыру. Алла Тағала туралы танымымыз күшейген сайын Оған деген

күлшылығымыз да жақсара түседі. Бұл сүренің Құранның үштен біріне тең болуының сыры туралы ғұламалар: «Құран Кәрімнің негізгі ілімдері үшеу: Алланың бірлігі, шарифат үкімдері және бұрынғылардың қиссалары. Ықылас сүресі осылардың алғашқысын қамтып тұр. Сондықтан да Құранның үштен біріне тең сипатта», - дескен.

Сүренің қысқаша тәпсірі

«Құл һуаллааһу ахәд» – «Айт: Ол Алла – біреу».

Түсініктемесі: «Құл» – «айт», яғни Алла Тағала Елшісіне (с.а.с.) осылай айтуын бұйырып тұр. Пайғамбарға (с.а.с.) айтылған әмір барша мұсылмандарға да қатысты. Менің, яғни Раббыңның жайын сұрағанға былай деп айт. Әлемдердің Жаратушысы мүшріктер мен әрнеге табына беретін наным таңымы жағынан адасушы қауымдар айтып жүргендей, екеу де, үшеу де емес. Немесе кейбіреулердің тантип жүргендері секілді. Оның ешқандай серіктері де, орынбасарлары мен уәзірлері де, кеңесшілері мен көмекшілері жоқ. Ол – біреу.

Ибн Жүзәй Әт-Тәһзил ли ұлум әт-Тәнзил атты кітабында былай деген:

«Алла Тағаланың бірлік сипатының үш түрлі мағынасы бар және үшеуі де Оның сипаттарына сай келеді. Біріншісі: Ол – біреу, яғни екіншісі жоқ – санамалауға жатпайды. Екіншісі: Ол – бір, яғни Оның сай келетін теңдесі де, серігі де жоқ.

Үшіншісі: Ол – бір, яғни ешқашан да бөлікке бөлінбейді. Бұл сүренің түсірілуіндегі мақсат – мүшріктерге жауап, олардың табынып жүрген серіктерін теріске шығару. Алла Тағала Құран Кәрімде Өзінің бірлігі туралы айқын дәлелдер түсірген. Олардың ең анықтары төртеу.

Біріншісі: «Жарата алатын жарата алмайтынмен тең бе?»

Екіншісі: «Егер ол екеуінде (жер мен көкте) Алладан өзге құдайлар болса, екеуі де бұзылып кетер еді».

Үшіншісі: «Егер олар айтып жүргендей Онымен бірге басқа

тәңірлер болса, олар да Аршының Иесіне қарай ұмтылар еді».

Төртіншісі: «Алла ешқандай бала иемденбеді. Онымен бірге еш тәңір де жоқ. Ондай болғанда әрбірі өзінен жаратқанын алып кетіп, бір-біріне үстемдік қылар еді. Алла олардың сипаттағандарынан пәк.

«Аллаһус-самад» – «Алла – Мұңсыз». Ас-Самад – Алла Мұқтажсыз, барлық жаратылыс атаулы Оған мұқтаж дегенге саяды. «Ас-Самад – Ие», «Ас-Самад – тумаған әрі туылмаған деген мағынаны білдіреді. Яғни, кейінгі аяттар осы сипаттың анықтамасы», – дейді.

«Ләм йәлид уа ләм йуулад» – «Ол тумады да туылмады да».

«Уа ләм йәкул-ләһу куфуэн әхәд» – «Әрі Оған ешкім тең емес».

ФАЛАҚ СҮРЕСІ

Оқылуы: Бисмилләһир-рахмаанир-рахиим.

«Кул әбуузу бираббил-фалақ* Миң шәрри маа халақ* Уа миң шәрри ғаасикин изәә уақаб* Уа миң шәррин-нәффәсәәти фил-ъуқад* Уа миң шәрри хаасидин изәә хасад».

Фалақ және Нас сүрелерінің түсу себептері

Тәпсіршілердің айтуларына қарағанда сақтану сүрелері – Фалақ пен Нас сүрелерінің түсуіне Пайғамбарымызға^(с.а.с.) ябуди сиқыршы Ләбидтің сиқыр жасауы себеп болған. Сол оқиға туралы Айша анамыз (р.а.) былайша баяндаған: «Расулалланы (с.а.с.) Бәни Зурайық елінен Ләбид ибн әл-Асам деген адам сиқырлады. Сонда Расулаллаға (с.а.с.) істемеген ісі істеген сияқты болып көрінетін болды. Бір күні менің бөлmemде Расулалла (с.а.с.) ұзақ дұға жасады. Сосын: «Ия, Айша! Алланың менің сурағаныма жауап бергенін сезбедің бе? Маған екі кісі келіп біреуі бас жағымда, екіншісі аяқ жағымда отырды. Сосын біреуі екіншісіне: «Бұл кісіге не болған?», – деп сұрады. Екіншісі: «Сиқырланған», – деді. Сонда біріншісі: «Сиқырлаушы

кім?» — деп сұрады. Екіншісі: «Ләбид ибн әл-Асам», — деді. Біріншісі: «Немен сиқырлады?», — деп сұрады. Екіншісі: «Тарақ, тарақтағы шаш және еркек құрма ағашының басындағы шашақтарымен», — деді. Біріншісі: «Олар қайда?» — деп сұрады. Екіншісі: «Зәруан құдығында», — деп жауап берді», — деді. Со-
сын Расулалла (с.а.с.) сол құдыққа сахабаларымен бірге барып қайтты.

Сүренің ерекшелігі туралы

Фалақ сүресі Құран Кәрімдегі 113-ші сүре. Меккеде түскен. Бес аяттан тұрады. Алла Тағала бұл сүреде Өзінің Елшісіне (с.а.с.) және барлық мұсылмандарға дүниеде кездесетін жамандықтар мен жын-шайтандардың кесірлерінен сақтануды үйретеді. Фалақ және одан кейінгі Нас сүрелері «Әл-Муъаууизә-тәни» — сақтанушы екі сүре деп аталады. Пайғамбарымыз (с.а.с.) осы екі сүрені оқып, сақтанып жүретін болған. Бұл туралы Айша анамыз (р.а.) былай дейді: «Пайғамбар (с.а.с.) әрбір түні төсекке жатарда екі алқаның қосып, оларға «Қул һуаллаһу әхәд», «Қул әузу бираббил-фалақ» және «Қул әузу бираббин-насты» оқып, бүкіл денесін сипайтын. Басы мен жүзінен бастап, денесінің алдыңғы жағын қамтитын. Осылай үш рет жасайтын». (Бұхари риуаяты).

Фалақ пен Нас сүрелерінің артықшылықтары туралы мынадай риуаяттар бар. Алланың Елшісі (с.а.с.) ұқба ибн Амрге (р.а.): «Бүгін түнде түскен аяттарға қарамайсың ба? Бұрын-соңды мұндай аяттар түспеген: «Қул әузу бираббил-фалақ» және «Қул әузу бираббин-нас», — деген.

Расулалла (с.а.с.) Абдулла ибн Хубейбке (р.а.): «Қул һуаллаһу ахад» пен екі сақтану сүресін (Фалақ, Нас сүрелерін) кешке және таңертең үш рет оқуың барлық қажетіңе жеткілікті», — деген.

Сүредегі жекелеген сөздерге түсініктеме

Сиынамын: Пана, қолдау, қорғау іздеймін, сақтанамын. Тек Алла ғана Оның атымен сақтанып, сиынуға лайықты.

Сақтанылған нәрселер мұнда төртеу:

1. «**Жаратқан нәрселердің кесірінен**»: Бұл діндегі, дүние мен ақыреттегі жаманшылық атаулыдан сақтанамын.

2. «**Қараңғылық басқан сәтте түннің кесірінен**»: Қараңғылық басқанда жындардың ішіндегі ең нақұрыстары бой көтеріп шыға бастайды. Сол сияқты адамдардың да жамандары көрінеді.

3. «**Түйіншектерге дем салушылардың кесірінен**»: Бұл сиқырдың әсерінен болатын іс. Мұндағы дем салушылар жіптерді түйіншектейтін сиқыршы әйелдер. Сиқырларын осы жіптерге байлайды.

4. «**Күндеген сәттегі күншілдердің кесірінен**»: Бұл Ібілістің барлық ұрпақтары мен ізіне еруші шайтандарды қамтиды. Өйткені олар адам баласына қызғаныш білдірушілердің ең үлкендері.

«**Күндеген сәтте**» дегеннің мағынасы қызғанушының қызғанышын білдірмей жасыруы. Егер қызғанышқа тап болған кісі Алланың атымен сақтанса, Алланың қалауымен оның ешқандай да әсері болмайды.

Сүренің қысқаша тәпсірі

«Қул әбуузу бираббил-фалақ» – «Таңның Раббына сиынамын».

Түсініктемесі: «Ей, Мухаммед! Қараңғылықтың пердесі сөгіліп, таң жарығы пайда болып, ак пен қараның ара-жігі ашылатын уақ – фалақтың, яғни таңның Иесімен сиынамын деп айт!».

Дүниедегі неше түрлі бәле-жала, жамандық атаулыдан, қорқыныш пен үрейден, жын-шайтан мен адамзаттың кесірлерінен, есімімен сақтанып, пана тілеуге тек Алла Тағала ғана лайықты.

Фалақ сөзінің мағынасы жайында көптеген пікірлер бар: Ибн Жәрир: «Ең дұрыс пікір: фалақ — таң», — деген.

«Миң шәрри маа халақ» — «Жаратқан нәрселердің кесірінен».

Түсініктемесі: «Оның Алланың жаратқан барлық нәрселерінің: адамдар мен жындардың, жан-жануарлар мен жәндіктердің — барлығының жамандықтарынан, кесір-кесапаттарынан сақтанамын де».

«Уа миң шәрри гаасиқин изәә уақаб» — «Қараңғылық басқан сәтте түннің кесірінен».

Түсініктемесі: Түн мезгілінде орын алатын жамандықтардан. Айналаны түн қараңғылығы басып, тас-түнек орнаған шақ-жын-шайтандар мен зұлым ниеттілердің бас көтеріп, белсенді әрекет ететін мезгілі. Өдетте халық арасында түн қатып жүру жақсылыққа жорылмайды. Қазақта «Түнде жүріп түрі бұзылғаннан қорық» деген мәтел бар. Ендеше осы бір шақтың жамандықтарынан сақтану керек. Өлең тілімен айтқанда:

Төніректі қара түнек басқанда,

От-найзағай ойнаса да аспанда,

Жүрегiңмен Раббынды есіне ал,

Одан өзге ешкімнен де жасқанба.

«Уа миң шәррин-нәфәсәәти фил-ъуқад» —

«Түйіншектерге дем салушылардың кесірінен».

Түсініктемесі: Түйіншектерге дем салушылар — сиқыршылар. Олар біреуге қарсы сиқыр жасағанда жіпті әр жерінен түйіп, сол түйіндерге дуасын оқып түкіретін болған. Бірде Жәбірейіл періште (а.с.) Пайғамбарымызға (с.а.с.) келіп: **«Уа, Мухаммед! Ауырып жатсың ба?»** — деп сұрайды. Алланың Елшісі (с.а.с.): **«Иә»**, — деп жауап береді. Сонда Жәбірейіл (а.с.): **«Бимилләһи арқик мин купли дәғиң йу 'зик, уа миң шарри кулли хасидин уа айнин, Аллаһу йәшифик»**, — деп дұға оқыған. Сонан соң Пайғамбарымыз (с.а.с.) айығып кеткен. (Мүслім риуаят еткен).

«*Уа миң шәрри хаасидин изәә хасад*» – «Күндеген сәттегі күншілдердің кесірінен (сиынамын) де».

Түсініктемесі: Хасад, яғни қызғаныш – жалпы ұғым, ол көреалмаушылық, іштарлық, бір нәрсеге шектен тыс тандану, көз. тию сияқты жалқы ұғымдарды камтиды. Бұл Құран сөздерінің көп. мағыналылық сипаттарының бір көрінісі. Ислам дінінде бір кісінің нығметке, не бір артықшылыққа ие болғанын қызғанып, күндеу ең бір нашар әдетке, мұсылманға жат пиғылға жатады. Ондай дерттен арылу керек. Өйткені бұл Алла Тағаланың пенделерінің арасында бөліп берген несібелері мен артықшылықтарын мойындамаудың, тағдырға разы болмаудың белгісі. Алла Тағала өзінің сүйікті пенделерін осындай жамандықтардан Өзінің атымен сақтануға шақырады.

НАС СҮРЕСІ

Оқылуы: Бисмилләһир-рахмаанир-рахим. «*Құл әбуузу бираббин-нәәс Мәликин-нәәс * Иләһин-нәәс * Миң шәррил-уәсуәсил-ханнәәс * Әлләзии йуәсуису фиһ судуурин-нәәс * Минәл-джиннәти уән-нәәс*».

Қазақша мағынасы: «(Ей, Мұхаммед!) «Адамдардың Раббына, адамдардың Иесіне, адамдардың Тәңіріне, жасырынып сыбырлап азғырушының кесірінен, сондай адамдардың көкейлеріне салатын, мейлі жыннан болсын, мейлі адамдардан болсын – азғырушылардың кесірінен сиынамын» де».

Сүренің ерекшелігі туралы

Нас сүресі Құран Кәрімдегі ең соңғы – 114-сүре. Меккеде түскен алты аят. Фалақ сүресі екеуі сақтанушы сүрелер деп аталады. Осылайша Алла Тағаланың кітабы Фатиха сүресімен басталып, Нас сүресімен аяқталады. Яғни, әлемдердің Раббысына мадақпен басталынып, Алланың атымен адамдар мен жындардың жамандықтарынан сақтанумен тәмәмдалады. Бұл қайталанбас көркемдіктің көрінісі. Өйткені пенде әрқашан

да Раббысын ұмытпай, пана мен медетті тек Содан ғана сұрауы тиіс. Алдыңғы екі сүре секілді бұл сүренің артықшылығына да Абдулла ибн Хубейбтен (р.а.) риуаят етілген хадис дәлел бола алады. Онда Расулалла (с.а.с.) оған былай деген: «*Құл ғуаллаһу ахад*» пен екі сақтану сүресін (Фалақ, Нас сурелерін) кешке және таңертең үш рет оқуың барлық қажетіңе жеткілікті», — деген.

Сүренің қысқаша тәпсірі

«*Құл әуузу бираббин-нәәс*» — «Адамдардың Иесіне».

Түсініктемесі: Яғни, Алла адамдардың тіршіліктерінің де, өлгеннен кейінгі жағдайларының да Иесі және Өз қалауымен олардың істерін басқарушы. Адамдар — Оның пенделері, құлдары. Олардың бастарына қандай қиындықтар мен тауқыметті жағдайлар түссе де Алладан өзге патшаға да, басқаға да жалбарынбаулары керек. Өйткені бәле-жаладан құтқаратын да, ризықты беріп-азайтатын да, дәрежені төмендетіп-жоғарылататын да — бір Алла.

«*Мәликин-нәәс*» — «Адамдардың Патшасына».

Түсініктемесі: Алла Тағала барлық адамдардың: басқарушы патшалардың да, бағынушы қарапайым бұхараның да, байдың да, кедейдің де, мұсылманның да, көпірдің де Патшасы. Қалағанына қалаған нығметін береді. Қалағанының абыройын асырып, даңқын көтереді, қалағанын төмендетіп, мүсәпір күйге түсіреді.

«*Иләһин-нәәс*» — «Адамдардың Тәңіріне».

Түсініктемесі: Адамдардың Құдайы, құлшылыққа лайықты жеке дара жалғыз Тәңір. Онан өзге құлшылыққа лайықты Тәңір жоқ. Одан басқаға сиынуға, жалбарынуға болмайды. Бүкіл кемелдік атаулының және ең жоғары сипаттардың Иесі болуымен Алла құлшылыққа лайықты.

Бұл сүреде сақталынған нәрселер: азғырынды нәрселер, уәсәсә, шайтанның кесір-кеса-паттары. Олар адамның нәп-

сісінде жасырын түрде болатын азғын ойлар мен кертартпа пиғылдар немесе азғыруға тап болған кісіге ғана естілетін дауыспен болатын уәсуәсә, не болмаса шайтанның пендеге дауыстар жеткізетін азғыруы түрлерінде болады.

«Миң шэррил-уәсуәсил-ханнәэс» – «Жасырынып сыбырлап азғырушының кесірінен».

Түсініктемесі: Уәсуәсә – сыбырлап азғыру. Шайтан пенденің нәпсісіне күнәлы істерді, зұлым пиғылды сыбырлап, көкейіне кіргізуге тырысады. Ал ханнәэс сөзі мағынасы жасырынушы дегенді білдіреді. Пенде Алланың зікірінен алыстаған сайын шайтан да оны азғырып, тура жолдан біржола тайдыруға әрекет етіп бағады. Пенде оның азғыруына еріп кетсе, оны әбден басынып, билеп-төстейді. Ақырында жүрегін құрсаулайды. Уәсуәсә барлық жамандықтың негізі. Ал егер пенде Алланың атын есіне алып, сақтанса, албасты кейін шегініп кетеді. Бұл жайында Алланың Елшісі (с.а.с): *«Шындығында шайтан тұмсығын адам баласының жүрегіннің үстіне қойып қояды. Егер пенде Алланы зікір етсе, жасырына қалады (ханнасқа айналады). Ал егер Алланы ұмытса, жүрегін билеп алып, азғыра береді»*, – дейді (Хафиз Мусили риуаяты).

«Әлләзии йуәсуусу фиһ судуурин-нәэс» – «Сондай адамдардың көкейлеріне салатын».

Түсініктемесі: Адамдардың кеуделеріне орнығып алып, азғыра беретін шайтаннан сақтанамын. Шайтанның ең басты қаруы – азғыру. Зұлым пиғыл, теріс ойлармен азғырып, пендені өзінің жетегіне алғысы келеді. Түпкілікті көздеген мақсаты – пендені өзіне басыбайлы қылып, тозақы ету.

«Минәл-джиннәти уән-нәэс» – «Мейлі жыннан болсын, мейлі адамдардан болсын».

Түсініктемесі: Азғыру жын-шайтандармен қоса, кейбір қара ниетті адамдардан да болады. Адамдардың азғыруы құлаққа сыбырлаумен, үгіттеумен, ал жындардың азғыруы адамның

көкейіне салуымен болады. Жындардың шайтандары мен адамдардың ішіндегі азғындары одақтастар. Алланың әміріне қарсы келіп, Оның құлдарын тура жолдан тайдыру мақсатында зұлымдық үшін бірігеді. Алла Тағала былай деген: **«Осылайша әр Пайғамбарға адамдардың және жынның шайтандарынан дұшпан қылдық. Олар алдап, бір-біріне жылтыр сөзді сыбырлайды»** (Өнғам, 112). Алланың елшісі (с.а.с.) әрбір адамның шайтаны болатындығы туралы: *«Сендердің әрбіріңнің де серіктерің (шайтандарың) бар»*, – деген. Сонда сахабалары: *«Ал Сізде ше?»* – деп сұрағанда: *«Иә, бар. Бірақ Алланың жәрдемімен ол мұсылман болды. Ол мені тек жақсылыққа бұйырады»*, – деген (Мүслім риуаят еткен хадис).

Біхлас, Фалақ, Нас сурелерін әрдайым оқып, қайталап жүруіміз керек. Бұлардың сауабына тілімізбен қайталап оқығанымызда ғана жетеміз. Алла Тағаланың осы сүрелердегі сипаттарын айқын түсінгеннің ғибадаты да айқын әрі шынайы бола түспек.

Бұл сүрелерде ертелі-кеш және әрбір парыз намаздарынан соң қайталап жүру, солайша сақтанудың пайдасы орасан зор. Пендені их-сан дәрежесіне көтерілуіне себепкер болуы мүмкін. Сол арқылы қабірі де нұрланып, жақсы амалдарының салмағы да толая түсетіні анық. Пайғамбарымыздың (с.а.с.) ұйқыға жатардан бұрын осы сүрелерді оқығандығын да жадымыздан шығармағанымыз жөн. Ол (с.а.с.) жатарда екі алақанына осы сүрелерді оқып, үрлеп, онымен бүкіл денесін сипап шығатын болған. Мұны үш рет қайталайтын болған.

Уа, Алла! Әлемдердің Иесі! Дұға-тілектерімізді қабыл алғайсың. Біз Сені Өзіңе лайықты сипаттармен сипаттап, мақтаулармен дәріптейміз. Уа, ұлы мадақтардың Иесі! Уа, Рахман! Уа, Рахим! Қиямет күнгі азаптардан аман сақтағайсың. Сенің кешірімің біздің күнә-қателіктерімізден кең. Амалы-

мызға емес, мейіріміңе үміт артамыз. Өзіңнің сүйікті құлдарың – Пайғамбарлар, шыншылдар, шәйіттер, ізгілермен бірге қыла гөр. Біз – сенің күллі кемелдік сипаттарыңды мойындаушы құлдарыңызбыз. Өзіміздің дәрменсіздігіміз бен кемшіліктерімізді, күш-қуатымыздың әлсіздігін мойындаймыз. Сондықтан да бір Өзіңнен ғана пана сұрап, жалбарынамыз. Жәрдем, медет бер! Тура жолда болуды нәсіп ет! Қаһарға ұшырағандар мен адасушылардың жолына емес. Әмин! Уа, Өлемдердің Раббысы!

ЗІКІРУЛЛАҢ

Сөзі, әні Жакен Омаровтікі

Ассалаума - ағалейкум, ей мұсылман бауырым,
Еркін еске түсірелік Хабибімнің дәуірін.

Ислам дінін ұлық еткен тек Алланың күдіреті,
Пікір, шүкір, зікір етші, ей, Мұхаммед үмметі.

Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ - әкбар!

Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ - әкбар!

Біз Ананың құрсағында бұл дүниені көрдік пе?

Біз дүниеге келгеннен соң шын дүниеге сендік те.

Ей, бауырым, бірің кедей, бірің мейлі таққа мін,

Иланғайсың имандай шын байлық болғай тапқаның.

Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ - әкбар!

Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ - әкбар!

Сеніп көңіл, көрді көзі бір Алланың нақ барын,

Көз ашылып, жұмылғанша Құран – Көрім баққаным.

Аңлап ашып бір сүренің сансыз - саңлы қатпарын,

Ақ аятпен шаюдамын жүрегімнің дақтарын.

Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ - әкбар!

Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ - әкбар!

Бізге шексіз үлгің Аллаһ
Сен деп өмір, сүрдім Аллаһ
Бізге шексіз, үлгің Аллаһ
Иманым деп, жүрмін Аллаһ
Дидарыңды бір күн Аллаһ
Көрсем деген ұлың (қызың) Аллаһ
Дидарыңды бір күн Аллаһ
Көрсем деген ұлың (қызың) Аллаһ

Бүкіл Әлем сырдаң Аллаһ
Иесі боп тұрған Аллаһ
Бүкіл Әлем сырдаң Аллаһ
Иесі боп тұрған Аллаһ
Жаным менің нұрдан Аллаһ
Жолыңда жан құрбан Аллаһ
Жаным менің нұрдан Аллаһ
Жолыңда жан құрбан Аллаһ

Жүректегі сенім Аллаһ
Сенсің арыш жерім Аллаһ
Жүректегі сенім Аллаһ
Сенсің арыш жерім Аллаһ
Тілегім сол менің Аллаһ.
Шықсын сен деп демім Аллаһ
Тілегім сол менің Аллаһ.
Шықсын сен деп демім Аллаһ

Шықсын сен деп демім Аллаһ
Тілегім сол менің Аллаһ.
Шықсын сен деп демім Аллаһ
Тілегім сол менің Аллаһ.
Жаным менің нұрдан Аллаһ
Жолыңда жан құрбан Аллаһ
Жаным менің нұрдан Аллаһ
Жолыңда жан құрбан Аллаһ

НАМАЗ ТУРАЛЫ

1. Әуелді келеді ғой памдат намаз,
Оқиды сол намазды қандай сабаз.
Егерде сол намазды тәмәм етсең,
Бір Алла әр пәледен қылар қалас.
2. Екінші келе жатыр ұлы бесін,
Өмірдің кім біледі ерте-кешін.
Мұныда мезгілінде тәмәм етсең,
Бір Алла береді ғой несібесін.
3. Үшінші келе жатыр намаздыгер,
Оқып қал шамаң жетіп, болса жігер.
Егерде мезгілінде оқымасаң,
Мағшарға барғаныңда бір тергелер.
4. Төртінші келе жатыр тағы ақшам,
Жігіттер жақсы болар дінді баксаң.
Мұныда мезгілінде оқымасаң,
Қайтер ең тамұқтың сен отын жақсаң.
5. Бесінші келе жатыр жашиқ намаз,
Ол өзі білгендерге ғашық намаз.
Бес намаз оразаны тәмәм етіп,
Жұмаққа барғаныңда мақтан сабаз.

Байсерке абыз

СІЗДІҢ БОЙТҰМАРЫҢЫЗ БАР МА?

Қазір ауыл, қаладағы көптеген қыз-келіншектердің құлағындағы алтын, күміс сырғаларына қабаттастыра көзмоншақ кигізіп қоятынын, автокөлік иелерінің өз темір тұлпарларының ішіндегі айнаның тұтқасына түрлі-түсті тұмарлар мен құран сөздері жазылған әшекей заттарды іліп, алдындағы приборлар панеліне орнатып алатынын, намаз оқысын, оқымасын қолына тасбих ұстап жүретінін жиі көретін болдық. Және де бұл күндері мойындарына ашықтан-ашық неше түрлі талисмандарды (бойтұмарларды), амулеттерді тағып алатындар да аз емес. Енді адыраспанды темір ожау, қалбырда жағып, оның түтінімен үйдің, жеке меншік автокөліктің, дүкен, дүңгіршектің ішін аластайтын, бұл шөптің бір будасын шүберекпен байлап үйдің бір бұрышына іліп қоятын әдет шықты.

Әрине, халықтың дінге бет бұрғаны, Құран сөздерің қасиетті санап, қастерлегені дұрыс-ақ. Тек көзі ашық, көкірегі ояу адамдардың түрлі ырымдарға сенгені, бойтұмарлар мен амулеттердің өзін сан алуан қырсық, бақытсыздық, ауру-сырқаудан жын-сайтаннан сақтайды деп ойлауы, содан оларды тағып қана жүрмей, әлсін-әлсін қолына алып маңдайына, ерніне тигізуі, жүрегінің тұсына басуы құптарлық қылық па? Жалпы, осы адамдардың бойтұмар (талисман), амулет тағуы, идолға табынуы қашан шыққан?!

Негізінен, бойтұмар (хамайлтұмар) - ырымдық зат. Ол хуруз (көпшесі ахраз), хамайа, хафиз, уза, мааза, нуска, тилсам немесе тиласт (грек) деп те аталады. Бұрындары Ислам дінін ұстаушылар бойтұмарды тағу ырымын қостамаған. Өйткені баяғы заманда бойтұмарды дала кезіп, зікір салған дәуріштер мен балгерлер беретін-ді. Ертеректе Қазақ жерінде адамдар тағатын бойтұмарлар ішінде жазылған сөзі бар, немесе оған белгі, сурет сызылған бір әйтпесе бірнеше бет кітапша түріндегі

ырымдық заттар да болған. Және олар ұлутас, тас, сүйек, ішінара қымбат заттардан да жасалынып, оған сөздер жазылған, бедер салынған. Біздің ата-бабаларымыздың бойтұмарларды кішкене қорапша әмиянға салып, былғары, піүберектен жасалған қалташаның ішіне тігіп сақтағаны да мәлім.

Бойтұмарлар мен ырымдық заттарға қандай сөздер жазылған, қандай суреттер салынған. Біздегі нақты деректер бойынша оған Аллаһ Тағаланың асқан теңеулері (99 «ғажайып есімі»), періштелердің аты (Михаил, Жәбірейіл, Өзірейіл, Исафил: үндес есімдер – Қайтар-Майтар, Талих-Илих, Киташ-Иакинташ, Харут-Марут), «ұйқыдағы жетеу» мен Құран Кәрім аяттары, астрологиялық ишаралар (зодиак белгісі), каббалистикалық жазбалар (дөнгелек, сақина, өрнек, «ай», «тәж» қосылған әріптер»), жазылса, бойтұмар, ырымдық заттарға көзі әріп немесе санмен толтырылатын 9 немесе 16 бөлік қасиетті шаршылар сызылған, нүкте, сызықшамен адамның қолы, алты бұрышты жұлдыз, ертеде періштелердің, адамдар мен жануарлардың бейнелері салынған. Бойтұмар мен ырымдық заттар көз тиюден, жылан мен қарақұрт, шаянның шағуынан, пәле-жаладан, апаттан, аурусырқаудан сақтап, қорғайды, онда айрықша қасиет, кие бар деп сенгендіктен Шығыс халқында ол туралы аңыз әңгімелер, өлеңдер көп. Орта ғасырда араб тілінде жазылған, кейін грекшеге аударылып, одан басқа тілдерге тәржіма жасалынған әдебиеттерде бойтұмар, ырымдық заттар туралы көп айтылады.

Теологтар мен тарихшы ғалымдар бойтұмар мен ырымдық заттарды қасиет тұту дәстүрінің түп төркіні Ислам дінінен әріде екендігін, оның пайда болуы Адам-ата, Сүлеймен патша, Балинас әулие (Балинас әл-Хакім) және Гермес Трисмегист (Джармис әл Муссалис) есімдерімен, сол дәуірмен байланысты екендігін айтады. Расында да Ислам дінінде ешқандай ырым жоқ. Ол жөнінде тіпті Ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің сахих

хадистерінде былай деп айтып та кеткен: «Исламда ырым жоқ, жаманшылыққа жору жоқ. Байғұстың сайрауында, сапар айында ырым жоқ». Яғни, ырымдарға сену (Аллаһ Тағала ондай қылықтардан бойымызды аулақ қылғай!), мұндай нәрсені іздеу дұрыс емес, ол үлкен күнәлардан. Жалпы, Ислам діні адамдарды ырыммен бірге сиқыршылықтан да бойын аулақ ұстауға үндейді. Құран Кәрімде сиқыршылықтың ең алдымен Мысырға қатысты айтылғанын білеміз. Аллаһ Тағаланың осынау қасиетті кітабы бойынша сиқыршылық Пайғамбарлыққа қарсы тұрады және онымен үйлеспейді, ол күнәкарлық деп жарияланған.

Кейінгі кезде кейбір ғалымдар қазақтардың ертедегі дүние танымды зороастырлық болғанын, оның іздері отқа табынудан, емдеу мен тазару әдет-ғұрыптарында сумен, жермен байланысты өте анық байқалатынын жазып жүр. Зороастризмде табынудың негізгі нысандары сү және от екендігі, оның адам мен жануарлардың қандас туыстығын мойындайтыны, зороастырлық дүниетаным иелерінің көптеген құдайларға - оттың, судың, аспанның, жердің, күннің құдайына табынғаны шындық. Алайда қазақтар отқа, күнге, айға, жұлдыздарға табынбаған, тек оларды киелі, қасиетті деп қана санаған. Ал оттың қадірін кетіру, қорлау әрекеттерге («ошақтан аттама», «отқа түкірме», т.б.) тыйым салу, от, сумен аластау көне түріктерде, тіпті қола дәуірінде-ақ пайда болған. Ал, шамандықтың салт-сана, бақсы-балгерлік жағынан халқымызға мол мұра қалдырғаны, оның кейбір ата-бабаларымыздың мұсылмандық наныммен араласып кеткен тұстарының болғаны, олардың өз ұрпақтарын сондай таным, түсінік рухында тәрбиелеп, өсіргені белгілі.

Біздің білуімізше, «шаман» тунгус-маньчжур тіліндегі «санань» деген сөзден шыққан. Бұл сөздің мағынасы – рухпен тілдесе алатын адам. Шамандардың наным бойынша, әр нәрсенің өзіне тән жаны, қожасы бар. Олардың басқалардан өзгешелігі бойларында ешкімге ұқсамайтын, ерекше қасиет

болуға тиістілігі. Осы орайда айта кететін жағдай, шамандық діннің негізгі бір атрибуты – талисман (бойтұмар), амулет, идол. Шаман дініндегілер осылайша жансыз нәрселерге табынып, әлгі заттардың бойында әулетті күші бар деп санаған. Олай болса, бойтұмар (талисман), амулет тағу қазақтарға Ислам дінімен келген жоқ, халқымызға басқалардан келген, ерте заманда қалыптасқан ырым, салт.

Түрлі-түсті әшекейлерді тұмар ретінде ұстаудың алғашқы белгілерінің палеолит дәуірінде бастау алғандығы қазір анықталып отырған деректер. Адамзат санасының қалыптасу, даму сатысы өте ерекше қабаттарға толы. Біздің байырғы замандағы ата-бабаларымызға өздерін, айналасындағы дүниені танып-білуде тұрпайы көзқарас, мифтік таным-түсінік ықпалынан өту оңайлыққа түскен жоқ. Мысалы, ойлап қараңызшы, халқымызда бойтұмарға сену, ырымдық заттарды қастерлеу әдет-ғұрпы қаншама жылдар бойы ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып, әлі күнге дейін сақталып келе жатыр.

Иә, қай халықта да бойтұмар (талисман) тағушылар осы киелі зат маған айрықша күш-қуат береді, тіл мен көз тиюден, пәле-жаладан, кездейсоқ қауіп-қатерден, ауру-сырқаудан сақтап, қорғайды деп сенеді.

Бұл біздің қазақ халқына да тән түсінік. Сондықтан да ерте кезден-ақ зергерлеріміз өздері жасаған бұйымдарының өн бойында тұтас бір мағынаны білдіретін ойдың жатуына, онда әрқилы қасиетті танытатын жүйе болуына көңіл бөлген. Осыған орай қазақ әшекейлерінің семантикалық мән-мағынасына зер салып, ондағы қондырылған асыл тастарды ғана жеке алып қарайықшы. Халық әшекей бұйымдардағы бұл асыл тастарды көз деп атайды. Яғни, көз қондырған бұйым адамдарды көз тиюден сақтайды.

Өнер, ғылым, мәдениеттің Шығыстан тарағаны тарихи шындық. Шығыс ғалымдарының орта ғасырда жазған

минерологиялық трактаттарында асыл тастардың емдік және киелілік қасиеттері туралы көп айтылған. Асыл тастардың қасиетіне сенушілік, содан оны бойтұмар, амулет, алқа етіп тағып алу көп халыққа тән. Біз енді осы асыл тастар мен қымбат заттар туралы жазылған ертедегі ғылыми шығармалар бойынша кейбір наным, болжамдарды ортаға салсақ: алтын – адам өмірін ұзартады, бойына айрықша күш-қуат құяды, мыс – өкпе мен бауырдың қызуын түсіреді, гауһар – күш-жігер қосады, жүрегіңді жайландырады, сағыныштан сарғайғанға ем болады, інжу – көз қарашығын шел басудан, көз сүйелінен, маржан-дуаның жаман әсерінен, азғынданушылыққа ұрынудан сақтайды, күміс – көз тиюден қорғап, ірің мен қанды кептіреді, нәрестені суға шомылдырғанда оған күміс тастаса, оның күні күмістей жарық болады. Ал енді замартас (изумруд) – қуаныш пен көңілділік сыйлайды. Негізінен, оны ұмытшақ немесе көзі нашар көретін әйелдер мойынына бойтұмар, амулет етіп тағып жүреді. Және де бұл асыл тас ұзақ өмір сүруге кепілдік береді. Александрит – қан айнаруды жақсартып, қанды тазартып, тамырларды бекіте түссе, аметист – маскүнемдіктен қорғайды, адамның жүрегін ізгілікке толтырады. Ағат – тіл, көзден сақтайды... Бұл – ертеден келе жатқан болжам ғана. Әйтеуір, адам баласы ықылым заманнан бері мұндай асыл тастар мен қымбат бұйымдарды сәндік үшін ғана емес, ең бірінші, емдік қасиеттері бар деп қастерлегені анық болып отыр.

Қыз-келіншектердің үнемі тағып жүретін әшекейлерінің бірі – сырға. Қазақтар әубастан-ақ сырғаның медеу беретін киесі бар деп сеніп, оны қыздарға бала кезінен тағуды дәстүрге айналдырған ғой. Ең қызығы, Шығыста әуелден-ақ: «Тамақ адал болу үшін оны дайындаған әйелдің қолында жүзік, сақина болуға тиісті» деген қағида бар. Содан ертеде Шығыс халқы қолында сақина, жүзігі жоқ әйелдердің тағамын харам деп санап, оны ішпеген.

Және де осы Шығыс халқында «Адам жанының бір ұшығы шаш арасын мекендейді» деген наным болғандықтан, олар қоңыраулы сылдырмақты шолпыны шашқа пәле-жаланы жолатпас үшін таққан» дейді қариялар.

Қазақ даласы қаншама жаугершілік, қанды қырғынды бастан кешірмеді. Мүмкін содан да болар, біздің бабаларымыз садақ оғының ұшы, жебесі, жайлы қорғаушылық қасиетке ие деп түсініп, байырғы сақ жауынгерлерінің садақ жебесін тауып алса, оның ұшын бойтұмар ретінде де тағып алатын болған көрінеді. Тіпті ата-бабаларымыздың қошқар мүйіз өрнегі қорғаныштық мағынамен қатар, байлық ұғымын, мал басының молаюын да білдіретінін қайтерсін.

Қазір жер шарындағы көп халық ырымшыл, не болса содан секем алғыш болып барады. Соған сәйкес олардың мойындарына тағатын, қалтасына, сөмкесіне салып жүретін бойтұмарларының да түрі, түсі көбейіп, бұлар қай ұлттың да ұл-қызына ортақ затқа айналууда. Енді талай-талай қалаларда бойтұмар сататын, сондай атпен («Талисмандар дүкені» деген тәрізді) аталатын сауда орындары да ашылып, онда бұрын-соңды естіп-көрмеген бойтұмарлардың мыңдаған түрлері сатылып жатыр. Ең таңқаларлық жағдай, бұл күндері әлемдегі атақты адамдардың көбісі өздерінің таным-түсінігіне сәйкес өзгеше бойтұмарларға әуес болып шықты. Мысалы, Тина Тернер Будданың суреті салынған кішкентай алтын алқаны мойнына тағып, ол өзін пәле-жаладан қорғайды деп ойласа, Францияның сыртқы істер жөніндегі экс-министрі Хане Дитрих Геншер портфеліне күлгін түсті кварцты салып жүреді екен де, маңызды келіссөздер алдында оны қолымен сипап қоятын көрінеді. Лучано Паваротти болса қисық шегені қалтасынан тастамай, оны өзін қорғайтын бойтұмар деп санайды екен.

Бірқатар халықтарда кәдімгі аттың тағасы отбасының бақытын, тыныштығын сақтайтын киелі күшке ие деген наным,

түсінік бар. Сол себепті бұл күндері мұндай таға бейнеленген сувенир-заттарды автокөлігінің алдына, үйінің маңдайшасына іліп қоятындар, ол өте кішкентай болса, бойтұмар ретінде мойнына тағып алатындар да аз емес. Ал туысқан өзбек халқы тағаны дуалау құралы деп түсініп, үйлеріне де, автокөлік, дүкендеріне де жолатпайды.

Ырым-сенімге байланысты кейінгі кезде орын алып отырған тағы бір әдет көп адамның қайтыс болған әке-шешесінің, киелі кісілерден қалған мөрлердің суреттерін қалтасына салып алып, бойынан тастамайтыны, соңғы жылдары шет елдерден әкелініп жатқан кейбір өсімдік, гүлдерді табысыңды көбейтеді, өміріңді ұзартады деп үйлері мен кеңселерінде өсіре бастағаны, қаптап кеткен жұлдыз-жорамалшылардың газет-журнал беттеріндегі әңгімелеріне, ақысын төлеп шақыртып алғанында айтып кеткен ақыл-кеңестеріне сәйкес неше түрлі заттарды бойтұмар етіп тағып алып жатқаны...

Айтыңызшы, Сіздің бойтұмарыңыз бар ма? Сіз оның тұңғық тылсым сыры бар, сиқырлы ғажап күші бар деген сөзге сенесіз бе? Үйіңізге, автокөлігіңізге, өзіңізге көзмоншақ іліп қойсаңыз, ол сізді тіл, көзден сақтап, қорғайды деген сөзді қайдан оқыдыңыз, кімнен естідіңіз, сол туралы бір сәтке ойланып көріңізші.

Мақсұтбек Сүлеймен

ЖЕТИ ҒАСЫР ЖАСАҒАН КИЕЛІ АҒАШ

Осыдан тура сегіз жыл бұрын маған бір танысым айтқан мына әңгіме есімнен кетпейді. Бірін-бірі жанындай жақсы көрген Мүбәрәк пен Балқыз есімді ерлі-зайыптылар отасқанына 10 жыл болса да перзент сүйе алмай, Құдайға жалбарынады. Сондай бір сәтте Мүбәрәкке түсінде үлкен атасы: «қос құлындарым, сендер Жаркент өңіріндегі Киелі ағашқа барыңдар, сол Киелі ағаш сендерді күтеді...» деп аян беріпті. Сөйтіп, қос мұңлық

Жаркент өңірінен Киелі ағашты іздеп тауып, сонда түнеп, тілек тілейді. Бүгінде Балқыз бен Мүбәрәк көп балалы ата-анаға айналып, бірнеше немере сүйіп отыр...

Осы өңірге іс-сапармен барғанымда ел-жұрттан алдымен сұрағаным «осы, Киелі ағаш қай жерде?» болды. Содан жергілікті кеден қызметкері Рахат Омар деген азамат мені көп күттірмей-ақ Киелі ағашқа алып барды. Киелі ағаштың шырақшысы Рая Нұржапарқызы бізді ежелгі танысындай қарсы алып, Киелі һәм қасиетті ағаштың «өмір-тарихынан» сыр шертті.

- Бұл ағаштың киелілігінің өзі сонда, ол жеті ғасыр өмір сүрген. Мұндай киелі ағаш әлемде үш мемлекетте ғана бар екен. Оның біреуі – көршілес Қытайда, екіншісі – осы, үшіншісі – Меккеде көрінеді. Естуімше, Қытайдағы Киелі ағаш Құлжа деген қаладан 150 шақырым жерде екен. Біздің ағаштың тек өзіне ғана тән керемет қасиеттері бар. Біріншісі, мұнда көп жағдайда өмірде жолы болмай жүрген адамдар келіп, жолдарын ашады. Сондай-ақ ұзақ жылдар бойы перзент сүйе алмай, тағдыр тауқыметін тартып, құса болған әйелдер, яғни отбасылары осы Киелі ағашқа түнеп, оның иелерінен перзент сұрайды. Олар мұнда шырақ жағып, құдайы малын таратып, дұға оқытып, түнейді. Аллаһтың көмегімен нәтижелері де жаман емес. Тіпті осы ағашқа алғаш келіп тәу еткен көптеген жұптардың осында екінші, тіпті үшінші қайтара келген кездері де болды. Мен өз басым мұнда арнайы келген адамдардың өздерінің Аллаһ пен Киелі ағаштың күдіретімен нәрестелі болғандарын, осынау 700 жыл жасаған қарт ағаштың суы шипалы, емдік қасиеті мол екенін қуана жеткізгендерінің сан мәрте куәсі болдым. Сонау замандардың өзінде ата-бабаларымыз бұл ағаштың киелі де қасиетті ағаш екенін сезініп, оны кейінгі ұрпаққа аман-есен жеткізуді көздеген. Олар сол кездің өзінде үлкен жолға шығар алдында осы Киелі ағаштың басына бір

түнеп, тағзым етіп, содан соң ғана сапарға шыққан. Ал Киелі ағаштың тарихы туралы ел арасында мынандай әңгіме бар. Қытай елінде сонау бір ғасырларда Шамашұрып деген әулие адам өмір сүріпті. Сол Шамашұрып әулие қасына өзі секілді алты әулиені ертіп, Мекке-Мәдинаға қажылыққа бара жатқан кезде осы жерге түнепті. Сонда, Шамашұрып әулие асатаяғын дәл осы жерге шаншып қойып, демалған екен. Ертесінде олар асатаяқ қадалған жерге қараса, кішкентай бір түп ағаш көктей бастағанын байқайды. Қасиетті жеті әулие мұны жақсылыққа балап, алдағы күндерінің шапағатты болатынын түсінеді. Сөйтіп, олар Құдайдың құдіретімен осы ағаш өскен аймақтың болашақта киелі аймаққа айналатынын сезеді. Шындығында, қазір Жаркент өңірі Қазақстанның дамыған, өркениетті бір аймағына айналып отыр. Содан да болар бұл ағашты қарапайым халықтың қайсыбіреулері Әулие ағаш деп әспеттесе, енді біреулері - Киелі ағаш атап кетті. Қалай аталса да, екі атауы да алып ағаштың қасиеттілігін көрсетіп тұр. Бір кереметі, мына тұнып тұрған зәулім ағаштар осы Киелі ағаштың төл тамырынан 62 жылдан кейін пайда болған. Өзіңіз байқап тұрған шығарсыз, 700 жыл жасаған алып ағаш біртіндеп «қартайып» барады. Ал мына ағаштар – осы Киелі ағаштың ұрпақтары, саны 700-дей болады-ау, шамасы, - деп сегіз жылдан астам уақыт Киелі ағашты баптап-күтіп, көзінің қарашығындай сақтап келе жатқан шырақшы Рая Нұржапарқызы біраз сыр суыртпақтады.

Бір таңданарлығы, қазақстандық әріптестерінен Киелі ағаш туралы әңгімені естіген шетелдік ғалым-зерттеушілердің қай-қайсысы болмасын Киелі ағашқа соқпай кетпейді екен. Бірде шетелдік бір азамат Киелі ағаштың сынған бір бұтағын тұмар ретінде алмақшы болады. Оны көріп қалған Рая бұл ағаштан ешкімнің ешнәрсе алмауы қажет екенін түсіндіреді. Сонда әлгі жігіт мәселенің мәнісін түсініп, ағаш бұтағын алған жеріне қайта апарып қояды.

Бір қуанатыным, соңғы уақытта Киелі ағашқа көптеген шетелдік азаматтар да келіп қайтты. Мысалы, биыл жазда мұнда Америкадан, Австралиядан, Германиядан азаматтар келді. Бір байқағаным, олардың көпшілігі ғалымдар болды. Олар Киелі ағаш туралы жалықпай сұрап, оның қасиеті мен киесі жөнінде көп ақпарат алды. Бір өкініштісі, мен олардан ешқандай қолтаңба сұрамадым. Себебі, бұл жер киелі орын болғандықтан мен мұнда өзімнің атағымды немесе даңқымды шығарудан аулақпын. Өйткені ондай атақ-даңқтың маған еш қажеті жоқ. Менің ең басты мақсатым да, арман-мұратым да – Киелі ағашты аман сақтап, кейінгі ұрпаққа табыстау. Мен үшін, ең бастысы, мұнда келген әрбір адам шынайы таза ниетпен, дәрет алып, келсе болғаны. Мен үшін басты нәрсе, ағаштың киесін жоғалтпау. Сондықтан да мен мұнда қайсыбіреулер ойлайтындай, коммерциялық бағытты жүзеге асыруды тіпті де қаламаймын. Дәл солай жасайтын болсам, онда мұны Киелі ағаштың киесі кешірмейді.

Мұнда келушілердің осыны терең түсінгені жөн. Сондықтан да мұнда келіп, ағашқа тағзым етіп, тілек тілеген адамдарды есепке алу менің ойыма да келген жоқ. Десем де, кейбір уақытта бір күнде 300, кей күндері 100 шақты, ал енді бірде 20-30 адам келетіні ақиқат. Бұл ағаштың өзіне тән тағы бір ерекшелігі, егер сіз оның жанына жақын барып, «тіл табыса» білсеңіз, одан әлдеқандай энергияның бөлінетінін байқайсыз. Міне, сол энергия осында келген әрбір адамның 62 тамырын тазалап шығады. Мына, ғажапты қараңыз, Киелі ағаштың жасы жеті ғасырдан асып, кейбір бұтақтары қурай бастаса да, анау, зәулім басына қараңызшы, өне, қайсыбір бұтақтарының жап-жасыл жапырағы жайқалып тұр. Мұның өзі бұл ағаштың қасиетінен болса керек, деп Рая апай өзінің сырласына айналған Киелі ағашты әлсінәлсін құшақтап қойып, әңгімесін одан әрі сабақтай түсті.

- Мұнда, о баста 68 бұтақ болған. Қайсыбіреулері қурап, сынып түсті. Ол бұтақтарды отқа жағуға, тұмар ретінде үйге алуға болмайды. Сондықтан біз қураған бұтақтарды бір түйір сынығын қалдырмай жинап жүрміз. Киелі ағаштың көлемі белінен өлшегенде 6,5 метр, ал тамырымен өлшегенде ені — 11 метр. Тағы бір ерекшелігі, мына белбеудің жанында есігі бар. Оны көп жағдайда көріпкелдік қасиеті бар адамдар байқайды. Төменде жеті баспалдақ, оның арғы жағында әулие-әнбиелер намаз өтейтін 5 мешіт бар. Мұны әрине, аллаһтың бұл ағашқа берген айрықша қасиеті деуге болады. Қарапайым халық куә болып жүрген тағы бір қасиеті Киелі ағаштың тамыр-тамырларының бойында алуан түрлі ауруларға емдік қасиеті бар шипалы сулар бар. Атап айтқанда, ол сулар асқазанға, адамның іш-құрылысына, әртүрлі тері ауруларына таптырмайтын ем. Бір ғажабы, мұндағы су келген адамның ниетіне қарай беріледі. Кеше кеште маған «екі адам келе жатыр» деп аян берді. Байқаймын, сіздер жақсы ниетпен келген адам екенсіздер. Себебі, кеше бір топ адамға көрінбеген су бүгін сіздерге тамырын иіп тұр. Тағы бір ғаламаты, 1980 жылдарға дейін осы ағаштың мына қолтығынан емдік қасиеті бар су кәдуілгі шүмектен аққандай сарқырап ағып тұрған екен. Өкінішке қарай, киелі жердің қараусыз қалуы салдарынан мұнда бірнеше жылдар бойы қайсыбір адамдар дәретсіз келіп, арақ-шарап ішіп, «ойын» жасаған. Соның кесірінен шүмектен аққан су бір күнде «пышақпен кескендей» тоқтап қалған. Құдайға шүкір, қазір халқымыз имандылыққа бет бұрғалы бері алып ағаштың тамыры қайтадан иіді. Мына, жерді қараңызшы, мынау ағаштың орайы. Түннің бір уағында кей сәтте осы орай айрықша жарық яғни от пашады. Мен өз басым Киелі ағаштың шырағын жағып жүріп, әлгі жалқын отты талай мәрте байқадым. Судың ішінде оның иесі — жылан бар. Суды сол жылан өзі игеріп тұрады. Міне, мына екі түрлі судың екі түрлі қасиеті бар. Осы

судан бір қарағандылық әскери адам псориаз ауруынан құлан таза жазылып кетті. Жазылып кеткені сол, әлгі адамның көне терісі біртіндеп көшіп, орнына жаңа тері пайда болды. Міне, бұл Киелі ағаштың қасиеті, - дейді Рая Нұржапарқызы.

Оның айтуынша, кейінгі «ұрпақтың» да (жас ағаштарды айтып отыр. Ж.М.) киесі бар көрінеді. Мысалы, осындағы бір тамырдан нәр алып, өсіп тұрған жеті ағаш «Жеті ағайынды» деп аталады. Содан соң, мұнда Киелі ағаштан тараған «Бойжеткен мен бозбала» деп аталатын қос шынар бар. Атының өзі айтып тұрғанындай, бұл қос ағаш кәдуілгі бір үйдің балаларындай, бір тамырдан нәр алуда. «Бойжеткен мен бозбала» ағашының ерекшелігінің өзі сонда, осы қос ағаштың арасынан өткен әйелдер құрсақ көтеріп, перзентті болады екен. Көп жағдайда перзент сүюді армандап жүрген ерлі-зайыптылар осы «Бойжеткен мен бозбаланың» арасынан тілек тілеп, өтетін көрінеді. Әрине, Киелі ағаштың қасиеті туралы ұзақ-сонар әңгімелеуге болады. Алайда, көп естігеннен бір көрген артық!

Жомарт Молдахметұлы

Дүниедегі таза дін

Ислам

Әл-Ислам сөзінің мағынасы құдайға берілу, құдайға құлшылық ету. Ислам діні VII ғасырдың басында Арабия түбегіндегі Мекке-Медине қалаларында пайда болған. Ал оны халыққа алғаш жария еткен ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.). Әл-Ислам термині құранды иман (сенім) және ад-дин (діни міндеттердің жиынтығы, дін) деген сөзге жақын мағынада сегіз рет ұшырасады. Ислам дініндегі ең басты екі бағыт бар. Олар: сунниттік бағыт, шииттік бағыт. Сунниттер арасында кең тараған көзқарастардың бірінде ад-дин деген түсінікке бес «тіректің» жиынтығы, негізгі діни қағидалар Әл-Ислам,

Алланың хақтығы мен Мұхаммед (с.ғ.с.) хабарлағанының бөріне сенім - Әл-иман, өнегелі рақымшыл - әл-ихсан жатқызылады. Сондай-ақ, теологтар, тіл мамандары Ислам – бейбітшіл деген мағынаны да білдіреді дейді.

Ислам дініндегілер үшін Аллаһ Тағаланың ақ жолы Құран Кәрім тәпсірлері. Ол іштей – 30 параға, 114 сүреге бөлінеді. Онда – 6236 аят, 77934 сөз, 35743 әріп бар. Құран Кәрімнің көптеген сүрелері мен аяттары Ислам дінінің басталу және қалыптасу кезеңінде түрлі оқиғалар мен жағдайларға байланысты (23 жыл бойы: 13 жыл Меккеде, 10 жыл Мединеде) түсіп отырған. Аллаһтың сөзін Мұхаммедке (с.ғ.с.) дер кезінде жеткізіп отырған – Жәбірейіл періште. Құран Кәрімнің ең басты ерекшеліктері мынандай:

1. Құран Кәрім қияметке дейін өзгеріске ұшырамайды.
2. Құран Кәрім ең соңғы қасиетті кітап, одан кейін басқа бір қасиетті кітап келмейді.
3. Құран Кәрім белгілі бір қоғамға немесе қауымға ғана жіберілген кітап емес, қияметке дейін болатын барлық адамдар үшін өмір сүру заңы болып табылады.
4. Құран Кәрімнің мағынасы және сөздері Алла тарапынан өзгеріске ұшыраудан сақталған.
5. Құран Кәрім Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) Пайғамбар екендігін дәлелдейтін ең үлкен мұғжизасы.
6. Құран Кәрім мейлі намазда оқылсын, мейлі намаздан тысқары басқа жерде оқылсын ибадат болып саналады.
7. Сүрелерінің және мағынасының ұқсастарын келтіру мүмкін емес.

14 ғасырдан бері ең қысқа бір сүресінің де ұқсасы пайда болған емес.

Сунниттер

Олар – Құран Кәрімді және Мұхаммед Пайғамбардың (с.ғ.с.) сахих (дұрыс, ақиқат) хадистерін, сондай-ақ оның соңынан ерген сахабаларының дін, сенім мәселесіндегі ұстанымдарын басшылыққа алатындар. Мұндай мұсылмандарды сунниттер немесе «Әһли сунна, вал жамаға» (Сунна мен қауым бірлігінің адамдары) деп те атайды.

Сүннет араб тілінде «тура, дұрыс жол, үлгі алатын іс-әрекет» деген мағынада. Қорыта айтсақ, сүннет Мұхаммед Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқан сөздері (хадистері) мен бүкіл өмір салтын қамтитын іс-әрекеттердің жиынтығы. Қазіргі таңда әлемдегі мұсылмандардың 90% пайызы – сунниттер. Сунниттерге тән белгілердің негізгілері: 1. төрт «Әділетті халифтердің» заңды билігін мойындау; 2. алты «қағидалы» хадис жинақтарының (Кутуба-Ситта) дәйектілігіне күмән келтірмеу; 3. Сунниттік төрт құқықтық мектептердің біріне тиесілі болу (миликиттік, шафииттік, ханафиттік немесе ханбалиттік).

Шииттер

Олар – Мұхаммед Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жалғыз мирасқоры мұсылман уммасын басқаруға лайықты имам ретінде төртінші «такуа халиф» Әли мен оның ұрпақтарын ғана мойындайтын мұсылмандардың басын біріктіретін бағыттағылар. «Шиа» араб тілінен аударғанда топ, партия, жақтаушылар, көмекшілер деген мағынада. VII ғасырдың өзінде-ақ шииттер ішінде екі бағыт-байыпты және радикал (шектен шыққан) шииттер қалыптасты. Шииттердің діни доктринасының негізін қалаушы Абдулла Ибн Саба. Шииттерде сунниттерге қарағанда, қасірет шеккенді, азап тартқан жанды пір тұту кең тараған. Шииттер өз араларында жиырмаға жақын секталарға бөлініп кетсе, олардың ірілері: қайсаниттер,

зейдиттер, имамиттер, «шеткі» шииттер және исмаилиттер. Шииттер әлемдегі мұсылмандардың он пайызға жуығын құраса, Исламның бұл бағытын Иранның түгеліне жуығы, Ирактың жартысынан көбісі, Әзірбайжан, Ливан, Йемен және Бахрейн мұсылмандарының елеулі бөлігі ұстайды. Қазақстанда шииттікті ұстайтындар әзірбайжан ұлты өкілдерінің аз ғана бөлігі.

Мақсұтбек Науанұлы

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР

Христиан

Христиандық дін православие, католицизм, протестанттық болып үш негізгі бағытқа бөлінеді. «Христос» сөзі грек тілінен алынған. Ол мессия, құтқарушы деген мағынаға ие. Көне Өсиетте Иисус Христостың келешекте Израиль жеріне келіп, ондағы халықты қиындықтан құтқаратыны, әділдік орнататыны айтылады. Христиан діні біздің дәуіріміздің І ғасырында Помпей шапқыншылығынан соң Рим империясының құрамына кірген Палестинада пайда болғаны мәлім. Христиан ілімі Қасиетті жазу — Библия мен Қасиетті Аңызға - шіркеу әкейлерінің айтқандарына, соборлардың шешімдеріне негізделгенімен, ерте христиандықта бұл негіздер болмаған еді.

Христиан діні митрополиттерінің айтуы бойынша, екі мың жылдан астам уақыт бұрын Назарет атты шағын қалада тұратын Мария есімді қызға мінежат үстінде аян беріледі. Оның алдына Құдайдың хабаршысы — Періште келіп сол сәттен бастап оның Христостың, Құдыретті Патшаның Анасына айналатынын хабарлайды. Және: «Сен Оны Иисус (Құтқарушы, Құдай дегенді білдіреді) деп атайсың. Өйткені Ол адамдарды олардың күнәларынан құтқарады», - дейді.

Христиан шіркеулерінің арасында тілдік және шығыс пен батыс арасындағы діни оқытуларда айырмалар

пайда болғандықтан, 1054 жылы пайда болған екі шіркеу Православиелік және Католиктік болып бөлінеді. Христиандықтың біртұтастығына қарамастан, онда литургиялық және діни ілім дәстүрлерінің көптеген түрлері қалыптасқаны мәлім.

Буддизм

«Будда» – санскрит сөзі («будх» – ояну, көзі ашылу), ұйқыдағы санаңың оянып, сергек санаға өтуін білдіретін мағынаға ие. Будда ілімін VI ғасырда үндістан жерінде Сиддхартха Гаутама таратқан. Буддизмнің төрт «ұлы ақиқаты» бар. Олар мынандай:

Бірінші ақиқат. Ол бойынша адамның ғұмыры азап тартудан, қайғы-қасыреттен тұрады.

Екінші ақиқат. Ол бойынша азаптанудың себептері адамдардың тілегі мен құмарлығына байланысты.

Үшінші ақиқат. Ол бойынша азаптан құтылудың жолдары – адамдардың өздерінің тілек, құмарлығына тежеу салу.

Төртінші ақиқат. Ол бойынша азаптан толық құтқарылу – Будда көрсеткен жолға түсу. Ал бұл «игілікті сегіз жол» мыналар: 1. дұрыс түсінік (пұтшылдықтан, адасушылықтан бөлек); 2. дұрыс ой (кемелденген даналарға тән); 3. дұрыс сөз (шыншыл, жылы); 4. дұрыс іс-әрекет (татулықтағы, таза); 5. дұрыс жинақылық (өзін-өзі тәрбиелеу, өзін ұстай білу); 6. дұрыс мінез-құлық (ешкімге жәбірлік көрсетпеу); 7. дұрыс көңіл бөлу (йога); 8. рухани дұрыс шынығу (медитация).

Буддизмде діндарларға арналған бес, дінбасыларға арналған 10 моральдық заң белгіленген.

Діндарлар орындауға тиісті 5 міндет:

1. Ешбір тірі жанды өлтірмеу;
2. Ешқашан ұрлық жасамау;

3. Зинақорлық жасамау;
4. Өтірік айтпау;
5. Басты айналдыратын сусындар ішпеу.

Дінбасылар осы бес парыз бен бірге тағы да 5 міндетті бұлжытпай орындауға тиіс:

6. Түстен кейін тамақ ішпеу;
7. Көңіл көтеруге қатыспау;
8. Иіс су жағып, әшекей тақпау;
9. Биік және кең төсекте жатпау;
10. Алтын, күміс жинамау.

Иудаизм

Иудаизм термині (ивритте «Яаадут») Иуда еврей тайпасы бірлестігінің атынан шықса, иврит тілінде «Иудаизм» термині XIX ғасырдың соңынан бастап кең тарала бастаған. Иудей аңызында Жаратушы Тораны (Тауратты) барлық жетпіс халыққа қабылдауға ұсынса, оны еврей ұлты ғана қабылдаған. Сол себепті діни мағынада «Израиль» бір Құдайды мойындағандар мен заң кітабы Тора арқылы Құдайға бой ұсынуға ұмтылушыларды білдіреді; дейді теологтар.

Танах үш бөлімнен тұрады: Тора Мұса (ғ.с.) (бес кітап) Нәбиим (Пайғамбарлар), Кэтвиим (Жазба). Танах б.з.б. X ғасырдан б.з.б. II ғасыр аралығында қалыптасқан. Талмуд екі бөлімді. Бірінші бөлімі – Мишна (Қайталау). Ол Тораға түсіндірме. Екінші бөлімі – Генара (толық түсіндіру). Ол Мишнаның түсіндірмесі. Талмутта 365 тыйым және 248 бұйрық әмірлер жинақталған иудей әдет-ғұрыптары жүйесі бар. Иудей діні ілімінің негізі – Яхве Құдайына сенім.

* * *

Әлемде бұл діндерден басқа Ламаизм, Даосизм, Индуизм, Синтоизм діндерін ұстанғандар да бар.

Мақсұтбек Науанұлы

РАСУЛ АЛЛАҒЫҢ МИҒРАЖЫ

- Лә илаһа ил Аллах, Мұхаммадүр Расул Аллах!

Қасиетті Ережеп айының жиырма жетінші түнінде ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед Мұстафа (с.ғ.с.) Аллаһ Тағаланың құзырына көтерілген. Сол себепті бұл түн – Миғраж түні деп аталады. Миғраж сөзінің мағынасы негізінен, саты дегенді білдіреді. Яғни Рабымыздың Хабибі аспанмен астасып, ерекше нұр шашқан баспалдақпен бір сәтке жеті қат көкке көтеріліп, жәннат пен тозақты көрген, ғарышқа, рух әлеміне жеткен.

Құран Кәрімнің «Исра» сүресінде айтылған ғой: «Құлын (Мұхаммедті, с.ғ.с.) бір түні белгілерімізді көрсету үшін Мәсжид Харамнан біз айналасың мүбәрак еткен Мәсжид Ақсаға апарған Алла әртүрлі кемшіліктен пәк. Шексіз Ол естіп, білуші» (1). Жасыратыны жоқ, «Құран Кәрім аяттарында нақты айтылған жоқ», - деп кейбір көпірлер Пайғамбарымыздың Меккеден әл-Ақса мешітіне барғанына қатты күмәнданады. Алайда Пайғамбарымыз Миғраж түні Мәсжида әл-Харамнан Мәсжид әл-Ақсаға барғандықтан бұл жолды «исра» деп атаған. Сондықтанда мұсылмандарға Миғраж түніне, оның таңғажайып оқиғасына сену – парыз. Ал енді Пайғамбарымыздың жеті қат көкке көтерілгеніне сенбейтіндер болса, біз оларды көпір санауға міндеттіміз.

Муминдер жақсы біледі, Пайғамбарымыз Миғражға көтерілген Ережептің – мағрифат айы, адамдардың күнәлары кешірілетін уақыт екендігін. Ұлық Пайғамбарымыздың хадис-шәріпінде ол туралы: «Ережеп – Алла Тағаланың айы», - деп айтылған. Олай болса, басқа қасиетті түндердегідей, Миғраж кешінде де мұсылмандар намазға жығылып, Құран Кәрім оқып, біліп, білмей істеген күнәларына Жаратқаннан кешірім сұрап, тәубаға келулері тиіс.

Әл-Харам Мешіті негізінен, Пайғамбарымыздың ең алғаш салдыртқан имандылық үйі. Өздеріңізге мәлім, Мұхаммед

Мұстафа (с.ғ.с.) 662 жылы Меккеден Мединеге қонысаударғаннан кейін мешіт салғызып, бұл дүниемен қоштасқанша сонда мінажат етеді. Алғаш рет Пайғамбарымыздың қолымен тұрғызылған осы мешіт Халиф Омар бен әл-Хаттабтың тұсында кеңейтіліп, жаңғыртылған. Сауд мемлекеті өз қамқорлығына алғанға дейін әр билеушінің тұсында әртүрлі жағдайды өткерген мешіттің ауданы 1293 шаршы метр болатын. Тек король Фахд бен Әбділ Әзиз кезінде ол түбегейлі жаңғыртылып, барынша кеңейтілді. Ал оған 11 миллиард доллар қаржы жұмсалды. Сөйтіп, Мешіт аумағы 356 мың шаршы метрге ұлғайтылды.

Аллаһ Елшісінің Миғражға көтерілуі туралы діни тамаша толғау бар. Ол былай басталады:

... Тыңдаңыз Расулдың миғражын,
Бейіштен киген екен ләулік тәжін.
Миғражға қонақ болып барған жолы,
Досына айтыпты үмбет назын.
Дос қылған Алла Тағала Мұхаммедті,
Тілепті қыспақ жолда көп үмбетті.
Бір күні өз үйінде Рассул Алла,
Дүйсенбі күні үйінде ұйықтап жатты.
Көріңдер бір Алланың құдіретін,
Қондырды Мұстафаға нұр нәубетін.
«Шақыр!», - деп Жәбірейілге әмір қылды,
Дидарын көрсем деп Мұхаммедтің.
Құдайым Мұхаммедке нұрын құйды,
Ғаламнан он сегіз мың артық сүйді.
Есікте әдеп сақтап пырақ тұрды,
Періште Жәбірейіл үйге кірді.
Толықсып пырақ тұрды нұрға батып,
Гауһардай тізген жалын жаудыратып.
Періште Жәбірейіл үйге кіріп,
Сөйлетті Мұстафаны енді оятып.
Достыңыз қонаққа келсін деді,
Нұр пырақты астына мінсін деді.

Ғаршы күрсі Ләухул - Қаламды тамаша қып,
Хабибім дидарымды көрсін деді.

... Жарлықпен періштелер жиылды көп,

Дидарын Мұстафаның көремін деп.

Ләухул - Қалам Садратул - Мунтаһа

Ғаршы, күрсі,

Көруге ынтық болды жер менен көк.

Сонда Мәжһит - Ақсаға барып кірді,

Жиылған Пайғамбардың бәрін көрді.

Бәріне Пайғамбардың Расул Алла,

Иіліп тағзымменен сәлем берді.

Миғраж түні туралы жазылған діни фатуаларға арқа сүйеп, ой қорытсақ, Миғраж кешінде Мұхаммед (с.ғ.с.) Қағбаның жанында, көзі ұйқыда, көкірегі ояу жатқан-ды. Сол кезде көктен бір топ періштелер мен Жәбірейіл (ғ.с.) түсіп, оның кеудесін ашады да бала кезіндегідей тағы да жүрегін зәм-зәм суымен жуады. Сонан соң жанына Бұрақ (пырақ) деп аталатын қашырдан аласа, есектен биік, жылдамдығы найзағайдай жануарды әкеледі. Пайғамбарымыз осы пыраққа мініп әл-Ақса мешітіне барады да онда екі рәкәт намаз оқиды. Мұхаммед Мұстафа (с.ғ.с.) өз намазын оқып болған кезінде Жәбірейіл періште оған біреуінде сүт, екіншісінде арақ құйылған екі тостағанды әкеліп береді. Пайғамбарымыз сүтті ғана алып ішеді. Сонда Жәбірейіл (ғ.с.): «Сенің үмбетің басқа Пайғамбарлардың үмбетіндей адаспай, Аллаһ Тағаланың ақ жолымен жүреді екен», - дейді.

Мұнан кейін Пайғамбарымыз пырағына қайта мініп Мәсжид әл-Ақсадан аспанның жеті қабатына біртіндеп көтеріле бастайды. Ол бірінші қабатқа көтерілген кезде Жәбірейіл (ғ.с.) алдындағы қақпаны барып қағады. Іштен «Бұл кім?» деген дауыс естіледі. Бұл: «Мен – Жәбірейіл періштемін, қасымда ақырзаман Пайғамбары Мұхаммед (с.ғ.с.) бар», - деп жауап қайтарады. Іштен: «Мұхаммед (с.ғ.с.) дәуірі келді ме?», - деген дауыс естіліп, қақпа ашылады. Пайғамбар ішке кірген соң жан-

жағына қараса алдында отырған бір жанды көреді. Бір ғажабы, оның екі жағында да көлеңке бар. Ол оң жағына қараса күледі, сол жағына қараса жылайды. Расул Аллаһ Жәбірейілден «Бұл кім?» - деп сұрағанында ол: «Бұл - Адам (ғ.с.)», - дейді. Сол кезде Адам (ғ.с.) Пайғамбарды қарсы алып: «Ей, абзал ұрпағым, хош келдің. Сапарың сәтті болсын!», - дейді. Пайғамбар сонда барып бірақ білген екен, Адам атамыздың оң жағына қарап күлгенде жәннатқа баратын иманды ұрпақтарын көріп шаттанып қуанатынын, сол жағына қарап жылағанда тозаққа баратын имансыз ұрпақтарын көріп жылап қайғыратынын.

Осылайша Мұхаммед Мұстафа (с.ғ.с.) көк аспанның әрбір қабатына көтерілген сайын Пайғамбарлармен жолығып отырған. Жалпы оның Миғражға тәні мен жаны, өз денесімен барғаны хақ. Ол көк аспанның екінші қабатында Яхья (ғ.с.) мен Исаны (ғ.с.), үшінші қабатында Жүсіпті (ғ.с.), төртінші қабатында Ыдырысты (ғ.с.), бесінші қабатында Харунды (ғ.с.), алтыншы қабатында Мұсаны (ғ.с.), жетінші қабатында Ибраһимді (ғ.с.) кездестіріпті.

Расулуллаһ өз көзімен тозақ пен жәннәтті де көрген ғой. Ол туралы кейін былай депті: «Тозақта өз тілдерін өздері кесіп тұрған бір қауым елді көрдім де: «я, достым Жәбірейіл, бұлар кімдер деп сұрадым. Ол айтты: Бұлар шайырлар (ақындар), әлді адамды мадақтап, әлсіз, нашар адамдарды жамандап, ақиқатты емес, өтірікті айтып, жырлағандар. Қазір сол үшін өз жазаларын тартуда. Мұнан кейін тағы бір қауым елді көрдім. Қарындары толған шок, от болып жанып тұр. Бұлар - жетім-жесірлердің ақысын жегендер екен. Өз қарындарын өздері көтере алмай, іштері созылып, жерге сүйретіліп жүргендерді де көрдім. Оларды өсімқор, риbachыл адамдар деп таныстырды. Енді бір топ адамдарды көрдім, бастарынан темір шоқпармен ұрып, азапқа түсіруде. Бұларды таразыдан алдап жеушілер деді. Тозақта өне бойының бәрі от болып жанып тұрғандар - ғұсыл алмай жүніп болушылар, желкесінен тілдерін шығарып

қойғандар - өсек, өтірік, ғайбат айтушылар, тілдері аяқтарына оралып, денесі отқа оранып, тозақтың бірнеше азаптарымен жазаланып жатқандар - араққор, бозақор, емшектерінен асылған бір топ әйел – денеміздің көркі, сұлулығы кетіп қалады деп өз перзенттерін емізбегендер, жүздерінде нұр жоқ адамдар азанды ғұсылсыз, дәретсіз немесе көрер көзге мақтану үшін өз мақамына келтіре алмай айтушылар болып шықты».

Ұлық Пайғамбарымыз Мифражға көтерілгенінде жеті қат аспаннан өтіп, Сидратул мунтаһа деген де жерге жеткен. Бұл жөнінде діни толғауда былай деп жырланады:

Сидратул - Мунтаһадан ары өтті,

Афақ деген орынға барып жетті.

«Мұнан ары баратын бұйрық жоқ» деп,

Жәбірейіл сол арада тұрып қапты.

- Бұл Афақ менің орным өзім кірер,

Мұнан ары орын жоқ маған көрер.

Мұнан ары мен барсам Дарғаһиға,

Иә, Расул, қанатымның ұшы күйер.

Ол жерге нұр пырақ келіп түсті,

Анхазірет оған мініп тағы да ұшты.

Ғарыш ағла үстіне шығып тұрып,

Қаб қаусайн ауданына барып түсті.

Жәбірейіл кейін тұрып қылды ишарат,

Достыңа сәлем бергін, иә, Мұхаммед.

Пайғамбар бір Аллаға сәлем берді,

Сол үшін сәлем бізге болды сүннет.

Бұл нұрға бөленген аспан әлемінің шегі болатын. Одан әрі Жәбірейіл періште бара алмайды. Себебі сәл аттаса болды Аллаһ Тағаланың нұрына күйіп кетеді. Мұхаммед Мұстафа (с.ғ.с.) Аллаһ Тағаланы кеңістіктен, мезгілден тыс және бейнесіз (көріп), көру, есту арқылы емес, жан-тәнімен сезініп сөйлескен. Сол сәт ол Раббымызға: «**Ат-тахияту милләһи уәс-сәләуәту уә - т - тайбату**» деп сәлем беріп, Жаратқан Иеміз: «**Әс- сәләму ғалайқа йа айи уһә - н - нәбиу уа рахматуллаһи уа бәрәкәтуһу**»,

деп сәлемін алған көрінеді. Осы кезде періштелер де: «Әшһаду ән лә иләһә илла алла уа әшһәду әннә Мұхаммадан ғабдуһу уа расулуһу» - деген екен.

Мифраж түнінің тағы бір қасиеттілігі онда ұлық Пайғамбарымызға «Бақара» сүресінің соңғы 2 аяты түсіп, Аллаға ғибадат етушілер мен Аллаға серік қоспаушылардың жаннатқа баратындығы, барлық мұсылмандарға күніне 50 рет намаз парыз етілгендігі туралы уаһи болған. Алайда Мұса (ғ.с.) Пайғамбардың ақыл қосуымен Мұхаммед Мұстафа (с.ғ.с.) Аллаһ Тағаладан 50 уақыт намазды жеңілдетуін өтініп, ол 5 уақыт намазға дейін азайтылған. Бірақта Аллаһ Тағала айтыпты: «Ей, Мұхаммед, сенің үмбетіңе күніне 5 уақыт намазды парыз еттім. Тек сауабын кемітпедім. Әрбір намазға 10 намаздың сауабын бердім», - деп. Мұнан кейін Пайғамбар Аллаһ Тағаланың құдіретімен қас қағым сәтте әл-Ақсаға, одан Меккеге жетеді. Бұл төсегіне келіп қайта жатса, ол әлі суып үлгірмеген екен. Кәпірлер бұл оқиғаға сенімсіздік танытып, Мұхаммед Мұстафа бұрын барып көрмеген Ақса мешітінің келбетін сұрағанында, ол таң-тамаша баяндап береді.

Расулұллаһ өзінің хадис – шәріптерінде Мифраж түнінде оқылатын нәпіл намаз, ғибадат туралы былай деген: «Кімде-кім Ережеп айының жиырма жетінші кешінде алты рәкәт намаз оқыса, әр рәкәтта «Фатиха» сүресіне жеті рет «Ықылас» сүресін қосып оқып, сәлем беріп, шын ниетімен тілек тілесе, ол кісі орнынан тұрмай, тілегі қабыл болады», «Аспаннан жетпіс мың періште табақ-табақ нұр алып түсіп, осы түнде ғибадатпен отырған мұсылмандардың үстеріне нұрды төгер».

Ардақты ағайын! Мифраж кешінде міскіндерге қайырымдылық жасап, екі дүниедегі барлық мұсылмандардың Аллаһ Тағаланың ризашылығына бөленуі үшін жасаған ғибадаттарыңыз, оқыған намаз, Құрандарыңыз қабыл болғай!

Мақсұтбек Сүлеймен

ҚҰРАН КӘРІМ – АЛЛАҒТЫҢ СӨЗІ

ОЛ БАРЛЫҚ ҒЫЛЫМНЫҢ НЕГІЗІ

Екі дүниенің кілті, ақиқаттың ақырғы кітабы – Құран Кәрім аян арқылы Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбарға 23 жыл бойы (610-632 ж.) түсірілген. Адамзатты ізгілікке бастайтын Аллаһ Тағаланың рақымы әрі қасиетті сөзінің халыққа кеңінен танымал ерекше есімдері мен сипаттары бар.

1. Құран Кәрім. Бұл атаудың шығу тарихына қатысты пікірлер көп. Бірінші пікір: ол «оқу», «жинақтау» ұғымын білдіретін «қара» етістігінен туындаған. Екінші пікір: бұл сөз «байланысу», «үйлесу» мағынасындағы «иктарана» етістігінен алынған. Дінтанушы ғалымдар Құранның мұндай атауға ие болуы ондағы сүрелер мен аяттардың бір-бірімен байланыста болғандығынан дейді. Үшінші пікір: бұл атау «сый, сыйлық» мәнін білдіретін «қира» сөзінен бастау алған. Себебі Құран Кәрім – мұсылмандарға Аллаһтың сыйы. Алайда Имам аш - Шафии (р.а.ғ.) бұл сөзді туынды сөз деп санамаған: «Құран сөзі» әлдебір етістіктен туындаған сөз емес. Ол – Құрандағы басқа да жеке есімдер сияқты басқа сөздермен құралмаған жалқы есім». Иә, мұсылмандар «Құран» сөзін көпше түрде қолданбаған.

Аллаһ Тағала: «рамадан айы сондай бір ай, ол айда адам баласына тура жол және (ақ пен қараны) айыратын дәлел түрінде Құран түсірілді...» (Әл-Бақара сүресі, 185 аят).

2. Әл - Кутаб. Бұл сөз Құран Кәрімде екі жүз отыз мәрте кездеседі «Міне осы Кітапта күдік жоқ, бұл тақуалар үшін тура жол көрсетуші» (Бақара сүресі, 212). Құран Кәрімнің бұлай аталуының басты себебі оның жазылатындығында. Араб етістігі - «катаба» сөзі «жинау» мәнін білдіреді. Сол себепті онда сүрелердің, аяттардың, сөздер мен әріптердің жинақталуы Құранның кітап аталуына басты себеп.

Аллаһ Тағала: «Барлық мақтау өзінің құлына (Мұхаммедке (с.ғ.с.) Құранды түсірген Аллаһқа тән. Ол кітаптың ешбір бұлтарысы жоқ» (Әл-Кahф сүресі, 1 аят).

3. *Әл - Фурқан.* «Ақиқат пен жалғанды айырушы» мағынасындағы бұл сөз Құран Кәрімде алты рет кездеседі. «Күллі әлемге ескертуші болу үшін құлына Фурқанды түсірген Алла Тағала ең ұлық» (Фурқан 25/1).

Құран Кәрімді мұсылмандардың «Фурқан» немесе «Ажырату» деп атауына Аллаһ Тағаланың мына бір сөзі басты себеп: «Бүкіл әлемге бір ескерткіш болуы үшін құлына (жақсы, жаманды айыратын) Құранды түсірген Аллаһ өте жоғары» (Әл Фурқан сүресі, 1 аят).

4. *Нур, Мубин.* «Расында сендерге Алладан нұр және «Мубин» ашық кітап келді» (Маъиде 5/15).

5. *Зікір немесе Еске салу.*

Аллаһ Тағала: «Расында Құранды Біз түсірдік. Әрі-шын мәнінде, оны Біз Қорғаушымыз» (Хыжыр сүресі, 9 аят).

Осылайша Аллаһ Тағала өз құлдарына діни шарттардың өмір-бұйрықтардың, тиымдардың бар екенін ескертеді. Құран Кәрімнің осынау деп аталуына тағы бір себеп бар.

Аллаһ Тағала: «Күдіксіз Құран, сен үшін әрі елің үшін бір үгіт. Келешекте сұраласындар» (Әл-Зухруф сүресі, 44 аят).

6. *Танзил немесе Жолдау.*

Аллаһ Тағала: «Күдіксіз бұл Құран, әлбетте әлемдердің Раббысының түсіргені» (Аш-Шұғара сүресі, 192 аят).

Ислам дінін зерттеушілер Құран Кәрімнің «бұрхан» (дәлел), «хаққ» (ақиқат), «наба» (хабар), «нұр» (жарық), «худа» (дұрыс басшылық) атаулары бар екенін еске салғанымен, бізге жоғарыдағы атаулармен шектелген жақсы деп кеңес береді. Алайда қасиетті Құран Кәрімнің бұлардан басқа да мынандай атаулары бар:

Кәләм, Кудә, Рахмәт, Шифа, Тәнзил, Уахй, Баян, Хақ, Адл, Бушра, Қасас, Азиз, Хикмәт, Хаблуллаһ, Рух, Мүһәймин, Қайим, Зікір, Бәләғ, Мәжид, Уммул-Китаб, тағы да басқа.

Тек есте болатын бір жағдай, Құранның орамдары мен жеке даналарын атайтын «Мусхаф» сөзі Аллаһ Тағала түсірген кітаптың атауы саналмайды. Бұл сөз үшінші халиф Осман бин Аффаның (р.а.ғ.) билігі тұсында «Құран» сөзін көпше түрде қолдануға болмайды деген ұйғарыммен Құранның жеке орамдарын атау үшін пайдаланған.

Касиетті Құран Кәрімде 6666 аят (Асым қирағаты бойынша), 114 сүре бар. Мұндағы сөздер санының 77934 екендігі анықталып отыр. Әрбір сүре «Қайырымды, мейірімді Алла атымен» іспетті дәстүрлі тілек, жалбарынышпен басталып, аяттар әрі қарай жалғасып кетеді. Бүкіл сүрелер меккелік және мединелік болып екіге бөлінеді. Меккелігі - 92, мединелік нұсқасы - 22. «Беташар» мен «Ықылас» сүрелері меккелік деп саналады. Қадір сүресінде баяндалғанындай, алғашқы құдайлық аян (уахи) 610 жылы Рамазан айының Қадір түні Мекке тауының Хира үңгірінде Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбарға, Ғалақ сүресінің («Жаратқан Раббыңның атымен оқы») бес аятынан бастап түсті.

Бір аятының ғана жеті қабат астары бар, әрбір сүресі мен аяттары тұнған тарих, шежіре, ғылым қайнары - Құран Кәрімнің ең ұзақ аяты Бақара сүресінің 282 аяты, ең қысқа аяттары - Ясин, 36/1; Рахман, 55/1, 64; Мүдессір 74/21; Фәжір 89/1; Дұха 93/1, Асыр 103/1. Ең қысқа сүре үш аяттан тұратын Кәусәр сүресі, ең ұзағы 286 аяттан тұратын Бақара сүресі.

СҮРЕ ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

Сүре, ас-Сура («қатар», «дәреже») - Құран Кәрім мәсімдерінің 114 тарауының әрқайсысының жеке-жеке атауы. Мұнда сүре сөзі «бірінші дәрежелі», «аса маңызды» деген мағынаны білдіреді. Бірқатар сүрелердің жиынтығын мұсылмандар тұмар ретінде пайдаланады. «Әл-Құран», Әл-хадис, айа әл-китаб деген сөздер тәрізді сүре де жеке мағынаға ие болған. Қысқа қайырымды сүремен Мұхаммедтің (с.ғ.с.) «Құдаймен сырласу»

сәттерінде алғандары белгіленеді. Кейін сүре «Құран мәсімінің бөлігі», «Құран тараулары» тәрізді мағынаға ие болды.

Сүренің шарғи мағынасы Құран Кәрімдегі аяттардың жиынтығы болғанымен, сүре сөзінің тілдік мағынасы-ұлықтылық, мәртебе, дәреже, көркемдеу, белгі. Кейбір сүренің бірнеше атауы бар. Солардың ішінде «Фатиха» сүресінің басқа атауы: «Үммүл-Құран» (Құранның анасы), «Әссабыул-мүсәни» (сөзбе сөз, намаздың әр рәкәатында қайталанып оқылатын жеті аят). Бірқатар сүрелер мынандай сөздермен басталады:

1. «Мақтау», «Ұлықтау»;
2. Жиырма сүре «Харуфу муқатаға» (өріп жиынтығы);
3. Жиырма сүре қаратпа және үндеу сөзімен;
4. Жиырма үш сүре хабарлы сөйлеммен;
5. Он бес сүре ант, қасам сөзімен;
6. Жеті сүре шарт қою сөзімен;
7. Алты сүре бұйрық райындағы сөзбен;
8. Алты сүре сұраулы сөйлеммен;
9. Үш сүре дұға сөздерімен;
10. Бір сүре себеп-салдармен басталады.

Қасиетті Құран Кәрімнен бірінші түскен: «Баләк» алғашқы бес аяты, ең соңғы болып түскен: «Наср» сүресі. «Тәуба» сүресінен басқа 113 сүре «Бисмилләһ» айтумен оқылады. «Нәміл» сүресінде «Бисмилләһ» сөзі екі рет айтылады.

АЯТ ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

Аят - Құран Кәрім сүрелеріндегі ең қысқа үзінді, Құранның «мақамы» болып саналады. Құранның жазба түрі шыққаннан кейін аят біртіндеп «мақам» деген ұғымда қолданыла бастаған. Мұсылман елдерінде жеке үйлердің, мешіттердің, мекемелердің ішін аяттармен көркемдейді. Аяттар құлпытастарға да жазылады. Көптеген аяттарда дуалы күш бар. Олар: аят әлХафа («Сақтану аяты»), аят аш-шифа («Шипа аяты») және тағы да басқалары.

Шарғи мағынасында сүрелер Құрандағы аяттардың жиынтығы болғандықтан, адамдар қанша аят оқыса да Құран оқыған болып саналады. Сүрелер мен аяттарды олардың ұзақтығы мен қысқалығына қарай артық-кем деп бөлмейді. Тек кейбір сүрелер мен аяттардың өзіне тән қасиеті бар.

ҚҰРАН КӘРІМ СҮРЕЛЕРІНІҢ АТАУЫ

1. Фатиха сүресі.
2. Бақара сүресі.
3. Әл-Ғимран сүресі.
4. Ан-Ниса сүресі.
5. Әл-Маида сүресі.
6. Әл - Әнғам сүресі.
7. Әл - Әғраф сүресі.
8. Әл - Әнфал сүресі.
9. Ат – Тәуба сүресі.
10. Жүніс сүресі.
11. Һуд сүресі.
12. Жүсіп сүресі.
13. Ар - рағд сүресі.
14. Ибраһим сүресі.
15. Әл-хижір сүресі.
16. Ан - наһыл сүресі.
17. Әл - Исра сүресі.
18. Әл - Каһф сүресі.
19. Мариям сүресі.
20. Та-һа сүресі.
21. Әл - Әнбия сүресі.
22. Әл - хаж сүресі.
23. Әл - муъминун сүресі.
24. Әл - Нұр сүресі.
25. Әл - Фурқан.
26. Әл - шуара.

27. Өн - намл сүресі.
28. Өл - қысас сүресі.
29. Өл - Ғанкабут сүресі.
30. Өр - рум сүресі.
31. Лұқман сүресі.
32. Өс - саждат сүресі.
33. Өл - ахзаб сүресі.
34. Саба сүресі.
35. Фатир сүресі.
36. Иасин сүресі.
37. Ас - саффат сүресі.
38. Сад сүресі.
39. Зумар сүресі.
40. Ғафир сүресі.
41. Фуссилат сүресі.
42. Өш - шура сүресі.
43. Өз - зуһруф сүресі.
44. Өд - духан сүресі.
45. Өл - жасия сүресі.
46. Өл - ахқаф сүресі.
47. Мұхаммед сүресі.
48. Өл - фатых сүресі.
49. Өл - хужурат сүресі.
50. Каф сүресі.
51. Зарият сүресі.
52. Тур сүресі.
53. Нәжім сүресі.
54. Қамар сүресі.
55. Рахман сүресі.
56. Уақиға сүресі.
57. Хадид сүресі.
58. Мужаддала сүресі.

59. Хашыр сүресі.
60. Мумтаһина сүресі.
61. Саф сүресі.
62. Жұмға сүресі.
63. Мунафиқин сүресі.
64. Тағабун сүресі
65. Талақ сүресі.
66. Таһрим сүресі.
67. Мүлік сүресі.
68. Қалам сүресі.
69. Аль - һаққа сүресі
70. Мағарыж сүресі.
71. Нух сүресі.
72. Жын сүресі.
73. Музәммил сүресі.
74. Муддәссир сүресі.
75. Қиямет сүресі.
76. Инсан сүресі.
77. Мурсалат сүресі.
78. Нәбә сүресі.
79. Назигат сүресі.
80. Ғабаса сүресі.
81. Тәкуир сүресі.
82. Инфитар сүресі.
83. Мутаффифин сүресі.
84. Иншиқақ сүресі.
85. Бүрүж сүресі.
86. Тарық сүресі.
87. Әғла сүресі.
88. Ғашия сүресі.

89. Фажр сүресі.
90. Бәлад сүресі.
91. Шәмс сүресі.
92. Лейіл сүресі.
93. Зуһа сүресі.
94. Шарх сүресі.
95. Тин сүресі.
96. Ғалақ сүресі.
97. Қадр сүресі.
98. Бәйина сүресі.
99. Зилзал сүресі.
100. Ғадият сүресі.
101. Қариға сүресі.
102. Тәкасур сүресі.
103. Ғасыр сүресі.
104. һумәзә сүресі.
105. Пил сүресі.
106. Құрайыш сүресі.
107. Мәғүн сүресі.
108. Кәусар сүресі.
109. Кафирун сүресі.
110. Насыр сүресі.
111. Мәсад сүресі.
112. Ыхлас сүресі.
113. Фәлақ сүресі.
114. Нас сүресі.

ТИЛАУӘТ СӘЖДЕСІ

Қасиетті Құран Кәрімнің он төрт жерінде сәжде аяты бар. Олар: «Ағраф, Рағыз, Нахыл, Исра, Мариам, Хаж, Фурқан, Нәміл, Сәжде, Сад, Фуссилат, Нәжім, Иншиқак, Ғалақ» сүрелерінде. Осы жерде бұл аяттардың қайсын оқыған немесе естіген кісіге «Тилауәт сәждесі» уәжіп болады.

Тилауәт сәждесінің ниеті және орындалуы: «Ниет еттім Алланың әмірі бойынша тилауәт сәждесін өтеуге жүзімді Құбыла тарапына қараттым, Аллаһу Әкбар» деп, қиямсыз, рукусіз сәждеге бас қойып үш рет «Субхана раббийәл - ағла» деп сәжде тасбиығын оқып, бір сәждемен орындайды. Құлақ қағылмайды, қол байланбайды. Қолын жайып: «Шексіз қамқор Аллаға сәжде еттім, аса қамқор Аллаға иман келтірдім, күнәмді кешіре гөр я Рахман! Саған құлақ салдық, саған бой ұсындық, жарылқаушысың. Раббым саған қайтамыз», - деп бет сипайды.

ҚҰРАННЫҢ МАЗМҰНЫ, ҚАСИЕТІ, ҚҰДІРЕТІ

Құран Кәрімнің мағыналық мазмұны бойынша негізінен, былай үшке бөлінеді:

1. Иман, сенімге байланысты аяттар;
2. Шарифат үкімдеріне қатысты аяттар;
3. Пайғамбарлар өмірі жайлы қиссалар.

Құран Кәрім – адамзатты қараңғылықтан нұрға бастайтын құдайлық рахмет-мейірім көзі (һуд, 17 аят), бақилық бақыт жолын көрсететін Алланың сөзі (Исра, 9). Ол жеке адамдар мен қоғам үшін қажетті құқықтың, әлеуметтік-экономикалық, саяси-басқару, этикалық-моральдық жүйелердегі негізгі қағидалар мен ұстанымдарды белгілеп беруші. Құран Кәрімде Жаратушы Иеміздің біреу - Аллаһ Тағала ғана екендігі, Оның шексіз құдіреттілігі, он сегіз мың ғаламмен, адам мен Раббымыздың байланысы баяндалған. Құран Кәрімде Имандылық адамгершіліктің тұтқасы, қайнар көзі ретінде түсіндіріліп, одан туатын ізгі қасиеттер: әділеттілік, турашылдық, ар-ұят, намыс, сабыр, төзімділік, жомарттық, шыншылдық, адалдық, мейірімділік, ата-анаға, үлкен-кішіге, аруақтарға құрмет, Отан сүйгіштік, қанағатшылдық, тазалық, махаббат, адамды сүю, жүректілік, достық, татулық жалпы парасат құндылығы, имансыздықтан туындаған зұлымдық, жалғандық, екіжүзділік, опасыздық, менмендік, қорқақтық,

жезөкшелік, нәпсіқұмарлық, дүниеқоңыздық, күпірлік тәрізді қылықтар масқаралық (разилат) сипаты саналады. Құран Кәрімнің үндеуі адамның сана-сезіміне, рухы мен ақылына бағышталған.

Ақиқаттың ұлы кітабы – Құран Кәрімнің әлемдік ғылымды дамытуға, адамзат баласының дүниетанымы мен көзқарасының қалыптасуына, рухани жан-дүниесінің кемелденуіне тигізген ықпалы, қосқан, келешекте қосатын үлесі өте сүбелі. Сондықтанда орыстың ұлы жазушысы Лев Толстой Құран Кәріммен терең танысканнан кейін Мұхаммедтің (с.ғ.с.) шын мәнінде Пайғамбар екенін түсініп, Ислам дінін мойындаған. Тіпті Карл Маркстің өзі Құран Кәрімді араб тілінде оқып, оның тәрбиелік мәнінің ұлылығын өте жоғары бағалаған. Гете неміс тілінде, Пушкин орыс тілінде Құран Кәрімді жырға қосқан.

Құран оқылған үйге Аллаһ Тағаланың шексіз мейірім шуағы төгіліп, Құран адамды рухани құлдыраудан құтқарады, дертке дауа болады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) «Құран қарайған жүректерге нұр береді», «Алла кітабынан бір әріп оқығанға бір жақсылық бар, ол он есе жақсылық болып жазылады. (Яғни, бір әріпіне он сауап беріледі). Мен әлиф, ләм, мим – бір әріп демеймін. Әлиф - бір әріп, ләм – бір әріп, мим – бір әріп деп айтамын» деген. Олай болса, әлиф, ләм, мимді оқыған адамға отыз сауап жазылады. Мына жалған дүниеде еш нәрсенің Құрансыз адамды бақытты ете алмайтыны, отбасындағы берік татулық, бейбіт тірлікті Құран ғана толық сыйлай алатыны мәлім. Ғалымдар отбасындағы ұрыс-керіс, араздық Құран оқылмайтын үйлерде жиі болатынын, Аллаһтың ақ жолына түскен, Құран оқылып тұратын үйлерде оның сирек ұшырасатынын айтады.

Иә, Құран Кәрімде талап етілгендей шынайы мұсылмандарға тән ізгілік орнықса, барша әлем береке, бірлік, бейбіт өмірге бөленеді.

ҚҰРАН НЕГЕ БӨЛІП-БӨЛІП ТҮСІРІЛДІ

Құран Кәрімде қазіргі кезде ғана анықталып жатқан ғылыми жаңалықтарға қатысты деректер бар. Оны мұнан 14 ғасыр бұрын өмір сүрген, оқу, жазуды білмеген Мұхаммедтің (с.ғ.с.) біле алмағаны мәлім. Әрі бұл ғылыми мәліметтер Құран Кәрімнен бұрын түсірілген Інжіл, Тәурат, Зәбур атты кітаптарда адам баласының Құран тәрізді Кітапты мұнан 14 ғасыр бұрын, ғылым, техника дамымаған заманда ойынан жазуы мүмкін еместігін дәлелдейді. Құран Кәрімнің Аллаһ Тағала тарапынан жіберілгендігі туралы оның сүрелері мен аяттарында былайша айтылған:

«Бұл Құранды Алладан басқаға телуге, тіпті де болмайды. Ол өзінен бұрын түсірілген кітаптарды (Тауратты, Інжілді бекітуші және Алланың тағылымын түсіндіруші кітап). Оған ешқандай күмән жоқ. Ол әлемнің әміршісі тарапынан жіберілген» (Жүніс сүресі, 37 аят).

«Сендер түсінсін деп, Біз Құранды араб тілінде түсірдік» (Жүсіп сүресі, 2 аят).

«Құранның күллі ғаламның иесі тарапынан түсірілгеніне ешбір күмәнің болмасын. Ол сенімді рух (Жәбірейіл) жеткізді. Ескертуші болуың үшін жүрегіңе дарытты. Ол айдан айқын араб тілінде жіберілді» (Шуара сүресі, 192-195 аяттар).

Құдіреті күшті Аллаһ Тағала «Бақара» сүресінің 23 аятында да: «Егер біздің пенделерімізге Құран түсіргенімізге күдіктерің болса, сенімдеріңнің шын екенін көрейін, онда Алладан басқа куәларыңды сендер де шақырсаңдар және осы тәріздес бір сүрені түсіріп көріңдер», - дейді. Құран Кәрім араб тілінде түскенімен, ондағы шарифат үкімдері, Пайғамбарлар қиссасы, ғылым- ілім туралы, ғибадат шарттарының бәрі бүкіл адамзатқа

арналған. Оның бөлек-бөлек түсуі оңай жатталуы үшін. Бұл жөнінде Құран Кәрімнің Фурқан сүресінің 32 аятында былай деп айтылған: «Пайғамбарға Құран неге тұтас бір-ақ жолы түсірілмеді? - дейді кәпірлер. Көкейіне мықтап орнықтыру үшін Біз оны саған бөлек-бөлек түсірдік, рет-ретімен оқыттық».

Иә, Құран Кәрімнің Пайғамбарымызға 23 жыл бойы бөліп-бөліп түсірілуінің мәнісі Аллаһ Тағаланың соңғы дінін ұстанған мұсылмандарды бірте-бірте рухани жетілудің бір сатысынан екінші сатысына көтеру, Жаратқан Иесімен байланысын жылдан-жылға нығайту, сенімін күшейту болды. 23 жыл бойы бөлек-бөлек түсірілуі оның талаптарын дұрыс ұғынып, оларды жете қабылдауға, мәтінін жаттап алуға оң ықпал жасады.

ҚҰРАНДЫ ЖАТТАП САҚТАУ

Ұлық Пайғамбарымызға аян арқылы түскен Құран Кәрім қалай сақталып, таратылды? Оның сақталу кезеңдері қандай? Жалпы, Құранның сақталуы екі жолмен жүргізілді. Біріншісі «Құранды жаттау», екіншісі «Құранның жазбаша нұсқаларын жасау». Бұл орайда Аллаһ Тағала Құран Кәрімнің «Қияма» сүресінің 17-аятында былай деген: «Мұхаммед (с.ғ.с.) Құранды сенің жүрегіңде жинау «яғни сақтау және оны сенің тіліңмен оқыту Біздің міндетіміз».

Аллаһ Тағала осылай талап еткеннен кейін Құран Кәрімді алғашқысында жаттап алып, ұрпақтан-ұрпаққа жеткізу дәстүрі берік орнықты. Құран Кәрімді бастан-аяқ жатқа айтатындар қазір «Қари» деп аталады. Ұлық Пайғамбарымыздың тірі кезінде Құран Кәрімді жүздеген сахаба – толық жаттап алып, оны оқудың тәртібін де жете меңгерді.

ҚҰРАНДЫ ЖАТҚА АЙТҚАН АТАҚТЫ САХАБАЛАР:

Осман ибн Ғаффан (р.л.ғ.), Али Ибн Әбу Талиб (р.л.ғ.), Әбу Ибн Кәъб (р.л.ғ.), ибн Масъуд (р.л.ғ.), Заид ибн Сәбит (р.л.ғ.), Әбу Муса Әл-Ашъари (р.л.ғ.), Әбу Дардаун (р.л.ғ.), Муъаз ибн Жәбел

(р.л.ғ.), Әбу Зайд (р.л.ғ.), Әбу Хузайфаның Қызметшісі Солим (р.л.ғ.) және Ытба ибн Ыамир (р.л.ғ.) және т.б.

Пайғамбардың түсында Құран неге кітап болып шықпады?

Мағынасы мен мазмұны тұңғыш терең Құран Кәрімді бірден оқып шығу, бір оқығаннан-ақ оны толық түсіну мүмкін емес.

Бұл жөнінде кезінде француздың атақты хирург-ғалымы әрі жазушысы Доктор Морис Букель былай деген: «Құранды түсіну үшін адамға энциклопедиялық білім керек. Ислам дінді де, ғылымды да бір-бірінен ешқашан ажырата қарастырмағанына мен енді таңқалмаймын. Өйткені қазіргі заманда ғылым қаншалықты биік жетістікке жетсе де дінмен одақтас болып келеді. Тіпті ғалымдар кейбір нақты ғылыми жетістіктерді тереңірек түсіндіру үшін Құранның аяттарына жүгінеді».

Ұлық Пайғамбарымыздың ғибратты ғұмырының соңғы сәтіне дейін уахи келуі ықтимал еді. Сол себепті оның көзі тірісінде Құран Кәрімді толық бітті деп жинақтап, кітап етіп шығару мүмкін болмады. Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар фәниден бақиға көшкеннен кейін ғана уахи тоқталғаны анықталып, алғашқы халифа Әбу Бәкр кезінде ғана Құран Кәрім бір кітап етіп жинақталды. Ислам дінінің дағуатшы ғұламалары Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың өз өміріндегі соңғы Рамазан айында Жәбірейіл періште екеуінің бір-біріне Құран Кәрімді қайталап оқып, тексергенін баяндайды. Сонда Ұлық Пайғамбарымыз: «Жәбірейіл Құранды маған бастан-аяқ екі рет оқытты. Мен осыған қарап жақында көз жұматынымды аңғардым» деген екен.

Жәбірейіл періштенің Пайғамбарды тыңдаудағы мақсаты мынандай еді:

1. Құран Кәрімнің дұрыс сақталу жолын мұсылмандарға үйретіп, оның мінсіз сақталуы Аллаһ Тағала үшін қаншалықты маңызды екендігін білдіргендігі;

2. Сол жылға дейінгі аятпен сүрелердің бір-бірінің жалғасын тауып, орналасу жүйесін тағы бір анықтау;

3. Сахабалардың жиғандарын, яки жаттағандарын түзетіп, бірлікке шақыру және Құранның кейіннен бір кітап болып жиналуына жағдай жасау.

4. Құран Кәрімде Аллаһ Тағала өмірімен кейбір аяттардың мансұқталуы.

Рамазан айында тарауих намазы оқылып, онда имам бастаған жамағат Құранды хатым етіп, бастан-аяқ оқып шықпайды ма. Дін қайраткерлерінің түсіндіруінше, бұл дәстүр Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар мен Жәбірейіл періштенің Құранды екі рет қайталап оқыған ізгі істерінің ұрпақтан-ұрпаққа жалғастық табуының айғағы.

ҚҰРАННЫҢ ЖАЗБАША НҰСҚАЛАРЫН ЖАСАУ

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар умми (оқу-жазу білмейтін) кісі болғандықтан, құдайлық аян келгендіктен уахи хатшыларына сүре мен аяттарды олардың түскен жерінде жаздыртып отырған. Құран Кәрім Аллаһ Тағаланың құзырынан Жәбірейіл періште арқылы Пайғамбарға түскен. Мұхаммед (с.ғ.с.) хатшыларына жазғандарын дауыстап оқытып, қателескен жері болса, дереу түзеттіріп отырған. Оның уахи хатшыларының саны шамамен қырыққа жеткен.

Хижраның I - ғасырының 2-жартысынан бастап өзге халықтың ислам дінін қабылдауы, алайда олардың араб тілін білмеуі салдарынан Құранды жаңылыс оқуы орын алды. Осыған орай Құран Кәрім жазуының қарекеті мен ноқаты болмауынан туындаған қиындықты шешу мақсатында Әбул Әсуәд әд-Дуәли қаракеттердің жазылуын енгізуге мәжбүр болды. Насыр ибн Асым (кейбір деректерде Яхия ибн Ямәр) Құран әріптерін бір-бірінен ажыратқан ноқаттар қойды. Мұны ғалымдар «Ижам» деп атады.

ПайғамбарДЫҢ АТАҚТЫ УАХИ ХАТШЫЛАРЫ:

Әбу Бәкр, Омар, Оспан ибн Аффан, Әли ибн Әбу Тәліп, Абдуллаһ ибн Сад, Зәйд ибн Сәбит, Зубәйір ибн Аууам; Убәй ибн Каб және Тағы да басқалар.

ҚҰРАНДЫ КІТАП ЕТІП ШЫҒАРУДЫҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ

Пайғамбардың көзі тірісінде Құранның толық нұсқасы жазбаша түрде жинақталған жоқ. Ол фәниден бақиға көшкеннен кейін бір жыл өткенінде жалған Пайғамбар Мусайләма Көззәбпен болған Ямама шайқасында Құран Кәрімді бастан-аяқ жатқа білетін 70 сахаба шәһит болды. Бұл қағаз, ағаш, тас, тері, сүйек тағы сол сияқты заттарға жазылған, сахабалар жаттаған сүрелер мен аяттарды жинақтап, Құранның жазбаша нұсқасын жасап, Аллаһ Тағаланың сөзін сақтап, ұрпақтан-ұрпаққа жеткізуді талап етті. Омар (р.л.ғ.) Әбу Бәкрге (р.л.ғ.) Құранды жинақтап, жазбаша нұсқасын жасауды ұсынды. Алайда ол алғашқысында «Расуллах (с.ғ.с.) істемеген істі қалай істейсің?» деп көнбегенінен кейін Омардың айтқанына көніп, бұл істі Зәйд ибн Сәбитке (р.л.ғ.) тапсырды. Ол да жаңағыдай бас тартқанымен, Әбу Бәкрдің ақылын тындады.

Хазіреті Османның (р.л.ғ.) халифалық дәуірінде Құранның нұсқалары жазылуы һижраның 25 жылы хазіреті Осман (р.л.ғ.) Құран Кәрімнің нұсқаларын жазатын кеңес құрып, оның құрамына Зәйд ибн Сәбит (р.л.ғ.) Абдуллаһ ибн Әз-Зубәйр (р.л.ғ.) Саъд ибн Әби Уаққас (р.л.ғ.) Абдур - Рохман ибн Әл - Харис ибн һишам (р.л.ғ.) тәрізді Құранды Пайғамбарымыздан жаттаған сахабалар енді. Кеңестің басшысы Зәйд ибн Сәбит (р.л.ғ.) болды.

Кеңес Хафса Уммул - Мүмининде (р.л.ғ.) сақталған қолжазбаның негізінде Құранның бес нұсқасын жасап, ол екі шарт бойынша орындалды. Құран Кәрімнің жазбаша нұсқасын жасауда басшылыққа мынандай екі шарт алынуға тиісті болды:

1. Аят Құранның Әбу Бәкрдің (р.л.ғ.) халифалық уақытында жасалған нұсқасында болуы қажет.

2. Ондағы әрбір аяттың ақиқаттылығына ең кем дегенде Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзін көріп, аятты оның аузынан естіген екі сахаба куәлік етуге тиіс.

Құранның жазбаша нұсқасын жасауда аяттардың дұрыс жазылғаны Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзі тірісінде хафиз болған сахабаларға оқыту арқылы тексеріліп, нұсқалар жасалғаннан кейін Хафсадан (с.ғ.с.) алынған Құранның нұсқасы оның өзіне қайтарылды. Ал бір-бір нұсқасы Мекке, Басра, Куфа, Дамаскіге жіберіліп, бір нұсқасы Мәдинада қалдырылды.

Құран Кәрімнің бұл нұсқасы «Әл - Мусафүл - имам» деп аталады.

Хазіреті Осман (р.л.ғ.) Құранның нұсқаларын жан-жаққа жібергеннен кейін оған дейінгі адамдардағы «Әл-Мусафүл имамға» қайшы келетін, қате жазылған Құран аяттары мен нұсқаларын өртеп жоюға бұйырды. Қазіргі таңда әлем мұсылмандарының қолындағы Құран Кәрім сол заманда жасалған Құранның жазбаша нұсқасы. Мінеки содан бері көпірлер мен мүшріктер қаншама айла-амал жасап, күш салғанымен, Құран Кәрімнің бір әрпін де өзгерте алған жоқ. Ал Аллаһ Тағаладан басқа діндегілерге түскен кітаптар талай өзгеріске ұшырады. Құран Кәрімнің өзгеріске ұшырамауы, ұшырамайтыны оның Аллаһ Тағала тарапынан қорғалатындығынан.

Құран кәрімнің ерекшеліктері

1. Құран Кәрім қияметке дейін өзгеріске ұшырамайды.
2. Құран Кәрім ең соңғы қасиетті кітап, одан кейін басқа бір қасиетті кітап келмейді.
3. Құран Кәрім белгілі бір қоғамға немесе қауымға ғана жіберілген кітап емес, қияметке дейін болатын барлық адамдар үшін өмір сүру заңы болып табылады.

4. Құран Кәрімнің мағынасы және сөздері Алла тарапынан өзгеріске ұшыраудан сақталған.

5. Құран Кәрім Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) Пайғамбар екендігін дәлелдейтін ең үлкен мұғжизасы.

6. Құран Кәрім мейлі намазда оқылсын, мейлі намаздан тысқары басқа жерде оқылсын ибадат болып саналады.

7. Сүрелерінің және мағынасының ұқсастарын келтіру мүмкін емес.

14 ғасырдан бері ең қысқа бір сүресінің де ұқсасы пайда болған емес.

XIX ғасырдың соңына қарай Германиядағы Мюнхен университетіне қарасты бір ғылыми-зерттеу институты Құран Кәрімнің әр ғасырда, әр жылдарда жарық көрген 42 мың данасын жинастырып, зерттеген болатын. Зерттеу жұмыстары 50 жылға созылды. Нәтижесінде Құран Кәрімнің барлық ғасырдағы нұсқаларында тек әріптерінің ғана үлкенді-кішілі, түрлі әдістермен жазылғаны болмаса, олардың ешқайсында да бірде-бір өзгерістің, қосып-алудың болмағандығы анықталды.

Құран кәрімнің төрт негізі

1. Сөз болуы;
2. Арабша (араб тілінде) болуы;
3. Хазірет Мұхаммедке (с.ғ.с.) түсірілуі;
4. Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) бізге дейін тауатур арқылы нақыл етілуі.

Бұл төртеуінің біреуі кем болса Құран болмайды.

Құран оқу әдебі

1. Құран Кәрімді ұқыпты ұстау, таза сақтау, биік жерге қою шарт.

2. Құранды қатесіз, мәнерлеп оқу қажет. Ер адамдар қырағаттап оқиды. Құранды дәретпен оқу керек.

3. Құран оқуды «Ағузу билләһи мин аш-шайтони-р-ражим. Бисмилләһи - р-рахманир рахим» деп бастайды.

4. Асықпай, қатесіз оқиды.

5. Жаттауға әрекет жасаған, жаттаған сүрелерді әрдейім қайталап айтып отырған жөн.

6. Құран оқыған кезде тыныштық сақтау қажет.

7. Тозақ туралы аяттар келген кездері Аллаһтан пана сұрау, ал жәннат туралы аяттар келген кезде «О, Аллаһ маған да жәннатты нәсіп қыла көр» деп тілек тілеу қажет.

8. Айтылған сөздердің сенімді болуы үшін Құраннан араб тілінде дәлел келтіру, немесе мағынасын дұрыс айту керек.

9. Құран оқылып жатқан жерге, Құранды үйрететін жерге ынталы, ықыласты болып барған жөн.

10. Құранның әрбір әрпін үйренгені үшін 10 сауап беріледі. Оны есіңнен шығарма.

11. Құранды дәріптеп, Құбылаға қарап отырып оқы. Құранды жатып оқуға болмайды.

Мұсылмандарға Құран Кәрімді бүкіл дүниеге ислам ғұламалары тұжырым еткен тәжуит ережелері арқылы сауатты түрде оқу – шарт. Егерде тәжуит ережелеріне бағынбай сауатсыз оқылса, сондай-ақ әріптері өз махражынан шығарылмай оқылса, онда аяттардың мағынасы бұзылады, дұрыс емес түсініктерді береді, істеген ғибадатымыз Аллаһ Тағаланың разылығына жете алмайды. Сол себепті мұсылмандарға Құран Кәрімді тәжуит ережелерімен, әріптерді толық махраждан шығарып оқу – уәжіп. «Құранды өте дұрыс оқыңыз» деген Алла Тағала.

Құранды қирағаттап оқу

Қирағат (қираатун - оқу) - Құран оқу ережелері. Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар Құран Кәрімді барлығы 7 түрде қирағатта оқуға рұқсат еткен. Олар: Хамза, Қисса»и, Ғасым, Хафса, Уарш, т.б. Ислам дініндегі «Жеті қирағат» ұғымы осыдан қалыптасқан дейді дағуатшылар. Құран Кәрімді жеті қирағатта оқу - шариғат үрдісі. Ол Пайғамбар (с.ғ.с.) заманында қалыптасып, қазіргі күнге дейін өз жалғасын табуда.

Құран шығару

Құран шығару, хатым түсіру - хатм = ул = Құран дегеніміз - Құранды бастан-аяқ оқып, қайтыс болған адамдар үшін Аллаһ Тағаладан жарылқау тілеу. Мұсылмандық шарифат бойынша, Құран хатым түсіру - сауапты іс, әрбір мұсылманның қасиетті міндеті.

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Құран оқындар. Өйткені қиямет күні ол өз иелеріне (оны оқыған кісілерге) шапағатшы болып келеді»; «Алламен сөйлескісі келген адам - Құран оқысын».

Құран қари

«Құран Кәрімді кім өзі үйреніп және оны біреуге үйретсе, ол ең жақсы адам болады», - деген Ұлық Пайғамбарымыз. Аллаһ Тағаланың сүйікті Елшісінің сахабаларынан бастап, қазіргі күнге дейін Құран Кәрімді тұтас жатқа айтқан, жатқа айтатын муминдер көп. Оларды ислам дінінде қарилар деп атайды.

Егер де бір мұсылман Құран Кәрімді тұтас жатқа айтатын қари болуға ниет етсе, күніне бір аяттан жаттағанда оны толық жаттап алуға 17 жыл уақыт кетеді екен.

Мақсұтбек Сүлеймен

Діни лауазымдар мен атақтар

Ол діндегі ішкі құрылымдық ерекшеліктерге қарай сатыланады. Әр діндегі негізгі ұстанымдарға орай бұл лауазымдар мен атақтар әрқилы болып келеді. Ислам дінінде негізінен мынандай лауазымдар мен атақтар бар:

АХУН. Ол муфтиден кейінгі діни атақ. 18 ғасырдың екінші жартысынан бастап қазақ даласында дін қызметшілері тексеруден өткізілгеннен кейін, үкімет тарапынан тағайындалды. Сол кезде ол Бұхар хандығындағы ең жоғарғы діни лауазым болды. Муфтидің шарифат бойынша айтқан шешімі ахунның келісімінсіз жүзеге асырылмайтын.

АЯТОЛЛА. («Аллаһтың белгісі», «Аллаһтың құдіреті», парсы тілінде аятолла). Аятолла әлузма (құдіретті аятолла, парсыша – аятолла әлузма) фикһ-шариат мәселелері бойынша өз алдына шешім қабылдай алатын шиит мүджахиттерінің ең құрметті атағы. Аятолла деген атақ 19 ғасырдың екінші жартысынан белгілі болып, біздің заманымыздың 40 жылдары кең тарады. Бұл лауазымның кең тараған жері – Иран. Мұнда оның шешімі Иран Ислам Республикасы Президентінің шешімінен жоғары саналады. Аятолла атағына ең алғаш ие болғандардың қатарында имам – Хұсайын Буруджирди (1961 ж.ө.) бар. Кейін Иранда шиит қауымынан екі адам аятолла әлузма атағына ие болды. Олар: саййид Рухалла әл-Мұсауи әл-Хумайни (Хомейни, 1989 ж.ө.) және Хұсайын әли Мунтазири.

Әл - АСХАБ (сахаба - жақтаушы деген мағынада) - Мұхаммедтің (с.ғ.с.) ісін жалғастырушылар, онымен тығыз қарым-қатынаста болған, жорықтарға бірге аттанғандар. Кейін Мұхаммедті бір рет көргендерді, тіпті бала кезінде көргендерді де әл-Асхаб деп атады. Олар Арабиядан тыс жерлерді жаулап алу - шапқыншылық дәуірі басталғанда мұсылмандар әскерінің негізін құрады. Әл-Асхабтың үстем топтары мұхаджир мен ансарлар деген атқа ие болды.

ГАЗИ (көпше түрі газет): 1. «дін жолындағы соғысқа» қатысушы адам. 7 ғасырдың екінші жартысы мен 9 ғасырдың бірінші жартысында газии мұсылмандардың жаулап алу жорықтарына қатысты.

2. Мұсылман билеушілері лауазымдарының бір бөлігіне айналған «дін үшін соғыста» көзге түскендерге берілетін құрметті лауазым. Соңғы рет бұл атақ Сакарья өзеніндегі ұрыста жеңіске жеткені үшін Мұстафа Кемальға-Ататүрікке берілді. Бұл лауазым Түркияда 1934 жылы жойылды.

ҒҰЛАМА (улама – көпше түрдегі - «білгір», «ғалым») - Исламда дін танудың, діни-тарихи аңыздардың және исламның

этикалық-құқықтық қалыптарын жетік меңгергендердің, білім берудің дәстүрлі түрлері саласына теориялық та, практикалық та тұрғыдан еңбек сіңірген қайраткерлердің, шарият негізінен сот жүргізушілердің және салт-ғұрыпты орындаушылардың білгірлігін көрсететін жиындық, ортақ атау. Ол негізінен мадақтау тенеуі, құрметті атақ ретінде қолданылады, ресми лауазым, атақ саналмайды.

ДАМОЛЛА (арабша-молла) - Ислам дінін насихаттаушылардың, Мешіт, медресе қызметкерлерінің дәрежелуауазымы. Оны діни дағуатқа сіңірген еңбегіне, діни білім деңгейіне сәйкес діни қауым сайлайды (белгілейді).

ИМАМ - намаз кезінде алда тұратын адам, рухани жетекші, мұсылман қауымдастығының басшысы. Ислам пайда болған алғашқы жылдары намазда алда тұратын адам ретіндегі имам қызметін Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың өзі атқарған. Ол қайтыс болғаннан кейін бұл қызметті халифалар атқарды. Шииттер де, суниттер де ірі дін қайраткерлерін үлкен қауымдастық жетекшілерін, діни-құқықтық бағыттар мен дін ілімі мектептерін құрушыларды құрметтеп атағанда олардың есімдеріне имам сөзін қосады: Имам Әбу Ханифа. Қазір Қазақстанда Мешіт имамдарын, олардың орынбасары - набиимамдарды діни басқарма тағайындайды. Имамдардың діни білімі болуға тиісті.

КАХИН - сәуегей. Ислам діні тарағанға дейін Арабияда қатты толқу жағдайда тәңірмен немесе оның елшілері періштелермен тілдесе алады-мыс деп ел сенген адам. Бұл - діни атақ, лауазым емес. Бұл термин діни әдебиеттерде кездесіп қалатындықтан ғана біз оның мазмұнын түсіндіріп отырмыз.

ҚАДИ («қазы, тағайындаушы», «үкім шығарушы») - мұсылман мемлекетінде арнайы билікпен тағайындалатын, шарият қағидаларының негізінде үкім шығаратын мұсылман қауымының діни төрешісі, әділ қазысы. Алғашқы қадиларды

Мәдина, Басра, Куфа қалаларында халифа Омар б. Әл-Хаттаб (634-644) тағайындаған.

ҚАЗЫ – мұсылмандық сот міндетін атқарушы (судья) билік айтушы төреші. Шариғаттық құқық негізінде азаматтық және қылмыстық істерді қарау үшін мұсылман елдерінің жоғары өкіметі тағайындаған лауазым. 20 ғасырдың 20 жылдарына дейін Орта Азия хандықтары мен әмірліктерінде, Қазақстанның Оңтүстік өңірінде «Бас қазы», «Қазы - қалыан», ал жергілікті жерде оған бағынышты дін басы (муфтилер), соттық тергеуші көмекшілер (өзім молдалар), іс жүргізушілер, тілмаштар тағайындалып, жұмыс істеді. Қазилар судьялық қызметімен бірге кейбір өкімшілік істерге де араласып, шариғат заңдылықтарының сақталуына, әдет-ғұрыптардың дәйекті жүзеге асырылуына бақылау жасады, қажетті болған жағдайда тиісті шаралар қолданды.

ҚҰТБ - сопылық философияда «кемел адам» деген мағынаға ие. Құтбты сопылық дәреже сатысындағы ең жоғарғы «әулие» санайтын да түсінік бар. Сопылық таным бойынша, құтб = Құран Кәрім сүрелерінің басында келетін кейбір аяттардың тылсым сырын білетін ерекше қабілет иесі. Сопылар «кімде-кім Құдай туралы білімді кемел меңгерсе, ол құтб бола алады» дейді.

ҚАЖЫ - мұсылмандық бес парызының бірі - Мекке-Мәдинеге барып қажы ғибадатын өтеп қайтқан адам. Қажы діни лауазым, атақ саналмайды. Бұл парызын атқарып, қажы болып қайтқандар өзін басқа мұсылмандардан жоғары ұстауға, міндетсінуге, «қажымын» деп мақтануға тиісті емес. Қазақстанда имандылықты нығайтуды мақсат тұтқан қажылар қауымдастығы бар.

ӘЛ-МАҒДИ («дұрыс жолға бастаушы», «Аллаһтың жолымен алып жүруші») - ахиреттің жақындап қалғанын хабарлаушы. Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың ең соңғы мұрагері,

көктен түскен махди. Құран Кәрімде әлМаһди туралы мәлімет жоқ болғанымен, шәріп-хадистерде оның көктен түскендігі туралы ой айтылған.

МОЛДА (молла) - парсы тілі арқылы енген атау. Арабша Маула «Мырза, әмірші, ағзам» деген мағынаны білдіреді. Иран, түркі тілдерінде Мелла, Молла, Молда деп аталады. Ол мұсылмандық дәстүрдің, жөн-жосығының білгірі, дін қызметшісі, дін мектебінің ұстазы, білімді, оқымысты адам. Патшалық Ресейде молда орыстың священник лауазымымен терезесі тең болды, оның міндеті мемлекеттік қаулылармен белгіленіп берілді, ал қызметі сол жердегі шенеуніктердің бақылауында болды. Молдалар — арнайы жарлықпен тағайындалып, мешіттерге жіберілді.

МУАЗЗИН - азан шақырушының лауазымы. Мағынасы «дауыстаушы», «шақырушы», мұнади сөзінің баламасы саналатын муаззиннің 3 міндеті бар: діндарларды жиып, имамды шақырады, намаздың басталуы туралы хабар береді. Муаззинді Индонезияда - модин, билал деп атайды, ал ол түрікше - азаншы. Қазір муаззиннің қызметінің міндеті өзгерді. Ұлық Пайғамбардың (с.ғ.с.) екі азаншысы болды. Олар: Біләл б. Рабах, маула Әбу Бәкір Ибн Умм Мақтұм. Осыған орай мешіттерде екі азаншы болу - мақтанышқа да айналған-ды.

МУДЖТАХИД (парсыша муджтехид, түрікше мюджете-хид) - дін зерттеушісі, ғалым, ол шарифаттың (шариаттың) негізгі мәселелерінен өз бетінше шешім қабылдауға құқылы. Дәстүр бойынша муджтахид құқығына ие болушылар деп Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың жақын серіктері мен оны көзімен көріп, жанында болған ізбасарларын айтады. Кейінгі ұрпақ солар арқылы шарифаттың негізін қалаған Исламның әубастағы жоралғылары мен заңдарын үйреніп, қабыл алған.

8 ғасырдың екінші жартысынан бастап муджтахид деп діни-заң мектептерінің негізін қалаушылар мен оның тәсілдерін одан әрі таратушыларды атады.

МУМИН - Аллаһ Тағалаға сенуші діндар. Құран Кәрімде мумин сөзі бес рет айтылады. Кезінде «мумин деп кімді атаймыз?» деген сауалдың төңірегінде пікір таластары да болған. Мурджиттердің пікірі: Мумин-Аллаһ Тағалаға жүрегімен беріліп, өз дінін жария етіп, айтып жүретін адам.

МУФТИ(парсыша муфти, түрікше мофти, «фатуа беруші») – шариғаттың түбірлі шарттарына сүйене отырып, даулы пікірлерді пәтуаға келтіріп, шариғаттың өзекті ережелеріне түсінік беретін шариғат білгірі. Муфтиді алғаш рет Мысырда ел басылары мен қазылардың ерекше кеңесшісі ретінде Омар II халиф (717-720) тағайындаған. Бір мемлекетте бірнеше муфтидің де болуы мүмкін. Оның орынбасарын найб-муфти деп атайды. Қазақстанда, Орта Азияда, Сібірде, Солтүстік Кавказ бен Дағыстанда дін басылары муфти деп аталады. Бір елде бірнеше муфти болған жағдайда олардың біреуі Бас муфти болып, басқаларына төрелік айтады.

МУЖЖАФИД (мужтаһид) - Орта ғасырдағы дін уағызшысы және заң маманы осылай деп аталған. Мұжжағидтер суниттік төрт мазһабтың негізін салушылар.

ӘЛ-МУШАББИХА (ахл ат-ташбиҳ, «еліктеушілер», антропомофистер деп те аталады) - мушаббихшілер. Аллаһты адам бейнесінде деп санаған, әртүрлі догматтық мектептерді ұстанушылар.

МУХТАСИБ («хисбаны атқарушы») /- діни лауазым. Ол мұсылмандықтың моральдық өлшемдерін ашықтан-ашық бұзушылыққа жол бермей, түзу жолға бағыттап отырушы. Мұхтасибті араб елінде мемлекет басшысы тағайындаған.

МҮРИД (морид) - ерікті ізбасар, шәкірт. Мүрид деп бауырластыққа, кәсіп бірлестігіне мүше болар алдында мамандық және рухани жетілудің алғашқы сатысында жүрген адамды атағаны белгілі.

ПІР. Сопылық бауырластыққа мүше болатын адамды баулитын ірі дінбасын осылай деп атайды. Қазақта жанды, жансыздың өз пірі бар деген де ұғым қалыптасқан.

Пір – қажы, хазірет, ишан сияқты ірі дін басыларына байланысты да қолданылатын ұғым.

ПІРАДАР – дінге беріліп, дін жолына түскен кісі. Ресми атақ, лауазым емес, кейде пірадар деп пірге барып қол беріп қайтқан адамдарды да атайды.

ХАЗІРЕТ (қазірет, әзірет) - жоғары дәрежелі дін иелеріне берілетін діни атақ, лауазым. Ұлық Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) кейінгі төрт халифтің бірі Әли қазақта әзірет Әлі деген атпен белгілі. Хазірет атағы мұсылман дін басыларына берілді. Хазірет атағы дін қағидаларына жетік, ғұлама дағуатшы - дінбасыларына лайық.

ХАКІМ (хаким) - «шешуші». Ол даулы мәселені шешетін тәуелсіз төреші қызметін атқарады. Іс қозғалғанға дейін мұсылмандар қазының алдына бармай тұрып хакімге жүгініп, араша сұрайды.

ХАЛИФА (көп хулафа «орынбасары») – 1. халиф. Ол Аллаһ Тағала елшісінің орнын басушы, мұсылман қауымының бас иесі. Құран Кәрімде халиф деп Аллаһтың жер бетіндегі әміршісі ретінде Адам Ата мен Дәуіт аталды.

2. Суфизмде бауырластық негізін салушыға немесе бұтақ басшысы тікелей ізбасарына берілетін атақты да халиф дейді.

ХАНИФ – Аллаһ Тағаланың бірлігін уағыздайтын парасат иесі. 8-9 ғасырдан бастап мұсылман әдебиетінде ханиф - «мұсылман» деген де ұғымды білдірді.

ШЕЙХ – діни қайраткерлерге, діни ілім білімпаздарына, сопылық бауырластық басшыларына, тәлімгерлер мен ұстаздарға, ізгі істермен танымал болған адамдарға қатысты айтылатын құрметті атақтардың бірі. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының Бас муфтиі Әбсаттар қажы Дербісәлі де

шейх атағына ие болған ғалым. Бұл атақ кейбір адамдардың аты-жөніне тұрақты түрде тіркесіп те айтылады. Шейх әл-джамал (қажылық басшысы), шейх әл-балаз(жандарал бастығы).

ШЕЙХЫ ӘЛ-ИСЛАМ — шейх-ул-ислам, «ислам ақсақалы». Ол құрметті атақ ретінде 10 ғасырдан бастап кейбір факихтерге, тіпті сопыларға қатысты да айтылып келді. 13 ғасырдан соң бұл атақты тұрақты түрде беру дәстүрлі қалыптасты.

Христиандардың діни лауазымдары мен атақтары:

1. **ДЬЯКОН** - православие дініндегі 3-дәрежелі діни қызметкер. Ол протодьякон (аға дьякон), городьякон (монах), архидьякон (епископ жанындағы дьякон) болып бөлінеді.

2. **СВЯЩЕННИК** - деп христиан дінінің әдет-ғұрыптарын, мейрамдарын, «жасырын сырларын» (әулиеліктен басқа) атқаруға құқығы бар дін басын айтады. Священниктің екінші аты - иерей, протоиерей.

3. **ЕПИСКОП** - православия, католик шіркеулеріндегі дін ғұламаларына, шіркеудің әкімшілік территориялық бөлік басшыларына берілетін жоғары діни лауазым.

4. **АРХИМАНДРИТ** - православия шіркеулеріндегі ірі ер адамдар монастрлары мен діни миссия басшылары, діни семинария мен академиялар ректорлары.

5. **РИМ ПАПАСЫ** - христиан дініндегі ең жоғарғы лауазым.

6. **МӘСКЕУ ПАТРИАРХЫ.** Бұл - батыстық және шығыстық болып екіге жарылған христиан дінінің православиелік тармағы үшін ең жоғарғы лауазым. Қазақстан православиелік епархиясы лауазымдық тұрғыдан осы Мәскеу және Бүкіл Русь патриархына бағынышты.

Мақсұтбек Сүлеймен

Мұхаммед Пайғамбар (с.ғ.с.)

Ұлық Пайғамбарымыздың көркем есімдері көп. Олардың ішінен біз төртеуін білуге тиістіміз. Олар: Мұхаммед, Мұстафа, Ахмет, Махмұт. Пайғамбарымыздың ең көп қолданылған есімі Хазіреті Мұхаммед Мұстафа с.ә.с.

Оның әкесінің аты – Абдулла, анасының аты – Әмина. Сүт анасы – Халима ханым, кіндік шешесі – Шифа ханым, атасы – Әбдүлмүтәліп.

Пайғамбарлық оған 40 жасында берілген. Көзі тірісінде 23 жыл Пайғамбарлық жасады. Фәни тіршілікпен 63 жасында қоштасты.

Пайғамбарымыздың 4 қызы болды. Олар: Зейнеп, Рүкия, Үммү Гүлсүм, Фатима (р.ә.). 3 ұлы болды. Олар: Қасым, Абдүлла (екінші аты Тәйіп), Ибраһим (р.ә.).

Мұхаммед Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) әйелдері: Хазіреті Хадиша, Хазіреті Сәуда, Хазіреті Айша, Хазіреті Хафса, Хазіреті Зейнеп, Хузәйма, Хазіреті Үммү Сәлима, Хазіреті Зейнеп бинти Жахш, Хазіреті Жүуәйриә, Хазіреті Сәфийә, Хазіреті Мәймуна, Хазіреті Мәриям (радиаллаһу әнһә); Пайғамбардың бірінші жұбайы Хадиша күйеуінен 15 жас үлкен еді, екеуі 25 жыл бірге өмір сүрді.

Пайғамбарымыздың Хазіреті Әли мен Хазіреті Фатимадан (радиаллаһу алһума) туған екі немересі – Хасан, Хүсейн (радиаллаһу әнһума) хазіреттер.

Құран, хадистегі сөздердің мағынасы

- Ағузу – сиынамын.
- Бисмилла – Аллаһтың атымен.
- Расул – елші.
- Хадис – Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) айтқан өсиет сөздері.
- Тәпсір – түсіндірме, талқылау.
- Ғұсыл – құрғақ жер тастамай, дененің барлық жерін жуу.

• Таһарат – тазалану; белгілі бір мүшелерді тәсіліне қарай жуу және масих тарту арқылы жасалатын тазалық.

• Таям – су жоқта топырақпен дәрет алу; таям соғу.

• Нифас - әйелдердің босанғаннан кейінгі жағдайы.

• Хайыз - етеккір жағдайы.

• Әмір мағруф – білгенді үйрету.

• Нәһи мүңкір – жамандықтан тыйылу.

• Уәжіп – мұсылмандар орындауы міндет болған амалдар.

• Асани - жеңілдік.

• Суннәт - Пайғамбарымыздың сөздері, іс-қимылдары, шығарған шешімі.

• Мұстахаб - істесе (орындаса) сауап, істемесе күнәсі жоқ амалдар.

• Адаб - әдеп.

• Хәйә - мәңгі, өлмейтін.

• Харам - мұсылмандарға тыйым етілген амалдар (нәрселер).

• Макруһ - мұсылмандарға өздерін тежеуді талап ететін амалдар.

Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) хадистерінен

• Адам тәнінде қарыннан жаман ыдыс жоқ. Бірнеше рет асаған тамақ адамға жеткілікті. Егер қажет болса, қарынның үштен бірін тамаққа, тағы да үштен бірін суға, қалған үштен бірін тыныс алуға қалдырсын.

• Дүниеқоңыз болмасаң - жүрегің де, денең де дем алады. Дүниеқорлық қам-қайғыңды көбейтеді. Ал жұмыссыздық адамды миғұла етеді.

• Адам денесінде бір кесек ет бар, егер ол сау болса, барлық денең сау болғаны, егер ауру болса, барлық денең ауырғаны. Біліп қойыңыз, бұл - жүрек.

• Сапар шегіндер, дендерің сау және несібелі боласындар.

- Дәрет алғанда қол және аяғының саусақтарының арасын ысқылап жуатын, тамақтан кейін тісін тазалайтын үмбеттерімді жақсы көремін.

- Бір мұсылман ауырып жатқан мұсылман досының көңілін сұрауға барса, басып барған жолы жәннат бағын араалағанмен бірдей.

- Ұйқыдан оянған адам қолын үш рет жумайынша ыдысқа салмасын, өйткені қолы қай жерлерді ұстағанын білмейді.

Жаратушы Иеміздің аты - Аллаһ

Мұхитдин Исаұлы

Негізінде «Аллаһ» сөзінің мұғжизалық жағы бар. Ол мынау: «Аллаһ» сөзінің бас әрпін алып тастасаңыз, «Лиллаһ» деп оқылады. Құрандағы «Жер менен көктердің бәрі де Аллаһтың жаратқаны» делінген аятта осылай айтылады. Яғни, «Аллаһ» деген мағынаны білдіреді. Екінші әрпін алып тастасаңыз, «Ләһу» қалады. Ол да «Аллаһ» деген есімді білдіреді: Құранда «Жер менен көктер онікі». Үшінші әрпін алсаңыз, «һу» әрпі қалады. Мағынасы «Ол». Бұл да «Аллаһ» деген мағынаны білдіреді. Яғни, Аллаһтың, барлық есімін білдіретін сөз. Сол себепті қазақ баласын «һу», «әлдә», яғни, «һу - Аллаһ» деп жұбатып, жастайынан құлағына сіңіріп отырған. Бұл «һу - Аллаһ» сөзі Яссауи зікірінің негізі болған. Сондықтан бұл «һу» ешуақытта құлаққа оғаш, ерсі келмеуі тиіс. Сонымен қатар бұл Аллаһтың, «һу» есімі, адамның өмірі. Адам баласы Ұлы Жаратушының осы есімін бір сәт ұмытқанда бұл ғұмырмен қош айтысады. Яғни, адам демін алғанда «һу» деп алып, дем бергенде де «һу» деп береді. Демек, барлық адамзат «Аллаһ» деуде. Ұлы Жаратушы адам баласын осылай жаратқан. Және де Абайдың қара сөздері мен өлеңдерінің қолжазбаларынан оқып қарасаңыз, бөрінде «Аллаһ» деп жазылған.

Рәшит-әд-дин Хамадани

Тәмсілдер

Күпіршілік іс-қарекеттің төрт түрі болады. Ұрлық жасау, ішкілікке салыну, әке-шешені мансұқ ету, зинақорлықпен айналысу сияқты бірінші түрінің бүкіл ағзаға қатысы бар. Бұларды айқын тәртіпсіздік дейді.

Екінші түрінің адам жанына қатысы бар. Бұл - сарандық тәкаппарлық, ашкөздік, долылық, жынысқұмарлық және тағы басқалары. Бұны жаман әдет, құпия күпіршілік дейді.

Үшінші түр дененің мүшесіне - тілге ғана қатысты болады. Бұл - өтірік, өсек айту және жала жабу. Мұны келеңсіз және тоғышар сөздер дейді.

Төртінші түр жүрекке қатысты, бұл құдайсыздық, жалпақшешейлік және тоғышар пейілділік. Осы түрлердің бәрін де – тиым салынған және имансыз іс-қарекет дейді.

* * *

Өз болмысыңды байсалдылықпен байытып, ал мінезінді момындықпен көркейтуің керек. Ашу-ызаның отын байсалдылықтың, шыдамдылықтың, суымен сөндіріп, кінәлілердің күнәсіне кешіріммен қара, сонда ғана айнаlandaғы адамдар» жан-жүрегімен сені қалап, достыққа ұмтылады.

* * *

Қонаққа дәм татқызып құрмет көрсетуге асыққанның айыбы жоқ, өйткені: «Үш жағдайда ғана – қызды ұзатқанда, мәйітті жерлегенде және қонаққа дәм ұсынғанда ғана асығыстық – шайтанның ісі саналмайды» деген бар.

Діни сөздердің мағынасы

- Байтулла – Аллаһтың үйі,
- Ажар-асуад – қара тас.
- Уахи – Пайғамбарға берілетін хабар.
- Біләл – азаншы.
- Ихрам – қажылар киетін, денесін орайтын мата.
- Баят – ант;
- Хижрат – көшу.

ДУҒАНЫҢ ҚАБЫЛ БОЛМАУ СЕБЕПТЕРІ

Қазіргі Басра деген қалада ғұлама данышпан Ибраһим Адхам деген кісіден бір топ адам өздерінің дұғалары неге қабыл болмайтынын сұрағанында, ол оның он себебін былай атап көрсетіпті:

Біріншіден, сіздер Аллаһ Тағаланы танысындар, бірақ оған шын толық, хақ екеніне сенбестен күмән келтіресіңдер және одан еш қорықпайсындар. Сондықтан ол дұғаның қабыл болуына кедергі жасайды. Аллаһты хақ деп оны әрдайым жадымыздан шығармайық.

Екіншісі, Құран Кәрімді оқисындар, жатқа да білесіндер, өйткені бұл қасиетті кітап сіз бен біздің өмір сүру ережеміз. Онда барлық керекті нәрселер жазылған. Адал мен арамды, жақсы мен жаманды т.б., яғни тура жолды көрсеткен. Сендер оны орындамайсындар, сол үшін де дұғаларың қабыл болмайды.

Үшіншіден, сіздер Ібіліс шайтанның адам баласына қас дұшпан екенін айқын білесіндер. Алайда оның айтқан сөздеріне тез беріліп, соның жолымен жүресіндер, сондықтан да дұға қабыл болмайды. Яғни, лағнетті шайтан арақ ішуге, нашақорлыққа, зинақорлыққа, түрлі жаман қылмыстық іс-әрекеттерге азғырады. Осындай жолға түскен соң біз шайтаннан жеңілеміз.

Төртіншіден, сендер Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың үмметіміз дейсіңдер. Бірақ оның көрсетіп кеткен суннет жолымен жүрмейсіңдер. Мысалы, намаз оқу, дәретпен журу, яғни таза болу. Күнделікті жүріп-тұрудың ережелері бар, соны орындаймыз. Ас ішуде болсын, тіпті ұйқыға қалай жатсақ рахаттанып ұйықтайтынымыз жазылған. Ал, сіздер оған амал етпейсіңдер. Сол себептен де дұғаның қабыл болмайтыны.

Бесіншіден, жаннат туралы және оған кірудің жолын насихаттайсындар. Алайда, сол айтқан насихаттарыңа өздерін

амал етіп, намаз, иман т.б. діни амалдар атқармайсыңдар. Сол үшін де дұға қабыл етілмейді.

Алтыншыдан, тозақтан сақтандырасыңдар, ал өздерін одан сақтанбайсыңдар. Яғни, біреуге арақ ішпе, ұрлық жасама, біреудің малын жеме, бұларды істесең тозаққа барасың дейміз де, керісінше, өзімізді осы теріс әрекеттен тыймаймыз. Сондықтан тілектің қабыл болмай жатқаны.

Жетіншіден, өлімді хақ дейсіңдер, ал өздерің өлімге дайындалмайсыңдар. Ертең жан алқымға келіп, ажалдың қармағына ілінгенде, тек өкініш пен қайғы орайды бастарыңды. Баратын жерлерің тас қараңғы. Онда Мүңкір, Нәңкір деген періштелердің сұрағы күтіп тұрады. «Бұл дүниеде амал көп, бірақ есеп жоқ. Ақиретте амал жоқ, есеп көп», - деген. Сондықтан да сіздердің тілектеріңіздің қабыл болмай қалатындығы.

Сегізіншіден, бір кісінің кемшілігін, айыбын бетке басып айтарсыңдар-ау, бірақ өздеріндегі кемшілікті сезбейсіңдер. Яғни, айыптының кемшілігін көптің ортасында емес, жеке оңашада түсіндірген жөн болар. Соның өзінде көңіліне тиетіндей қатты сөздермен емес, ес кіргізер сөзбен айтып жеткізу керек.

Тоғызыншыдан, сіздер Аллаһ Тағала берген нығметтеріңді жейсіңдер. Бірақ осы нәрсені Аллаһ Тағала жеткізді деп шүкіршілік етіп, оған рахмет айтпайсыңдар. Яғни, қолымыз бір дәрежеге жеткен болса, оны Құдайдың арқасында жетті демейміз. Бәріне өзім болдым, өзімнің ақылдылығымның нәтижесінде болды дейсіз. Бұл қате пікір, сондықтан дұғамыз қабыл етілмейді.

Оныншыдан, дүние, мал жинайсыңдар. Тіпті, өмірлеріңнің соңына дейін дүниенің соңына түсіп, жинайсыңдар. Алайда, сол малдың ішінде жетімнің, ғарып-ғасірдің, мұқтаждардың да үлесі бар екенін білмейсіздер. Яғни, зекет, садақа берілмейді. Дұғаның қабыл болмауы міне, осы нәрселерден. Кемшілікті біреуден емес, өзіміздің іс-әрекетімізден іздейік. Сонда ғана дұғамыз қабыл болады.

БАТЫС ШАРИҒАТ ЖОЛЫН МОЙЫНДАП ЖАТЫР

Арқырап ақпан келгенде ұлыбританиялық архиепископ (діни қызметкер) Роуэна Уильямс Ұлыбританияның Кентербер аймағына қарасты жергілікті шіркеуде «Ислам және ағылшын құқы» жөнінде дәріс оқып, әлем жұртшылығын таң-тамаша қылды. Онда ол: «Ағылшын заңдарына шариғат қағидаттарын енгізу қажеттігін» баса айтты. Бұл – ақпанның 7-сі күні болған оқиға.

Роуэна Уильямстың «ағылшын заңдарын исламға бағыттау керек» деуі мұң екен, Ұлыбританияның бірқатар шіркеу қызметкерлері «Уильямсты арамыздан аластау керек» деп атой салып, ағылшындар бір дүрлігіп қалды. Бұл – 9 ақпан күні болған жайт.

Ал 12 ақпанда Ұлыбританияның премьер-министрі Гордон Браун Роуэна Уильямстың ұсынысын қолдайтындығын мәлімдеп, заң жобаларын жасауда жергілікті сот тәжірибесіне шариғат заңдарын енгізуді қуаттайтынын ашып айтты.

Бұдан соң премьер-министрдің баспасөз хатшылығы: «Премьер Гордон Браун Роуэна Уильямстың бұл әрекетін «өткірлік» деп бағалады» деген ақпарат таратты.

Осыған дейін ағылшын ғалымы Лорд Давенпорттың: «Ислам діні ақыл мен күштің символы» екенін дәлелдеген еңбегіне біртүрлі таңырқап қарағанбыз. Давенпорттан кейін француз ғалымы Ф. Гостонкер: «Жер бетінде мұсылманшылық жойылса, дүние шайқалып кетер еді» дегенде де, өзге дін өкілдерінің ислам дініне білдірген жылы лебізіне сенер-сенбесімізді білмей абдырадық. Енді міне, «ағылшын заңына шариғат заңдарын қоса енгізу керек» деген Р. Уильямстың ұсынысын сол елдің мемлекеттік шенеулігі қолдап-қолпаштап жатыр.

Біз іле-шала Ұлыбританиядағы Қазақстан елшілігіне хабарластық. Ондағы Қазақстан елшісі Қайрат Әбусейітов ұлыбританиялықтардың біраз дүрлігіп қалғанын жоққа шығармады.

Негізінде, дінтанушылардың пайымдауынша, соңғы бесжылдықта әлем елдері мұсылман діні тазалыққа бастайтын жол екенін мойындай бастағанға ұқсайды. Сондықтан болар, Швеция, Дания елдері де исламның иманшарт қағидаларына көз жүгіртіп, көңіл қоя бастаған көрінеді. Сөйтіп, ХХІ ғасыр Батыс елдері философтарына ислам адалдықтың символы екенін мойындатып та тастады.

Кезінде қазақтың ру-руға бөлініп, жік-жік болып, ешбір заңға жүгінбей кеткеніне іші ашыған Шәкәрім: «Аңғарғанға Құранның әрбір сөзі – бұлжымас заң» деген екен. Ислам қағидастарының астарына үңілер болсақ, Шәкәрім сөзінің салмағын саралай беруге болады. Кез келген мемлекет «қоғамға тәртіп орнатамыз» деп тегеуріні мықты заң шығарып жатқанмен, адам баласы бірінші кезекте, Аллаһ алдында жауап берер күнін ойлайды. Бірақ күнделікті тірліктің күйбеңімен істеген қиянатын қалтарыста қалдырып, ұмытып кететін жандар қоғамда жетіп артылады. «Күнәһар пенде атаулы бір сәт болсын тәубесіне түсер» деген оймен әлемнің біраз елдері заңдарын діни бағытқа бұруды жөн санайды. Мысалы, Германияның Бундестаг депутаттары жұмыстарын азанмен жаппай дұға оқудан бастаса, Польшада мемлекеттік қызметкерлердің діни сауатын арттыратын арнайы орталықтар бар. Басқа да өркениетті елдердің Үкімет үйінің кіре берісінде діни қағидастар тайға таңба басқандай етіп жазылып тұратынын былтыр біздің халық қалаулылары да біраз сөз еткен. Осы ретте ұлыбританиялық архиепископ (діни қызметкер) Роуэна Уильямс та «заңды шариғат заңына бағыттау елдегі көзбояушы әрекеттерді жояды» дегенді баса айтыпты. Бұл жерде мына жайтты аса ескеру қажет:

Аллаһ Расұл сахабаларына: «Сендер үшін ең қатты қауіптенетін нәрсем кіші ширк» деген екен. Сонда сахабалар: «Я, Расулұллаһ, оған Аллаһ Тағаланың игілігі мен сәлемі

болсын! Кіші ширк дегеніміз не?» деп сұрапты. Расул Аллаһ: «Кіші ширк дегеніміз көзбаяушылық» деп жауап беріпті.

Міне, Расул Аллаһ қауіптенген көзбаяушылық қазір әлемді дендеп алды. Көзбаяушы заңдар мен көзбаяушы әрекеттердің қаптап кеткені соншалық, қазір біз өтірік пен шынның арасын айырудан қалып барамыз.

Оған қоса Құран Кәрімде:

«Нифақ болудан сақтаныңдар! Бұл - ең қауіпті дүние. Нифақ - екіжүзділік дегенді айқындайды. Мұндай адамдар дінді сырттай қабылдағанмен, іштей дінге қарсы болады. Дүниедегі пәле-жала, жемқорлық, өтірік, өсек, даңғазалық, шалағайлық, Аллаһтың атымен ант ішу, бәрі нифақтың төңірегінен тарайды» делінген.

«Мұсылман адам істеген ісі мен айтқан сөзіне, ниеті мен ықыласына аса қатты көңіл бөлуі қажет. Себебі бұл мәселелердегі қаперсіздік нәтижесі күпір мен ширкке алып баруы ықтимал» дейді Аллаһ Тағала.

Рас, қазір андамай сөйлеп, тұтылып жүргендерде жетерлік. Ал Ниса сүресінде:

«Кім жақсылықты қолдаса, оған Аллаһтан несібе бар. Ал кім жамандыққа болысса, оған Аллаһтан тиесі бар. Аллаһтың әр нәрсеге күші басым» деген сөз бар. Бұл төңіректе заң ғылымдарының докторы, профессор Сакен Өзбекұлы «Айқынға» берген сұхбатында: «Ниса сүресіндегі осы бір сөзді қолында билігі бар әр шенеуніктің жұмыс орнының маңдайшасына жазып қойса, елде жемқорлық, шектен шыққан пысықайлық, дарақылық болмас еді» деген еді.

Ал жемқорлық жайлы Аллаһ Тағала:

«Мұнафық болудан қатты сақтаныңдар. Жалған сөйлеу, кісі ақысын жеу, пара алу, берген уәдеде тұрмау, аманатқа қиянат жасау мұнафыққа жатады. Денесінде мұндай қасиеті бар жандардың күнәсі кешірілмейді» деген екен.

Тақырыпқа түйін:

«Ислам жақсылықты, мейірім мен шапағатты қолдайды» дегенді өз еңбегінде орыс ғалымы Леонид Мордвинов та екшелеп көрсеткен. Кезінде Лермонтов: «исламның кіндігі кеңпейілділік пен кішіпейілділіктен тарағандығын» айшықтап кетті. Нақ осы жайтқа заманында Қожа Ахмет Йассауи бабамыз да ерекше назар аударған. Ол: «Ең алдымен иманды түзеу арқылы адамды, сосын ортаны, содан кейін заманды түзеуге болады» дейді. Ал ұлы Абай: «Иманның тазалығын шын ұқтырмай, сыртын қанша жусаң да іші оңбайды» деп имандылық бүкіл тәрбиенің іргетасы екенін баса айтты. Батыс елдерінің ислам мәдениетін неліктен мойындай бастағанын осыдан-ақ аңғаруға болатын тәрізді. Рухани байлыққа шөліркеген Батыс исламнан пана іздегендей. Бәлкім, қоғамды жайлаған келеңсіздіктер сыртын беріп, адам баласы жамандық атаулыдан сырт айналу үшін бізге де заңдық, құқықтық саясатымызға шарифат қағидаларын енгізген жөн шығар...

Қарлығаш Зарыққанқызы

ШАРИФАТ ЗАҢДЫЛЫҚТАРЫ НЕНІ ҚОШ КӨРМЕЙДІ?

МЫНАНЫ:

- Діннің нашарлауын қолдауды;
- Діннің күш алуын қаламауды;
- Аллаһ Тағаланың құдіреті күштілігіне сенбеуді;
- Аллаһ Тағаланың игілігі мен сәлеміне сүйіспеншілікпен қарамауды;
- Аллаһ Тағаланың сүннәтін құрметтемеуді,
- Дүниедегі мейірім мен шапағатты қолдамауды қосп көрмейді.

Тәуәссул

Тәуәссулдің мағынасы – белгілі бір нәтижеге қол жеткізу үшін қандай да бір себеп, құрал қолдану. Тәуәссул шарифатқа

қайшы емес. Өйткені тәуәссул белгілі бір мақсаттың орындалуы үшін бір нәрсені себепкер ету. Мысалы бір жерге бару үшін көлік қолдануда материалдық тәуәссулге жатады. Жасыратыны жоқ, тәуәссулді Аллаһқа серік қосу деп те қарайтындар бар. Алайда тақуа адамның құрметіне Ұлы Жаратушыдан мұқтаждығынды сұраудың Аллаһқа серік қосумен байланысы бар ма? Әрине жоқ. Сол сияқты құлдың дұғасы қабыл болуы үшін белгілі бір салиқалы тақуа адамды себеп етуі де рухани тәуәссулге жатпайды ма? Тәуәссулдің дұрыстығына дәлел сахих хадистер бар. Жалпы, шарифаттағы тәуәссулде салиқалы адамға ешқандай табыну да, оған құлшылық ұрып ғибадат жасау да жоқ. Бар болғаны, оның құрметі үшін Ұлы Жаратушыдан қалағаныңды тілеу ғана.

Хадистер

Хадистің сөздік мағынасы «жаңа». Кейде оны «сөз» мәнінде де қолданады. Ислам дағуатшылары оның тағы бір мағынасы – білдіру, хабар беру, мақұлдау дейді. Негізінен, Ислам дінінің түсіндіруінше, хадис - Аллаһ Тағаланың уахиімен Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аузынан шыққан, Құранға кірмеген, ғибадат немесе теберік үшін оқылмайтын, оны оқығаны үшін сауап жазылмайтын айтылған сөздер, істелген істер мен төреліктердің жинағы.

Хадис ғылымы саласында еңбек жазғандар: алғаш рет Қазі Әбу Мұхаммад Хасан ибн Әбдірахман ибн Халад Ромһурмузи (360 һижра жылы қайтыс болған) сонан соң Әбу Нуғайм Асбаһани (430 һ.ж.қ.б. Хаким Нисабуридін «Маърифату улум әл-хадис» атты кітабынан түсіп қалғандарды толықтырған), Әбу Бекір Хатиб Бағдади (436 һ.ж.қ.б. «Әл-Кифая фиилми риуая» кітабын жазған), «Ибн Солах» лақап атымен мәшһүр Әбу Әмір Осман ибн Әбдірахман (643 һ.ж.қ.б. «Муқоддима Ибн Солах» атты кітап жазған), Мухиддин Науауи (676 һ.ж.қ.б. Ибн Солахтың «Улум Әл-Хадис» кітабына «Такриб ән-Науауи»

атты «мұхтасар» (түсініктеме жазған), Жалалиддин Суюти (911 һ.ж.қ.б. имам Науайдің «Такрибне» «Тәдриб әр-Роум» атымен шарх-түсініктеме жазған), Сон Хафиз Ибн Хажар Асқалани (862 һ.ж.қ.б. «Нухба әл-Фикәр» атты мұхтасар жазған), Омар ибн Мухаммад Байкуни (1080 һ.ж.қ.б. 34 бәйіттен тұратын хадис ғылымына мұхтасар өлең жазған) атты ғалымдар. Ал енді хадис ғалымы имам әл-Бухари сияқты мұхаддистер хадистің санады (арабша мағынасы «сүйеніш») мен мәтінін жатқа біліп, хадисті санад пен мәтінге бөліп тексерген, хадистің сенімділігін анықтаумен шұғылданған. Соған қарамастан, хадис жөнінде пікір таласы көп.

Сахих хадистер

Ислам дағуатшыларының түсіндіруінше, сахих хадистер дегеніміз - дұрыстығында күмән болмаған хадистер. Өздеріңіз байқаған боларсыздар, діни пәтуаларда әр хадистің соңында оны айтып берушінің (рауиінің) аты-жөні көрсетіліп отырады. Яғни, хадистерді тандағанда уаһушылар, зерттеушілер есімдері әйгілі Бухари, Мүслим, Термизи, ибн Мәжәһ, Әбу Дауд Ахмед тәрізді имам-ғұламалардың еңбектерін пайдаланады. Олар риуаят еткен хадистер дұрыстығында күмән жоқ сахих хадистер болып саналады.

Аллаһ Тағаланың сөзі деп саналатындар сипатына қарай негізінен үш түрлі. Олар:

1. Құран сөзі.
2. Ілгерідегі Пайғамбарларға түсірілген иләһи кітаптардың сөздері.
3. Хадис кудсилерде келген сөздер.

Кудсий хадистер

«Кудс» сөзі - «таза», «ұлық», «көркем» деген мағынаны білдіреді. Ол Аллаһ Тағаладан Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) жіберілген хабар. Алайда бұл кудсий хадистер Құранда аят

болып жазылмайды. Тек ол «Алла айтады», «Алла хабар береді» деп басталады. Кудсий хадистер Құран Кәрім мен хадис-шәріп ортасынан орын алады. Кудсий хадистің Құран Кәрімнен айырмашылығы:

1. Құранда жазылмайтын Аллаһ Тағаланың сөзі.
2. Намаз Құрансыз оқылмайды. Кудсий хадисті намазда оқуға болмайды.
3. Құран Кәрімді дәретсіз ұстауға болмайды, кудсий хадисте олай емес.

Кудсий хадистерден үзінділер:

«Ей, адам перзенті! Көңілінде қараулық, бойында төкаппарлық, ризығында жетіспеушілік болса, біліп қой, бұлардың себебі керексіз, мәнсіз сөздерді сөйлеуіңнен, демек одан сақтан».

«Ей, Мұхаммед! Бір кеш пен күндізде үмбеттеріңе бес уақыт намазды парыз еттім, өзімше уәде еттім, кім сол бес уақыт намазды өз уақытында орындап жүрсе, ол адамды жәннатқа кіргіземін. Кім өз уақытында орындап жүрмесе, ол пендем жөнінде уәдем жоқ».

«Ей, адам перзенті! Мен ризық берушімін, шүкір етіңдер. Мейірімдімін, енді мінәжат (сиыну) айтыңдар. Сиынуға лайықпын, демек құлшылық етіңдер, мақсат етіп мені іздеңдер. Қажет шығарушымын, демек не керек болса сұраңдар».

Кейбір ғалымдар: «Хадис тек Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) ғана сөзі емес, сахабалардың, табиғиндардың да берген хабары» — дейді. Басқа көп ғұламалар: «Хадис тек Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқан сөзі. Ал сахаба, табиғиндардың айтқаны хабар» — дейді. Сол себепті Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтқан сөздерін — хадис, ал басқалардың сөздерін тарихи дерек, хабар, мағлұмат деп қабылдағанымыз жөн.

Мақсұтбек Сүлеймен

ИМАНДЫЛЫҚ ӘДЕПТЕР

Мұсылманға жарасымды ойын-сауық.

Ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қуана да, күле де, жарасымды қалжыңдаса да білген. Ақындардың айтысы, ән-жырды ықыласпен тыңдаған. Атақты Әзірет Әлі айтады екен: «Анда-санда жүректі құрсаудан босатып, бостандыққа шығаруды ұмытпандар, әйтпесе, қасаңсып кетесіңдер» деп. Алайда ойын-сауықтың мұсылманға тән өзіндік ерекшеліктері бар. Оған Пайғамбарымыздың мына ізгі демалысы мен мынандай демалыс түрлері тән:

1. Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) және оның серіктері таза ауада жүгіріп, дене шынықтырғанды ұнатады екен. Оған Айша анамыз да қосылған. Олай болса, мұсылманға таза ауада жүгіріп, дене шынықтырған ләзім.

2. Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) жасында Рақағна атты атақты балуанмен талай рет күреске түсіп, жығып жүреді. Мұсылманға күреспен айналысу айып емес.

3. Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) өз серіктерімен талай мәрте садақ ату жарысына түскен. Және де ол оны «Көңіл көтерудің ең оңтайлы түрі» депті. Мұсылманға мылтық ата білуге, мерген болуға тиым салынбаған.

4. Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) жігіттеріне бір-бірімен қылыштасып, жаттығу жасауға рұхсат берген. Мұсылмандар олимпиадалық бес сайыстың бір түріне енген бұл спорт түрімен де айналыса алады.

5. Ат ойындары да - адал. Алайда одан пайда табуды, оны құмарлыққа айналдыруға болмайды.

6. Сүйек ойындары - адал. Егерде ол пайда табуға, құмар ойынға айналса - харам.

7. Шахмат ойындары - адал. Тек онда мынандай шарттар сақталуға тиісті:

1) Шахмат ойнаушы мұсылман намазын қаза жібермеуге тиісті.

2) Оны құмарлыққа айналдырып жібермеуге тиісті.

3) Ойын қызығымен бірін-бірі тілдемеуге бірінің бірі көңілін қалдырмауға тиісті.

8. Ән-күй, би де - адал. Ән-күй тыңдап тәні мен жанының саулығын күшейтіп, Аллаһ Тағалаға қызмет атқаруға құлшынған мұсылмандар ұлықтауға лайық.

9. Әрбір мұсылманның туған күнін, мерейтойын, үйленуін, сәбилі болғанын, күміс, алтын тойларын ағайын-туыспен пайда табуды мақсат тұтпай, атап өтуіне болады.

10. Жоғарыдағы және басқа да спорт, ойын-сауық түрлері шариғаттың мынандай шарттарына сәйкес келсін:

1) Той, спорт, ойын-сауықта мол шығынға, ысырап-шылдықтың жол берілмесін.

2) Спиртті ішімдіктер, харам тағамдар, есірткі араласпасын.

3) Әдепсіз билер (әйел, еркектің жалаңаштануы), әдепсіз ән-жыр, музыка, театрландырылған көріністер орындалмасын. Боқтық, былапыт сөздер, дөрекі әзіл-қалжындар айтылмасын. Басқа діндер мен діни ағымдар насихатталмасын. Той дастарқанында қызу пікірталасы орын алмасын.

Мұсылмандарға кино, театрға баруға болады ма?

Мұсылмандарға кино, театрға баруға болады. Тек онда мынандай шарттар сақталуға тиіс:

1. Кинофильмдердің, спектакльдердің мазмұнында Шариғат заңдарына, адамгершілік қағидаларына қарама-қайшы келетін түйткілдер болмауға, төсектегі әйел мен еркектің жыныстық қарым-қатынасындағы ұят әрекеттер көрсетілмеуге, жезөкшелік, зорлық-зомбылық, қиянатшылдық дәріптелмеуге, соны қызықтауға жол берілмеуге тиісті.

2. Кино, театрға барған мұминдер өзінің мұсылмандық парызын ұмытып кетпеуі, яғни намазын қаза қылмауы қажет.

3. Киноға, театрға барған мұсылмандардың соңынан әр түрлі өсек-аяң ермеуге тиіс. Мысалы, «Анау мына адамның некелі әйелін ертіп апарып, сол жерде жанасып қойыпты» дегендей...

Мұсылмандарға тиым салынған 9 түрлі мінез-құлық

1. Біреуді сырттай келекелеп, мазаққылуға. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Мұтаффифин сүресінің 29-34 аяттарында айтылған).

2. Мұсылмандардың бірін-бірі қорлап, жамандауына. Ол харам іс қатарында. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Хұжрат сүресінің 11 аятында айтылған).

3. Мұсылмандардың бір-біріне лақап ат қойып, кемсітуіне.

4. Күдікшілік пен сенбестікке. Ол харам іс қатарында. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Хұжрат сүресінің 12 аятында айтылған).

5. Үй иесінің рұқсатынсыз баса-көктеп ішке енуге, сыртта есік-терезенің алдында тұрып тың тыңдауға. Ол харам іс қатарында. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Нұр сүресінің 27-28 аяттарында айтылған).

6. Біреуді сыртынан жазықсыз, дәлелсіз ғайбаттауға. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Хұжрат сүресінің 12 аятында айтылған).

7. Біреуге жазықсыз жала жабуға. Ислам дінінде зор күнәлар қатарында. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Қалам сүресінің 10, 11 аяттарында айтылған).

8. Біреудің намысына тиіп, абыройын түсіруге. Ол харам іс қатарында. Кұдай жолында жүрген діндар адамдарды өдейі мазақ қылу, аяғын теріс баспайтын әділетті, адал адамдарды күстөналау, әйтпесе түк күнәсі жоқ әйелдерді өсекке таңу – Ислам жолына жат мінездер. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Нұр сүресінің 19, 23, 25 аяттарында айтылған).

9. Кісі қанын мойнына жүктеуге. Ол ауыр күнә қатарында. Бір адамды өлтірген мұсылман бүкіл адамзат алдында күнәһар. (Бұл туралы Құран Кәрімнің Мәйда сүресінің 32 аятында айтылған).

Мұсылмандарға шариғат шартына сәйкес келмейтін барлық мінез-қылыққа тиым салынған. Біз солардың ішінен өте харам іс, үлкен күнә санатындағы тоғызың ғана талдап, таныстырып отырмыз.

Мұсылманның қоғамдағы міндеті

1. Көрші ақысы

Отбасы мен туған-туыстан кейінгі ең жақының – құдайы көршің. Сондықтанда көрші ақысына мұқият қарап, оларды тілімізбен, іс-әрекеттерімізбен мүлдем мазаламауға тиістіміз. Бұл орайда Ұлық Пайғамбарымыз былай деген: «Маған Жәбірейіл (ә.с.) көрші туралы өсиеттерді көп айтқаны сонша, мен қонсы-қоланды (көрші) көршінің малына мирасқор етеді деп ойладым».

2. Қонақ алдындағы міндет

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар өзінің хадиси-шәрифінде: «Кімде-кім Аллаға және ахирет күніне иман етсе, қонаққа сый-сияпат көрсетсін» - деген.

Қонақ келген жеріне құт-береке әкеледі. Осыған орай: «Қонақ келген үйіне он несібе әкеледі. Біреуін жейді, тоғызы сол жерде қалады» деген өсиет қалған.

3. Өзге де әлеуметтік міндеттер

ә) Басқалардың хақысын мойындау және ешкімге зиян тигізбеу. Намыс пен мал-мүлік қақыларын сақтау;

а) Жаксылық жасау, өзгенікін көре алмаудан тартыну;

б) Басқаларды менсінбей, мазақ етпеу;

в) Өзгенің күнәсін көзге шұқымау.

Мұсылмандар неден сақтануға тиісті?

1. Әһли сүннетке үйлеспейтін бұрыс сенімдерден.

2. Ғибадатқа мән бермеушіліктен.

3. Ниет пен амалда туралықтан таюдан.
4. Біле тұра күнәні жалғастыра беруден.
5. Мұсылман болғанына шүкіршілік етпеуден.
6. Дүниеден имансыз кетуден қорықпаудан.
7. Басқаларға зұлымдылық, қастандық жасаудан.
8. Сүннетке сай айтылған азанға құлақ аспаудан.
9. Дінге Қайшы емес нәрселерде ата-анаға қарсы келуден.
10. Көп ант іше беруден.
11. Намазға мән бермей, қалай болса солай оқудан.
12. Харам ішімдіктер ішуден.
13. Мұсылмандарға зорлық жасаудан.
14. Болмаса да әулиемін деуден.
15. Күнәні ұмытудан.
16. Тәкәппарлық, өзін-өзі жоғары санаушылықтан.
17. Өсек айтудан.
18. Діндес бауырларын күндеуден.
19. Иләһи әмірге мойынсұнбаудан.
20. Бір адамды жақын танымай жатып, жақсы не жаман деуден.
21. Өтірік айтудан.
22. Дінді үйренуден қашудан.
23. Еркектің әйелге, әйелдің еркекке ұқсауға әуестігінен.
24. Дін дұшпандарына сүйіспеншілік танытудан.
25. Нағыз дін ғұламаларына дұшпан болудан.

Көпшілік ортасында неден қашу қажет?!

1. Егерде сіз баратын жерде халықтың мазасын алатын, ашу-ызасын тудыратын адамдардың, дінсіздердің болатынын алдын-ала білсеңіз, мұндай көпшілік ортасына бір сылтау айтып бармай қалуыңызға болады.

2. Көпшілік ортасында біреудің көзіне түсу, жағыну үшін оны жорта мақтап-мадақтамаңыз.

3. Бір танысыңмен оңашаланып, сыбырласып сөйлесуге, өзгелер түсінбейтін құпия әңгімелесуге, бір нәрсені ымдап, бір-біріңе ұғындыруға болмайды.

4. Көпшілік ортасында қалғып-мүлгімеңіз, есінемеңіз, сіңбірмеңіз, насыбай атып, жан-жағыңызға түкірмеңіз, кекірмеңіз.

5. Сұрақ қойып, пікір айтып, басқа да әрекеттер жасап, сөйлеушінің сөзін бөлмеңіз. Ұнамаса да ақырына дейін тыңдауға тырысыңыз. Тек ол шектен тыс көп сөйлеп, елдің мазасын алса сыпайы түрде оның өз сөзін аяқтауын өтінуіңізге болады.

6. Өзіңіздің білімді, мәдениетті, діндар кісі екендігіңізді жарнамалап, әдейі көрсетуге тырыспаңыз. Ғылым, білім, дін, тіл, тәрбие туралы ортақ әңгіме қозғалса оған пікір білдіруге болады. Егерде жиналғандар бір шаруамен айналысса, ол Ислам тыйым салған күнәлі істер қатарында болмаса, Сіздің көпшіліктен бөлінбегеніңіз жөн.

7. Адамдардың арасында қатты сөйлеп, айқайлап, қатты күліп, дауысыңызды көтермеңіз, тектен-текке жыламаңыз.

8. Білмейтін жағдай, мәселе туралы әңгіме қозғап жорта білгішсінбеңіз. Сөзіңіз қашанда шын болсын.

9. Көпшілік ортасында басыңызды төмен салып, көзіңізді жұмып, ештеңе естімейтін, ештеңе білмейтін кейіпке түспеңіз. Ешкімнің сұрағына жауап бермей, тым-тырыс қалмаңыз. Ауруыңыз туралы әңгіме айтпаңыз.

10. Көпшілік ортасында біреуге көз қыспаңыз қабақ тыржитпаңыз, саусақ шошайтпаңыз, басыңызды шайқамаңыз, ерініңізді тістелемеңіз, біреуге ым жасаманыз, жұдырық түймеңіз.

11. Көпшілік ортасында біреуді «соқыр», «ақсақ», «саңырау», «қитар», «мылқау», «шолақ», «боққарын», «көтерем», «таз», «тыртық» деп кемсітпеңіз. Біреуге жаман мінездеме бермеңіз.

12. Көпшілік ортасында да, үйде де, басқа жерлерде де өлген адамдар жөнінде жаман сөз, өтірік-өсек айтпаңыз.

13. Ешкіммен ұрыспаңыз.

Мұсылмандардың 6 қарызы

Бұл туралы ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) өзінің хадисінде былай деген «Мұсылмандар бір-біріне мынандай алты нәрсеге қарыз: біріне-бірі сәлем беруге; шақырса - баруға; ақыл қосуға; қайталап сұраса - жауап беруге; ауырып қалса – барып көңілін сұрауға; өлсе – жерлеуіне қатысуға (жаназасына түруға)».

МҰБАХ

Мұбах амалын істесе де болады, істемесе де болады. Бәрі адамның өз ықтиярында. Бірақ Алланың ризалығы үшін істесе – сауапты болады.

Мұбахтың негізгі түрлері мыналар:

Дінсіздер пісірген ас-ауқатты ішу.

Бір құдайға сенетін өзге діндегілердің сойған малының етін жеу.

Тәбет ашу үшін ашып кетпеген шырын сулар (шербат) ішу.

Тұздарды пайдалану (әсіресе, кесектеліп қалған қара тікен тұздарды).

Дәрігердің ұйғарымы бойынша, емделу мақсатында тыйым салынған нәрселерді (мысалы: борсықтың еті мен майын) жеуге болады.

Малға азар беріп, ен салуға болмайды.

Ерлердің бір арқауы жібектен тоқылмаған жібек киімдерді кие беруіне болады.

Әйелдердің кез келген жібек киімдерді кие беруіне болады.

Жібектен тігілген төсек орынды пайдалануға болады.

Күміспен қапталған ыдыс-аяқтарды пайдалануға болады.

Еркектер күміс белдіктерді, күміс жүзіктерді, күмістелген қару-жарақтарды пайдалана алады.

Әйелдер алтын, күміс, т.б. қымбат тастардан жасалған дүниелерді пайдалана алады.

Қолға есімі жазылған сақина, жүзіктер салу.

Тәрбиелі ән, өлеңдер айту.

Жамандықтан құтылу үшін кейде өтірік айту.

Әйелдердің көңлін көтеру үшін зиянсыз өтірік айту.

Шындық пен әзілді араластыра сөйлеу.

Жақсы адамдарға еліктеу.

Қажетті жағдайда дәрігерге тісті алтынмен немесе күміспен қаптату.

Жалаңаш билеуге болмайды.

Жансыз нәрселердің (тау, тас, аспан, жер, т.б.) суреттерін салу.

Өзге діндегі адамдардың сәлемін қабылдап, жауап беру. Олармен достық, жолдастық қатынаста болу.

Мұстахара

Мұстахара деп әдепсіздікке қосылатын амалдарды атайды. Мұны жасаған адам – пәлендей күнәлі болмаса да, мәдениетсіздік жасайды, өнегелі әдет-салттарды бұзады.

Мұстахараның негізгі түрлері мыналар:

Өзгелерден биік үстелде отыру.

Тамақ ішіп отырып сөйлесу, әңгімелесу.

Ас ішіп отырып жан-жағына алақтап қарай беру.

Түн ортасында ұйқыдан тұрып алып, ас-су ішу.

Ас-ауқатқа қарай қолын сілтеу.

Аузына ас-ауқатты толтырып салу, нанды, жемісті өте үлкен тістеу.

Ыдыстың сынған, кетік жерінен ас-су ішу.

Асығып-үсігіп ас ішу.

Көшеде жүріп тамақ жеу.

Қатты жөтелу, түшкіру, кекіру, аузын ашып есінеу.

Бір аяқтың үстіне екінші аяқты қойып отыру.

Қауып, тістеп алуы мүмкін хайуанаттарға жақын бару.

Үйде түнемелікте жалғыз жату.

Пышақтың ұшымен, шанышқымен нан алу.

Өте ыстық ас-су ішу.

Өте суық су, сусын ішу.

Өзеннің, қайнардың, арықтың суын жерге етпетінен жата қалып ішу.

Тістеген тамағын табаққа (дастарқанға) қайтып қою.

Мыс, қола, қорғасыннан жасалған ыдыс-аяқтардан тамақ ішу - денсаулыққа зиянды болмақ.

Күнәдан арылу жолдары

Мұхаммед Пайғамбар (с.ғ.с.) хадистерінде: «Алла Тағала Күн батыстан шығып, қиямет қайым жеткенше күнә жасағандар тәубеге келер ме екен деп қолын жайып тұрады. Өйткені пенде өзі жасаған күнәсін жүрегі езіле ойлар болса, Тәңірі оның күнәсін кешіреді. «Күнәға өкіну – тәубеге келу», - дейді. Сондай-ақ, Құранның түсіндіруінде, күнәсін жуу үшін кісі бір сауап іс істеу керек. Мысалы, бір жезөкше әйел биік шыңның басында шөлдеп, тілі салақтап тұрған итке су алып бергені үшін оның күнәсі кешірілген екен. Құран бойынша өтірік айту да күнә. Алайда үш түрлі: 1. соғыс жағдайына байланысты; 2. Ерінің әйелімен татуласу үшін айтқан өтірігі; 3. Араздасқан екі адамды татуластыру үшін айтқан өтірік кешіріледі.

Адамның тым түңіліп, үмітсізденуі де күнәға жатады, асылық болады. Пайғамбар: «Мұсылман баласы Хақ Тағаланың қайырымынан үміткер болғаны жөн», - дейді.

Алланың қабылдаймын деп уәде еткені – жамандықты білместікпен істеп алып, көп ұзамай (өлмей тұрып) түзелген адамның тәубесі. Пайғамбар хадистерінде «Кешірім сұрау, құлшылық ету арқылы үлкен күнәні де жууға болады, қайталана берсе кіші күнәлар да таудай болып кетеді» делінген.

Мұсылман балаларға қойылатын сұрақтар

- Сен мұсылмансың ба?
- Әл һамдулиллаһ мұсылманмын.
- Мұсылманмын дегеннің мағынасы не?
- Аллаһты бір деп білу, Құран Кәрімді және Мұхаммедті (с.ғ.с.) мойындау.

- Қай кезден мұсылмансың?
- Әлмисақтан бері мұсылманмын.
- Әлмисақ деген не?
- Аллаһ Тағала рухымызды жаратқан кезде халайықты жинап: «Әләсту биррабикум» яғни «Мен Сіздердің Тәңірлерің емеспін бе?» – деп сұраған. Бұған рухтар да: «Бәла» (Иә, жаратушымызсыз) деген. Содан бері мұсылманмын деген сөз.

- Раббың кім?
- Аллаһ
- Сені кім жаратты?
- Аллаһ.
- Сен кімнің құлысың?
- Аллаһтың құлымын.
- Аллаһ нешеу дегендерге не дейсің?
- Аллаһ біреу деймін.
- Аллаһтың біреу екеніне қандай дәлелің бар?
- Ыхлас сүресінің алғашқы аяты.
- Оның мағынасы қандай?
- «Айт, ей Хабибім, Аллаһ біреу» – деп.
- Аллаһтың барлығына ақылды дәлелің қандай?
- Бұл дүниенің барлығы және мына әлемдегі төрттің пен жүйенің жалғасы.

- Аллаһтың болмысын сипаттауға болады ма?
- Жоқ, болмайды. Себебі, ақылдың күші Аллаһтың болмысын түсінуге жетпейді. Тек Аллаһтың сипаты жайында ғана ойлануға болады.

- Иман-и йәис (үмітсіз) деген не?
- Көз жұмарда перғауын сияқты иманға келу.
- Бұл иман қабыл болады ма?
- Жок.
- Тәубе йәис деген не?
- Иманы мен тәубесі бар біреудің өлерде күнәларына тәубе етуі.
- Осы тәубе қабыл болады ма?
- Әрине, қабыл болады.
- Дінің қандай?
- Дінім – Ислам.
- Кітабың қайсы.
- Кітабым – Құран Кәрім.
- Құбылаң қай жақта?
- Қағба-и Муаззама.
- Кімнің ұрпағысың?
- Адам алейһиссәләмнің ұрпағымын.
- Ұлтың (милетін) қандай?
- Ибраһим (ә.с.) милетіненмін.
- Кімнің үмбетісін?
- Мұхаммед (с.ғ.с.) үмбетімін.

Қожа Ахмет Иасауи

Қасиетті Тұран жерін мекендеген бүкіл түркі халықтарының рухани ұстазы Қожа Ахмет Иасауи біздің дәуіріміздің 1093 жылы Исфиджаб (қазіргі Оңтүстік Қазақстан облысының Сайрам жерінде болған қала, М.С.) қаласында дүниеге келген. Оның балалық, жастық шағы осы шаһарда өтті. Әкесі Ибраһим Исфиджабта данққа бөленген әулие еді. Оны халық Әзірет Әлінің ұрпағы Шейх Ибраһим деп атайтын. Анасы – Мұса шейхтың қызы Айша (Қарашаш ана). Негізінен Мұса Шейх те Исфиджабта әулиелігімен танылған аруақты кісі.

Алғашқысында Ахметке діни бастауыш білім берген адам оның өз әкесі. Ахмет жеті жасқа толғанында оны өз ізбасары, жолын жалғастырушы деп таныған Арыстан баб шәкірттікке қабылдап, ол кейін ұстазынан заһир және батин ілімдерінің сыры мен мәнін үйреніп, оған 16 жыл қызмет етеді. Ол Қашифидің «Рашахатулайн-ил хайат» атты еңбегінде жазылған. Жастайынан әкесінен оқып сауатын ашқан, әке-шешесі қайтыс болғаннан соң Арыстан бабтың қамқорлығында болған, өз оқуын Бұқара медресесіне барып жалғастырған. Ахмет кішкентай кезінен-ақ Ислам дінін танып, оның қағидаларын кеңінен үйренеді, соған бойұсынады.

Ахметтің Арыстан бабпен кездесуі оның өмір жолының талғамын белгілеп беріп, болашағына үлкен әсерін тигізді. Олардың бұл жүздесуі жайында мынандай діни аңыз бар: «Аллаһ Тағала Жәбірейілге жәннат бағынан құрма теріп кел деп жұмсайды. Ол құрманың бір табағын теріп келе жатқанда, бір құрма жерге түсіп кетеді де Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың алдына түседі. Сонда Аллаһ: «Мына құрманы Алла аманаты ретінде төрт жүз жылдан кейін өмірге келетін Ахмет атты үмметіңе асхаптарың арқылы тапсыр», - дейді. Бұл бұйрықты қабылдаған Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар барлық асхаптарын жинап алып: «Алла аманатын кім тапсырады?» деп сауал қояды. Ешкім батпаған соң Арыстан баб: «Мен табыстар едім, бірақ ғұмырым жетпейді ғой ә, - деп жауап қатады. Бұған Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Алла аманатын тапсырғанша, жасай бересің», - деп құрманы Арыстан бабқа табыстайды. Арыстан баб Аллаһтың аманатымен құрманы Ахметке табыстайды (Ислам энциклопедия, Алматы, 1995 ж.). Алғашқы ұстазынан бата алған Иасауи Арыстан баб қайтыс болғаннан кейін білімін жетілдіру мақсатымен 1110 жылы Бұқара шаһарындағы Әбу Жүсіп Әлхамадани (1048-1140) мектебіне оқуға түседі. Ол өзінің жастайынан Аллаһтың ақ жолына түскендігін хикметтерінде жырменен былай өрнектейді:

Бір жасымда аруақ маған аян берді,
Екі жаста Пайғамбарлар келіп көрді.
Үш жасымда қырық шілтен үйге келді.
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.
Төрт жасымда һақ Мұстафа құрма берді,
Жол көрсеттім, қаншама жұрт дінге сенді.
Қайда барсам Хызыр бабам қасыма ерді,
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.
Бес жасымда белім буып қылдым тағат,
Ораза тұттым жібермей ешбір ағат,
Күні-түні зікір айтып таптым рахат,
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.
Алты жаста халайықтан алыстадым.
Көкке шығып періштеден дәріс алдым,
Талай теріс істерден калыс қалдым,
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.
Жеті жаста Арыстан бабам іздеп тапты,
Бойдағы бар кемтігімді бүгіп жапты,
Биһамдуллаһ, көрдім-ау деп сүйіп жатты.
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.
...Сегізімде сегіз жақтан жол ашылды,
Хикмет айт деп басыма нұр шашылды,
Биһамдуллаһ, ұстаз пірім бал татырды,
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.
...Тоғызымда тұрыпшын тура жолда,
Тәбәрік деп көтерді ел қолдан-қолға.
Бұл сөздерге қуанбадым, жүрдім зорға,
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.
Күл Қожа Ахмет, он жаста бозбаласың,
Қожалыққа мойын бұрмай толғанасың.
Қасірет қой қалар болса жолда басың,
Сол себептен алпыс үште ендім жерге.

Осылайша Ахмет өзін он жаста-ақ оңын, солын танитын жігіт санайды. Балалықпен қоштасып, жастық өмірге қадам басады. Ерте есею деп мінеки, осыны айт. Негізінен, Ахмет Ибраһимұлының білім, ғылым, дүниетану жолына түскен қара шаңырағы – Бұқара қаласындағы медресе, мұнда оған басты бағыт-бағдар берген ұстазы Жүсіп Хамадани. Өзінің білім құмарлығы мен қажырлығының арқасында ол көп жыл оқып, көп ізденіп, араб тіліндегі оқулықтарды еркін меңгеріп, Құран Кәрімді жатқа айтып, аспан мен жер, табиғат хақындағы ғылыми кітаптармен терең танысып, медресені үздік бітіріп шығады. Ұстазы Жүсіп Хамаданимен бірге басқа да шығыс ғұламаларынан дәріс алған Ахмет білімін одан әрі жалғастыру үшін дәуріштік жолға түседі. Оны өз хикметтерінде былайша баяндайды да:

Ұағ дариға, не істеймін ғәріптікте,
Ғәріптікте кезбе болып қалдым міне.
Хорасан, Шам уа Ғираққа ниет қылып,
Ғәріптіктің көп қадірін білдім міне.

Бұқара медресесінде Ахмет Иасауи парсы суфизмнің Әбу Ханифа (767 д.ә.), Әбу-Хусейн б.Мансүр Әл-Халадж (шам.858-922), Әбу Язид (Байазид) Тайфур б.Яса Әл-Бистами (875 ж.ә.) сияқты атақты өкілдерінің де ілімдерімен сусындайды. Ахмет Иасауи Хамадани мектебінің үшінші халифасы болған деген де тұжырым бар. Жазба деректерде (Хазини, «Жауаһир-ул абра Мин Амуаш-ил Биһар») оның Жүсіп (Юсуф) Хамаданидың шәкірті екендігін көрсететін деректер болғанымен, соңғы зерттеулерде оны теріске шығаратын да тұжырымдар айтылып жүр.

Бұқара медресесін үздік бітірген Ахмет Мербі қаласындағы медресеге барып ұстаздық қызмет атқарады. Ол осында біраз дәріс берген соң Бұқара қаласына қайтып келіп, алғашқысында өзі оқыған медреседе шәкірт тәрбиелеп, кейін оған басшы болады.

Қожа Ахмет Иасауи дүние-мүлік емес, тек қана білім, ғылым жинағандықтан, Мербіде де, Бұқарада да тым жұпыны тұрады. Және де ақыл-ой толысып, есейген сайын өзінің шәкірттеріне де ешкімнен ерекше, тым артық тұрмыс құрмауды уағыздай бастайды. Өзінің хикметтерінде өтірік айту, жалған сөйлеу, көлгірсу, жасандылық, тәкәппарлықты қатты айыптайтын ғұлама сол кездері артық дүние-мүлік, ақша, алтын-күміс жинамау, ерен байлыққа талпынбау, бөтен еңбекті пайдаланбау, өзгелерден ерекшеленбеу, артық ішіп, артық киінбеу, олай істесе адамдардың күнәға бататыны туралы мистикалық-софылық ойын шәкірттері арқылы халық арасына таратады. Бұл халықты жұмса жұдырығында, ашса алақанында ұстап отырған ел билеушілеріне, қыруар қазына иеленіп отырған саудагерлерге, биік сарайлар салдырып, сонда сән-салтанатпен ғұмыр кешіп отырған дәулеттілер мен байларға ұнамайды. Олар бұл сөздің Бұқара медресесінің ұстазы және басшысының аузынан шыққанын білгендіктен, ондай уағыздың Құран Кәрім мен Ұлық Пайғамбарымыздың шәріп-хадистерінде бар, жоғын іздестіріп, одан таба алмаған соң Ахмет Ибраһімұлын қуғынға салып, әуелі медресе басшысы қызметінен түсіріп, көп ұзамай ұстаздықтан да айырып, қуып шығады.

«Құдай деген қу дүниеге көзін салмас», - деп тақуалықпен таза өмір сүрген ұстаз шындық іздеп, өз мақсат-мүддесіне дәлел таппақ болып Мекке-Мәдинаға барады. Халықтың Ислам дініне деген айрықша ынта-ықыласы мен сенімін жүрегімен сезініп, дін ғұламаларынан өлмес те өшпес өсиет тындап, рухани жан-дүниесі байып, қажы болып елге оралады. Осы орайда кейбір тарихшылар «ол алғашқысында Қажы Ахмед атанған, кейін қожа Ахмед болып кеткен» деген пікір айтады. Ал енді ертеректе Ыстамбул шаһарынан шыққан «Ислам ғұламаларының энциклопедиясында» былай деп жазылған:

«Түркістанда өсіп-кемелденген үлкен әулиелердің бірі. Түркістанның пірі, Әзіреті Түркістан, Әзірет Сұлтан, Қожа Ахмет, Құл Қожа Ахмет деген есімдермен танылған. Әкесі Қожа Ибраһим Әзіреті Әлінің баласы Мұхаммед-Ханафиядан тараған ұрпақтан. Ана жағынан Әзіреті Фатимаға барып тірелетіндіктен бүкіл Пайғамбар ұрпағы ретінде сейіт делінеді...Қожа Ахмет жеті жасқа жеткенде әкесі қайтыс болған, шешеден де тым ерте қалған...»

Дана-абыз бабамыздың негізгі аты – Қожа Ахмет бин Ибраһим Махмут бин Иассауи (Сұлтан әл-Әрифин деп аталған, М.С.) Оның өмірі мен қызметі Мәуреннахр, Жетісу, Қашқар жерлерін қоластына қаратқан ірі мемлекетті билеген Қараханидтер династиясының билік құруымен (X-XII ғғ.) тұспа-тұс келді. Ол Мекке-Мәдинеге барып келгеннен кейін пендешілікке тән өкпе, реніш, қызығу тәрізді мінез-құлықтан біржолата арылып, оның көп нәрседен көңілі суиды. Содан ол қойын дәптерін қолына алып өзінің атақты «Хикметтерін» жаза бастайды. Бәйіт - өлеңдерінде софылық ойын уағыздайды. Бұқара қаласына қайтып келіп, өзінің бұрыңғысынша дүниеқұмарлыққа қарсы екенін танытып, әлгі хикметтерін оқып, елге таратады. Тағы да ол қуғынға түседі. Сол кезде Ахмет; «Жыла Ахмет, жылай бер, жасынды төк, шығар биік, жетер шың, мен баспаған жер қайда бар. Бара алмадым, баса алмадым, жетем деп жете алмадым. Бәрібір айналсоқтап кете алмадым. Төңірегің надан болғанда білімділік уәкен...», - деп күрсінеді. Күндердің күнінде туып-өскен жері – Исфиджаб қаласына оралып, аса таяғын сүйеу қылған қалпы «Хикметін» қолтығына тығып, Бұқарадан шыққан керуенге ілесіп үйіне келген Ахмет бәйіт - өлең сазымен әке-шешесін жоқтап, салауат айтады. Күн көрісі үшін бала оқытқан ол өзінің әйгілі «Диуани Хикмет» атты кітабын («Дана сөздер жинағы») осы кезде оғыз-қыпшақ диалектісінде жаза бастайды. Ғұлама ақын

өзінің басты бір туындысы «Хикметтер жинағын» – «Дәптер сөни» деп те атаған ғой. Бұл - екінші дәптер деген мағынаны білдіреді. Соған қарағанда оның бұған дейін де жазылған осы тектес туындысы болған тәрізді. Алайда, бірқатар әдебиет, дін зерттеушілері: «Сірә, Қожа Ахмет бірінші дәптер есебінде бір Алланың еркіндегі «Лаухыл – Махбузды», яғни «Жазмыш тақтасын» (дәптерін) айтып, өзінің хикметтер жинағын содан соңғы орынға қойған болар», - деп те жорамал жасайды. Қалай болғанда да ғұлама ақын барлық мұсылман баласына өзінің «Хикметтері» арқылы Аллаһтың ақ жолын, Ақиқат жолын айтып беруді, ұғындыруды мақсат етті, халықты адамгершіліктің асыл қасиеттеріне шақырды, өз заманының шындығымен бірге өз өмірінің бүкіл болмысын, ізденістері мен құлшыныстарын, Аллаһтың ақ жолын – Ақиқат жолын табу мен тану үшін не істеу қажет екенін шынайы мұсылмандық ұғым, ғұлама тереңдікпен өлең арқылы өрнектеді. Көптеген жастар оның жолын қуып, хикметтерін өздеріне мінежат етті.. Оның шәкірттерінің ішінен талай-талай ғұламалар өсіп шықты.

Тарихи деректерге арқа сүйесек, Қожа Ахмет Иасауи бабамыздың алғашқы шәкірті – Арыстан бабтың ұлы Мансұр Ата, екінші шәкірті – Сайид Ата Хорезми, үшінші шәкірті – Сүлеймен Бақырғани. Осылардың ішінде ең көрнектісі – Бақырғани (Хакім Ата) болғаны мәлім (Қашифи, «Рашахатул айн -ил хайат»). Сондай-ақ, оның тағы бір танымал шәкірті – Мұхаммед Даныш-менди сопы. Мұның сыртында Садр Ата, Бадр Ата, Қажы Бекташ әулие, Сары Салтұқ, Шейх Лұқпан Перенде тәрізді тарихи тұлғалар да оның шәкірті деп саналады. А.Бенигстон болса, Қожа Ахмет Иасауидің Шопан Ата, Зеңгі Баба атты да шәкірттерінің болғанын айтады. Тіпті, Фуат Копрулу: «Мутаса-ууфтардың (сопылардың) өмірбаяны жайлы еңбектерде Ирак, Хорасан және Мауераннахр сопыларының басқа түркі шейхтары деп жүрген сопылардың барлығы дерлік Қожа Ахмет Иасауи тариқатының шейхтары еді», - дейді.

Өз дәуірінде дала данышпаны Қожа Ахмет Иасауи бабамыз да қалың елді біріктіруді, елді әділ патшалардың билеуін армандады. Бұл орайда заманымыздың заңғар жазушысы Әбіш Кекілбайұлы өзінің «Түркістан тағлымы» атты тарихнамалық эссесінде былай дейді:

«...Біз Қорқыттың расында да, исламды жақтаушы да, даттаушы да емес, ел бірлігін жоқтаушы ретінде қалыптасқан рухани тұлға екендігін көреміз. Ол өз дегеніне жете алмайды. Ел ыдырауын тоқтата алмайды. Ақыр аяғында еңбегі су аяғы құрдымға кетіп, бәрінен торығып, өз зарымен өзі боп, дария ортасында дүние салады.

Бір кезде Қорқыт жете алмаған мақсатты XII ғасырда өмір сүрген нақты тарихи тұлға Қожа Ахмет Иасауи жалғастырады. Ол ел бірлігіне көшпелілер санасына тереңдеп орнықпай келген Исламды олардың дәстүрлерімен ерекшеліктерін сіңістіру арқылы жетуге күш салады. Өйткені, Орта Азияға VII ғасырда аяқ басқан арабтар екі ғасырдан астам уақыт қарудың күшімен дін таратты. Бірақ, жергілікті тайпалар бірінен соң бірі ереуілдеп қарсы шықты. Күнгейдегі отырықшы аймақтар ғана халифатқа қарады. Сахаралық тайпаларға дендеп кіре алмады. Қожа Ахмет Иасауи бұл текетіресті тойтарудың бірден бір амалы Ислам мен жергілікті нанымдар арасын жақындату деп түсінді. Бұл жолда оның көп ізденгені байқалады. Сайрамдағы әкесі Ыбырайымды тастап, Отырардағы Арыстанбапқа кетуінде де сондай мән жатса керек. Ол көшпелілерге тек жаңа дінді ғана емес, сонымен бірге келген және соған тән тұрмыстың үрдістерін де мықтап орнықтыруды мақсат етсе керек».

Ол кезде отқа, күнге табынушылық, анабилік, зороастризм, тәңіршілдік, иудаизм, христиандық, буддизм де отырықшылар ортасында болғанды. Ислам Тұранға жеткенше көшпенді бәдәуилердің емес, әуелі отырықшылықтың, соның негізінде мемлекеттік бірліктің діні ретінде бой көтергендіктен, поли-

теизм бір ғана Аллаһты тәңір тұтатын Исламға көнбей, Қожа Ахмет Иасауи оған қалай тойтарыс беруге болады, соны ойлады. Ол жергілікті нанымдарға байланысты киелі орындарды, өлі аруақтарды және тірі пірлерді тірек ету Исламның жолын ашады деп пайымдады. Оны көп халық түсінбей, өзі қиянат та көрді, қайғы-мұңға да батты.

Наср ад-дин Маршанидің (Машайих-и тюрк атты кітабында) Иасы маңын жайлаған ақпандар мен қарамандардың Қожа Ахмет Иасауидың ұлын өлтіріп, содан олардың қарғысқа ұшырап, ел ауып көшіп кеткендігі айтылады. Ол жөнінде өзге шежірелерде басқаша жазылған. Мысалы Абдал руының шежіресінде Ақпан, Қараман деген екі салықшы жігіт Қожа Ахмет Иасауиге риза болмай, сиыр сойып, мешітке апарып тастап, ұрлықшы деп айыптайды да, қарғысқа ұшырап, итке айналып, ағайындарын жей бастаған соң, абдалдар Маңғыстауға ауып кетеді. Ал енді теке руының шежіресінде Иассы тұрғындарынан салық жинайтын Ақпан, Қараман Қожа Ахмет Иасауиден де салық сұрап, малым жоқ дегенін теріске шығарып, масқаралауы үшін жылқы сойып мешітке апарып тастайды. Сол үшін олар қарғысқа ұшырап, рулары Нұратаға ауады. Үшінші бір аңызда Сауран, Шойтөбе, Атабайды жайлайтын ақпандар мен қарамандар өулиенің егін суаратын су бермегеніне ерегісіп, әлгіндей арамдық істейді де қарғысқа ұшырайды.

Мақсұтбек Сүлеймен

РАМАЗАН — ҚАСИЕТТІ ҚҰРАН АЙЫ

Қасиетті рамазан айы басталсымен мұсылмандық бес парызын адал атқарып жүрген муминдер отыз күн ораза ұстап, пітір садақа беріп, тарауих намазына қатысып, Аллаһ Тағалаға деген құлшылығын одан әрі жалғастырады. «Астана айнасының» бүгінгі құрметті қонағы «Нұр-Астана» мешітінің

Бас имамы, Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының найб-муфтиі Қалижан Байырбекұлы Занқоев ұлық айдың, Оразаның шипасы мен сауабы, қасиеті мен шарттары туралы былайша ой толғайды:

Аса мейірімді де рақымды Аллаһ Тағаланың атымен бастаймын!

Он сегіз мың ғаламның Жаратушысы — Аллаһ субхана уа Тағаланың Адам Пайғамбар (с.ғ.) ұрпақтарын мұстақим тура жолға бастаушы қасиетті Құран Кәрімнің алғашқы сөздері жер бетіне ақ нұр болып Рамазан айында түсе бастаған. Соның ізгі шарапаты Рамазан — Игілік, Береке, Кешірім, Мейірім, Қайырымдылық айы болып саналады. Ол жөнінде тіпті Құран Кәрімнің «Әл-Бақара» сүресінің 185 аятында: «Рамазан — адамдарға тура жол нұсқаушы, ақ пен қараны айырушы, бекем тұтынатын жолбасшы айы туғанын көрген адам бірден ораза ұстайтын болсын. Егер біреулер ауру болып, әйтпесе жолсапарда жүрсе, онда басқа күндерінде өтесін. Алла сендерге жеңілдік болуын қалайды, ауырлық түсіргісі келмейді» деп жазылған. Сол себепті мен бүгін барлық мұсылмандарды қасиетті Құран айын, сансыз нығметтер бұлағы, айлардың сұлтаны — Рамазан айымен құттықтап, олардың шаңырағына Аллаһ Тағаланың рақымы мен берекесінің шуақ болып төгілуін тілеймін! Және де Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың елімізді әлемнің бәсекелестікке қабілетті 50 мемлекетінің қатарына қосу жолындағы еңбегіне мейірім-шапағатын түсіріп, ұлы мақсат-мұраттарының жемісін халқына татқыза көр деп, Аллаһ Тағалаға құлшылық жасаймын!

Рамазан айында отыз күн ораза ұстаған бауырларымыздың ұлық ғибадаттары арқылы өз пендешілігін сезініп, мұсылманға тән сабыр мен төзімділіктің шынайы үлгісін көрсететіні, Жаратушымыздың бұйрығын шын берілгендікпен орындай отырып, барша мұсылманның бір отбасының мүшелеріндей

бір мезгілде ауыз бекітіп, бір мезгілде ауыз ашатыны, тарауих намазында иықтаса тұрып, Құран Кәрімді хатым ететіні, сөйтіп, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ынтымағы жарасқан үмметі екенін дәлелдей түсетіні, пітір садақасымен тіршілік тауқыметін тартып жүрген пенделерді қуанытып, мұсылманның мұсылманға бауыр екенін сезіндіретіні мәлім. Мұсылмандық бес парыздың бірі ораза ұстау – шариғатта таң атқаннан күн батқанға дейін ішіп-жеуден, жыныстық қарым-қатынастан, оразаны бұзатын басқа да нәрселерден өзінді тыюмен жасалатын сырлы бір ғибадат. Ораза сөзінің мағынасы – тыйылу.

Ислам дінінде әрбір балиғат жасына жеткен мұсылман үшін Рамазан айында ораза ұстау – парыз. Құран Кәрімнің Бақара сүресінің 183 аятында бұл жөнінде былай деп айтылған: «Ей, иман келтіргендер! Тақуалықтан үміттерің болса, өздеріңнен бұрынғыларға ораза ұстау парыз етілгені сияқты, сендерге де ораза ұстау парыз етілді». Мұсылмандардың жүректері кірбіннен арылатын, жан-дүниесі кіршіксіз тазаратын, денесі азапты аурулардан құтылатын, жаны мен тәніне көп шипа құйылатын Рақым айы – Рамазанның жақсылығы мен шипасы мол. Біз енді оны «Лә илаһа ил Аллах, Мұхаммадур Расул Аллах!» деп тілін кәлимаға келтіріп, Аллаһтың ақ жолына түскен мұсылмандарға айтып, талдап түсіндірсек.

Рамазан айының жақсылықтары:

1. Рамазан айында жұмақтың қақпасы ашылады, тозақтың қақпасы жабылады. Шайтандар шынжырланады.

2. Рамазан айында ораза тұту – Аллаһтың құлының өткен өмір жолындағы бүкіл күнәларының кешірілуіне себепші болады.

3. Аса Ұлық Аллаһ, Оған Мадақ, Ораза ұстаушы оразасын бұзбаса, оның дұға тілектерін қайтармайды.

4. Рамазан айында бір өзінде мың айда құлшылық еткендей қасиет дарыған Қадір түні бар.

Нұр сипаты есімін барша мұсылман күніне мың қайталап айтатын Раббымыздың хабибі Мұхаммед Мұстафа Расулуллаһтың (с.ғ.с.) үмметін екі зұлматтан: қабір қараңғылығы мен қиямет күнінің қараңғылығынан қорғайтын екі нұр бар. Оның біріншісі – Рамазан айының нұры, екіншісі – Құран Кәрімнің нұры. Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) Рамазан айы туралы былай деген: «Рамазан айының алғашқы он күні – мейірім, ортасы – күнәңізден арылу, соңы – тозақ отынан құтылу». Иә, Рамазан айының қадір-қасиеті шексіз. Егерде жәннатта ерекше күтілетін төрт түрлі мүмин бар болса, олардың біріншісі – осы айда арнайы Құран оқыған адам, төртіншісі – осы айда арнайы ораза ұстағандар. Олай болса, Аллаһ Тағаланың қалауымен Құран Кәрім алғаш түсіріле бастаған Рамазан айын әрбір мұсылман Құран оқумен толтырып, оны Құран айына айналдырса, бұл істің сауабы мол. Кезінде біздің ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бен оның даңықты сахабалары, кейін олардың ізбасарлары да Рамазан айының түндерін қасиетті Құран Кәрімді оқумен және оның мағынасына қанығумен өткізген ғой. Осы орайда бізге жеткен шәріп-хадистерінде Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар былай дейді: «Аллаһтың кітабының тым болмаса бір әрпің оқыған адамға бір сауап, ал осындай әрбір ізгі іске он есе артық сауап жазылады. Мен «Әліп, ләм, мим» бір әріп деп айтып тұрғаным жоқ, «әліп» бір әріп, «ләм» бір әріп, «мим» бір әріп». Ал енді Әл-Бухари мен Муслимнің «Сахих» атты кітаптарында ибн Анастан (Аллаһ оларға разы болғай) мынандай хабар жеткізілген: «Пайғамбар (салла Аллаһу әлейһи уә сәллам) өте жомарт адам еді. Ал Жәбірейіл (әлейһис сәлам) келіп, Құран үйреткен Рамазан айында қолы ашылып кететін. Жәбірейіл оған Рамазан айының әрбір түнінде келіп тұрды»

Рамазан мұсылмандық күнтізбедегі тоғызыншы ай. Ол Ислам діні тарағанға дейін-ақ қасиетті төрт айдың бірі

болды. Рамазан алғашқыда жаз уақытында келетін-ді. Ислам діні пайда болардың алдында Меккеде Рамазанды тақуалы істерге бағыштау дәстүрі қалыптасты. Негізінен, Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбарға алғаш рет ерекше қасиет осы Рамазан күндерінің бірінде дарыған. Мұсылмандардың: «Аллаһ Тағала ризашылығы үшін Ораза ұстаймын» деп жүрегімен бекітетін ниетіне орай Ораза бірнеше түрге бөлінеді: Олар

1. Парыз ораза. Ол Рамазан айының оразасы.
2. Нәзір (атау) ораза. Нәзір дегеніміз бірдеңені өзіне уәжіп етіп, жақсылық үшін өзіне уәде беру.

Нәзір ораза екі түрлі. Олар:

1. Нәзір муайан. Ол арнайы бір уақытты нәзір ету оразасы. Мысалы: «Аллаһтың ризашылығы үшін бейсенбі күні Ораза ұстаймын» деген тәрізді.
2. Нәзір мұтлақ. Арнайы уақытты ораза ұстау үшін белгілемей жалпы ораза ұстауды нәзір ету. Мысалы: «Аллаһтың ризашылығы үшін күндердің бірінде ораза ұстаймын» деген сияқты. Жалпы, нәзір оразаны ұстау уәжіп саналады.

Осы орайда әрбір мұсылман уәжіп саналатын Рамазан оразасының қазасы, нәпіл оразаның қазасы, каффарат (өтеу) оразасы болатынын, Рамазан оразасының парыз, қалған оразалардың нәпіл екенін есінен шығармағаны абзал.

НӘПІЛ ОРАЗА ҰСТАУҒА БОЛМАЙТЫН КҮНДЕР:

1. Пітір айт күні.
2. Құрбан айт күні.
3. Құрбан айттан кейінгі ташриқ күндері.

Шәріп-хадистерде кейбір қазалардың да абзалдығы баяндалған. Атап айтсақ, Айша анамыз (р.а.): «Пайғамбарымыз дүйсенбі, бейсенбі күндері ораза ұстайтын» десе, Әбу һурайрадан (р.а.) жеткен риуаятта: «Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Дүйсенбі мен бейсенбі күндері адам баласының амалдары аспанға көтеріледі. Мен амалымның оразамен көтерілгенін

қалаймын» дейді. Және де Әбу хурайра (р.а.): «Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) сапарда да, тұрғылықты кезде де айдың 13, 14, 15-ші күндерін оразасыз өткізбейтін еді» деп айтқан. Біз Әбу Қатаданың (р.а.): «Арапа күні (Зулхиджа айының тоғызыншы күні) ұсталған оразаны екі жылдық, ал Ашура күні ұсталған оразаны бір жылдық оразаға каффарат болады дегенін естім» деген сөзін де, әбу Айуб әл-Апсарийден (р.а.) жеткен хадисте: Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Рамазаннан соң келетін шәууәл айында кім алты күн ораза ұстаса жыл бойы ораза ұстағанмен тең» деді деп көрсеткенін де білеміз.

Тіпті, емдік ашығудың пайдасы туралы ғылыми озық ойларымен әлемге әйгілі Маквадонның өзі оразаны қолдап, қуаттаған. Ол: «Әрбір адам, егер ол сырқат болмаса, ораза ұстауды қажет етеді, өйткені ағзада жиналып қалған тағамдық және дәрілік уыттар оның бойын ауырлатады, ауру халге душар етеді. Адам ораза ұстаған кезде ол бұл уыттардың ауртпалығынан арылып, өзінде бұрын-соңды болмаған қосымша күш пайда болғанын сезінеді», - дейді. Негізінен, мұсылмандардың ораза кезінде белсенділікті сақтағаны, көп қимылдағаны дұрыс. Өйткені бұл бауыр мен бұлшық еттің жұмыс істеу қабілетін арттырады, ағзаның артық майдан құтылуына көмектеседі және оны клеткалық дене түйіршіктерінің саны көбейіп кетуінен қорғайды. Бұлшық еттің қимылы бауырдағы және бұлшық еттегі белоктардың топтасуына кедергі жасайды. Ал бұл белокты жинақтайтын орасан зор күш-қуатты үнемдейді. Алайда кейбір мақсаттары ортақ болғанымен, мұсылмандар оразасының емдік ашығудан өзіндік айырмашылығы бар.

Аллаһ Тағаланың ризашылығы үшін сауапты істерге жол салушы Рамазан айындағы отыз күн Оразада оны ұстауда жасалатын ниет, ауыз ашарда айтылатын бата, Рамазан айында оқылатын тарауих намазының өзіндік тасбихы мен батасы бар. Ораза ұстау әрбір мұсылман еркек пен әйелге парыз.

ОРАЗАНЫҢ ПАРЫЗ БОЛУ ШАРТТАРЫ:

1. Мұсылман болуы.

2. Балиғат жасында болуы.

3. Ақыл-есінің дұрыс болуы.

4. Мүким (бір жерде тұрақты болуы).

5. Дененің сау болуы, ораза ұстауға күшінің жетуі.

6. Әйелдердің қайыз бен нифастан таза болуы.

Жалпы, ауру-сырқаты жазылмайтын, денсаулығы ауыз бекітуді көтермейтін, жасы келген қарттар ораза ұстамаса да болады. Тек олардың дәулеті жеткілікті болса, тұтпаған оразасына фидия береді. Ал енді фидияның мөлшері Құран Кәрімде белгіленген. Яғни, қасиетті Құран Кәрімнің Бақара сүресінің 184 аятында былай деп айтылған: «Шамасы келмейтіндер (көрі адамдар) ораза ұстамаса, бір кедейдің бір күн тоятындай тамағын беріп тұруына болады. Ал оны белгіленген мөлшерден артық беретіндер болса, ол - өзі үшін жақсы».

Ораза қазасын өтей алатындар:

1. Ораза кезінде сырқаттанып қалып, кейін одан жазылғандар.

2. Ораза кезінде сапарда болғандар.

3. Ораза кезінде екіқабат болған, емшекте баласы бар әйелдер.

ОРАЗАНЫҢ ДҰРЫС ОРЫНДАЛУ ШАРТТАРЫ:

Бірінші шарт: - ниет ету. Ниет тілмен айтылып, жүрекпен бекітіледі. Ол бір Аллаһ Тағаланың ризашылығы үшін ғана жасалады. Ұлық Пайғамбарымыз бұл орайда өзінің хадистерінде: «Амалдардың барлығы адамдардың ниетіне қарай болады» деген ғой. Сондықтан да Оразаны Аллаһтың ризашылығы үшін емес, басқа ниетте ұстау (арықтау, денсаулықты жақсарту үшін) қабыл болмайды.

Екінші шарт: - таңның атысынан күннің батысына дейін ішіп-жеуден, жыныстық қатынастан тыйылу. Сондай-ак, Аллаһ

Тағаланың ризашылығы үшін Ораза ұстаушы екі көзі мен тілін, денесін әдепті ұстауға тиіс. Яғни, адамның көзі Аллаһ Тағала тыйған нәрселерге қарамай, тілі бос сөз, боқтық айтпай, біреуді жамандаудан, өтірік-өсектен арылып, денесі әйелдердің, ерлердің бөксесі тәрізді жерлеріне жанаспай, ол ұрыс-керістен, айқайлаудан да тартынуға тиісті.

Үшінші шарт: әйел кісілердің төні таза емес кезінде (хайыз, нифас) ораза ұстаудың харам болатынын біліп сақтануы, тазарғаннан кейін барып ғұсыл кұйынып, оразасын жалғастыруы, үзілген намазын қайта бастауы. Олар жіберіп алған оразасын кейін қаза ғып өтесе, сол күндерге оқымаған намаздары қазаға жатпайды.

Жалпы, ауыз бекітерде ниет ету батасы жасалатындай, ауыз ашарда да арнайы бата айтылады. Олар төмендегідей:

Ауыз бекіту ниеті

«- Нәуәйту ән әсумә шәһрә рамаданә минәлфәжри иләл-мағриб хәли - сан лилләһи таада. Аллаһу әкбар».

Қазақша мағынасы: «Алла ризалығы үшін ниет еттім таңнан кешке дейін Рамазан айының оразасын ұстауға. Аллаһу әкбар».

Ауыз ашар батасы

«- Аллаһуммә ләкә сұмтууә бикә әмәнту уә алайкә тәуәккәлту уә ала ризқиқә әфтарту уә - саумәл ғәди миншәһри рамазанә нәуәйту фағфирли мә қаддамту уә мә әххәрту».

Қазақша мағынасы: «Я, Жаратқан Алла! Сен үшін ораза ұстадым. Саған иман келтірдім. Өзіңе тәуекел еттім. Берген несібеңе ауыз аштым. Я, Жарылқаушы Алла! Ілгері-кейінгі күнеларымды кешіре гөр! Ерекше мейірімді, аса қамқор Алла, Сенің мархабатыңнан үміт етемін!».

Ораза хақында Ұлық Пайғамбарымыз былай деген: «Кімде-кім сенім және үмітпен ораза ұстаса, оның өткен күнеларының бәрі кешіріледі», «Алла үшін бір күн ораза ұстаған пендені

Жаратқан Ие тозақ отынан 70 жылдай қашықтыққа алыстатады», «Жұмаққа кіретін бір қақпа бар, оны «арриян» деп атайды, ол қақпа арқылы күнінде ораза тұтқандар кіреді».

Оразаның мұстахабтары:

Мұстахаб - істесе сауап, істемесе күнәсі жоқ амалдар. Оразаның мұстахабтары төмендегідей:

1. **Сәресі.** Таң қараңғысында ниет етіп, дәретін алып, сәресіге тұру. Оның мерзімі түн жарымы ауғаннан таңсәріге дейін. Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) бұл туралы былай деген: «Сәресіге тұрыңдар. Шынында, онда көп береке бар». Олай болса, ниет етіп, сәресіге тұру - ораза ұстаған мұсылмандарға үлкен сауап.

2. **Ауыз ашуға асығу.** Ораза ұстаған муминге күн батып, ақшам намазының Азаны айтылғаннан кейін тез ауыз ашқан жөн. Ол жөнінде ұлық Пайғамбарымыздың шөріп-хадистерінің бірінде былай деп айтылған: «Ораза тұтқан кісі тапса, аузын құрмамен ашсын, болмаса таза сумен ашсын». Яғни, ауызды құрмамен ашқанның сауабы молырақ.

3. **Күнделікті ауыз ашқанда және Ораза айында тілек тілеу.** Ұлық Пайғамбарымыздың өзі бұл хақында «Ораза тұтқан кісінің ауыз ашқандағы дұғасы (тілегі) қайтарылмайды, яғни тоқтаусыз қабыл болады» деген ғой.

Оразада тыйым салынған нәрселер:

1. Ауызды шайып тұрғанда, мұрынға су тартқанда көмейге су кетуі;

2. Әйелді сүйу, бұл - адамның бойындағы құмарлық сезімін оятып, несептен мәни суының шығуына немесе жыныстық қарым-қатынас жасауға себепші болуы мүмкін;

3. Әйелге біршама уақыт құмарланып қарау;

4. Жыныс қатынасы туралы ойлау;

5. Әйелді қолмен ұстау немесе құшақтау;

6. Ауызға түкірік жинап жүру;

7. Бір нәрсені тіске басу, шайнау, тағамның дәмін алу.

Оразаны бұзатын жәйттер:

1. Күндізгі уақытта біле тұра қасақана ішіп-жеу;
2. Жыныс қатынасына бару;
3. Әдейі несептен мәни шығару;
4. Әдейі құсу;
5. Асқазан, ішекті жуу мақсатымен клизма жасау не ине арқылы көрек болатын дәріні бойға сіңіру;
6. Әйелдің етеккірі немесе босануы кезінде қан кетуі;
7. Қан алдыру және қан құйдыру, бұл жерде қан берген адамның да, қан құйылған адамның да оразалары бұзылады;

Ораза тұтуға тыйым салынатын күндер:

1. Ораза айт пен Құрбан айт мейрамдарында.
2. Зулхиджа айының он бірінші, он екінші, он үшінші күндері.
3. Күмәнді күні, яғни 30 -шы шағбанда.

Қасиетті Құран Кәрімде: «Сүйген нәрселеріңді Алла жолына жұмсамайынша, есте жақсылыққа жете алмайсыңдар. Не берсеңдер де Алла Тағала оны толық біледі» деп айтылған ғой. Мұсылмандардың Рамазан айында ұстаған оразасының қабыл болуына, олардың қабір азабынан аман болуына басты себепшілердің бірі - пітір садақасы. Айлардың ең ұлық сұлтанында бесіктегі баладан еңкейген көрі үшін садақа беру - сауапқа бөлейтін уәжіп. Ал енді Рамазан айында ең айрықша қасиет пен күдіретке ие түн – Ләйләтүл - Қадір. Бұл түні мұсылмандардың тағдыры айқындалады. Қадір түні туралы Құран Кәрімде былай деп айтылған: «Анығында, Біз (Құранды) Қадір түні түсірдік. Қадір түнінің не екенін білесің бе? Қадір түні (игілікте) мың айдан артық. Сол түнде Алланың әмірімен барлық істі реттеу үшін (аспаннан) періштелер және Жәбірейіл түседі. Бұл түнде таң атқанша сәлем жалғасады». Айтса айтқандай, осы сәлем арқылы Қадір түніне шын иланған

адамның Аллаһ Тағаладан сұраған тілегі қабыл болады. Ләйләтүл - Қадірдың бір өзі мың айдан артық, бұл адамның ғұмыры іспетті 83 жылға татитын түн.

Құрметті мұсылман қауымы! Қасиетті Рамазан айында Аллаһ Тағала Сіздердің ұстаған оразаларыңызды, берген садақаларыңызды, өзіне арнап жасаған ғибадаттарыңызды қабыл алғай!

Тарауих намазының қасиеті

Мұсылмандардың қасиетті Рамазан айында ораза ұстап, намаз оқитын мұсылмандардың көбісі кешкілік Құтпан намазынан кейінгі Тарауих намазына қатысатыны белгілі.

Осы ТАРАУИХ намазының қасиеті қандай: 1969-жылдан 1987-жылға дейін Ақмола мешітінде имам болған Кәмал Балташтегі бұл туралы кезінде жазып қалдырып кеткен екен. Біз төменде оны Сіздердің назарларыңызға ұсынып отырмыз.

«Тарауих оқудың қасиеті туралы Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) «Дурратил уағайзин» кітабында былай деп жазылған:

Бірінші күні – тарауих намазын оқыған адамдар анасынан жаңа туғандай күнөдан пәк болар.

Екінші күні – оқыған адамның ата-анасы жарылқанып, азаптан құтылар.

Үшінші күні – ғарыштағы періштелер рахым айтып, дұға етер.

Төртінші күні – Құран, Таурат, Зәбүр, Інжілді хатым қылғандай сауабы болар.

Бесінші күні – Бәйтіл Мұхаддасқа, Мәдинаға барып намаз оқығандай сауап болар.

Алтыншы күні – төртінші қат көктегі Бәйтіл Мағмұр мешітіне барып намаз оқығандай сауап болар.

Жетінші күн – Перғауынды жеңген Мұса. Пайғамбарға бергендей Алла Тағаланың әл-қуат жәрдемі бар.

Сегізінші күні – Ибрахимді оттан, судан, оқтан, құтқарғандай Алла Тағала барша пәледен, апаттан аман құтқарып, рахым қылар.

Тоғызыншы күні **Пайғамбарлармен бірге намаз оқығандай сауабы бар** – оныншы күн барлық пасық болған істерден, күнәлерден аман сақталар.

Он бірінші күні – дүниеден өтерінде рахметті болып, өз иманын өзі айтып өтетіндей сауап жазылып, нәсіп болар.

Он екінші күні - анасынан жаңа туғандай тазарады.

Он үшінші күні - машқарда жүзі он төрт күндік айдай толар.

Он төртінші күні - оқыған адам кияметте шөлдемейтін болар.

Он бесінші күні - барлық періштелер «Тарауих оқыды» - деп куәлік етер, «хиссабын жеңілдет» - деп Алла Тағаладан өтініш сұрар.

Он алтыншы күні - Ғаршы Күрсіде тұрған періштелер күнәсін жеңілдет деп тілер.

Он жетінші күні - тамұқтан тәні аман болар, дәптеріне барлық жақсылығы жазылар.

Он сегізінші күні – Пайғамбарларға берілген сауапқа ортақ болар.

Он тоғызыншы күні - бір періште хабар айтып, ата-анасы риза болар.

Жиырманшы күні - тарауих оқыған адам Алла жолында соғыста өлген шәйіттердің қатарындағы дәрежедей сауапта болар.

Жиырма бірінші күні - тарауихтан қалмаған адамға жәннатта арнап үй салынар.

Жиырма екінші күні - оқығанға киямет күні ешбір қайғы қиындық болмайды.

Жиырма үшінші күні - ұжымақ ішінде жеке шаһар беріледі екен.

Жиырма төртінші күні – оқыған адамның тірлігіндегі дұғасы қабыл болар.

Жиырма бесінші күні - қабір азабынан аман болар, Оның шарафатынан басқа бір адамның азабы жеңілдейді.

Жиырма алтыншы күні – тарауихтың түні бойы намаз оқығандай сауабы бар.

Жиырма жетінші күні - оқыған жан үш мың жылдық сират көпірден найзағайдың отындай жылдам өтер.

Жиырма сегізінші күні – ұжымақта дәрежелі орында болар.

Жиырма тоғызыншы күні – оқыған адамға хор қыздары тамақ әкеліп, кәусар ішкендей болады.

Отызыншы күні - түгелдей тарауих намазын оқыған адамға Алла Тағала: «Ей, пенделерім, жеңдер ұжымақтың жемістерінен, жуынындар, Сабағилден ішіндер кәусардан. Мен раббың, сендер құлым» - демек».

XXX

Бірақ та тарауих намазының айтылған бұл қасиетті сауап-шарафаты иман келтіру, бес уақыт намаз оқу, ораза ұстау, зекет беру және мүмкіндігінше қаржы, мал-мүлкі жетсе қажыға бару секілді бес парызды ыждаһатпен орындап, шариғат жолында жан-тәнімен берік ұстанған мұсылмандарға толық нәсіп екенін есте ұстаған жөн.

Рамазан айындағы амалдар

Намаз, яки осы Рамазан айында намаз оқып үйренем деп ниет қылу, ал оқитын кісілер болса оны толық парыз, сүннет, нәпілдерімен оқимын деп ниет ету керек. Пайғамбарымыз

(с.ғ.с.): «Кім бір күнде он екі рақағат сүннет намаздарын оқыса, Аллаһ Тағала ол кісіні жәннатқа кіргізеді», - деді. (Мүслим).

Құран Кәрім. Рамазан айында неше рет Құран хатым жасайын деп сұрау керек. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өте көп хадистерінде Құран Кәрімді көп оқуға қызықтырады. Сондықтан Рамазан айында Құранды бір рет болсын оқып шығайық.

Бір күні Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) Абдуллаһ Амру Асс келіп: «Иә, Расулұллаһ, Құранды неше күнде хатым жасауға болады?» - деп сұрады. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Отыз күнде хатым істе», - деді.

Садақа. Бұл айда көп садақа беру керек, өйткені басқа айларға карағанда бұл айда берген садақаның сауабы көп болады. Егер сіздің ақшаңыз болса, ақшасы жоқ кісілерге болысыңыз. Малыңыз көп пе, мүлде малы жоқ кісілерге бөлісіңіз.

Туысқандармен жақсы тұру. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Туысқандарымен қарым-қатынас жасамаған кісі жәннатқа кірмейді», - деді. Осы Рамазан айында туысқандармен жақсы тұрып, оларға кешірімді болайық.

Дұға істеу. Рамазан айында көп дұға істеу керек.

Бұлар - Рамазанның негізгі мақсаттары. Сондықтан құрметті жамағат, уақытымызды босқа жібермей, көп намаз оқып, зікір жасап, Аллаһ Тағалаға дұға істейік. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осы соңғы он күнде аз ұйықтап, көп құлшылық істейтін еді.

Құрмамен ауыз ашу

Кештірілген құрма - адам ағзасына қажетті дәрумендерге бай жеміс. Оның құрамында ақуыз бен көмірсутектен басқа темір, фосфор, мыс, марганец, магний, калий, кальций, фтор, селен элементтері бар. Кальций сүйектің, фтор тістің беріктігі үшін қажет болса, селен жүрек және қатерлі ісік ауруларының алдын алып, ағзаның қорғаныс қабілетін күшейтеді.

Құрма құрамындағы амин қышқылы жөнінен алма, апельсин мен бананды жолда қалдырады. Бұрынырақта халық емшілері құрманы асқазан, ішек ауруларына ем ретінде қолданған. Құрма күш-қуаттың қайнар көзі, сонымен бірге бұлшық еттің нығаюына да әсер етеді.

Жемістің құрамындағы В тобының дәрумендері мен көп мөлшердегі глюкоза мимен жұмыс істейтіндер үшін өте пайдалы. Құрма жүкті әйелдерге өте қажетті жеміс, ол ана сүтінің молаюына септігін тигізеді.

Бірақ кептірілген құрма майлы және оның қанты көп болғандықтан, күніне 10-15 түйірден артық жеуге болмайды. Күндізгі оразаның соңына таман бауырдың қайырмалы күре тамырындағы қанда глюкоза мен инсулиннің құрамы төмендеп, глюкозаның түсуі және оның бауыр клеткаларымен және шеткі тканьдарымен қоршалу мүмкіндігі азаяды. Сондықтан да бұл кезеңде ағзаны глюкозамен тез арада қамтамасыз етудің маңызы зор. Сосын, ол сорылып алынғаннан кейін оның қайырмалы күре тамырдағы қанда қоюлығы дереу артады да алдымен бауыр клеткасына, сосын миға, қанға, нерв жүйесіне және бұлшық ет аппаратына түсе бастайды. Мұнымен май бөліктерінің қышқылдануы тоқтап, зиянды дене түйіршіктерінің қалыптасуына кедергі жасайды, бауырдағы глюкозаны жинақтау процесі де тежеліп, амин қышқылдарының ыдырауын тоқтатады, сондай-ақ ағзадағы белоктарды сақтайды.

Құрма ең бір глюкозаға бай өнім, сондықтан да ағза үшін ең жақсы көрек саналады, өйткені оның құрамында қанның көрсеткіші жоғары (75-87), онда сондай-ақ белоктар, майлар, кейбір мөлтек элементтер мен витаминдер (А, В2, В12) бар. Егер құрамында белок пен майдың мөлшері көп тағаммен ауыз ашса, онда бұл заттарды қорыту, еріту және сору аралығында өте көп уақыт өтеді, сондықтан олар ағзаның энергияға деген қажетін тез өтей алмайды. Міне, құрмамен ауыз ашу жөніндегі данышпандық жарлығының мәні осында.

Оразаның емдік шипасы

1. **Ас қорыту жақсарады.** Өйткені ораза кезінде адамдар арақ ішуден, темекі тартудан, адам ағзасында із қалдыратын жаман сөз айтудан тиылып, бүкіл ас қорыту жүйесі бір ай бойы тынығады. Ғалым-дәрігерлердің айтуынша, осы кезде созылмалы асқазан ауруынан да сауығуға болады. Адамдардың ішкі құрылысындағы жараға (язваға) аш жүрудің пайдасы бар. Ораза кезінде кез-келген іш құрылысы арууларының өршуін тоқтататыны дәлелденген ақиқат. Өйтпегенде ше, түрлі жаралар, асқазанның тесілуі көп тамақ ішіп-жеуден, ащы тағамдар мен сусындарды көректенудің салдарынан. Егерде Рамазан айы көктем мен күзге сәйкес келетін болса міндетті түрде ораза ұстаңыз. Себебі жылдың осы мезгілінде ішкі құрылыстағы жаралар ерекше қозады.

2. **Артық салмақ қосудан арыласың.** Қазіргі таңда тұрмысы жақсы адамдардың ішінде семіріп кететіндері көп. Семіздік те аурудың бір түрі. Жалпы, семіздік адам ағзасында көп уақыт бойы әртүрлі майлардың қордаланып қалуынан. Бұл майлар болса, адамды түрлі ауруларға шалдықтырады. Медицинада артық салмақ қосу бел ауруларын күшейтіп, ол адамның биологиялық бұзылуына үлкен әсер етеді. Ал енді ораза ұстасаңыз, ауызашарда, ауыз бекітерде қомағайланып көп тамақ ішпесеңіз, майлы азық-түлікті көп пайдаланбасаңыз біраз артық салмақтан арыласыз. Тек іш құрылысында жара бар, гастрит, қант диабеті, қан қысымы жоғары, оған үнемі дәрі ішу қажет аурулар ораза алдында дәрігерлерге барып көрінуі қажет.

3. **Қан айналымы, жүрегіңнің соғуы жақсарады.** Бүкіл намаздың, соның ішінде Құптан намазы, ақшам намазы кезіндегі барлығы 33 рәкаттың пайдасы мол. Осылай намаз оқығаныңда ішкен асың жақсы қорытылады, қан денеңе жақсы тарайды. Әсіресе жерге отырып басты төмен игенінде

(намаз үстінде) адамның миына қан баруы жақсарып, жүректің қалыпты жұмыс істеуі артады. Біле білген адамға олардың денесін түрлі қалдықтардың жиналуынан қорғайтын да осы намаз оқу.

Оразада сабыр сақтау

Неліктен Пайғамбарымыз Ораза ұстағандарға сабыр сақтауға және ұрыс-керістен қашуға бұйрық берді?

Ораза ұстаған адам ызаланғанда, оның бойын ашу сезімі кернеп немесе ширығып тұрады да оның қанындағы адреналин құрамы көбейіп кетеді, егер бұл жағдай күндіз болса, астың қорытылуы және сорып алыну бұзылады, себебі адреналин ас қорыту жүйесінің біртегіс бұлшық етін босаңсытып жібереді, ет қалтасының жиырылу жиілігін бәсеңдетеді, шеткері жатқан қан тамырларын тарылтып, жүрекке қан апаратын қан тамырларын кеңейтеді, күре тамырдағы қан қысымын жоғарылатады да, жүрекке түсетін қанның көлемін ұлғайтып, тамырдың соғуын жиілетіп жібереді.

Егер тәуліктің ортасында немесе соңында ұрыс-керіс болса, гликогеннің қалдығы бауырда еріп кетеді, белок құрамы амин қышқылдарына ыдырайды да, май бөліктерінің басым көпшілігі қышқылдануға ұшырайды.

Сондықтан да Алланың елшісі ораза ұстаушыларға ұрыс-керістен және сезім толқуынан сақтануға бұйрық береді.

Ұлтымыздың имандылық ұясы

Қасиетті Құран Кәрімде: «Мешіттер Алланикі, Алла тұрғанда басқа ешкімге ғибадат етпендер» («Жын» сүресі, 18 аят) деп айтылған. Ал енді ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) өзінің шәріп-хадистерінде: «Мешіт қандай мақсатпен салынса, сондай мұратқа қызмет етеді» - дейді. Иә, мешіт - шын мәнінде мұсылмандардың Аллаһ Тағалаға құлшылық етуіне арнап салынған имандылық үйі. Сондықтанда Қазақстан

мұсылмандары діни басқармасының Бас муфтиі Әбсаттар қажы Дербісәлі де: «Мешіт ең әуелі Алла Тағала ризалығына бөлену үшін салынуы тиіс. Сондай-ақ ол жамағатты қашанда бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығаратын бірлікке, имандылыққа ұйыту үшін қызмет етуі қажет. Алланың үйі мұсылмандарды ру, тайпа, жүз, ұлт түгілі нәсілге де бөлмейді. Алланың үйінде әмірші мен қайыршы, бағбан мен бақташы да бірдей. Мешіт байлығы түртіп әспенсіген әсіреңкілерді де тәубесіне түсіріп, күнәсі үшін Жаратушы иемізден кешірім сұрап сәждеге жығатын ізгілікке үйрететін киелі жер. Міне, дініміздің күшқуаты, жасампаздығы да осында. Мешітке келушілер көбейсе имандылық артады. Мешіт жабығып жүргенге жұбаныш, тарығып жүргенге таяныш болатын орын. Сол себепті мұнда келгендер бір Аллаға ғана мінәжат етіп, өзіне, отбасына, еліне, Отанына, халқына тілек тілейді» деп имандылық үйі туралы көрнекті ойларын жүректен-жүрекке ғибрат етіп жеткізуде.

Діни аңыздар бойынша ең алғашқы Мешіт жетінші ғасырдың бірінші ширегінде Мәдине қаласының жанындағы Құба деген елді мекенде бой көтерген. Ол төбесі пальма ағашының жапырақтарымен жабылған төрт бұрышты үй болған көрінеді. Сол заманнан бізге дейін жалғасқан деректерге арқа сүйесек оған мұсылмандар намаз оқу, діни өсиеттерді тыңдау және қоғамдық мәселелерді талқылау үшін жиналған. Негізінен қай елде де Мешіттің аулалы және төбесі күмбезделіп жабылған екі түрі кең өріс алған. Ашық аулалы түрі араб елдерінде, күмбезді Мешіттер Орта Азияда жиі кездеседі. Олардың қай-қайсында да Меккеге қараған қабырғасында мінәжат ету үшін жасалған қуыс-михраб, оның оң жағын ала Құран немесе аят оқу мақсатында орнатылған мінбар бар. Орта ғасырда тұрғызылған көптеген Мешіттер, оның ішінде Самарқандағы Бибі ханым мешіті, Бұқарадағы Калян мешіті сәулет өнерінің тамаша туындылары. Қазақстанда болса, бұрын

Мешіттер Оңтүстік Қазақстан облысында Иран, Орта Азия үлгісімен, басқа облыстарда Ресей, Татарстан, Башқұрстандағы ғибадатханалар жобасымен салынып келді. Және де көбінесе имандылық үйлері кірпіштен тұрғызылды. Ал енді қазіргі таңда мұсылмандардың дүниежүзіндегі ең үлкен Мешіті Пәкістанның Исламабад қаласындағы Шах Файсал атындағы имандылық үйі. Ол 18, 97 гектар жерді алып жатыр. Бұл Мешіттің тек намаз оқитын бөлмелерінің ғана ауданы - 0,48 гектар. Адамдардың сыйымдылығы мынандай: оның зәулім ғимаратының ішкі және сыртқы орындары мен шағын алаңқайларын қосқанда, Мешітке 300 мың адам еркін сыйып кетеді.

Өзінің тарихи, рухани мұрасын ұмытпай қастерлеп, оны ұрпақтан ұрпаққа аманат етіп жеткізуші өркениетті елдерде Мешіт жобасын жасауда, оның құрылысын жүргізуде жерлікті халықтың ежелгі сәулет өнерінің дәстүрі де онды жарасым тауып жатады. Үндістандағы Бабыр ұрпақтары іргетасын қалатқан ғибадатханалар мен кесенелерге Үндістанның ежелгі діни ғимараттарының ерекшеліктері кіргізілсе, Иран Түркияда да осы салт сақталған. Арабтардың Машрик және Мағриб жұртындағы орта ғасырлардағы және осы заманғы мешіттерінде де ежелден қалыптасқан сәулет өнерінің үлгісі көрініп-ақ тұр. Қазір де, Қазақстандағы мешіттерде де қазақ халқының байырғы сәулет өнерінің ерекшеліктері өз көрінісін табауда.

Ғасырдан-ғасырға жалғасып, бізге жеткен жазба деректерде елімізде, оның ішінде Тараз шаһарында 893 жылы бұрынғы ғибадатхананың орнына Мешіт салынғаны айтылса, Отырар мен оның маңын қазған археологтар: «Құйрықтөбені (бұрынғы Кедер) қазу жұмыстары Қазақстанда салынған ең байырғы мешіт қалдықтарын (тарихшы Әл-Макдиси айтып кеткен, X ғасыр) тапты, Ол қаланың ортасында, басты көшелер

қиылысында, күйдірілген кірпіштен салынған Мешітінің жалпы көлемі-36,5х20,5м» деп жазады.

Ресей, Қазақстан мұрағаттарынан табылған құжаттарда, жазба жөдігерліктерде Отырар өңіріндегі Оқсыз, Кедер; Түркістан маңындағы Шауғар, Сүткент, Қарнақ, Иқаң Сауран; Сыр бойындағы Жент, Баршынкент, Өзкент, Аркөк, Сығанак; Қаратаудың теріскейіндегі Баба-ата, Құмкент, Ақтөбе, Саудакент, Түймекент, Созақ; Исфиджаб (Сайрам) қасындағы Манкент, Джумишлагу, Хурлуг; Тараз (Талас) алқабындағы Атлақ, Хамукент, Жікіл (Жалпақтөбе), Адахкент, Төменгі Барсхан, Бехлу, Шелжі, Құлан, Меркі, Аспара, Баласағұн, Суяб; Іле Алатауы мен Іле алқабындағы Шелек, Түрген, Талғар, Ілебалық, Қойлық сияқты шаһарлар мен кенттерде, рабаттар мен елді мекендерде орта ғасырлардың алғашқы кезеңінде-ақ Мешіттердің салына басталғаны айтылады. Ал енді еліміз XVIII ғасырдан бастап Ресейдің бодандығына түскеннен-ақ қазақ даласында мешіт салу, Ислам дінін насихаттауда әрқилы саясат ұсталды. Патшайым II Екатеринаның 1786 жылғы жарлығында мешіт, медресе салуға рұхсат етілгенімен, көп ұзамай оған шектеу қойылды. Ал енді отарлаушы орыс мемлекетінің 1868 жылғы «Дала уалаятын басқарудың уақытша ережесі» бойынша бір облыста бір мешіт салуға ғана рұхсат берілді.

Осы кезде біздің елімізде қандай Мешіттер салынған еді. Ол туралы Әбсаттар Қажы Дербісәлі былай дейді: «XIX ғасырдың бірінші жартысындағы ең алғашқы Мешіттер қатарына қолда бар деректерге сүйене отырып, Оңтүстік Қазақстан облысында 1803 жылы салынған Аққойлы мешітін жатқызуға болады. Содан арада 20-30 жыл өткен соң мешіт салу үрдісі бірте-бірте енді қазіргі Шығыс, Солтүстік һәм Орталық және Батыс Қазақстан облыстарына да жетті. 1820 жылдардағы Ақмоладағы Қоңырқұлжа, 1834 жылы намаз оқылған Семейдегі Ағаш мешіт, дәл сол жылы есік ашқан қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы

Айыртау ауданы Сырымбеттегі Мешіт-медресе, 1835 жылы Ордада Жәңгір хан тұрғыздырған һәм 1850 жылы ашылып жамағатын қуантқан Жезқазған өңіріндегі Рай Мешіті, 1851-1852 жылдары алғашқы намазхандарын қабылдаған Аягөздегі ескі Мешіт, сол жылы Қарқаралыдағы Құнанбай салдырған Мешіт, 1852 жылы Петропавлда ашылған Дінмұхамед Мешіті, 1855 және 1867 жылдары іргетасы қаланған Талдықорған аймағы Қапалдағы екі Мешіт, 1860 жылдардан бастап Алматыда да салына бастаған Мешіттер имандылық нұрын шашқан діни-рухани ордалар еді».

XIX ғасырдың алпысыншы жылдары Түркістанда жиырмаға жуық Мешіт 2 медресе, 1908 жылы 41 Мешіт болса, Қазан төңкерісіне дейін Ақтөбе аймағында екі жүздей, Бөкей хандығында 78, Жетісу өлкесінде 269, Жамбыл облысында 49, Әулиеата қаласында 15 Мешіт пен намазхана болды. Тек Кеңес империясы кезінде көк күмбезді Мешіттер мен кесенелер қасақана қиратылып, халықты діннен безіндіру күштеп қолға алынды. 1920 жылы бір ғана Торғай уезінде 54 Мешіт бар болатын. Оған оқымысты молда, талантты ақын Әлмағамбет Оспанұлы басшылық жасады. Алайда «жабайы мәдениетшілер» осындай діндар кісілердің бәрін «халық жауына» жатқызып, қуғын-сүргінге салды және де жаңағы Мешіттердің бәрін қиратып, өртеп, жермен жексен етті. Тың игеру жылдары да можан-топай мұжықтар қазақ даласындағы талай қорым, ескі Мешіттерді трактормен құлатып, ойран салды...

Құдайға шүкір, еліміз саяси тәуелсіздік алғаннан бері мәңгірттен бастаған халқымыз қасиетті дінімен, аяулы тілімен қайта қауышып, Аллаһ Тағаланың жердегі имандылық үйлері – көк күмбезді Мешіттер көптеп бой көтере бастады. Тек ҚМДБ-ның Бас муфтиі болып Әбсаттар Қажы Дербісәлі тағайындалғаннан кейін, яғни 2000 жылғы қыркүйекте республика Мешіттерінің нақты саны анықталып, оларды

оның филиалы ретінде тіркеу қолға алынды. Қазір Қазақстанда осындай тіркеуден өткен 1600 Мешіт бар болса, соңғы жылдары ғана Алматы қаласы мен облысы, Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл, Қарағанды, Қостанай, Павлодар, Шығыс Қазақстан облыстарының аудандары мен кенттерінде және Астана, Көкшетау, Қарағанды, Сәтпаев, Ақтау қалаларында осы заманғы сәулет өнерінің үлгісіндегі ондаған Мешіттер салынып, оның көпшілігі Бас муфтиіміз Әбсаттар Қажы Дербісәлінің қатысуымен ашылды. Қазақстанда бой көтерген, салынып жатқан көптеген мешіттердің негізгі демеушілері: Түркия (Түркістандағы 3 мың орындық Мешіт), Катар (Астанадағы 5 мың орындық Мешіт), Сауд Арабиясы Корольдігі (Қызылжардағы 1000 орындық, Байқоңырдағы 500 орындық мешіттер) тәрізді мемлекеттер.

Қазір Қазақстандағы ең үлкен ғибадатхана - Алматы Орталық бас Мешіті. Оның іргетасы 1993 жылы қаланып, 1999 жылы аяқталды. Құрылысының аяқталып, іске қосылуына Н.Ә. Назарбаевтың өзі үлкен көмек көрсеткен бұл имандылық үйі - 7 мың орындық. 2000 жылы осынау Бас Мешіттің үлкен күмбезінің ішкі жағына Түркиядан арнайы шақырылған мамандардың көмегімен қасиетті Құран Кәрімнің аяттары мәнерлеп тұрып жазылды да, оның іші-сыртына шетелдік сапалы да бағалы дыбыс күшейткіш құралдары орнатылды. Және де Мешіттің астыңғы қабаты толығымен күрделі жөндеуден өткізіліп, халық Құран оқытатын бөлмеге таза ағаштан жасалған орындықтар қойылды, Мешіт ауласындағы 2500 шаршы метрден астам жерге тас кілем (брусчатка) төселінді, 1700 шаршы метрге шетелдік майда, жұмсақ көк шөптер арнайы су шашқыш құралдарымен орналастырылды, таһаратханаға ыстық су жүргізілді. Алматы Орталық Бас Мешітінен кейін пайдалануға берілген таңғажайып көрікті имандылық үйі - Павлодар қаласындағы Мәшһүр Жүсіп атындағы Орталық Мешіт. Оның алғашқы іргетасы 1999 жылғы 23 қазанда

қаланды. Мешіт үйі мұнарасының іргетасының алғашқы кірпішін Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың өзі қалады. Әлемдік стандартқа сай Мешіттің құрылысын жүргізу үшін өткізілген тендерді жеңіп алып, имандылық үйін салғандар «Ертістранстрой» қауымдастығы мен «Құрылыс», «Жилстройкомплекс» жауапкершілігі шектеулі серіктестіктері. Небәрі бір жарым жылдың ішінде салынып біткен Мешіт ғимараты орналасқан алаң - 6,2 гектар. Ол Павлодар қаласындағы Қайырбаев, Кутузов, Кривенко, Пахомов көшелерінің арасында. Жалпы көлемі 1240 шаршы метр. Мешіттің бірінші қабаты 8 қырлы, күмбезі шаңырақ үлгісінде, 4 мұнарасының әрқайсысының биіктігі ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) өмір сүрген жасын меңзейтін 63 метр, күмбезінің салмағы 12 тонна, үлкен залдағы гауһар тасты аспалы шамның салмағы 3,5 тонна, оның биіктігі 16,5, ені 6 метр. Бұл сәнді шамды жасаған Ташкент қаласындағы «Онис» зауыты. Ғажайып ғимараттың бірінші қабатында Құран курсы, неке кию өткізілетін арнайы бөлме, 400 орындықты асхана, оның қосалқы бөлмелері, әйелдер бөлмелері, сүндетхана, дәретхана, киім ілетін бөлмелер, вестибюлдер орналасқан. Мәшһүр Жүсіп атындағы Орталық Мешітке жыл сайын Новосібір, Қырғыстан, Украина, Семей, Шымкенттен мұсылмандар, өнер, мәдениет қызметкерлері көптеп келуде.

2004 жылғы наурызда Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Сауд Арабиясы Корольдігіне екінші рет ресми сапарға барып, бұл жолы ол кіші қажылық парызын өтеді. Сонда ол Әбсаттар қажымен бірге корольдің рұқсатымен қасиетті Қағба мен Мәдинадағы хазреті Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбарымыздың кесенесіне кіру бақытына ие болды. Негізінен, мұндай үлкен құрметтің кез келген Ислам мемлекетінің басшыларына көрсетілмейтіні мәлім. Мінеки осы сапар барысында Сауд ханзадасы Сұлтан бин Әбдел

Өзиз Елбасымызға ерекше сый-құрметтің белгісі ретінде Қызылжарда сәулетті жаңа мешіт салу үшін 2 миллион АҚШ долларын бөлген болатын. Жалпы, Сауд Араб әмірлігі осы уақытқа дейін елімізде шамамен отыздан астам мешіт үйінің бой көтеруіне демеушілік жасады.

Астана қаласындағы ең алғашқы үлкен Мешіт -- 1996 жылғы 18 мамырда пайдалануға берілген қазіргі Сәдуақас Ғилмани атындағы имандылық үйі. Оның құрылыс жобасын «Целингражданпроект» мекемесі 1991 жылы жасаған. Бұл мешіттің ғимараты екі қабаттан тұрады. Онда биіктігі 42 метрлік бір мұнара және бес күмбез бар. Негізгі күмбездің биіктігі 22,5 метр, қосымша 4 күмбездің биіктігі 14,5 метр. Оған 1500-2000 адам сияды. 2002 жылы оның ауласы мен айналасындағы 4500 шаршы метрге орама тастар төселіп, тас алаңның жиегіндегі 1500 шаршы метрге жасыл желек отырғызылды, Мешіт Қарағандының Теміртау қаласынан жасатылып әкелінген темір қоршаумен қоршалып, ғимараттың 180 шаршы метрлік алдыңғы фасады қайтадан ақ мәрмәр таспен өрнектелді. Кезінде Астана қаласындағы ең үлкен құлшылық үйі болған бұл Мешітке Қазақстан Республикасының Президенті, Парламент басшылары, Үкімет мүшелері, қоғам қайраткерлері, шетелдік лауазымды қонақтарға дейін келіп, аруақтарға дұға бағыштап, діни мерекелерге қатысқаны қазір де қатысып жүргені қандай ғанибет. Ал енді Түркияда тұратын Шеризат Доуры дейтін қазақ бауырымыз Измир қаласында салмағы 1 тонна 600 келі, ұзындығы 470 метрлік жайнамаз-кілем тоқытып, оны осы Мешітке сыйға тартқан-ды. Жайнамаз-кілем 1998 жылғы 19 маусымда Сәдуақас Ғилмани атындағы Мешіттің ішіндегі намаз оқитын жерге төселінді.

Мақсұтбек Науанұлы

ҚҰРБАН АЙТ — ҚАСИЕТТІ МЕЙРАМ

Мейрамның мағынасы мен мерзімі

Мейірімді, рахымды Алланың атымен бастаймын!

Құрбан айт парсыша: әиде ғорбан, арабша: ид аль кәбир – ұлы мереке, ид аль-әдһа – құрбандық шалу деген сөз. Ал, енді құрбан айт түрікше: Құрбан-байрам, Үнді, Пәкістан, Бангладеш елдерінде: бакарид, татарша: буйык байрам деп аталады.

Діни мерекелердің ішінде айттың алатын орны айрықша. Олар негізінен: Ораза айты және Құрбан айты. Ораза айты шәууәл айының бірінші күні рамазан айындағы отыз күн оразаның құрметіне өткізіледі. Құрбан айты зулхиджаһ айының 10 күні басталып, 3-4 күнге созылады. Ол мұсылмандардың Меккеге қажылыққа бару кезеңінің аяқталуына түспәтүс келеді. Құрбан айт Хижры жыл есебінің басы болып саналады.

Құрбан айты қарсаңында

Құрбан айты Ораза айтына Қарағанда өте салтанатты. Оған алдын-ала дайындық жасалып, бауырсақ, шелпек нан пісіріледі. Адамдар киім-кешегін жаңалап, ат-тұрмандарын ретке келтіріп, үйінің іші-сыртын көріктендіреді.

Мейрамның алдындағы күншек, яғни аруақтарға құрмет көрсетілетін күн. Бұл күні адамдар бейіттердің басында туған-туыстарының жатқан жерін күтімге алып, түрлі қоқыстардан тазартып, құран оқып қайтады. Алайда «Өлі риза болмай, тірі байымайды» деген. Аруақтарға көрсетілетін құрмет осы күнмен ғана шектеліп қалуға тиісті емес.

Құрбан айт күнін мерекелеу бозала таңнан басталады. Мұсылмандар суға түсіп, тазаланады. Үсті басына жаңа немесе кірсіз, бүтін киім киіп, жамағатпен бірге айт намазына қатысу үшін мешітке жаяу барады. Олар имандылық үйіне барғанда да, одан қайтқанда да қайыршы бейшараларға садақа үлестіреді.

Құрбан айтында ташрих такбир айту – уәжіп.

Ол төмендегідей: «Аллаһу акбар. Аллаһу акбар, лә иләһа илләлаһу, уаллаһу акбар, Аллаһа акбар, уа лиллаһил хамд» / мағынасы: Алла ең мәртебелі ұлық. Алладан өзге еш тәңірі жоқ. Алла ең мәртебелі ұлық. Барлық мақтау Аллаға лайық./

Мейрам күні мешітке жиналған мұсылмандар намаз, Құран оқып, құдайға құлшылық жасаумен қатар, имамның Алланы мадақтаған құрбандық шалу дәстүрінің шығу тарихы мен маңызы туралы да /хұтба/ тыңдайды.

Айт намазының шарттары

Айт намазының 6 шарты бар.

1. Кәмелетке жеткен болу.

2. Дені сау болу.

3. Ерікті болу.

4. Қуатты болу.

5. Көзі сау болу.

6. Аяғы сау болу.

/Ескерту: әйел бала, еркі жоқ, қамаудағы, соқыр, ақсақ ауру адамдарға айт намазына бару уәжіп емес./

Айт намазын оқу мүмкіндігін беретін шарттар

Оның жұма намазына ұқсас 5 шарты бар.

Олар:

1. Қала сияқты елі бар жер болу.

2. Мешіті болу.

3. Имамы болу.

4. Намаз уақыты болу.

5. Жамағат болу /ең кемі имам мен 2 адам болуға тиіс/

Айт намазын оқу тәртібі

Айт намазының уақыты: күн шығып, көтерілгеннен кейін бесінге дейін. Мұнда 2 ракағат оқылады. Қаумат, азан айту қажет емес. Тек азаншы мұнараға шығып, бірнеше рет «салат» /

намаз мерзімі болды, намаз басталды/ деп қайталайды. Содан соң айт намазын оқу былай басталады:

«2 ракағат Құрбан айт намазын оқуға жсүзімді құбылаға бұрдым. Осы имамға ұйыдым, халисал лиллаһи Тағала Аллаһу акбар!»

Құрбандық шалу

Қасиетті Құрбан айтында мүмкіндігі болса әрбір мұсылман Алла ризашылығына арнап мал сойып, құрбандық шалады. Бұл жөнінде мұсылмандардың «Мұхтасар» кітабының 147 бетінде былай деп жазылған:

«Бұл да /құрбандық шалу, М.С/ мұсылманшылықтың басты бір парызы. Әрбір пенде өзінің Алла Тағалаға рухани да, дүниелік те жақындығын, яғни қалтқысыз адалдығын көрсету үшін белгілі бір уақытта аты аталып шалынатын мал-құрбандық малы делінеді».

Жағдайы жоқ, тұрмысы төмен адамдарға құрбандық шалу міндет емес. Құрбандыққа арналған мал таңертеңгі айт намазы оқылып болғаннан кейін сойылады. Және оны айттың бірінші, екінші, үшінші күндерінде екінді намазына дейін, яғни кешкі сағат 18-ге дейін сойған жөн. Ал, айт намазынан бұрын сойылған мал құрбандыққа жатпайды.

Құрбандық шалуға арналған малға бояу жағып, қоңырау ілу, лента байлау тәрізді де дәстүр бар. Оның сыры: ертең қиямет күні болғанда адамдар тозақ шыңырауының үстінен салынған қылдан жіңішке, қылыштан өткір Ысырат көпірінен /«Қылкөпірден»/ өтерде оларға осы құрбандыққа шалған малдары көмектеспек. Ал, адамдар өз малдарын жаңағы белгілеріне қарап оңай тауып алатын болады...

Негізінен, құрбандыққа шалынатын малдың басы құбылаға қаратып қойылып, ең әуелі мынандай бата жасалуға тиіс.

«Аллаһүма инни уәжжәһту уәжһи лилази фатириссама-
уати уәл арзи, уәма әнә минәл мүририкин. Аллаһу акбар.
Аллаһу акбар. Лә иләһа илләллаһ уәллаһу акбар аллаһу акбан
уәлиллаһил хамд».

«Бисмилләһи аллаһу акбар»

Құрбандыққа шалынатын малдар

Мұсылмандардың ең басты мейрамында құрбандыққа кез-келген малдың шалынбайтынын естен шығармау қажет. 1991 жылы Ыстамбулдан шыққан «Ғылымхал» кітабының 97 бетінде құрбандыққа қандай малдың лайықты екендігі туралы мынандай түсініктеме бар:

«Құрбанға жарайтын хайуандар: қой, ешкі, сиыр және түйе. Бұлардан басқа хайуандардан құрбан болмайды».

«Ақ түйенің қарыны жарылды» демекші, құрбандыққа нар түйе сою мерекеге үлкен мән бергендік болып саналады.

Жалпы, қой, ешкі тәрізді ұсақ малдарды бір адам; сиыр, түйе сияқты ірі малдарды жеті адам бірігіп құрбандыққа шалуларына рұхсат етілген. Айт мейрамына мұсылмандар арнайы мал өсіреді. Ол көбінесе қой болады. Немесе айт малын алдын-ала сатып алады. «Ислам» энциклопедиясында жазылғанындай егерде құрбандық діни ант бойынша сойылса оның бүкіл еті бишара пақырларға үлестіріліп беріледі. Айтта көбінесе сойылған мал етінің үштен бір бөлігі асылады. Келген туған-туыс, көрші-көлем «Құрбандық қабыл болсын!» деп, тілек айтады. /Ауру, соқыр, ақсақ жаралы, қотыр мал құрбандыққа шалынбайды./

Құрбандыққа шалынатын қойдың түсі - ақ, басы - сары /ақсарбас), немесе түсі - ақ, басы - қасқа /боз қасқа болғаны жөн/. Қазақтар құрбандық шалғанда өз баталарында малды түсі-түрін былай атай кетеді:

«О, Алла! Ай мүйіз, аша тұяқты бағыштадым». Немесе, «Жұпар иісті бауырсақ, тілік құлақты екі тісті бағыштадым».

Құрбандық шалу тарихынан

Алғаш құрбандық шалу Ибраһим /Авраам/ Пайғамбардың тұсында болған. Бір күні Ибраһимнің түсінде Алла Тағала құрбандыққа үлкен ұлы Ысмайылды шалуды бұйырады. Оған әкесі де баласы да мойын ұсынады. Мұны көріп, өзіне Ибраһимнің де, Ысмайылдың да шексіз берілгеніне сүйсінген Алла Тағала өткір пышақты мұқалтып, құрбандыққа пейіштен көк қошқар түсіреді...

Өздеріңізге белгілі, айттың алдындағы күннің арапа, ал оның алдындағы күннің жалған арапа екендігі. Осы Таруие күні - Ибраһим Пайғамбардың баласы Ысмайылды құрбандыққа шалу туралы түс көрген күні де, Арапа күні оның Аллаға мойын ұсынып, баласын құрбандыққа шалуға ниет жасаған күні.

Құрбандық шалудың маңызы

Зеид ибн Арқам деген сақаба /Пайғамбарға жақын жүрген адам, досы/ Расул Аллаға: «Құрбандық шалу бабамыз Ибраһимнен қалған бір сүннет» деген екен. Сонда сақабалар Пайғамбарымыз Мұхаммедке /с.ғ.с./ былай деп сауал қойыпты:

«Осы құрбандықтың бізге қандай жақсылықтары бар?»

Оған Пайғамбарымыз Мұхаммед /с.ғ.с./ былай деп жауап қайтарыпты:

«Құрбандыққа сойылған малдың тамған қанының санынша және жүнінің қылшығы есебінше сауап жазылады».

Ал, енді Құран Кәрімдегі «Кәусар» сүресінің екінші аятында былай деп айтылған:

«Жаратушының жолында намаз оқып, Құрбан шалып, құлшылық ет».

Сондай-ақ Пайғамбарымыз Мұхаммедтің /с.ғ.с./ Құрбандық шалу жөнінде тағы да мынандай сөзі бар:

«Адам баласы үшін құрбан шалудан артық құнды нәрсе жоқ».

Ақ тілек, ақ дастархан – айттың сәні

Құрбан айтының бірлік пен бейбітшілік, ынтымақ пен ырыс мерекесі саналуының бір сыры бұл күні бүкіл мұсылман қауымы құрбан айтын бір мезгілде атап өтіп, бір мезгілде айт намазын оқиды. Дастархан шақырылған да, шақырылмаған да қонақтарға жаюлы болып, араздасқан ағайын ашу-өкпесін ұмытады.

Айт мейрамында адамдар бір-бірінен айттық сұрап, бір-біріне ақшалай, заттай сый-сияпат көрсетіп жатады. Айт күндері құтты болсын айту - ізгі парыз. Оның кең тараған бір түрі мынандай:

«Айт құтты болсын!»

«Айтсын. Жақсылығы бірге болсын!»

«Айтыңыз қабыл болсын, ниетіңіз ақ әділ болсын!»

«Айтың амандық әкелсін, ісінді оңдасын, өзінді қолдасын!».

Айт күнгі ақ дастархан басында спиртті ішімдіктер болмауға тиіс. Өйткені Пайғамбарымыз Мұхаммед /с.ғ.с./ арақ-шарап туралы былай деген:

«Бұл – дәрі емес, бұл ауру-сырқау мен рух құлдырауының бірден-бір себепкері!».

Құрбан айт құтты болып, құрбандықтарыңыз қабыл болсын құрметті мұсылман қауымы!

Алла Тағаланың қасиетті кітабы Құран түскен рамазан айының аяқталу құрметіне тойланатын мереке - Ораза айт. Ал, енді Құрбан айт – хадж мұсылмандық бес парыздың бірі, ұлы мереке. Сондықтан да Ислам елдерінде айт мейрамының күндері демалыс деп жарияланған. Алла Тағала мұндай қуанышты қазақ еліне де нәсіп етіп отыр.

Мақсұтбек Науанұлы

ҚҰРБАНДЫҚ ШАЛУ

Ораза айт, Құрбан айт Аллаһ Тағаланың ақ жолындағы мұсылмандар үшін үлкен мереке. Сондықтан да қазір оны діни салт-дәстүр бойынша лайықты қарсы алуды мұрат тұтқан мұминдер біздің редакциямызға хат жазып, телефон соғып айт күндері құрбандық шалудың тәртібі жөнінде діни-танымдық мақалалар жариялауымызды өтінуде. Осыған орай біз бүгін Қазақстан мұсылмандары Діни басқармасы әзірлеген құрбандық шалу туралы түсіндірмені алдын-ала халық назарына ұсынып отырмыз.

Құрбандық үкімі

хижраның 2-жылында парыз болып, оның шарғи үкімі аят, сүннәт және ижмағ (ұжымдық қаулы) арқылы негізделеді. Аллаһ Тағала:

«Раббың үшін намаз оқып, құрбан шал» - деді («Кәусар» сүресі: 2 аят).

Құрбандық әрбір саналы, мұсылман, тұрғылықты, дәулетті кісіге міндет (уәжіп). Құрбандық күні (яғни, одан бір сағат та, бір күн де бұрын емес) өзінің және жас бала-шағаларының атынан шалады. Оны имам Хасан және имам Әбу Юсуфтан болған бір риуаятта уәжіп етіп көрсетеді.

«Һидаяның шархы», 4 том, 50 бет. «Фатауайы Базазия», 5 кітап, 37 бетте де осылай дейді.

Бұл пәтуа осыларға негізделген. Ал, оны істемеген дозақы деп айтылмайды. Алайда Пайғамбарымыздың шапағатынан құр қалады. («Фикһ Әл-Жазири» кітабы. 1кітап).

Құрбандық кімге уәжіп?

Мына шарттарсыз құрбандық ешкімге уәжіп болмайды:

1. Мұсылман болуы;
2. Азат, ерікті болуы;
3. Тұрғын болуы;

4. Дәулетті болуы.

«Фатауайы Апам-гирия» кітабы, 5 том, 324 бетте: мұсылман болу керек деп шарт қойған.

Мұсылман кісінің Құрбан айт күні зекет берерлік мөлшерде дәулеті болса. Яғни, өз қажетінен артық мал-мүлкі болса оған құрбан шалу уәжіп болады.

Құрбандықтың уақыты

Зул-Хижжаның оныншы күнінің таңы атқаннан басталып, осы айдың 12-ші күні күн батпай шалып үлгеру қажет. Көшпенділер, ауылдағылар, айтқа жетер-жетпесі екіталай жерлер үшін үкім құрбандықтарын айт күні таң атқаннан шалса бола береді. Алайда хадистің талабы бойынша малды айт намазынан кейін шалған сауап. Ал, қалалы жерде тұрушылар айт намазы оқылмай мал шала алмайды. Ең абзалы: құрбандықтың айттың алғашқы күні шалынуы. Одан соң екінші күні шалу, тым болмаса үшінші күні шалып үлгеру.

Ханафилер (имам Ағзам жолындағылар) айтады: «Құрбандықтың уақыты айт күнінің таңында басталады, содан айттың үшінші күні күн батарға дейін жалғасады» («Фикһ Әл-Жазери», 1-кітап, 730 бет).

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) айтты:

«Кім айттан бұрын мал шалса, оның орнына қайта мал шалсын. Ал, кім намаздан соң құрбан еткен болса, оның құрбандығы қабыл болды және ол мұсылмандардың сүннәтіне деп келді»

Малды жақсы шала білсе, өзі шалған, егер ол қолынан келмесе, біреуге шалдырса да бола береді, алайда өзі басында тұруы қажет. Өйткені, Фатимайы Заһарға Пайғамбарымыз. «Тұр, құрбандығыңа бар, көріп тұр. Оның алғашқы тамған қанымен сенің барлық күнәң кешіріледі», - деді. («Һидаяның шархы», 50 бет) Риуаят Исхак, Тобарони, Хаким және Байнақилерден).

Құрбандық күндіз шалынғаны мұстахаб, себепсіз түнде шалу мәкруһ болады. Егер бірер себеппен айт намазын оқыса, алғашқы жамағат сол қалада айт намазын оқи сала мал шала берсе болады.

Құрбанға қандай мал шалынады?

Құрбанға қой, түйе, қара мал, қодас жарайды. Қара малдан үш жасқа кіргені және ұрғашысы, ал қойдан жасқа толғаны және оның ақталанған еркегі абзал («Фатауайы Базазия», 5 том, 273 бет).

Қой мен ешкінің бір жасқа жетпегені жарамайды, алайда қой семіз, денелі болса, алты айлығы да жарай береді. Ешкі малы жасқа толмай құрбанға ілінбейді («Фикһ Әл-Жазири», 718 бет).

Құрбандыққа тағы аңдар жарамайды. Қой бір кісінің, ал түйе, қара мал, қодас жеті адамның атынан шалынады.

«Һидаяның шархында» айтылады:

«Бір кісіге бір қой немесе жеті адамға бір қара, не бір түйе шалынады».

Жабир деген сахаба айтады: «Біз Пайғамбарымыз бен бірге бір қараны жеті кісі атынан, түйені де жеті кісі атынан шалдық». («Һидаяның шархы», 4 том, 51 бет).

Бұл жағдайда әрбірі жетіден бір үлесін бөліп алуы тиіс. Егер бірінің несібесі басқаларынан кем болса, бөрінің де құрбандықтары дұрыс емес. Жеті адам бірігіп құрбан шалуды ниет еткенде ғана жоғарыда айтылған ірі малдарды шалуы мүмкін. Егер бірі оның етіне серік болатын болса, онда құрбандық дұрыс болмайды.

Қара мал мен қодастың екі жасқа толмағаны құрбан етілмейді, ал түйенің бес жастан аскандары ғана құрбан етуге жарайды. Бұл пәтуалар «Шархы Базазия» кітабынан алынды (6 том, 273 бет).

Құрбандықтың ешбір нұқсансыз таза болғаны жақсы. Мынандай малдар да шалына береді:

Тоқал, мүйізі жоқ болып туылған мал;

Мүйізінің біразы кетіліп қалған болса (алайда сынық миға жеткен болса жарамайды);

Мал ақталынған болса, тіпті жақсы;

Қотыр мал да сөміз болса жарайды;

Жынданған мал өз бетімен жайылуға қабілетті болса, ол да жарайды;

Екі көзі немесе бір көзі соқыр мал жарамайды;

Құрбан шалынатын жерге өздігінен жүріп жете алмайтын мал жарамайды;

Үш аяқтап жүріп, төртіншісімен тек тұяғын жерге сүйейтін халі бар мал жарай береді;

Арық мал жарамайды;

Құйрығы немесе құлағы кесілген мал жарамайды;

Егер құлағының үштен екісі сақталып, бір бөлігі кеткен болса, ол жарайды;

Пайғамбарымыз айтады: «Құрбандыққа мына малдар жарамайды: анық көр, анық байқалып тұрған ақсақ, арық». Пайғамбарымыз айтады: «Көз бен құлақты ерекше қадірлендер».

Осы себепті құлақ пен құйрықтың мол бөлігі болмай құрбандық болмайды. («Шархы һидая», 4 том, 53 бет)

Тістері сынған мал да жарамайды, көпшілік тістері сақталған болса, ол құрбанға жарайды. Жаратылысында құлағы жоқ мал мен желіндерінің ұшы кесілген мал да жарамайды (Фикһ Әл-Жазирі, 717 бет).

Құрбан етін кімге береді?

Құрбан шалушы құрбандығының етінен жей алады және нашарларға да, дәулеттілерге де құрбандығынан таттыра алады. Құрбан етін үшке бөлуі және оның үштен бірін садақа еткені

артық. Бала-шағасына бір бөлігін, туыстары мен достарына бір бөлігін сақтап қоюы да мүмкін.

Ең артығы – бар құрбандығын садақа етуі. Өзі мұқтаж болып бала-шағасы мен өзі үшін сақтап қою да мүмкін. Садақаны үштен бірінен кемітпеген артық, мұстахаб.

Құрбандықты нәзір (садақа) етіп қойған болса, оны жей алмайды. Ондай мал түгел садақаға кетеді. Теріні садақа етіп жібереді. Малды шалған адамға еттен садақа бермейді, терінің ақшасын да бермейді. Өйткені: Расулымыз хазіреті Әлиге былай деген: «Құрбандықты сойған адамға ақы берме».

Құрбандықтың абзалдығы

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай дейді: «Кімнің дәулеті болып, Құрбан шалмаса, ол біздің намаз оқитын жерімізге жақындамасын» (Риуаят Иби Можәһ Әбе һураира р.а. –дан)

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы былай дейді: «Құрбан айт күні адам баласы қан төккендсі Аллаһ Тағалаға сүйкімді амал істеген жөн, Ол қиямет күні мүйіздерімен, жүндерімен және тұяқтарымен келеді. Сіздердің құрбандықтарыңыз бір жерге құлаудан бұрын оның қаны бір елеулі жерге төгіледі. Сол үшін құрбандықты жан-тәніңізбен тазалап істеңіз».

Риуаят Айша анамыздан Имам Тирмизи арқылы көшірілген.

(«Инфо-Цес» газетінен)

Сауд Арабиясындағы Мәдина Мешіті

Мешіт жалпы көлемі 56 гектар жерге орналасқан. Неге 56? Аллаһ – біреу, Ай – біреу, Күн – біреу. Арабша жазылуы бойынша «Бисмиллаһир рахманир рахим» деген сөзде 19 әріп бар. Пайғамбарлар саны – 25. Әлемге әйгілі дін орталығы үшеу – Мекке, Мәдина, Иерусалим. Шаһиярлар саны – төртеу: Әбу Бәкір, Омар, Осман, Әли. Құран – біреу. Сонда тұрған Мешіт – біреу. Бәрін қосқанда – 56.

Мінеки, Мешіт аумағының 56 гектар болуы да осылайша ерекше есеппен жүйеленген. Ал, енді Мәдина мешітінің биіктігі 63 метр. Бұл неліктен. Себебі 63 – Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбарымыздың жасы. Мешіттің көз тартып, көк тіреген мұнарасының жалпы саны – 12. Мұнда да есеп бар. Пайғамбарымыз Мәдинада 12 жыл тұрған. Яғни, бұл сан соны аңғартады.

Мешіт сыртындағы діңгектің саны – 276. Неге? Құранды Осман шадияр 276 күнде көшіріп біткен. Мешіттің 67 есігі бар. Бұл да есеп. Мешіттің жері 56 гектар, оған 4 мазһабты, сосын әр аптадағы 7 күнді қосыңыз, сонда неге 67 есік салынғанын білесіз. Құран 23 жылда түсіп біткендіктен Мәдина мешітіне адамдар 23 есіктен кіріп-шығады. Мешіттің терезесі – 730. Бұл бір жылда 365 күн мен 365 түй бар екенін айғақтайтын сан. Құранда 77639 сөз бар. Мешіттің ішінде де сонша мәрмәр плитка төселген. Ал, сырт алаңға төселген 323621 мәрмәр тас Құран әріптерінің санын білдіреді.

Адам өзін таныса, Құдайды да танымақ

«Ей, достар, адам өзін-өзі таныса, жаратқан Алласын да біледі. Алланың әміріне де мойын сұнады. Сол себептен Пайғамбарымыз айтқан: «... пенде өзін анық білсе, Алла Тағаланы да анық білер» - деген. Және Ғайса Ғалиассалам айтқан: «...Біреудің көзіндегі шөпті алмақ болсаң, әуелі өз көзіндегі ағашты алып таста» - деп. Мұның мағынасы: өз мініңді тазартсаң, кісінің мінін айтып қатыруға, кісіні түзетуге сонда жарарсың» - дегені. Енді адам өзін өзі білмекке, әуелі жоғарыда айтылған қайдан жаралдым, не үшін жаралдым, түбінде не болмақпын деген үш сөзді ойласа керек! Онан соң басыма пайда, дүние ахиретіме пайда не іс қылып жүрмін, халыққа не пайда келтіріп жүрмін. Біреуге, яки сөзіме зиян қылғаннан саумын ба деп ойлау керек! Өйтіп өзін-өзі тексермей жүре берген адам жайдан мал, аннан төмен болады. Аятта: «Ол

ақымақтар төрт аяқты хайуан сықылды бөлкім онан да жаман, олар түк білмейтұғын меңіреулер» - деген.

Бұлардың хайуаннан төмен болатұғыны хайуандар білімсіз болса да көбінің зияны өзгеге тимейді. Адамның зиянкестерінің зияны бірталай халыққа тиіп ел бүлдіреді. Енді байқадыңыз ба, адам өзін-өзі танымақ деген жаратқан иесінің құлы екенін һәм ғибадат үшін жаралғанын біліп, өзін-өзі тексеріп, зиянды істен қашып адал, пайдалы істі қылуға тырыспақ».

Тарихи тұлғалар Құран туралы

Бұл кітап (Құран) арқылы адам ғылымдардың бірі мен бірін салыстырып, қайсысы өзіне лайықтырақ пайдалырақ, қайсысы неғұрлым жете зерттелген, анық және күшті екенін, ал қайсысының маңызы аз, осалдау екенін білетін болады.

Әбунасыр Әл-Фараби

Біз тегіміз – түрік, дініміз – Ислам екенін ұмытпауымыз керек. Ол үшін қасиетті кітап – Құран Кәрімді насихаттауды естен шығармауымыз керек.

Нұрсұлтан Назарбаев

Құран үйреткен негіздерде ешбір кемістік жоқ. Адамгершіліктің бүкіл қағидаларын Құраннан артық дамытуға, ілгерілетуге болмайды.

И.В. Гете

Құран ең жоғары, ең пайдалы, ең шынайы пікірлерді қамтиды.

У. Ирвинг

Қаншама таңқаларлық болса да айтайын. Христиан мұраты мен Христиан дінін өзінің шынайы мән-мақсатында бәрінің қақ маңдай алдына қоятын мен үшін мұсылмандық өзінің толайым бітім-болмысымен шіркеу православиесінен анағұрлым жоғары тұрғанына күдік болмауы тиіс. Сондықтан да адамзат алдында екі нәрсе – шіркеу православиесі немесе мұсылмандықты

ұстау қажеттілігі тұрса, ондай таңдауға кез келген адам жалғыз Тәңіріңді мойындайтын мұсылмандықты қалайтынына күмән болмасын.

Л. Толстой

Оны (Мұхаммед) адамзатты сақтап қалушы деп есептеуге болады. Егер сол секілді адам қазіргі заманды басқаруды өз қолына алса, әлемге қаншама мұқтаж тыныштық пен бақыт әкелу жолын сөзсіз табатынына мен сенемін.

Бернард Шоу

Мұсылмандық — дүниенің ұйытқысы болған дін. Бұл діннің қайнар көзі — Құран. Ал, Құран болса, әлем мәдениетінің негізгі іргетасы. Егер мұсылмандық жер жүзінен жойылар болса, дүние шайқалып кетер еді.

Оны (Құран) мойындамау - қазіргі әйгілі ғылымдарды «негізсіз» дегенмен пара-пар, күлкілі мәселе болып табылар еді.

Ф. Гонстонкер

* * *

Адамзат қауымы Мұхаммед сияқты ардақты да таңдаулы құрметті жанды бір-ақ рет көрді. Ол енді ешқашан қайталанбайды. Сол үшін онымен замандас болмағаныма өкінемін. Рухани адал ниетпен бас иемін.

Пренс Бисмарк

Заманы мен өмір сүрген ортасы мейлінше бір-бірінен алшақ жатқаны секілді, ой-пікірлері жағынан да бір-бірінен аспан мен жердей тым жырақ адамдардың көкейлеріне ерекше ізгілік қасиетін орнықтырып, жүректерге мейірім нәрін құйған Құран адамзат баласы қайран қаларлықтай ақиқат негізі болып танылуға лайықты.

Ағылшын докторы Стейнгас

Құран адамзатқа Аллаға тән ақиқаттарды танытып, жаратылыстың Жаратушыдан не күтетіндігін және онымен байланыстылығын айқын көрсетіп берді. Құран өз бойында жақсы мінез бен озық пәлсафалардың барлық негіздерін шоғырландырып жинақтаған. Сондай-ақ хикмет пен пәлсафаның негізін құраған, әділет пен теңдікті, басқаларға жақсылық жасау мен оларға құрмет көрсетуді үйретеді. Адамзатты еңбексүйгіштікке, үнемшілдікке, турашылдық пен әділеттікке баулиды, азғындықтан қорғайды.

Шығыстанушы Седиф

МӘУЛІТТЕ ПАЙҒАМБАРҒА САЛАУАТ АЙТ!

— Аса мейірімді, рахымды Аллаһтың атымен бастаймын!

Он сегіз мың ғаламның Жаратушысы, құдыреті күшті Аллаһ Тағаланың қай ісі де таңғажайып сырға толы ғой. Өлхамдулилла, мақтау мен мадақ бір өзіне ғана жарасқан Раббымыз әубаста өз нұрынан тіп-титтей Нұр алып, ең алдымен ұлық Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) Нұрын қасиетті Тауыс құсы кейпіне түсіріп, өзінің досы, сүйікті хабибі — отыз үш мың сахабаның басшысы, жүз жиырма төрт мың Пайғамбардың Сайды — Мұхаммед Мұстафаның рухын жаратқан екен. Осы орайда Аллаһ Тағаланың мұстақим тура жолындағы барлық Ахли сүннет уал жамағаттың есінде болатын бір жағдай: шарифатта жәрдем етіп, Тарихатқа бастаушы Мұхаммедті (с.ғ.с.) Аллаһ Тағаланың Адам Атаның (ғ.с.), Нұхтың (ғ.с.), Ибраһимнің (ғ.с.) орынына емес, адамзаттың құтқарушысы ретінде ең соңғы Пайғамбар етіп жер бетіне жібергені.

Ғаламның алды мен соңын білуші Аллаһ Тағала шексіз мейірім шапағатымен ұлық Пайғамбарымызды дүниеге әкелген Рабби аль-аууал айының он екінші жұлдызынан он үшінші жұлдызына қараған түн — Мәуліт-ан-наби деп аталады. Раббымыздың құдыретімен Миграж асып барғанында

Жаратқанның жарық жүзін көрген Мұхаммедтің (с.ғ.с.) үмметтеріне тән имани салт-дәстүрімізбен биыл да Мәуліт-ан-наби жақындаған сайын біздің жан-дүниеміз ерекше бір пәк сезімге малынып, күн сайын таң намазынан құптанға дейінгі ғибадат-құлшылықтарымызда Расул Аллаһқа сан мәрте салауат-дұғаларымызды, нәпіл намаздарымызды бағыштадық. Сөйтіп, Пайғамбар мұғжизаларының тұңғиық қайнарларына бойлап, жанымызға нұрлы нәр алдық. Айтыңыздаршы, тәу етіп, сәждаға басын тигізген хәм мұсылман қауымы үшін мұнан артық фәниде бақыт бар ма?!

Ақыл-ойы, сана-сезімі дамудың ең жоғарғы шегіне жеткен Ислам дінінің Пайғамбары Мекке-Мұқарамда, Қағбатоллаға таяу маңда жарық дүние есігін ашқан. Болашақ Пайғамбар-нәрестенің кіндігінің кесілуі, әрі өзінің сүндеттеулі қалпында туылуы — Жаратқанның оған айрықша мейірім шуағын төккендігін танытпайды ма?! Расул Аллаһтың әкесі — Абдолла, шешесі - Әмина, өзіне ат қойған атасы - Ғабдымұталіп.

Ислам діні дағуатшыларының айтуынша, хазірет пайғамбар туғанда Ирандағы Кісра сарайында алып бағана-діңгек-тер өздігінен опырыла құлап, көпір мәжусилер табынатың орындағы ошақтардың оты сөніп, Саура көлі құрғап қалған.

Раббымыздың хабибі тумай жатып әкеден жетім қалса, алты жасында анасы, сегіз жасында атасы қайтыс болады. Алайда, Құдайдың ғажайып құдыреті: Расул Аллаһ үш айда аяғынан қаз тұрып, бес айда жүреді, тоғыз айда сөйлейді.

Хазірет Мұхаммед өз анасынан ерте айырылғандықтан сүт анасы — Халиманың бауырында өскен. Ал, енді Тәңір Елшісінің өмірде бірде-бір рет есінемегені, төбесінен ешқашан күн түспегені, оған үнемі бір ақ бұлттың көлеңке-қорған болып жүргені, бәданинен әрдайым хош иістің аңқып тұрғаны Оны Аллаһ Тағаланың ерекше жаратылыс иесі етіп өмірге әкелгендігінен шығар-ау, сірә?!

Өздеріңізге мәлім, Адам Ата (ғ.с.) Пайғамбардың Аллаһ Тағаланың әмірімен топырақтан жаралып, саналы болмыс-бітімімен дүниеге келгені. Сонда ол ең алғаш рет қос жанарын ашқанда Аршыда тігулі тұрған ақ тудан: «Лә илаһа ил Аллаһ, Мұхаммадур расул Аллаһ» деген сөзді оқып, тілін кәлимаға келтіреді. Өміріне бар ғалам құлдық ұрған Аллаһ Тағаланың құдырет күші: Адам Ата (ғ.с.) нәсілінен тараған бір жүз жиырма төрт мың Пайғамбар Раббымыздың хабибі - Мұхаммедтің жарық дүние есігін ашатынынан алдын-ала хабардар болған.

Діни пәтуаларда атап көрсетілгеніндей, Расул Аллаһ өзінің Пайғамбарлық міндетін кезінде былай деп түсіндірті:

«Менің мақсатым – адамзат мәдениетін кемеліне жеткізу. Яғни, Исламға дейінгі барлық Пайғамбарлар адамдардың бірте-бірте мәдениет пен адамгершілік қасиеттерге бой ұруына ықпал етсе, мен адамдарды мәдениет пен адамгершіліктің шырқау шыңына шығаруға келдім». Иә, Ислам Пайғамбары Елшілік қызметіне дейін де, одан кейін де адамгершілік пен парасаттылықтың, мейірімділік пен қарапайымдылықтың биік шыңы болып, мүминдерін өз жолына түсуге шақырды. Оның 23 жылдық Пайғамбарлық өмірінің бүкіл ғұмыр жасының әр күні осындай ізгі қасиеттерге толы өткендігінен ғой, Мұхаммедтің мәңгі бақи мұсылмандар жүрегінде кемеліне келген жоғары адамгершіліктің көркем үлгісі болып қалатындығы. Және де қасиетті Құран Кәрімнің Ахзар сүресінің 20 аятында былай деп жазылған да ғой: «Расында сендер үшін – Алладан да, ақырет күнінен де үміт еткендер және Тәңір атын аузынан тастамайтындар үшін – Расул Алла ең жақсы үлгі».

Мүбәрәк тәнінде нұрлы рухы салтанат құрған ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед Мұстафаның (салла Аллаһу алейһи уә сәллам) туған күні – Мәуліт-ан Набидегі ғибадат-амалға қатысу - мұсылмандарды сауапқа бөлейді. Негізінен, Қазақстан мұсылмандары Діни басқармасының Мәуліт-ан Набиде атқарылатын ғибадат-амал түрлері мен оның шариғи үкімі

туралы шығарған арнайы пәтуасы бар. Біз енді сол бойынша ой қорытсақ.

Мәуліт-ан Набидегі ғибадат-амалдарының ең бастысы — имам Ағзам мазхабындағы барлық мұсылмандардың бұл күні өздері тұратын өңірдегі бір жерге (ең жақсысы Мешітке) жиналып, Құраннан өзі білетін сүрелерді, мұның ішінде Ислам дінінің қалыптасу кезеңіндегі оқиғаларға, Пайғамбарымыздың дүниеге келуіне байланысты аяттарды дауыстап оқып, Пайғамбарымызға салауат айтуы. Ал, енді бұл ғибадат-амалдарының соңынан жиналған жамағат мерекелік дастарханнан дәм татады. Пайғамбарымыздың Мәулітін тойлауға барлық мұсылман елдерінде рұхсат берілген. Мәуліт Рабби аль-аууал айының он екінші жұлдызынан он үшінші жұлдызына қараған түн болып саналғанымен, бұл мереке осы ай бойы жалғасып жатады.

Хақиқаттың ақ жолын бастап берген, сегіз пейіштің бәрінен де орын алған Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбарымыздың мәулітінде айтылатын жырлар қазақ халқында да ықылым заманнан бері көп болған. Солардың бірі - «Мәуліт-шәріп» деп аталады. Жалпы, «Білдіріп үмметтігін әр мұсылман, көп айтсын Пайғамбарға салауатты» - деген тәрізді ізгі шумақ жолдарына толы «Мәуліт-шәріпті» оқудың өзіндік тәртібі бар. Оны оқуды бастағанда, аяқтағанда арнайы аят, бата-дұғалар айтылады. Ал, енді оны тыңдап, естіп отырғандардың бәрі керек жерінде қосылып, мына сөздерді 3 рет қайталап айтады: *Әттириллаһумма кабраһул кәрім би әрфин шазим мин саолатиу уа тәслим. Аллаһумма сәлли уә саллим уа барик әлеиһи.*

Адамдарға тура жол нұсқаушы, ақ пен қараны айырушы, мүминдер бекем тұтынатын жолбасшы Құран Кәрім өзіне түскен Мұхаммедтің туған күні Мәулітке Қатысушылар мерекеде ұлық Пайғамбарымызға деген өз сүйіспеншілігі мен пәк сенімін жүрегінен ақтарып, шаттанғаны үшін үлкен сауапқа бөленіп, рухы нұрлы қуат алады. Сондықтан да Мәуліт-ан Наби мерекесіне келемін, оны көремін, Пайғамбарға салауат

айтылғанда жамағатпен бірге боламын деушілерге Астана Орталық Мешітінің есігі ашық.

Мәуліт мерекесі мүбәрәк, құтты болсын, мұсылман қауымы!

*Қалижан Заңқоев,
Астана Орталық мешітінің Бас имамы*

АРАМ ДЕП НЕНІ АЙТАМЫЗ?

Арам – мұсылман баласы үшін қатал түрде тыйым салынған амалдар. Арам іс-әрекет жасағандар – күнәға батады.

Арам амалдар екіге бөлінеді:

Арам – зұлым. Мұның зияны істеушіге де, басқаларға да (мысалы: бала-шағасына) тиеді.

Арам-ғайри. Мұның зияны істеушіге ғана тиеді.

Арам-зұлымның негізгі түрлері мыналар:

Нақақтан кісі өлтіру.

Адамды ұрып-соғу, азар беру, азаптау.

Жануарлардың басынан ұру.

Зиянсыз хайуанаттарды, мақұлықтарды өлтіру.

Өзгенің мүлкін ұрлау, тонау. Сататын нәрселерін кем өлшеу, таразыдан жеу.

Біреуден алған қарызын (кісі ақысын) қайтарып бермеу.

Аманатқа қиянат жасау.

Жетім, жесірдің мал-мүлкін пайдаланып кету.

Мирасқа қалған мал-мүлікті пайдаланып кету.

Жалданушының ақысын бермеу.

Біреуді сыртынан ғайбаттау.

Біреуді әдейі келемеждеп мазақтау, кеміту.

Өлген адамның денесін қорлау.

Құдай жолында жүрген діндар адамды ғайбаттау.

Ата-анаға тіл тигізу.

Туған баласын «Менікі емес» деп себепсіз күмөндану.

Ерлі-зайыптылар арасына өсек тасу, оларды бір-бірімен араздастыру.

Екі достың арасында өсек тасып, оларды бір-бірімен араздастыру.

Хайуанаттарды бір-бірімен таластыру.

Біреуге сыртынан лақап ат қойып, мазақтау, күлкіге айналдыру.

Құпия сөйлесіп отырған кісілердің сөзін тыңдау. Біреудің сөзін бөлу. Біреуді әйтеуір жеңіп шығу үшін өзеуреу, ерегісу, дауласу.

Жақсылыққа – жақсылықпен жауап бермеу.

Біреуге қарызды өсіммен беру.

Кедейді, қайыршыны, мүсәпірді кемсітіп сөйлеу, оларға ұрысып, жекіру, сөгу.

Біреуді әлі келмейтін жұмысқа жегу, жұмсау, «осыны істе» деп талап ету. Біреудің әйелін азғыру.

Жалған куәлік беру.

Залымның ісіне көмектесу.

Біреуге жадылық жолымен зиян жасау.

Ұстазын сыйламау.

Соқыр адамды мазақтап келемеждеу.

Біреуді әдейі қорқыту (шантаж жасау).

Қызды өз еркінен тыс сүймеген адамына күйеуге беру.

Төрт айдан астам уақыт үй ішімен кездеспей, ұзақ сапарда жүру. Уәде бұзу.

Арам-ғайридың негізгі түрлері мыналар:

Дінсіз болу.

Алла ісіне наразылық көрсету.

Құранды қорлау.

Бұтқа (идолдарға) табыну.

Алладан қорықпау.

Алланың рақымына сенбеу.

Құмалақшыларға, жұлдызшыларға, ғайыпты болжап айтқыш сәуегейсымақтарға сену.

Еңбексіз табыс, атақ іздеу.

Біреуді күнәлі іс істеуге (мысалы, арақ ішуге, зина жасауға) үгіттеу.

Сауапты іспен айналысып жүрген адамға кедергі келтіру.

Күнәлі істерді насихаттайтын өлең, әндер айту.

Күнәлі адам екенін біле тұра, оны құрметтеу, марапаттау, көтермелеу.

Бұл дүние ісін ақирет ісінен жоғары қою.

Дүниеқорлық, байлыққұмарлық, ақшақұмарлық.

Ысырапшылдық, төгіп-шашу.

Ақша тігіп құмар (карта, рулетка, т.б.) ойнау.

Өсім қосып, біреуге қарыз беру.

Парақорлық.

Арақ-шарап, апиын, наша, шошқа етін сату.

Жеке адамға табыну, шектен тыс мадақтау, оның тізесін құшып, етегін сүю, т.б.

Нан, тұз, ай, күннің атын атап қарғану (мысалы: «Нан ұрсын», «Ай мен күн куә», т.б.).

Біреудің жолы болмаса, соған қуану.

Өзін-өзі өлтіру.

Өз еркімен ызаланып бір мүшесін кесу, зақымдау, әйтпесе бір нәрсені бүлдіру, қирату.

Әуретті ашып жүру.

Өзін өзге көпшіліктен жоғары санау.

Өзін әулиелерге теңеу. Өзін «әулиемін» деп жариялау (мысалы: «Ақ әулие», «Қара әулие», «Көріпкел», т.б.).

Аллдан өзін жек көрген адамыңа «жаманшылық жібер» деп тілек тілеу.

Күншілдік, көре алмаушылық, қызғаншақтық.

Өзінің арамға жататын ісін елге жариялап, мақтану, насаттану.

Күнөкөрларға еліктеу, соңына еру.

Жатыпшішерлік, жалқаулық, пайдалы еңбектен бойын алып қашушылық.

Ер адамның әйел киімін әйел адамның еркек киімін киюі.

Таза емес ас-ауқатты ішу.

Арам өлген малдың етін жеу.

Малдың қанын ішу.

Арақ-шарап ішу.

Адамды мас қылатын шөптерді иіскеу, түтінін жұту, қайнатып суын ішу.

Ұрлық зат екенін біле тұрып, біреуден сатып алу.

Қиянатшыл адамды басшылыққа сайлау.

Бйрым-жырымға сену.

(Діни пәтуалар бойынша).

Төрт үлкен періште

1. **Жәбірейіл (Ә.С.)** – Хақ Тағаланың кітаптарын Пайғамбарларға жеткізумен, яғни уахи ісімен айналысады. Аллаһ пен Пайғамбарлар арасында дәнекер.

2. **Микәйіл (Ә.С.)** – Табиғи құбылыстарды, жел, жауын-шашын, жеміс-егін және өсімдіктердің жетілуіне, болуына жауапты.

3. **Исрафил (Ә.С.)** – Сүр үрлеу, қиямет күнінің тууы және адамзаттың қияметте қайта тірілуіне қызмет атқаратын періште.

4. **Әзірейіл (Ә.С.)** – Ажалы жеткендердің рухын алатын періште.

« Сондай-ақ әр адамда 384 қызметші періште бар. Бұлардан Кираман Кәтібин және Хафаза есімді періштелер адамның әрбір істеген іс-әрекетін жазып отырады.

Пайғамбарлардың сипаттары

Пайғамбарлар жайында білу уәжіп және аса зәру бес сипат бар.

1. Сыдық: Пайғамбарлар – шыншыл. Олар ешқашан жалған сөйлемейді.

2. Аманат: Олар – сенімді. Кез келген мәселеде оларға сенуге болады.

3. Тәблиғ: Хақ Тағаланың әмірлері мен тыйымдарын еш нұқсансыз және ешкімнен қорықпай жариялайды.

4. Фөтанәт: Асқан ақыл иелері.

5. Исмәт: Күнәсіз, күнә істеуден Аллаһтың құдіретімен сақталынған.

Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) басқа

Пайғамбарлардан өзгеше бес қасиеті:

1. Барлық Пайғамбарлардан жоғары тұр.

2. Құллі адамзат пен жындарға жіберілген.

3. Пайғамбарлар шоғырының ең соңғысы (Хатәмүл Әнбийә). Яғни, одан кейін Пайғамбар мүлдем келмейді.

4. Құллі ғаламға рақым ретінде жіберілген.

5. Шариғаты қияметке дейін жалғасады.

Құдайы қонақ

Ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір хадис-шәрифінде: «Кімде-кім Аллаға және ахирет күніне иман етсе, қонаққа сый-сыяпат көрсетсін» - деген. Иә, қонақ келген жеріне жоқшылық пен тапшылық емес, керісінше, құт-береке әкеледі. Сол себепті ол «қонақ келген үйіне он нәсіп әкеледі - дейді. Біреуін жейді, тоғызы сол жерде қалады». Үйі мен мүмкіндігі бар мұсылмандар Ислам қағидаларын сақтап, мейманға құрмет көрсетуге міндетті.

Мешітте сақталатын әдептер

Әрбір мұсылман баласы мешітке жуынып (ғұсыл, бой дәретін алып), дене түктерін қысқартып (сақал, мұртын басып) келуге тиіс.

• Таза киініп, хош иіс себініп бару-шарт.

• Аллаһты еске алып, Пайғамбарымызға (с.ғ.с.) салауат айтып, жақсы ниет, ізгі тілекпен мешіт есігін ашыңыз.

• Кәмелетке толған қыздар мен әйелдердің басы, тізесі, балтыры тағы да басқа әуретті жерлерінің жабық болғаны жөн.

• Мешітке оң аяқпен кіріп, дұға етеді, сәлем жасайды.

• Мешіттен сол аяқпен шығып, ісінің оң болғанын тілейді.

• Киімінде, дененде адамдарды жиіркендіретіндей иіс болмауға тиісті.

• Мешітте азан шақырылғанда, уағыз, құтпа, Құран оқылып тұрғанда ешкіммен сәлемдеспей, басқа іс-әрекет жасамай, оған зейін қойған абзал.

• Мешітте қатты күлуге, кекіруге, түшкіруге, есінеуге, әдепсіз сөйлеуге, өзгенің назарын аударуға, басқаның құлшылық ғибадатын бұзуға болмайды.

• Намаздағы адамның алдынан жүрмейді, кісінің бетіне қарап намаз оқымайды.

• Мешіт ішінде жүгірмейді, қалай болса солай отырмайды.

• Мешітте сауда жасалмайды, қоқыс тасталмайды, қайыр-садақа сұралмайды.

• Жұқпалы, қауіпті аурудан сауықпай мешітке келмейді.

• Кейін келгендер алдағы сапқа тұру үшін адамдарды аттап өтпейді.

• Ғибадат үйінде жанжалдаспайды, бір-біріне өкпе реніш айтпайды, шу шығармайды.

Халифа Алтай

Қажылықтың шаригат үкімдері

Қажылықтың парыз болу шарттары: мұсылман болу, балиғатқа толу, есі дұрыс болу, дені сау болу, өз еркі өзінде болу, қажыға барып келгенге дейін негізгі қажетінен артық жол қаражатына жетерліктей ақшасы болу.

Өтелу шарттары: дене мүшелері сау болу, жол қауіп-қатерсіз болу, әйелдер үшін үш күндік жол болғанда жанында күйеуі немесе неке қоспайтын жақыны болу.

Қажылықтың дұрыс болу шарттары: ыхрам кию (ыхрам деген екі бөлек жамылғыш, біреуі белден төмен байланып, біреуін иыққа жамылады), белгілі уақыттың орындалуы, яғни құрбан ғайыт күндерінде болу, ғарапатқа тоқтау, зиарат тауафы делінген парыз тауафты (құрбанның үш күнінің бірінде) атқару (тауаф деп Қағбаны жеті айналуды айтады).

Қажылықтың уәжіптері: ыхрамды белгілі орында кию. Мұздалипада тоқтау, Сафи, Маруаға жүгіру, (шетелдіктер үшін тауафын орындау), шайтандарға тас ату, Шашты алдыру не қысқартудан, тігілген киім киюден және басты жабудан сақтану.

Қажылық сүннеттері: ыхрам киерде шомылу, ыхрам ақ жаңа болу, ыхрам киерде екі рәқағат намаз оқу, ыхрам кигеннен кейін яғни «Әміріңе құлдық, ей, Алла Тағала! Әміріңе құлдық! Серігің жоқ. Әміріңе құлдық. Расында мақтау және сыйлық саған лайық. Сенің серігің жоқ!» деген зікірді оқу. Бұны «талбия» деп атайды.

ДІНИ ИСЛАМ - ДІНГЕГІМ

Жігітті жастық шақта еркі жеңер.

Сеніммен ұсталмаса сертің егер.

Аллаға құл, адамға құл болу ғой,

Намазға көп түйіссе тең тізелер.

Ақын намаз оқыса Хақты танып,

Алдымен аузындағы сөз түзелер.

Он күнөнің тоғызы тілден екен,

Сөз түзелсе, иншалла, ел түзелер.

Қазаққа иман, иба қайтып келер,

Табансыз емес елім тайқып берер.

Иманды елге жұртымыз айналар ма,

Желініп жүрген кезде шалқып нелер?!

Құдайдан қорықпайтын болды көп ел,

Жаратса да құлым деп артық көрер.

Алла діні ұстаның заты емес қой,

Ұнамаса өзіне қайтып берер.

Бұл күні қай жағдаймен мақтанайық,

Бүлдіргі көп діндерден сақтанайық.

Түбім – түрік, ал дінім – Хақ Ислам,

Солай қарай сеніммен аттанайық.

Харам менен халалды ажыратпай,

Қай тірлікпен біз бүгін шаттанайық?

Бұрынғының ұраны - «Аллаһу Акбар!»,

Бүгінгінің ұраны - «Ап қояйық!»

Біз қазақ, бұл күндері кіммен доспыз?

Адасып, айдалада жүрген көшпіз.

Арабтың тіліндегі дінмен емес,

Арақтың түбіндегі жынмен доспыз.

Ұрылардың ұсағы түрмеде жүр,

Ұрылардың үлкені мінбеде жүр.

Байланысып шекпенді шенеунікпен

Кісі өлтірген бұл күні кірме де жүр:

Ауыз айтып жүргенмен, ақыл сенбес,

Ібілістің үлкені іргеде жүр.

Өмірде аз болған соң иманды шақ,

Қазағым қай кезде де қиналғыш-ақ.
Исламға иіс алмас болса-дағы,
Иегова, Кришнайтқа иланғыш-ақ.
Сенімге селкеу түсіп жаңылған көп
Исаны Құдай көрген Иван құсап.
Өзге дінге көбейсе өтушілер,
Сол болар тамырыңды қиған пышақ.
Бір-бірімізбен жатпайық қырылысып
Екі дінге бөлінген Ливан құсап.

Ислам, дін емес қой қөрек қылмас,
Қазақтан ол ешқашан бөлек тұрмас.
Құдайды ойлап көрмеген құрметсіздер
Оны ойлап өз халқына себеп қылмас.
Қазанның қайнағанын аңдтитындар,
Азанның айдағанын керек қылмас.

Имансыз бұл қоғамға не істелмей жүр,
Ақша, пара, қалғаны көз білмей жүр.
Пайдасы өз басынан аспайтындар
Халықтың көз жасынан сескенбей жүр.
Бесіктен текті болып өспегендер,
Бес күндік екеніне дес бермей жүр.
Құранды сыйға тартсаң алмайтындар,
Құдайдың бар екенін ескермей жүр.
Өзгелер көп жүргізер үстемді елге,
Аллаға ғибадат аз істелгенде.
Бұл қазаққа Ислам, имам керек
Кісі өлгенде немесе түс көргенде.
Неге ілім, білімге талпынбайды,
Бәрін біліп туғандай іштен пенде?!
Ертең бірақ өкініп қаламыз-ау,

Қарттық келіп қасыңа түстенгенде.
Ажардан нұр, базардан құның кетіп,
Ажалдан адуынды күш келгенде.
Адамның таза болса ой дәптері,
Ақылға ақиқат дін қонбақ тегі.
Бір кезде Тұрғыт Озал намазға кеп
Тұрғанда ел көңілі толмап па еді?!
Кешегі Димекен де жұманы оқып,
Шариғатты білген ғой бойлап тегі.
Тек Құдайдан қорыққан текті атамыз
Мәскеудің сан қаулысын жоймап па еді?!
Өліктерді өртейтін Алматыда
Криматорий салдырмай қоймап па еді?!
Дүние жиып, нәпсіге ермеген соң,
Қырық жыл елге басшы болмап па еді?!
Қазағым, кейде рас, Құлагерсің,
Құлагер қашанғы енді құлап өлсін.
Жарнамаға алданған жастарымыз,
Көңіліне қайдан иман, шуақ енсін?
Патшаға шындықты айтар ақсақал жоқ,
Оған да халқым өзің куәгерсің.
Шал басымен қыз іздеп, шарап ішсе,
Аузында қайдан оның дуа болсын?
Ештеңе тіліп айтпас тіл секілді,
Жырлайын туған елім бір шетінді.
Отан сүю – ол дағы иманнан деп
Айтқаны бабалардың шын секілді.
Соқырішектей шошайып жүргендер көп,
Сәлем берсең шалқаяр пір секілді.
Халықтың көңілі қазір мұң шертіп тұр,
Қобызға қолдан таққан қыл секілді.
Ұлттық рухын жоғалтқан ұлдарым көп,

Қылышына тар келген қын секілді.
Тамырын тарата алмас қыздарың бар,
Шелекке отырғызған гүл секілді.
Құдайсыз ұрпақты да өсірдік-ау,
Құмырадан шығарған жын секілді.
Жүрміз-ау жүзді білмей, бірді біліп,
Қазақтан шығып жатыр түрлі қылық.
Дискотекаң жастардың мешітіндей,
Бимен зікір салады шын бүгіліп.
Майкл Джексон артық тұр азаншыдан,
Әніне төу етеді құлдық ұрып.
Қажыға баратындай қуанады
Жарығын жаққан кезде түнгі клуб.
Сыра тасып сыйлайды бірін-бірі,
Дәрет алған адамдай зыр жүгіріп.
Қаймағы бұзылмаған қайран жастар,
Қайда кетіп барады мың құбылып?

Келмейді бұл қазаққа сырттан қайғы.
Сырттағы елге өзі де сұқтанбайды.
Алдын алып көрмеппіз аурудың,
Дертін де дер кезінде құнтталмайды.
Есіріп есі кеткен жас буындар .
Ертең ұлық болғанда ұлтты алдайды.
Жастарында тәрбие, тәлім болмай,
Жұлдызы жанып тұрған жұрт болмайды.
Ағаштың да діңгегін ақтап тұрсаң
Өріктің өзегінде құрт болмайды.

Сүйгендей Айым асқар, Күнім шынды,
Еріген май боп елге үнім сіңді.
Құранды оқып, хадисті тоқығалы,
Ой өсіп, санам сергіп, тілім сынды.

Занды ұрпағы болар ек заңғарлардың,
Заман жайлы шерте алсақ бүгін сырды.
Біздің дәуір қорабы темекінің,
Жылтырлармен ораған күлім сынды.
Ұрпақты улап кеткен жиырма ғасыр
Жанып біткен жиырма тал шылым сынды.

Жаратқанға сенбейтін жамағат көп,
Жүргенменен дені сау, саламат боп.
Бүгінгінің байына қарап тұрсаң,
Қалтасы бар, түбінде қанағат жоқ.
Бүгінгі кедейлерге қарап тұрсаң,
Қайраты бар, қолында қаражат жоқ.
Тәнін сатқан тәлімсіз ұрпағың бар,
Жүзінде иман, жүректе махаббат жоқ.
Діні пәс, дінгегі бос қариялар бар,
Аузында Алла, артында аманат жоқ.
XX ғасыр да аяқталды-ау,
Кедей керден, байында шарапат жоқ.

Адалдың аспанында бұлт болмайды,
Арамның ауласына құт қонбайды.
Жүрегінде иманы жоқ адамның
Жүрген кезде табаны нық болмайды.
Аллада адамдарды алалау жоқ,
Сауап қылсаң, тәубе қылсаң
күнәңнан түк қалмайды.
Бара алсаң адалдықтың ақ жолымен,
Пейіштің есігінде құлып болмайды.

Қай қазақ өз иманын тірнектемес,
Қай мұсылман өз дінін құрметтемес?

Шапаның қырық жамау болса-дағы,
Ибалы ел, иманынды кірлетпе еш.
Адамдар пейіш баққа бару үшін,
Меккеде өмір сүруі міндетті емес.
Желісін ғасырларда жел үзбеген,
Тарих пен тағылымды егіз көрем.
Кешегі Кенесары тұлпарына
Доңыздың басқан шөбін жегізбеген,
Тектілік үлгісіндей Зере әжеміз
Құнанбайды дәретсіз емізбеген.
Атаның бойындағы тазалықтан
Абай туды тектілік негізбенен.
Азғындап жүрген жандар аз ба бүгін,
Торқа киіп, мінсе де семіз дөнен?!
Былғанған бұлақтар көп құйғанменен,
Кінә артпайын халықтай теңізге мен.
Осынау аурудан айықса деп,
Пайғамбардың баршасы ем іздеген.

Туыңды түсірмесін Тәңір қолдан,
Тарихқа көз салайық сағымданған.
Қараханид дәуірінде Хақ Ислам
Мемлекеттік дін болып қабылданған.
Сол иманды кезеңде кең даламыз
Күркіреп тұрды емес пе барымдардан.
Фараби, Баласағұн, Игуники
Құраннан құт алып тамырланған.
Ибн Сина, Хорезми, Бұхарилар
Шариғаттан нәр алып, шамың жанған.
Ғылымының негізін діннен тауып
Сақтаныпты сан тарау ағымдардан.
Бейбарыс бекер намаз оқымапты,

Көне Мысыр елінде әмір болған.
Самарқанды салдырған Жалантөс де
Намаз үсті қаза боп дамылданған.
Солардың барлығы да шарифатпен
Жұртты бастап, жолынан жаңылмаған.
Солардың ұрпағы ек деп мақтанамыз,
Парыз бен сүннетің жоқ орындалған.
Аталарға тартып туған ұрпақ болып,
Тілегің көп болса екен қабыл болған.

Кешегі Құнанбайлар бұрқасындай,
Салмақты болған екен кір тасындай.
Арызға қатал, қатты болғанменен
Халқына болған құстың ұлпасындай.
Қазыналы қарттарым бар ма қазір,
Қасиеті сақталған құлпы ашылмай?
Ақсақалдық өнегесі болса егер де
Қалмас еді қыз қысылмай, ұл тосылмай.
Ермегі елге бөліп, жерге бөліп,
Жүзшілдігін және де жүр жасырмай.
Сауап емес, іздеген сауна болып,
Алла емес, арақ-шарап шын досындай.
Балық өстіп басынан шіріп жатса,
Қала ма ұлт басылмай, жұрт жасымай.
Үлкенге үлгі, кішіге демеу болар
Бүгінгі кей қарияның сиқы осындай.

Даналар даламыздың кемесі еді,
Еліктейтін ел-жұрттың ересегі.
«Алланың өзі, сөзі рас» деген
Ұлы Абай үлкен сенім егесі еді.
Дін Исламды діңгегім деп білмесе,
Қара сөз жазып қайғы жемес еді.

Алтынсарин сиынып бір Аллаға
«Кел, балалар, оқылық демес еді.
Ал Шәкәрім құрбан боп Құдай үшін,
Кітап боп қалған артта берешегі.
Исламға таң қалған Толстоймен
Талай мәрте хат жазып кеңеседі.
Жөкең де Кремльде намаз оқып,
Ысқырған Сталинмен егеседі.
Жұмысын иншалласыз бастамаған
Әлкей Марғұлан ғалымның төресі еді.
Жұма намаз оқыған Қонаев та
Дін дегенде езілген емешегі.
«Дін – ғылымның атасы» деп жырлаған
Мұқағали ақылсыз емес еді.
Солардың да барлығын толғандырған
Соңындағы ұрпақтың келешегі
Тарихтан алар болсақ тағылымды,
Қашанда Құдай деген ел өседі.

Ата діннен ақиқат тапсақ қана,
Терезе өзге жұртпен теңеседі.
Алланың хақ жолымен жүрсе ғана,
Халықтың айдарынан жел еседі.

Жалқаулық Жаратқанға ұнамайды.
Қамсыз қазақ қартайтқан ұлы Абайды.
Балақ түріп қарекет қылғандардың,
Бақыт келіп есігінен сығалайды.
Еріншектің етігі көлеңкеде,
Соқасы күн астында тұралайды.
Көршіңіз байып жатса қуаныңыз,
Қуанғаннан намысың құламайды,

Өйткені, сізге бөліп бермесе де,
Қол жайып ештеңеде сұрамайды.
Әріден түсінейік әрбір жайды,
Ешкім келіп шамыңды жандырмайды.
Аузына әкеп ақ майды салмаса да
Өкімет өзегіңді талдырмайды.
Пейілің мен ниетің тарылмасын,
Сабырлы адам ашуға алдырмайды.
Адамдарға ауызды берген Құдай
Нәсіпсіз, нәпақасыз қалдырмайды.

Көбейіп күнә менен күпіріміз,
Азайды тәубе менен шүкіріміз.
Ертеңгі нанды қалай табамыз деп,
Күрт кеміп кетті кейде күтіміміз.
Сыртқа жүнді қампайтып көрсеткенмен,
Рухани жағынан жұпынымыз.
Барыс боламын деп жатыр кейбір жандар,
Оған біз ой қосуға құқылымыз.
Азғындықтан ар, ұят, қытығымыз
Намысқа тырыспасақ түк өнбейді,
Барысқа ұқсаса де бітіміміз.
Тірліктің мәні бар ма, сәні бар ма,
Іште өлсе иман менен пікіріміз?!
Өмірде өшу оңай, өсу қиын,
Аллаға айтылмаса, зікіріміз.
Тауда жүріп таусылған барыс құсап,
Кеміп кетіп жүрмесің тұқымымыз.

Редакциядан: Осынау жыр жолдары бүгінгі заманның бет-бедерін айқын көрсетіп отырғандай, Зердеге салып қарасақ, ақынның әрбір шумағының өзі терең ойға батырса керекті. Санасы бар адам бұны оқып етек-жеңін жинайды

деген үміттеміз. Өкінішке орай, қолымызға түскен бұл өлеңнің авторы кім екендігін біз біле алмадық. Естуімізше, бұл жыр жолдарының авторы белгілі айтыскер ақын Мұхамеджан Тазабековке ұқсайды. Десек те, авторын біле алмасақ та, әр сөзі оқыған жанға ой салар бұл өлеңді газет бетіне жариялауды жөн деп таптық. Жыр халыққа арналған, ендеше сол халыққа паш еткеніміз сөкет болмас. Егер осы өлеңнен жұртымыз сабақ алып жатса, онда ақынның да, біздің де мақсатымыздың орындалғаны деп есептегеніміз жөн болар. Қалай десек те, имандылықты жанымызға серік еткеніміз, бұл дүниені ғана емес, о дүниемізді де ойлап қойғанымыз жөн болар. Әсіресе бұл ана-ау биліктің бұтағында отырғандарға арналады. Расында да, барыс боламыз деп жүргенде бар қасиетімізден айырылып тынбайық. Ұлттың ұлық болуы сол биіктегілерге аманат. Аманаттың үдесінен шыға алмаса, оларды халық та кешпес, Алла да оң көрмес. Ендеше, жеке қамның қарекетінен жалпы қауымның берекесіне жұмыс істейтін кездерің келді, лауазымды мырзалар!

Құранның Ғажайып құпиясы

1974 жылы, яғни Құран дүниеге келгеннен соң арада 1406 (19x74) жыл өткен кезде, мұсылман әлемінің қасиетті кітабының ішкі құрылымы математика ғылымы тұрғысынан мұқият зерттеліп, нәтижесінде бірде-бір жұмыр басты пендені жсайбарақат қалдыра алмайтын ғажайып сырдың шымылдығы ашылды. Бұл сырдың негізгі кілті - Құрандағы «Муддессир» немесе «Тығулы құпия» атты айдармен берілген жетпіс төртінші сүренің отызыншы аятында ескертілген, ұлы жұмбақтардың бірі делінген 19 санымен тікелей байланысты болып шықты.

Адам ақыл-оймен жасалуы екіталай әлгі жұмбаққа бағыт сілтейтін 19 саны о бастан-ақ Құран құрамында тұрғанымен, одан бергі он төрт ғасырдан асып жығылатын ұзақ заманда әлгі құпия-жұмбақ сырт көзге сыр бермей, өзінің межелі мезгілін күтіп, бұғып жатқан секілді, бой тасалап келіпті.

Әлемде теңдесі жоқ бұл құпияның сырын ашу философия ғылымдарының докторы, американдық ғалым, биохимик Рашад Халифаның маңдайына жазылған болса керек, ғалым 1990 жылдары Америка Құрама Штаттарының қиыр оңтүстік батысында орналасқан Аризона штатындағы Алматымен бауырлас Тусон қаласының мұсылман мешітінде имам болып жүрген шағында, қызмет үстінде қаскүнем біреудің пышағынан қаза тапты. Бұл қылмыс туралы кезінде аталмыш штаттың жергілікті газеттері: «Имам Рашад Халифаға қылмыскер, қасиетті Құранды қорлады деген желеумен қастандық жасаған болуы керек», - деп хабарлады.

Дәл сол кездерде осы мақаланың авторы Тусон қаласында, Аризона университеті мен Қазақ мемлекеттік әлем тілдері университетінің арасында күні бүгінге дейін жалғасып келе жатқан келісім шарт бойынша, ағылшын тілінен білімін жетілдіруге елден алып келген бір топ студент жастарға басшылық етумен қатар - алғаш рет қазақ тілінен американдықтарға дәріс бере жүріп, қалған уақытын ғылыми жұмысқа бағыштап, университет кітапханасында жиі-жиі болып тұратын.

Газет беттері мен телеэкрандарынан біраз уақыт бойы түспей қойған әрі кез келген адамды алаңдатқан әлгі жайсыз хабарды оқығанда, «Құранды қорлады дегені несі? деген сұрақ қатты мазалап, ізденістерге итермелеген...

Ізденіс нәтижесінде Рашад Халифаның Америка Құрама Штаттарында 1974 жылы жарық көрген «Qoran Visual Presentation of The Miracle» яғни «Құран: Ғажайып сырмен

көзбе-көз таныстыру» атты ғылыми монографиясымен терең танысудың және ғалым-имамның көзі тірісіндегі ең жақын шәкірттерінің бірі Эдип Юкселмен бір кеш бойы сұхбаттасып, оның «19 Questions for «Muslim Scholar» («Ислам дінін зерттеуші ғалымдарға» арналған 19 сұрақ») деген атпен жарық көрген әрі 1989 жылы қарашаның 7-8 күндері Американың Чикаго қаласында өткен «Finality of them Prophethood & Significance of Hadith» («Пайғамбарлықтың соңы және Мадистің мәні») атты тақырыппен өткен халықаралық ғылыми конференцияда баяндалған құнды еңбегіне қол жеткізудің сәті түсті.

Лауазымды ғалым, Рашад Халифа, 1969 жылы компьютердің көмегімен математикалық әдістерді шебер қолдана отырып, 114 сүре мен 6346 аяттан тұратын Құран тексінін өн-бойындағы әрбір әріп пен әрбір сөздің мән-мағынасын, олардың жалпы санын, арақатынасын т.с.с. анықтау мақсатымен ғылыми зерттеу жұмысын бастап кетіпті.

Ғалымды бұл жұмысқа құлшындырған, итермелеген басты себеп, біріншіден, Құранның адам қолымен емес, керісінше, шын мәнінде Алланың әмірінен туындаған қасиетті кітап екендігіне ғылыми тұрғыдан көз жеткізу болса, екіншіден, Құраннан соң оған түсініктеме ретінде жазылған сансыз көп һадистердің Құранға пайдасынан гөрі зияны көп және қасиетті кітаптың құнын түсіретін жалған дүниелер екенін әшкерелеу болса керек.

Бұлай деудің бұлтартпас негізі бар. Өйткені, Рашад Халифа Құранның ішкі мазмұнын терең зерттей отырып, ондағы ескертпелерге зор мән берген.

Мәселен, қасиетті кітапта Мұхаммед Пайғамбардың жаулары мен Құранды бұрмалаушылар, бас пайдасына бола, өздерінің Құран жайлы қолдан жасаған жалған түсініктемелерін «Ақуал» (арабша мәні — мәтел) «Ақбар» (ақпар) немесе «һикам» афоризмдер деп атамай міндетті түрде «һадис» деп

атайтыны және олардың бәрі де Мұхаммед Пайғамбардың аузынан шықты-мыс деп, уағыздалып, оған жала болып таңылатыны алтыншы сүресінің 112-ші және 116-шы аяттарында о бастан-ақ, яғни һадистер пайда болмастан әлдеқайда бұрын тайға таңба басқандай мен мұңдалап тұрғанын ғалымның байқамай қалуы мүлде мүмкін емес.

Шындығында да, һадистерде Құран аяттары шектен тыс бұрмаланыпты. Мұны жоғарыда аты аталған Эдип Юкселдің еңбегінің 47-48 беттерінде берілген нақты деректер тізбегі өте айқын байқатады. Онда 200-ге тарта Құран аяттарының тікелей бұрмаланғаны Құран сөзімен салыстырыла отырып дәлелденген.

Құранды зерттеушілер Рашад Халифаға дейін де жеткілікті болған. Бірақ олардың бірде-бірі Рашад Халифа ашқан ұлы сырдың есігінен сығалай да алмағаны байқалады.

Мысалы, қасиетті Құранды зерттеушілердің бірі әрі оны ағылшын тіліне аударып, кейбір аяттарға өз түсініктемелерін берген, белгілі ғалым Абдулла Юсуп Али Құрандағы 19 санымен байланысты құпия сырдың кілтін 7+7 және 5 сандарының жиынтық мәнінен (7+7+5) іздейді. Ондағы айтайын дегені жеті мен бесің киелі сандар екендігін тілге тиек ете отырып, жеті қат аспан жұмағы мен тозақтың жеті қақпасы болады деген мифке және адамның бес сезім қабілетіне немесе бес уақ намазға негіздеу. Бірақ бұл шындықтан тыс алыс жатыр.

Ал Рашад Халифаның бұл мәселеге көзқарасы адамды бірден сендіреді. Мұны ғалымның Құранды зерттей келе, 19 санымен байланысты ашқан төмендегі құпиялар тізбегі дәлелдейді:

«Бисмилладан» басталатын бірінші сүредегі араб әріптерінің сандық мәндерінің қосындысы 19-ға тең; өйткені Құран шыққан заманда 1, 2, 3, т.с.с. сандық таңбалар немесе белгілер арабтарда болмаған. Олардың орнына сандық мәні

бар әріптер пайдаланылған. Сандық таңбалар арабтарға тоғызыншы ғасырда ғана үнділерден ауысқан.

- Құран 114 сүреден тұрады. Бұл сан он тоғызға бөлінеді немесе 19 бен 6 санның көбейтіндісіне тең;

- Құрандағы аяттардың ұзын саны - 6346 немесе $19 \times 344 - 6346$;

- алты мың үш жүз қырық алтыны (6346) құрайтын 6, 3, 4, 6 сандарының өзара қосындысы $(6+3+4+6)$ да 19-ға тең;

- Құранда «Бисмилла» 114 рет қайталанады. Бұл 19 бен 6 сандарының көбейтіндісіне тең;

- «Бисмилла» тоғызыншы сүреде кездеспейді, бірақ оның есесіне жиырма жетінші сүреде екі рет қайталанады. Сөйтіп 9 бен 27 сандарының арасындағы сүрелер тізбегі тағы да 19-ға теңеледі;

- тоғызыншы сүреден бастап, жиырма жетінші сүреге дейінгі, 9; 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 деген сандардың өзара қосындысы, яғни $9+10+11+12... 26+27$ 342-ге немесе 19 бен 18-дің көбейтіндісіне теңеседі;

- жиырма жетінші сүреде кездесетін екі «Бисмилла» аралығындағы сөздердің жалпы саныда 342. Бұл – 19×18 ;

- «Бисмилланың» Құрандағы артық қайталанатын жері – жиырма жетінші сүренің отызыншы аяты, яғни 27:30, бұл екі санның қосындысы $(27+30)$ 57. Олда 19-ға бөлінеді (19×3) ;

- «Бисмилланың» бірінші сөзі «Исм» (есім) Құранда 19 рет қайталанады (19×1) ;

- «Бисмилланың» екінші сөзі «Алла» Құранда 2698 (19×142) рет кездеседі;

- «Бисмилланың» үшінші сөзі «Рахман» қасиетті кітапта 57 рет қайталанады да, 19 бен 3-тің көбейтіндісіне (19×3) теңеседі;

- «Бисмилланың» төртінші сөзі - «Рахим» Құранда 114 (19×6) рет кезігеді;

- жоғарыда сөз болған «Бисмилладағы» төрт сөздің Құрандағы 19-ға бөлінетін немесе көбейтілетін мәндерін, яғни 1, 142, 3, 6 сандарын бір-біріне қосса, 152-ге теңеліп, 19-ға бөлінеді. Бұл – 19×8 ;

- Құрандағы Құдайдың жанама атауларының жалпы саны – 400. Бірақ олардың ішінде төртеуі, атап айтқанда, қасиетті кітапта – 19 рет кездесетін «Уаһид» («Жалғыз»), 2698 рет ұшырасатын «Зул Фадл ал Азим» («Кешірімдінің ең қайырымдысы»), 57 рет айтылатын «Мажид» («Даңқты») және 114 рет қайталанатын «Жаами» («Қиямет күн әміршісі») деген атаулардағы араб әріптерінің сандық мәндері түгелдей 19-ға бөлініп; «Бисмилладан» басталатын беташар сүредегі төрт сөздің («Исм, Алла, Рахман, Рахим) қайталану мәніне сай келеді;

- «Құран» деген сөздің орнына қолданылатын «Қ» әрпі 42 және 50-сүрелерде 57 реттен қайталанып, 19-ға бөлінеді;

- тоқсан алтыншы сүре (96) он тоғыз (19) аяттан құралады;

- тоқсан алтыншы сүре 304 араб әріптерінен тұрады. Бұл санда он тоғызға бөлінеді;

- жүз оныншы сүре 19 аяттан тұрады;

- Құранда «Құран» деген сөз 57 рет қайталанатын (19×3);

- Құран құпиясы 1974 жылы, яғни Құран пайда болғаннан 1406 жыл кейін ашылуы да кездейсоқтық емес сияқты, өйткені 1406 19 бен 74 сандарының көбейтіндісіне (19×74) дәл келіп тұр;

- Құранның «тек Құдайға ғана құлшылық ет» (арабша айтылуы - «Уаһдаһу») деген кіндік қағидасы қасиетті кітаптың 7-ші сүресінің 70-ші аятында (7:70), сол сияқты және төрт сүре аяттарында (39:45; 40:12, 84; 60:4) қайталанатын. Бұл сандардың қосындысы ($7+70+39+45+40+12+84+60+4$) - 361 немесе 19×19 ;

- Құранда бас-аяғын қосқанда 30 түрлі сан кездеседі. Олар: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 19, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 99, 100, 200, 300, 1000, 2000, 3000, 5000, 50000 және 100000. Бұл сандардың қосындысы - 162146 немесе 19×8534 . Демек, бұл айтылғандардан шығатын қорытынды мынау болмақ: мұсылман әлемінің қасиетті кітабы Құранның ішкі құрылымының негізгі арқауы – 19. Өйткені 19 – Алла есімінің құпия синонимдерінің бірі, «Уаһид» («Жалғыз») деген киелі атаудың арабша жазылғандағы сандық мәніне тең. Ендеше, 19 - «Құдай жалғыз» деген ұғымды білдіретін Құранның ең басты қағидасын уағыздайтын Темірқазық.

Құранда жоғарыдағыдан басқа төмендегідей математикалық жүйе де кездеседі:

- «ай» (арабшасы «шеһр») деген сөз 12 рет қайталанатын;

- «күн» («юм») деген сөз 365 рет ұшырасады;

- «күндер» («ейам» немесе «юмейн») 30 рет кездеседі;

- «шайтан» («шейтан») мен «періште» («мелек») 88 реттен;

- «дүние» («дүния») мен «ахрет» («аһираһ») 115 реттен;

- «сенім» («иман») мен «күпіршілік» («куфр») 25 реттен;

- «әділеттілік» («кист») мен «әділетсіздік» («зулм») 15 реттен қайталанатын;

Демек, алдыңғы төрт жол Құранда жақсылық пен жамандықтың қатар жүретінін, егіз екенін, қарама-қарсылықтың бірлестігін, олардың тепе-теңдік сақтайтынын өте айқын байқатады.

Осылардың бәрі кездейсоқ немесе жасанды дүние деуге ешкімнің батылы бара қоймайды. Өйткені, олай деуге Құранның 72-ші сүресінің 28-ші аятындағы (72:28) мына бір сөздер

жібере қоймайды: «...Ол (Алла – Ә. А.) күллі дүниенің есебін біледі».

Бүкіл ғаламды Жаратушы Алланың ұлы есепші екенінің нақты айғақтары Құранның басқа сүрелері мен аяттарында да бірнеше мәрте ескертілген. Мәселен, 3:19; 19:84; 72:28; 78:27 – 29 сүрелермен аяттар осының бұлтартпас дәлелдері.

Оның үстіне ғылым да жаратылыстағы белгілі бір жүйеліліктің, заңдылықтың бар екенін жоққа шығармайды. Демек, Жаратылысты реттеуші бір Ұлы сана немесе Ұлы күш бар екеніне күмән жоқ болса, ол күш иесінің де еш нәрсені көзден таса қылмайтын ғажайып математик екеніне шек келтіруге болмайды. Математика тұрғысынан, Құранның да Ұлы күш пен Ұлы есептен туындаған, өн бойында ешбір міні жоқ, бас-аяғы жұп-жұмыр, миллиондаған пендені өзіне зорлықпен емес, қайта ақылға қойымдылығымен бас идіріп, табындырған аса қасиетті кітап екеніне еріксіз мойынсұнасың.

Мақаланы аяқтай келе, халықты дінінен, сенімінен айырған, қоғамға орны толмас қиянат жасаған, шексіз зиян келтірген жетпіс жыл бойы бүкіл адамзат мәдениетінің ат байлар темірқазығынан жасты да, кәріні де зорлықпен ажыратып, имансыздыққа баулып, бірнеше ұрпақтың санасын улатқан тотарлитарлық жүйенің келмеске кетіп бара жатқаны қуантады. Мешіттер салынып, халық өз еркімен дініне орала бастаған көңілге сенім ұялатады дегіміз келеді.

Алайда, «Аңқау елге арамза молда болады», «Өлеңді жерде өгіз, өлімді жерде молда семіреді» деген халқымыздың аталы сөздерінің нақты дәлеліндей, шала сауатты молдалардың әлі де баршылық екенін жоққа шығару тым ертерек, әрі бұдан шығудың жолы біреу-ақ. Ол – жоғары оқу орындарында дін тарихын оқытатын, ғалым мамандар даярлайтын факультеттер ашу, тек содан кейін ғана жастарды имандылыққа тәрбиелеуді мектепке дейін де, мектепке де жедел жолға қою. Әйтпесе, «иманды болу қажет» деген әлжуаз нәсихатпен ғана нысаналы

нәтижеге жету мүмкін емес екенін түсінетін уақыт әлдеқашан болған сияқты.

БҮГІН ҰМТЫЛМАСАҚ, ЕРТЕҢ КЕШ ҚАЛАМЫЗ

Мұсылман сөзі адамдардың жүрегіне жылылық, ізгілік себүші деген мағына білдіреді. Мұсылмандар екі топтан – сүннит және шейттен тұрады. Сүнниттердің өзі де төртке бөлінеді. Олар: Имам Ағзам, Имам Мәлік, Имам Шафи, Имам Ахмад мезһабтары. Имам Ағзам Әбу Ханифате Нуғмани ибн Сәбит, 80-хижрий жылы Куфа қаласында туған, Орта Азия, Қазақстан, Пәкстан, Ауғанстан, Сирия, Түркия, Мысырдың жартысы осы Имам Ағзам мезһабындағылар. Имам Мәлік-Әбу Абдуллаһ Мәлік Ибн Анас әл-Әсбаһий, 93-хижрий жылы дүниеге келген. Тунис, Ливия, сауд Арабиясы, Алжир, Маракко тұрғындары-арабтар-Имам Мәлік мезһабындағылар. Имам Шафиғий-Әбу Абдуллаһ Мұхаммед ибн Идрис Аббас әш-Шифиғий, Ғазза қаласында 150-хижрий жылы туған. Азербайжан, Кабардин, Дағыстан, чешен мемлекеттері халықтары және ингуштар осы мезһабтағылар. Имам Ахмад ибну Ханбал әш-Шейбани, 164-хижрий жылы Бағдат қаласында өмірге келген. Әлемнің басқа елдерін мекендеуші қалған мұсылмандар осы мезһабқа кіреді.

Имам Ағзамның әкесі Сәбит өте адал, кіршіксіз таза кісі болған көрінеді. Оның осы қасиеттерін растайтын деректер бүгінге дейін жетіп, ел аузында аңыз әңгімеге айналған. Бірде өзенге келіп жуынып отырған, ол суда ағып бара жатқан алманы ұстап алып, бір тістеп жейді де, кілт тоқтай қалып: «Қап, мен мына алманы рұқсатсыз жедім-ау», ауыз тигенім үшін аллаға күнәһар болдым ғой» — деп өкінеді. Осылай өзін алланың алдында кінәлімін деп санап, мұқым жан-дүниесі пәк ізгілікке толы бабамыз алманың иесін іздеп тауып, одан рұқсатсыз ауыз тигені үшін кешірім сұрап, қандай жаза қолдансаңыз да әзірмін, тіпті жанымды алсаңыз да қолыңыздамын, деп басын

иеді. Өзеннің жоғарғы жағында алма жуып отырған бейтаныс адам, яғни алманың иесі осыншама адалдықты бойына сіңірген бұл пақырға таң қалып әрі іштей қуанып, «күнәһардың» өмірін қиудан бас тартып, тек оған бір сауал қойып, соны орындауды сұраған. Өзінің өмірін сақтаған адамның сауалын орындауға ол келісе кетеді. Сонда алманың иесі: «Онда менің көзі көрмейтін, құлағы естімейтін, тілі жоқ, қол-аяғы істемейтін қызыма үйленсең күнәнді кешіремін», дейді. Сәбит келісім береді. Артынша үйленетін қызын көріп қатты таң қалады. Алдында тұрған ай десе аузы бар, күндей күлімдеген көзі бар, қол-аяғы келісті, сұлу мүсінді көрікті қызды көріп: «Тақсыр, маған айтқан қызыңыз бұл емес шығар, бірақ мен айтқан уәдемнен қайтпаймын», деп тағы да өзінің адалдығын көрсетеді. Қыз әкесі өзінің айтқан қызы осы екенін және неге оған әу баста «кемшіліктерін» тізіп шығу сырын ашып береді. Сонда әкесі: «Көзінің көрмейтіні – Алланың бұйыртпаған заттарына көз салмайды; құлағының естімейтіні – жаман сөздерді, өсектерді тыңдамайды; тілдің жоқтығы – бейсауат, ғайбат сөздерді сөйлемейді; аяғының істемейтіні – жаман жерлерге бармайды; қолының істемейтіні – ешкімге жамандық, зорлық жасамайды», - деген екен. Сол қызға үйленген Сәбиттен Имам Ағзам туады. Біз қазақтар, осы Алланың құлы болған Имам Ағзам мезһабында екендігімізді сезінетін, қадірлейтін кез жеткен секілді. Алланың өзі сыйлаған сол қасиеттерден айырылып қалмайық, ағайын. Барлығымыз ізгіліктің, адалдықтың, кіршіксіз тазалықтың тұнығын лайлаудан сақтанайық. Бұл әлемдік өркениет жолы, адамзаттың көсегені көгертетін Алла жолы деп білейік.

Өкінішке қарай, бүгінгі мұсылмандар да, сол мұсылмандықты уағыздаушы дін қызметіндегілер де осы талапқа сай болмай отыр. Мұсылмандық мұсылмансыздыққа, имандылық имансыздыққа ауысқандай күй кешуде. Осылай

жалғаса берсе рухани азғындаудың да ауылы алыс емес. Қазірдің өзінде осы мезһабтағы қазақстандық мұсылмандар өзінің рухани азығы болған адамгершілік құндылықтарынан бүгінде адасып қалғанға ұқсайды. Олай дейтініміз, халық арасында мұсылмандарға мүлде жат әрекеттер, жағымсыз қылықтар етек алып кетті. Еркек-әйел демей ішкілікке салынушылық, нашақорлық, ата-бабамызда жоқ жезөкшелік, ата-анаға қарамаушылық, айуандықпен кісі өлтіру, ұрлық-қарлық, қарақшылық т.с.с. жиі кездеседі.

Ислам дінін пір тұтып, байлыққа кенеліп, өркениетті елдер қатарына көтеріліп отырған мұсылман елдеріндегі осы діннің беделі ерекше. Ол мемлекеттегі мұсылмандар өздерінің бойындағы осы мезһабқа тән адамгершілік құндылықтарының жан-жақты дамығандығымен мемлекеттерінің көркеюіне жағдай жасап отырған жайы бар. Сонымен бірге бұл елдерде тек діни қызметкерлер ғана емес, мемлекет басшылары да өзгеге үлгі боларлық мұсылмандықтың жолынан ауытқымаған. Діннің тазалығын сақтауға үлкен мән берілген. «Дініне берік» деген сөз бар. Ол да осындай қатынастан айтылған болса керек.

Осы мезһабтағы Қазақстандағы Ислам дінінің беделі ең алдымен оның басшысына, діни қызметкерлерінің білімділігі мен біліктілігіне тікелей байланысты болып отыр. Бізде қасиетті құранды, мұсылманшылықтың қағидаларын өз дәрежесінде уағыздаудың орнына оны өздерінше бұрмалап, «жаңалық» енгізгісі келетіндер де кездесіп қалады. Бүгінгі мұсылмандар да, сол мұсылмандықты уағыздаушы дін қызметіндегілер де уақыт талабына сай бола алмай келеді. Бұлай айтпасақ шара жоқ. Ислам дінінің қазіргі күйі алаңдататын жағдайда. Өйткені өзге діндер сияқты, мұсылмандықты бойға сіңіруші исламның беделі біздің республикамызда көпшіліктің жан-дүниесін баурап аларлық дәрежеде емес.

Бұрындары дінді мойындамай келген жалпы жұрттың көбінің бүгінде мұсылмандық сезімдері оянып, имандылыққа

бет бұруы заңды құбылыс. Мұны мешітке келушілердің, мұсылманның бес парызының бірі болып саналатын ораза ұстаушылар санының күрт өсуінен байқауға болады. Бұл жақсылықтың нышаны халық санасының өзгергенін, өскенін көрсетеді. Осы жағдайда ораза ұстап, оны бұрмалап, мұсылмандыққа өздері тарапынан қосымша өзгерістер енгізіп алушылар да бар. Ораза ұстап жүрмін деп оның парыз екенін ұмытып, мақтанға айналдыруға болмайды. Ораза ұстай жүріп темекі тартып, ол қылықтарын өздері ақтап «темекі тартқанда ауыз ашылмайды», «арақ бидайдан жасалған, бидайдан қасиетті нан пісіріледі» деп өздерін жұбататындар да кездеседі. Ал осындай ислам дінін, мұсылмандықтың бұзылуға тиіс емес қағидаларына өздері тарапынан «рұқсат» бергіш молдасымақтар (қазақ ондайларды «дүмше молда дін бұзар» деген) діннің беделін көтеруге емес, түсіруге «үлес» қосып жүр.

Осы жерде сол молдалар қандай оқу орындарын бітірген және оларға дәріс берген кімдер деген заңды сұрақ туындайды. Ол жағы да мәз емес. Мысалы, 1997 жылы Ислам институтындағы 1 және 2 курстарда барлығы 47 адам оқыған. Әрине, Қазақстандағы 5000 мешітке бұл мүлде жеткіліксіз. Ал мешіттегі қазіргі молдалардың көбі құранды өздері де толық білмейді. Оның мәтінін арабша оқи алмайды. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы республикадағы суниттердің ханафит мәзһабындағыларын осылай өз бақылауларынан шығарып алған жағдайы бар.

Бүгін таңда: «Мен туралы айтпасаң болмайды» деп жан дауысы шыға айғайлап тұрған бір өзекті мәселе бар. Ол – жаратылысынан мұсылман болып дүниеге келген қазақтардың өз діндерінен безулері. Өз діндерінен безінген бұл пақырларға пана болушылар – кейінгі 4-5 жыл көлемінде қаптап кеткен, өртүрлі шетелдерден қаржыландырылатын діни бірлестіктер мен қауымдастықтар. Республикада 1991 жылы 1 қаңтарда 30 конфессияға жататын 900 діни бірлестіктер болған болса,

1998 жылғы 1 қыркүйекте олардың саны 49 конфессияны қамтыған 2000-ға жуық бірлестіктер мен қауымдастықтардан асты. Оның 1604-і ғана заңды тұлғалық мәртебесі барлар да, қалғаны Әділет министрлігінен немесе олардың жергілікті басқармаларынан заңды тіркеуден өтпегендер. Міне, осылайша әртүрлі дінді тұтынушы шетел миссионерлерінің көпшілігі коммерциялық мәдени, қоғамдық ұйымдарды бетке ұстап мүлдем бақылаусыз әрекетке көшкен. Республика заңына сәйкес, олар өз қызметтері туралы жергілікті мемлекет органдарына негізгі діни орталықтарын хабардар етулері тиіс еді. Алайда мемлекет тарапынан жасалатын бақылаудың бұл механизмі жетілдірілмегендіктен, ол жүзеге аспай отыр. Бұл конфессиялардың әр түрлі халықаралық діни орталықтармен байланысы, олардың негізгі саяси бағыты қандай ағымдарға жататыны де беймәлім. Шетел миссионерлерінің Қазақстанда түрлі діндерді уағыздаулары республика заңдарына қайшы келмегенімен, оның көптеген жағымсыз салдары бар. Мысалы, «Бахаи» діни бірлестігінің Астана қаласындағы бөлімінің өзінде ғана 100-ге тарта белсенді мүшелері бар. Олардың 70 проценті қазақтың қаракөз қыз-келіншектері мен жігіттері. Ал олардың ұстазы К. деген қарындасымыз екі тілде де сайрап тұрған, кез келген оқыған молдаларды жаңылдыратын және уағызымен кімді болмасын баурап алатын жан екенін дәлелдеп жүр. Сол сияқты басқа діндерді уағыздаушы секталар да қоғамды жікке бөліп, ыдыратуға жол салуда. Алыс шетелдегілер өздерінің мол қаржысын төге отырып халықтың табиғи инстинктіне әсер етіп, қоғамда қайшылықтар туғызуға себепкер болуда. Бұған өтпелі кезеңдегі еліміздегі әлеуметтік-экономикалық жағдай да әсер етуде. Қызыл идеологиядан әбден зәрезап болып үрейленген халық егемендік алып еркіндікке жеткен кезде өздеріне рухани тірегін діннен іздейтіні мәлім. Міне, осы өтпелі қиын-қыстау кезеңде әртүрлі саяси күштер олардың ішкі-бауырына кіріп өз жақтарына тартып, мақсаттарына пайдалануға тырысып бағуда.

Идеялардың, оның ішінде діни идеяларының да мемлекеттің шекаралары сияқты шегі болмайды. Олар бұл шекаралардан оңай асып кетеді. Сондықтан мемлекет те өз қызметі барысында дінге сенушілердің де, діни адамдардың да мүдделерін қорғап отыруға міндетті. Мемлекет адамдардың саяси құндылықтарының негізін жасап соған қызмет етсе, дін бұл құндылықтарды әртүрлі бағалап сенім арқылы жұрт санасына сіңіруде пәрменді ықпал жасайды.

Бүгінде елдегі осы діни бұл ұйымдардың қызметі бірнеше заң актілерімен реттелуде. Олар – Қазақстан Республикасы Конституциясы, «Сенім бостандығы және діни бірлестіктер туралы», «Білім туралы», «Баспасөз және басқа да бұқаралық ақпарат құралдары» және т.б. ҚР заңдары. Алайда, қазіргі қолданылып жүрген діни бірлестіктердің қызметтері туралы заң актілерінде көп олқылықтар бар. Сол себептен олар діни бірлестіктердің қызметін бір арнаға бағыттап алмай отыр. Бүгін таңда «Сенім бостандығы және діни бірлестіктер туралы» заңының кейбір қағидаларын бақылау механизмі жоқ. Осы орайда мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігін, оның халқының тұтастығын сақтау мәселесі күн тәртібіне қойылып, кезек күттірмейтін мәселеге айналғанын, сондықтан да аталмыш салаға жедел реформа жасау қажеттігі туындап отырғанын айтпасқа болмайды. Бүгін қолға алмаса ертең кеш болатын мемлекеттік мәні бар өзекті мәселе – мұсылмандықтың қазақ жерінде тұралауы. Ұлттығымызды, елдігіміздің іргесін шайқалтпай, тұтастығын сақтап қалу үшін Қазақстанға ағылып келіп жатқан әртүрлі піғылдағы діни ағымдардың тасқынына мемлекет тарапынан тосқауылдар қойылуы қажет деп білеміз. Осы істің бастамасы ретінде, дін саласында қаптап кеткен неше түрлі түсініксіз құбылыстарға жол бермеу үшін ең алдымен бұл бағыттағы заңдарға толықтырулар мен өзгертулер енгізуді жедел қолға алу керек.

*Есенгазы Куандықов,
саясаттанушы, тарих ғылымының кандидаты*

ИМАН ЖӘНЕ ИМАМ

Аттестаттау барысынан түйген ойлар

Былырғы жаздан бері, Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының төрағасы, Бас мүфти Әбсаттар Қажы Дербісәлінің тікелей бастамасымен құрылған сараптау комиссиясының іріктеп, сұрыптау сынағынан түрлі деңгейдегі дін қызметкерлері жүйелі түрде рет-ретімен өтіп жатыр. Уақыт талабынан туған бұл реформаның көздеген мақсаты – дінімізді жоғары сапалық деңгейге көтеру. Оған дін қызметкерлері мен қызметшілерінің кәсіби білімі мен біліктілігін арттыра түсу арқылы ғана қол жетпек. Қазіргі заманда дүмше, шала сауатты молдалар арқылы дінді ілгері дамытып, өрге бастыру мүмкін еместігі түсінікті. Ел халқының 70 пайызын құрайтын мұсылмандар Ислам дінінің рухани жетекші рөл атқаруын қалайды. Жаппай дінге бетбұрыс, жер-жерде мешіттер салу үрдісі бұған толық дәлел. Оған, өкінішке орай, діни уағыз, исламның құндылықтарын насихаттау арқылы халық санасына құйып, көзін ашу іс-шарасының ілесе алмай, олқы соғуы бүгінгі аттестацияны жүргізуді батыл талап етті.

Қазірге дейін аттестацияға Алматы, Шығыс Қазақстан, Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл, Павлодар облыстарының аудан және қала мешіттерінің имамдары және бұл қызметке үміткерлер түсті. Білімі ойдағыдай үміткерлерге ғана бұйрық шығып, қызметке жіберіледі. Жалпы бір жыл ішінде аттестацияға бір мыңнан астам адам түсіп, оның 536-сы, тең жартысына жуығы ғана сүрінбеді. Сараптау комиссиясының құрамы білікті діни мамандардан тұрады.

Сараптау үстінде оған түсушінің діни білімі жан-жақты, әлденеше қырынан тексерілді. Атап айтқанда, ең алдымен Құран сүрелерін қирағатпен (белгілі мақаммен) және тәжвидпен (араб тілінің ережесіне сәйкес) дұрыс оқылуын

байқаудың өзі-ақ дүмшелік пен сауаттылықтың ара-жігін ап-айқын айырады. Мақамды сақтамаса Құран дұрыс оқылмайды, тәжуидә келмесе, сөздің дыбысталу мағынасы өзгеріп шыға келеді. Аттестацияда имамдардың көп сүрінетіні де осы екеуі. Құран сүрелерін өз бетімен жаттап алып әлдекімге еліктеп, немесе қисса оқығандай өзге тұрмақ, өзі де түсінбей саудырата жөнелудің уақыты өтті. Ендігі талап – қасиетті Құранды өз мақамында, сөзін анық дыбыстап, мағынасын бұзбай дұрыс жеткізу. Үшінші кезекте ақайдасы сұралады. Ақайд – Алла Тағаланы тану ғылымы.

Атап айтқанда, Алла Тағаланың заты мен сипаттары, тахауид, дүние мен ақирет жайындағы ислам ілімінің мақсаты, күнә-сауап, жәннат, тозақ, илаһи кітаптар мен Пайғамбарларға байланысты қағидалар, бір сөзбен түйіндесек, мұсылман-мүмин үшін ең маңызды діни мағлұматтар. Өзін мұсылман санаушының ақайдасы дұрыс болса, ол ешқашан да адаспайды.

Қатардағы қарапайым бір мұсылманның ақайдасы дұрыс болмаса, оның зардабын тек өзі ғана көрмек, ал имамдікінің салдары бүтін бір мешіт жамағаты мен сол елді-мекен тұрғындарына тиюі мүмкін. Сондықтан да имамға артылар жауапкершілік жүгі аса ауыр. Дәл осы биік өлшеммен алып қарасақ, бүгінгі жүргізіліп жатқан аттестацияның мән-маңызы барынша айқын сезіле түседі. Мұнымен қатар күнделікті ғибадат амалдары, бес уақыт намаз бен жұма намаз, жаназа төртібі, иман шарттары тәптіштей сұралады. Ислам тарихын білу міндет. Дін қызметкерлері өзі өмір сүріп отырған қоғам мен ортадан тысқары қала алмақ емес. Сол қоғамның бір мүшесі, елдің тең құқылы азаматы ретінде тиісті заңдар мен төртіп білуге, әрі оны мүлтіксіз орындап, сақтауға да тиіс. Бүгінгі имам, жалпы дін қызметкері тек біржақты қалмай, әмбебап болуға тиіс. Оған Дінбасы тарапынан қойылып отырған талап

та осындай. Оның үдесінен білімділер, жан-жақты түсінік, пайымы мол парасат иелері ғана шықпақ.

Қазіргі таңда Бас мүфти Әбсаттар қажы Дербісәлі әр мешіт алдында сол өзі орналасқан елді-мекен мен шағын ауданның діни-руханият орталығына айналуы міндет етіп қойып отыр. Әр мұсылман дін мен руханиятқа қатысты көңіліндегі түйткүл мәселелеріне жауапты мешіт имамынан алуға тиіс. Бұқаралық ақпарат құралдарын да осы мақсатқа пайдалану өзге діни ағымдар мен секталарда адасып жүрген ағайындардың өз үйірін қайта табуына зор әсер-ықпал етпек. Бұған қатысты имамнан шешендік, өз ой-пікірін ұғынықты да түсінікті жеткізе білуі, уағызды тыңдаушыларын ұйытып, баурап аларлық тілмен майын тамызып айтуы талап етіледі. Бұл үшін де терең білімділік қажет. Онсыз жарытып не уағыз айтпақ?

Аттестациялаудан негізінен аудан имамдары өтуде. Ол – жоғарғы және төменгі буындарды жалғастыратын буын. Бізде аудан көп, ауыл одан әлденеше есе асып түседі. Аудан имамы білімді де білікті болса, ауыл молдаларын өз ықпалында ұстап, жұмысын да недәуір жолға қоя алады. Былтыр Оңтүстік Қазақстан облысының Созақ ауданынан басқа аудандарының имамдары аттестациядан сүрінбей білімділік танытқан. Ал Алматы, Шығыс Қазақстан облыстары имамдарының дені сыр берген. Биыл Жамбыл, Павлодар облыстары мен Талдықорған өңірі дін қызметкерлерінің дені өте алмай, бір қатары «күзгі сынаққа» қалдырылса, бір бөлігі орнына жаңа имам тағайындалғанша, бұған дейінгі міндетін атқара тұрмақ.

Имам-хатибтер даярлайтын жоғарғы оқу орынымыз біреу ғана. Ол – былтыр Елбасымыздың араласып, Дінбасымыздың мұрындық болуымен ашылған биылғы алғашқы оқу жылын аяқтаған Нұр-Мүбәрак Египет ислам мәдениеті университеті. Қазіргі имамдардың дені бұған дейін осы оқу орнының бірден-бір базасы болған екі жылдық ислам «университетінде» оқыған.

Бас мүфти Әбсаттар қажы Дербісәлінің тікелей ұсынысымен діни басқарма жанынан имамдардың білімін жетілдіру институты ашылды. Алдағы қыркүйекте іске кіріседі. Оқу мерзімі – 4 ай. Отбасылы, жасы ұлғайыңқыраған, діни жоғары оқу орнына түсіп оқуға мүмкіндігі жоқ аудан имамдары оның алғашқы шәкірті бола алады.

Ислам – ғылым мен ілім. Дін сол арқылы дамып-көркейетінін Дінбасымыз үнемі айтып, ескертумен келеді. Осы ізгі ілім арқылы дінімізді көтеруді мақсат тұтқан аса күрделі реформа елімізде жүйелі жүріп жатыр. Оған қолдан келгенінше қолдау көрсетіп, атсалысу, иманы кәміл, ел-жанды әрбір мұсылман үшін парыз деп түсінелік.

Оңғар Өмірбек,

*Қазақстан мұсылмандары діни
басқармасының баспасөз хатшысы*

МҰХАММЕД (Ғ.С.) ӨСИЕТИ

1. Жетім-жесірлерден хал сұрап, хабар алып тұратын кісіге Алланың жолында жихадқа (қасиетті соғыс) түсуші немесе түндерін намаз оқумен, күндерін ораза ұстаумен өткізуші кісінің сауабы бұйырады (дәрежесі беріледі).
2. Ашқа ауқат беріндер, аурудан хал сұрандар. Қарызға батқан адамның қарызын өтеңдер.
3. Екі мұсылман жолығысқан мезет бір-біріне қол беріп амандасса, сол жерде күнәләрі төгілмек.
4. Жол жиегінде отырмандар, отыру зәру керек болған жағдайда жолдың ақысын өтеңдер. Яғни, әрбір өткен-кеткенге жөнді-жөнсіз қарай бермеңдер. Біреуге залал тигізбей, сәлемге жауап беріп, жақсылыққа құлдық, жамандыққа құлып боп ақ ниетпен отырыңдар.
5. Адамдардың жақсылығын білуін білгенмен, ризашылық білдірмегендер Алланың мейірім шапағатынан құр қалмақ.

6. Той-домалақтың ең жаманы байлар шақырылып, жарлы-жақыбайлар ескерусіз қалған той-домалақ. Шақырмаған жерге бармандар. Аллаға және оның Пайғамбарының алдында күнәһар болма.

7. Қызғаншақтықтан сақ болыңдар. Себебі, алау отынды қалай қуырса, қызғаншақтықта сізге бұйырған сауаптарды солай қусырып құрта бермек.

8. Бір-біріңді Алланың азабын, яғни дозақ отын тілеп сөгүші болмандар.

9. Кім-кімді дос тұтса оны өзіне білдіріп қойған жөн.

10. Біреуді жақсы жолға түсірген адамның өзіне де осы жолға түскен адамға да сауап жазылады.

11. Кімде-кім үш қыз (перзент) өсіріп бағып, қағып, дұрыс тәрбие беріп, құтты орнына қондырса, оған Алладан тиер сот – жәннат болмақ.

12. Жастықта алынған білім – тасқа қашаған нақышпен бірдей.

13. Мұсылмандарға боқтап сөгуге, лағнет, қарғыс айтып, былапыт сөйлеуге болмайды.

14. Екі байлық бар, көп адамдар соларға жете алмай қасірет шегеді. Бірі – тәннің саулығы, екіншісі – салиқалық.

15. Кімде-кім басына қиын іс түскен адамға жылы қабақ танытса, әлгі міскінге бұйырар сауап бұған да жазылмақ.

16. Алладан қорқыңдар. Жақсы және қайырлы істердің кішісі болмайды. Шөлдеп келген кісінің ыдысына су құйып бересің бе, досыңды ашық жүзбен қарсы аласың ба – әйтеуір ізгілік жасауға талпын. Астамшылық пен ұзын шалбар киюден сақтан.

17. Алла тәкаппарлықты жаман көреді.

Егер сізді біреу сөксе де, тіпті жаптым жала, жақтым күйе – кінәсіз қараласа да, сіз оған дәл өзіне ұқсап жауап қайтарушы болмаңыз, сонда жала сөздің күнәсі өзіне, сауабы сізге жазылады.

ЛУКПАН ХӘКІМНІҢ ЖҮЗ ӨСИЕТІ

- ❖ Біреуге насихат етсең алдымен өзің амалын жаса.
- ❖ Сөзді өз қадіріңе лайық біл.
- ❖ Адамның қадірін біл.
- ❖ Пенденің ақы - құқысын аңғар.
- ❖ Сырыңды сыр тұта біл.
- ❖ Досты пайда-зиянында сына.
- ❖ Досты қиын-қыстауда сына
- ❖ Надан адамнан аулақ бол.
- ❖ Дана және зерек дос таңда.
- ❖ Жақсы іске аянбай кіріс.
- ❖ Адал да, дана кісілермен ақылдас.
- ❖ Сөзіңді дәлелмен сөйле.
- ❖ Жастықты ганимат біл.
- ❖ Жастығыңда екі дүние ісін істеп қал.
- ❖ Достарыңды қадірлей біл.
- ❖ Дос-дұшпаныңа жүзіңді ашық тұт.
- ❖ Ата-ананы ганимат біл.
- ❖ Ұстазды ата-анадан артық біл,
- ❖ Қаражатты түсіміне қарай жұмса.

Қамзабек Мықтыбекұлының «ҚАЗАНАТ» кітабынан

ШВЕЦИЯДАҒЫ МЕШІТ

Көрікті Швецияның Вастерос деген қаласында елуге жуық қазақ отбасысы өмір сүреді. Олар өзара ақылдаса келіп, Мешіт үйін салған еді. Қазір осы мешіт үйінің жанынан медіресе ашылып, ол қазақ отбасыларының балаларын имандылыққа тәрбиелеп отыр. Кейінгі кезде ғибадатханаға басқа да ұлттағы мұсылман балалары көптеп келіп молдалардың дін мен

дін туралы уағыздарын ұйып тұрып тыңдайтын болды. Ең қуанарлығы, Мешітте діни сауат ашумен бірге оның жанындағы арнайы орындарда жастар спорттың бірнеше түрлерімен де айналысады. Швециядағы қазақтар салған Мешіт – осындағы мұсылмандардың тамаша рухани орталығы.

ЗЕКЕТ

Аллаһ Тағала тарапынан әмір етілген төртінші парыз - Зекет амалы.

«Зекет» - зәкәһ сөзінің тілдік мағынасы – жақсарту, тазару, тақуалық, өсу және көбею. Шарғи мағынасы – мал-мүліктің белгілі мөлшерінен алынатын төлем («Тәуба» сүресі, 60 аят). Зекет мұсылмандарға һижраның екінші жылында парыз етілген. Мұсылман болмағандардан зекет алынбайды. Шарифат бойынша Зекет мұқтаждардың қажетін өтейтін жол, мешіт, мектеп, емхана т.с.с. жолға пайдаланады. Аллаһ Тағала зекетті бұйырудағы негізгі мақсаты бай мен кедейдің арасында қарым-қатынас орнату.

(«Сахих хадистер» кітабынан, 60 бет, Алматы).

1. Зекет - жүректерді әртүрлі сараңдықтан сақтандырып, адам баласының бір-біріне деген сүйіспеншілігін нығайтатын нық сенім.

2. Зекет - Аллаһ Тағаланың әмірімен тек дүние-мүлік арқылы ғана орындалатын ғибраты мол ғибадат.

3. Зекет - Ислам шарифаты бойынша қазіргі тілмен айтсақ әл-әуқаты төмен адамдарға әділетті түрде әлеуметтік көмек көрсетудің жүйелі түрі.

4. Зекет - Шынайы мұсылмандығымыздың ерекше бір белгісі.

5. Зекет - мал-мүлкіміз бен дүние-байлығымыздың қорғаны.

6. Зекет - мұсылман бауырларының бір-біріне көмектесу, қайырым жасауын талап ететін танымы мен тағылымы мол әрекет.

7. Зекет - ислам ғұламаларының сөзімен айтар болсақ, «тазару» мен «жаңару». Яғни жағдайы нашар пақырлар мен міскіндерге, қарызға батып қиыншылық көргендерге көмектесу амалдары арқылы адамдар істеген күнәсінен тазарады. Сөйтіп Аллаһ Тағала ризашылығына бөленеді.

8. Зекет - қоғамдағы әділеттілікті реттейтін құрал.

9. Зекет - адамзаттың қас жауы болып саналатын сарандық, қайырымсыздық, көреалмаушылық сияқты жағымсыз қылықтардың болмауына қойылатын бірден-бір бөгет, тосқауыл.

10. Зекет - байдың кедейге деген мейірім-шапағаты мен кедейдің байға деген сый-құрметін арттырар сауапты іс.

11. Зекет – ауқатты адамдардың мал-мүлкі мен қазына байлығының қайдан алынып, қайда жұмсалатындығы туралы Аллаһ Тағаланың алдында екі дүниеде де есепке тартылатындығын осы дүниеде еске салып отыратын ғибадат.

12. Зекет – байларға сынақ, баршаға сынақ, оны шын ниетімен орындаған мұсылмандарға шексіз сауап.

13. Зекет – Аллаһ Тағаланың алдына басқа да құлшылық амалдарымен қоса осы бір сынақтан сүрінбей өткен адамды Аллаһ Тағаланың ризашылығына бөлеп, жәннат бағына қарай бастайтын жол.

14. Зекет – адамдар арасындағы тұрақтылық деңгейі мен әділеттілік әдептерін сақтап отыратын амал.

15. Зекет – берген кісі мен алған кісі арасындағы түсіністік сезімдерін күшейтіп, сансыз сауаптарға жеткізіп отыратын әрекет. Өйткені осы зекет амалын адал көңілмен орындау арқылы ғана қоғамдағы кедейлер мен жетім-жесір, жоқ-жітіктердің басына түскен қиыншылықтары аз да болса жеңілдетілді.

Оны берген ауқатты адамдардың адалдан тапқан мал-мүлкінің берекеті артып, Аллаһ Тағаланың алдында мойындағы парызы өтеліп, көптеген күнелары жуылады. Міне, ендеше атамыз қазақтың: «Берген жомарт емес, алған жомарт», - деген аталы сөзінің астары осында жатса керек.

16. Зекет – шын шүкірлік пен тәубаға келіп тәңірін таныған ауқаттылардың молайтып, мал-мүлкінің берекесін арттыруға дәнекер болатын Аллаһ Тағаланың шексіз нығметтерінен үнемі үміттендіретін өзгеше амал.

18. Зекет – адам еңбекпен табылған мал-мүліктеріне зиян мен залал келтірмеуі үшін оның белгіленген қырықтан бір бөлігін қажетті жолға жұмсауды әмір еткен Аллаһ Тағаланың бұлжымас бұйрығы. Сондықтан да бұл дүниедегі зекеттің маңыздылығы – қоғам мүшелерінің ғана қажетін өтеп қоймай, пендесін ақирет әлемінде де сансыз сауаптарға бөлейтін парыз.

19. Зекет – қоғам өмірінің қалыпты тыныштығы мен береке-бірлігін, татулығы мен ынтымағын арттыруға орасан пайдасын тигізетін пайдалы парыз.

НҮР СӘУЛЕЛІ ФАТИМА

Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) қызы - нұр сәулелі Фатима ханым көмелетке келген кезде оған көптеген ұлы, атақ-абыройы асқақтап тұрған адамдар құда түскенімен, олардың бәрі де нәтижесіз аяқталыпты. Өйткені, құда түсушілер келген сайын ұлық Пайғамбарымыз Фатиманың некесіне қатысты мәселені Аллаһ Тағаланың өзі шешеді деп, жауап береді екен. Алайда Әли құда түсіп келгенінде Мұхаммед Жаратқанның шапағатымен оған қарсы келмей, қызымен ақылдасады да, келісімін береді. Көп ұзамай олардың ақ некелері қиылып, қасиетті шаңырақтары көтеріледі.

Әли мен Фатима анамыз құрған бұл киелі шаңырақтың барлық мұсылман баласына үлгі-өнеге боларлық жақсы жақтары көп. Біз бүгін солардың кейбіріне ғана тоқталсақ.

1. Ақ некеге отырған әйел мен еркектің бақытты болуы олардың бір-бірімен тең келіп, үйлесе білуіне де байланысты. Бірақта бұл үйлесіммен тең келу олардың тұрмыс дәрежесімен, дәулет-атағымен өлшенбеуге тиіс. Некедегі ең басты мәселе ерлі-зайыптылардың мақсат-мүдделерінің, арман-тілектерінің ортақ болуы, рухани және мінез-қылық жағынан өзара үндестік табуы.

Әли мен Фатима қарапайым, бірақ рухани және тіршілік тілегі жарасымды үйлескен, шаттыққа толы ғұмыр кешті. Олардың жүрегінде махаббат пен өзара келісім салтанат құрды. Жұбайлық өмірдің бірінші күні-ақ екеуі ақылдаса отырып, отбасы тіршілігін бөлісіп алды. Әли сыртқы шаруашылықпен, Фатима үй тіршілігімен айналысатын болды.

2. Фәниде Фатима өте көп қиындық көрді. Бір жолы ол осы жөнінде әкесіне шағым айтқан да болатын. Сонда Пайғамбар қызына Аллаһты тақуаға тән тазалықпен еске алатын (кейіннен мұсылман әлемінде нұр сәулелі Фатиманың тәспісі деп аталып, әр намаз сайын айтылатын), ерекше көркем сөздермен тәспі тартуды үйретті.

Нұр сәулелі Фатима анамыздың өте ізгі қасиеттері аз болмаған. Солардың кейбірі төмендегідей.

1. Ілім алуға ұмтылу

Бұл оның даналық қасиетінің бір сипаты. Өзінің әкесі - Аллаһтың жердегі елшісінің және күйеуі Әлидің мектебінің белсенді шәкірті болған Фатима - мол білім жинаған адам. Ол кейін «Фатиманың кітабы» деген әйгілі еңбек жазып, оған кеменгер әкесінің талай өсиеттері мен ой-пікірлерін де енгізеді.

2. Адамдарға білгенін үйрету

Қасиетті Фатима анамыз басқаларды оқытуды өзінің биік парызы санаған жан. Оның үй шаруасын атқарған Физза деген әйел де дін ілімін жоғары дәрежеде меңгергені соншалықты, өзінің айтқан сөздерін қашан да Құран Көрімнің аяттарымен көркемдеп отыратын көрінеді.

Бір рет Фатима анамызға бейтаныс әйел келіп сұрақ қояды, іле сауалына жауап алады. Әйтсе де әлгі әйел көп ұзамай тағы да қайтып келіп, жаңағы сауалын қайталап айтады. Бұл жағдай он рет қайталанады. Соның бәрінде де Фатима анамыз ешқандай ашуланбай, сабыр сақтап, нақты жауап береді. Және былай деп әңгіме айтады: «Әкемнен — Аллаһтың елшісінен естіген едім: «Қорқынышты қиямет күні ғалымдар қайта тіріледі. Және олардың әрқайсысына білімдері мен ынтасына сай үлес беріледі» - деп.

3. Құдайға сыйынып, жалбарыну

Бұл қасиет нұр сәулелі Фатима анамыздың ғазиз өмірінің ажырамас бөлігі еді. Ол үнемі түн ортасы ауғанша Аллаһ Тағалаға жалбарынатын. Тұрақты түрде ұзақ сыйынудың әсерінен кейде оның аяғы ісіп кететін. Дін ғылымының білгірі Хасани кейін бұл туралы былай деп жазды: «Пайғамбарымыздың ізбасарларының ішінен ешкім де Фатиманың тақуалығы мен ұстамдылығын басып оза алған жоқ».

Фатима анамыздың ұлы Хасан бірде түн ішінде Аллаһ Тағалаға сыйынып жатқан Фатиманың Жаратушыдан барлық мұсылман әйелдер мен еркектерге рақымын түсіріп, мейірім шуағын төгуін сұрағанын естиді. Ол ертеңіне шешесінен өз дұғасы арқылы неге көбінесе басқаларға игілік тілейтінін сұрайды. Сол кезде Фатима: «Бірінші — көршім үшін, сосын өз үйім үшін» - деп, жауап қайтарады. Иә, Фатима анамыз бен Әли атамыз, олардың балалары қашан да адалдық пен жоғары адамгершілік, тазалықтың үлгісі бола білді.

4. Күйеуіне ерекше құрмет көрсету

Нұр сәулелі Фатиманың күйеуін өте ғажап сыйлағаны көптеген ғасырлар бойы барлық тақуа, мұсылман әйелдерге ерекше үлгі болып келді. Фатиманың үйі тыныш, берекелі, жанға жайлы болғандығы соншалықты, көптеген қиындықтарға қарамастан, Әли өзін бұл жерде бейбіт, алаңсыз сезінетін. Бірге болған өмірінде Фатима күйеуінен ешқашан ештеңе сұрамайтын. Ол әкесінің ұлық Пайғамбарымыздың оған күйеуіне ешқандай қиындық туғызбауы үшін одан ешқашан ешнәрсе сұрамауға кеңес бергенін жиі есіне алатынды. Және де Фатима күйеуінің отбасын керекті заттармен қамтамасыз етуіне де көп көмектескені тарихтан бізге белгілі.

5. Адамдарға қайырымдылық жасау

Нұр сәулелі Фатимаға тән қасиеттің бірі – мейірімділік. Бірде әлдеқандай қайыршы келіп Пайғамбарымыздан көмек сұрапты. Пайғамбар оның садақа алсам деген ниетіне жеткізетін жолды нұсқайтын ақыл айтып, қайыршыны Фатиманың үйіне жібереді. Бірақта Фатима анамыз да үйінен оған беретін ештеңені таппайды. Сол сәт қайыршының құлазып кеткен түрін көрген ол мойынындағы асыл тастан жасалынған алқасын шешіп алып, әлгі бейшараның қолына ұстата салады. Және бұл алқаны сатып, ақшасын қажетіне жаратуға кеңес береді.

«АЛЛАһ» ДЕГЕН БЕЛГІНІҢ ЖИІ КӨРІНЕ БАСТАЛУЫ НЕЛІКТЕН?

Наурыз қарсаңында мерекелік дастарқанына қоятын құймақ пісіріп жатқан 54 жастағы Сона Каримова (Есік қаласы, «Көктөбе-1» шағын ауданы) бесін намазының таяп қалғанын ойлап, шаруасын тезірек бітіруге асығады. Алайда әлдебір күш оны сабырға шақырып, ыдыстағы құймақтың күйіп кетпеуін қадағалауды ескерткендей болады. Бір қызығы,

жаңа ғана отқа қойған кезекті құймағының бет жағы қызара бастағанда, қамыр бетінде әлдебір жазулар пайда болады. Бес мезгіл намазын қаза жібермейтін әйел құймақ бетіндегі «Аллаһ» деген жазуды оқығанда, қуаныштан жүрегі жарыла жаздапты. Бұл оқиға көрші-қолаңға да аян болып, Сона немересін жетелеп Алматыдағы Орталық мешітке келіпті.

- Бұл - жақсылықтың белгісі. Мұндай белгілер Алла барын дәлелдейді және өз пенделерінің көкейінде күмән болмауын ескертеді. Жалпы, біз қоршаған ортада, табиғатта мұндай белгілер жиі кездесетіндігін аңғара бермейміз. Әсіресе, тылсым табиғаттың жаңарар, күн мен түннің теңесер тұсы – Наурыз мейрамынан соң айналамыздағы барлық көріністер мен құбылыстарға барынша назар аударған адам Аллаһ деген жазуды оқи алады.

Дәл осындай жағдайларды ешбір жерде, ешқандай жағдайда ұшырастыра алмайсыз, - дейді Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы Бас муфтиінің орынбасары, Ислам институтының ректоры Мұхаммед-Хусайын қажы Усманұлы Алсабеков. - Өлем Аллаһтың белгілері мен дәлелдерінен құралған. Олар адамның тыныс алуымен, жалпы, тірі жандылардың тіршілік ету механизмінде, барлық саяси, қоғамдық жағдайларда орын алған. Оларды тани білу – бақыт, адамдардың міндеті. Хақтан түскен белгілерді танып-білуге сабыр мен сауатты сана және ар-ожданымыз көмектеседі.

Расында да, Аллаһтың сана беріп жаратқан пенделері тіршілікте көп нәрсені аңғарып, айналасына барынша мән бере бермейді. Көп жағдайда адамдар көзі көрмесе де, жүрекпен сезіне жүруге тиісті имандылықты, адамгершілікті, тәубені, Аллаһ алдындағы парызды ескермейді. Сондықтан да болар, кейде Жаратқан иеміз өзінің бар екендігін хақтан жіберілген белгілер арқылы пенделерінің есіне салып қояды. Осы төңіректе көп ізденіп, хақтан түскен белгілерді жиыстырып, құнды кітап шығарған Мұхаммед-Хусайын қажы Усманұлы Алсабеков

Исламға сенетін жер шарындағы әрбір бесінші тұрғынның бесігіндегі баланың өзі есін жия Алла деген күдіретті сөзді еститіндігін айтады. Құранға қана ұйып, бес уақыт намазын қаза жібермейтін ата-анасының тәлімі мол тәрбиесі оларды Аллаһтан басқа иман келтірер пендесі жоқтығына шүбәсіз сендіреді. Осы төңіректе сөз қозғағанда Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевтың: «Мен халқымның, Мұхаммедке (с.ғ.с.) Пайғамбарымыздың сүннетіне сай Аллаһқа деген сеніммен, тек тірліктің күйбеңін ғана ойлап қана қоймай, Қиямет күнін де естен шығармай өмір сүруін қалаймын» деген пікірі де қазақтың үнемі жадында ұстағаны жөн-ау.

Жасыратын несі бар, кейде адамның бойында желік пайда болады. Ал желіктің кейде иманы бетіне ұялаған жандарды жиіркендірер тұстары барын өздері ескермейді. Яғни дәулетіне сеніп, дәуірін дүбірлетіп өткізгісі келген жеңіл ойлыларға Аллаһ өзінің әрдайым жанында жүргенін түрлі жағдайда білдіріп отырады, сабырға, ақылдан адаспауға шақырады. Тіпті кейде өз белгілерін анық көру ниетінде жаңа туған қозының, бұзаудың терісіне, ағашқа, адам құлағына, балыққа, жұмыртқаға қисынын келтіріп салады. Мұндай жағдайға қазақстандықтар әлденеше рет күй болған. Айталық, Павлодар қаласында орталық жаңа мешіт ашылған күні кешкілік ашық аспандағы жұлдыздар шоғырынан Аллаһ деген жазу пайда болғанын бүкіл газеттер жариялады. Ал екі ортасынан бөлінген қарбыз, қызанақ ішіндегі, банан қабығындағы, тастағы, кесілген ағаш бетіндегі, бұлттағы, орман ағаштары, адам қолындағы, жүрегіндегі, ара ұяларындағы, АҚШ-тың «Аполлон – 16» спутнигі түсірген суретте Жер бедеріндегі Аллаһ жазуын көпшілік көрмеуі, біле бермеуі мүмкін. Айналып келгенде, осының барлығы бізді тәубеге шақырады. Жаратқан иеміздің күдіретіне күмән келтіруге болмайды. Өкінішке қарай, күпірлікке бой алдырып аламыз. Мысалы, дінсіздікті насихаттаған кеңестік идеология халыққа не берді? Адамдар бірін-бірі қырды, бірін-бірі алдаумен ғұмыр кешті, айналасын жау көрді, тағы басқа.

- Дінді жетік білмейтіндер жаман әдетке, жат қылыққа барады, өзге діндерге кетіп жатады. Сондай жандардың санасын оятып, өз дініне деген дұрыс көзқарасын қалыптастыру және оған сендіру үшін Аллаһ өз белгілерін жібереді. Ол жер шарының әр шалғайында әртүрлі көрініс табады. Оны дер кезінде аңғару үшін біз дін жолында білімді берік ұстанғанымыз жөн. Білімсіз кісі адасады. Адасқандарды Аллаһ кешіре де біледі. Егер ол өз күнәсін мойындап, қолына Құранды қайта ұстаса. Сондықтан мұсылман болып туған ер адам бала кезінен Исламға шөк келтірмеуі керек. Қазір жер-жерде бой көтеріп жатқан жат насихатқа ермеуге тиіспіз. Бүкіл жаратылыс тек Алланың құдіретімен қалыптасқанын дәлелдейтін мысалдар көп. Осыны көретін көз, сезетін сезім, қорытатын ой болса жеткілікті, дейді Бас муфтидің орынбасары.

Аллаһтың халқына жіберген қасиетті Құран арада қанша жыл өтсе де бір сөзі өзгертілмегенінің өзі талай нәрсені аңғартады. Бұған өзге дінді ұстанып, бүгінде өз бақытын Исламнан тапқан азаматтар қайран қалады. Қазір мешіттерден орыстарды, көрістерді кездестірсеңіз, оған танданбаңыз. Өйткені олардың барлығы да Тәуретті, Інжілді оқып, жүрегіне жақын жақсылықтың бәрін Құраннан тапқан. Араларында Аллаһтың аян беруімен мешіт табалдырығын аттап, жан сарайын ашқандар туралы әңгіме өз алдына. Қазір орыс мұсылмандары, көріс мұсылмандары діни бірлестіктері де пайда болғаны біздің адасқан қандастарымызға сабақ болса игі.

Биология ғылымдарының кандидаты Р. Изатуллаева Хақтан түскен белгілерге катысты мынадай пікір білдіреді: «Адамның көзі қайда түспесін, ұлы сананың бар екендігіне дәлел табады: табиғаттағы жанды және жансыз нәрселер табиғатта үйлесіммен жаратылған. Мұнда кездейсоқтық жоқ. Адам қан тамырларымен Аллаһ аты айшықталып айрықша орналасуы – Аллаһқа деген иманның жүрегімізде екендігінің белгісі емес пе? Жаратушы бар, оған дәлел іздеп керегі жоқ.

Бұл — шындықтың шыңы, шындыққа деген сенім біздің жан-тәнімізде, болмысымызда.

Өзге діндер өз насихатын өрістеткен бүгінгідей алмағайып заманда таңғалатын құбылыстар Аллаһтың ғана қолынан келіп тұр. Жоғарыда айтқанымыздай, жердің, табиғаттың, адамзаттың жаратылысының барлығы Аллаһтың белгілерімен байланысты. Айталық, ғарыштан америкалық спутник түсірген сүретте Жер бедерінде Аллаһ деген жазудың анық көрінуі діні басқа азаматтарды қатты толғандырған. Түркияның Горкут қаласында болған күшті зілзалада бүкіл ғимараттар жермен жексен болғанда, тек мешіт қабырғасына сызат та түспеген. Алысқа бармай-ақ қоялық, алдыңғы жылы «Айқын» газетінің редакциясы отырған ғимарат алапат от құшағында қалғанда, намаз оқитын бөлме сау қалғаны да бізді қайран қалдырған. Енді сенбей, көріңіз: тағдырыңызға жазған өмір барысында сіз айналаңызға зер салып көріңізші. Не байқап жүрсіз? Ең алдымен жұдырықтай жүрегіңіздің Аллаһ, Аллаһ деп соққан дүрсілін естисіз...

Әзірлеген Жолдасбек Дуанабай

«Кім де кім Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.)

мәулітіне қатысып, оны ұлықтаса,

ол шынында да иманды»

Жұнайд Багдади

ҒАЛАМНЫҢ РАХЫМ НҰРЫ

МҰХАММЕД

Барша мұсылманның қасиетті Мәуліт мерекесі өткен аптада Астанадағы Конгресс-холда тойланды. Мәулітке жиылған халық сарайға сыймады. Иманын жүрекке түйіп, дінін берік ұстанған елордалықтардың кәрі-жасы қалмай келіпті. Ақ жаулықты ана, ақ сақалды аталармен

қатар, өрімдей жастардың да сарайға сығылысып, мәулітті мүлтіксіз тыңдауы кімді де болса сүйсінткендей.

Мәуліт - араб сөзі, қазақ тілінде «туған күн» деген мағына береді. Бұл Алла Тағаланың ең сүйікті пендесі, Пайғамбарлардың соңғысы Мұхаммедтің (с.ғ.с.) дүниеге келген айына атау етіп қойылған сөз.

Қасиетті Мәуліт тура бір айға созылады. Мәуліт Қазақстан мұсылмандар діни басқармасының ұйымдастыруымен бүгіндері бүкіл елімізде тойлануда. 2000 жылдан бастап бұл мерекенің маңыздылығы артып келеді.

Қасиетті Құран Кәрімде Алла Тағала «Ахзаб» сүресінің 56 аятында:

«Пайғамбарға (с.ғ.с.) Алла рахымын төгіп, періштелер жарылқау тілейді. Ей, мүміндер! Пайғамбарға (с.ғ.с.) сендер де салауат айтып, сәлем жолдандар», - деген.

Бұл мереке басталғанда Мәуліт алдымен мешіттерде оқылады. Одан кейін көпшілік сыятындай сарайларда халықтың басын біріктіріп, мерекелік кештерге ұласады.

Астанада өткен Пайғамбарымызды ұлықтаған ұлы кеште дұға оқылып, құран бағыштаумен қатар, Мұхаммед Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасиеттерін жырға қосып, әнмен өрнектеді. Ақындарымыз арнау арнап, тіпті, Мұхаммед Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өмір жолдарынан көрініс қойылымдар көрсетілді. Кеш соңында халық әндеріне де кезек берілді. Сондай -ақ, жиылғандардың бәріне бірдей Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы мен «Көкжиек» баспасы тарапынан шығарылған «Ғаламның рахым нұры Мұхаммед Пайғамбар (с.ғ.с.)» өмір атты қалың кітаптың тегін таратылуы да, иман жүректі жұртшылықты қуантты. Жалпы, Пайғамбарға (с.ғ.с.) жыр арнау дәстүрі оның көзі тірі кезінде де болған. Мысалы, Каъб бин Зухайр атты ақын оған «Банат Суад» атты поэмасын арнаған. Осы ақынға еліктеп көптеген шайырлар да Пайғамбар-

ға (с.ғ.с.) өз жырларын бағыштаған. Маулудийа поэмаларында хазіреті Мұхаммедтің (с.ғ.с.) туғанынан бастап, бақилыққа көшкенге дейінгі өмірі жайлы айтылады.

Діни мерекелер мен іс-шараларды ел болып атап өтудегі мақсат — ислам дінінің талаптары мен парыздарын жастар мен балалардың санасына құйып, олардың адами қасиеттерді бойларына сіңіріп өсуіне үлес қосу. Бұл имани үгіт-насихаттың үлгісі іспетті. Бұл орайда мұсылмандардың басын қосып, Мұхаммед Пайғамбардың қасиеттері туралы ой қозғап, имандылыққа шақырған Мәуліт мерекесін атап өтудің маңызы зор.

Ол – Алланың елшісі

Мұхаммед Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қысқаша өмірбаяны

Сүйікті Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жылдың сәуірі, дүйсенбі күні Меккеде дүниеге келді. Әкесі - Абдуллаһ, анасы - Әмина. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) ата-анадан жалғыз еді. Өйткені әкесі перзенті тума-ақ 30 жас шамасында дүние салған, анадан да бар жоғы 6 жасында-ақ айырылған-ды. Оның ата-бабаларына, сонау Адам атадан (ғ.с.) туған әке-шешесіне дейін тектілігіне нұқсан келмеген, Жаратушының қорғауында болған. Имам Термизи жеткізген хадисте Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Алла Ибраһим ұлдарынан Исмайылды, Исмайыл ұлдарынан Кинананы, Кинанадан Құрайышты, Құрайыштан Бәни һашимды, ал Бәни һашимнан мені таңдады» - дейді.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дүниеге келер кезі жақындағанда, оның жоғары мәртебелілігіне куә болатын ғажайып белгілер бола бастады. Ұзаққа созылған құрғақшылық пен жұттан кейін жер қайта гүлденді. Адамдар Алланың Пайғамбары (с.ғ.с.) туатын уақыт келгенін сөз ете бастады. Осы қуанышты оқиғаны

күтудің өзі қалалар мен далаға, көшпенділер мен отырықшы тұрғындарына әуелгі үндеу іспетті еді.

Әмина анамыз аяғы ауыр кезінде басқа әйелдерге берілетін ауырлықты сезбеген. Анамыздың айтуы бойынша бір күні оған бір адам келіп: «Аяғың ауыр екенін сезесің бе?» - деп сұрағанда ол «Білмеймін», - деп жауап берген. Сол кезде ол: «Сен жүрегіңнің астында (құрсағыңда) осы үмметтің келешек Мырзасы, әрі Алла Тағаланың Пайғамбарын көтеріп жүрсің», - деп айтқан. Осы қуанышты хабарды әкелген періште болатын. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) дүниеге келер шағы жақындағанда Әмина анамыз тағы да сол адамның бейнесін көрді. Ол: «Мен Алладан, ешкімге де, ешнәрсеге де мұқтаж емес (бейқажет) Жалғыз жаратушыдан оны (Мұхаммедті) өрбір көре алмаушылардың жамандығынан қорғай көр», - деп үйретті.

Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) туғанда өте пәктік, тазалықпен, сүннеттеліп, кіндігі кесіліп, денесі майланып, үстінен жұпар иіс аңқып тұрды. Келіні нұрлы бір перзент көргендігін естіп, атасы Абдумутталиб аса қуанып, оған Мұхаммед деп ат қойды, Абдулламның көзі деп артықша көңіл бөлді. Хазреті Мұхаммед (с.ғ.с.) туған соң атасы Абдулмутталиб үлкен той жасайды. Құрайыш руының ұлықтарын шақырады. Сүйікті немереңе қандай ат қойдың дегенде: «Мұхаммед» деп ат қойдым, - дейді.

Олар: «Ата-бабаларымыздың арасында мұндай есімді адам болмаған, бұл қоюдағы мақсатыңыз не?», - деп сұрайды.

Сонда Абдулмутталиб: «Мен немеремді көкте Хақ Тағала, жерде халық көп мақтайды деп үміттенемін», - деп жауап береді.

Мұхаммед сөзінің түбірі «хамд» «мақтау», «ризашылық білдіру» дегенді білдіреді. Осы сөзден «хамида» мақтады, мақтады, «Мұхаммад», «Махмуд» - мақтаулы, «Ахмад» ең

мақтаулы деген сөздер туындайды. Сөйтіп Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Мұхаммед, Ахмад, Махмуд», яғни үш аты бар.

Түндердің ең ұлықтарының бірі - осы Мәуліт түні. Себебі бұл түн болмағанда, хазірет Мұхаммед (с.ғ.с.) бұл түні дүниеге келмегенде, арш-күрсі, лаухул-махфуз, жәннат-дозақ, аспан мен жер, адам мен жын, яғни ешнәрсе жаратылмас еді. Себебі, Пайғамбарлық хазіреті Мұхаммедке (с.ғ.с.) дүние жаратыластан бұрын берілген-ді.

Хадис-кудусидің бірінде Алла Тағала:

«Ей, Мұхаммед! Сен болмағанда мына әлемді жаратпаған болар едім», делінсе, хадис шәріпте:

Сахабалар: «Ей, Алланың елшісі! Пайғамбарлық саған қашан берілді?» - деп сұрағанда, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Адам (с.ғ.с.) рухпен дененің арасында болған кезде...», - деп жауап берді.

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың жаратылыстың ең ардақтысы екені жайлы мынандай риуаят бар:

«Адам жұмақта қателескен кезде басын көтеріп, Уа, есімі ұлы Раббым! Мұхаммедтің хақы үшін мені кешір» деді. Алла Тағала оған: «Мұхаммед деген не? Мұхаммед деген кім?» деп уахи етті. Адам Пайғамбар: Уа Раббым! Сен мені жаратып болғаннан кейін басымды көтеріп Артыңа қарап едім, онда «Лә иләһа иллалла Мұхаммадур-русулалла» деп жазылған екен. Сонда мен өзіңнің есіміңнің, жаныңда жазылып тұрған есіміңнің жаратылыстың ең ардақтысы екенін білдім. Алла Тағала: «Иә, (ол жаратылыстың ардақтысы), Мен сені кештім. Ол сенің ұрпағыңнан шығатын ақырғы Пайғамбар. Оның үмметі сенің ұрпағыңның ақырғы үмметі. Ол болмағанда сені де жаратпас едім».

Бұл күні туған Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрметіне барлық нәрселер жаратылып, жоқтан бар болды. Себебі, ол Алланың сүйіктісі еді. Ол Хабибулла еді, ол Расулулла еді, ол

Мұхаммед, ол Ахмад еді. Ол Пайғамбарлардың сардары еді. Ол адам мен жындардың Пайғамбары еді. Ро нұр, сираджи-мунир еді. Ол Мұстафа - тандаулы еді. Ол әлемдердің рахметі еді.

Ол түні Қағбаның қабырғаларынан:

«Сүйінші! Бұл түні әлемнің күні туды. Ол біздерді пұттардан, мүшриктердің зұлымдығынан құтқарады. Оның үмбеті бізді жалаң аяқ тәуеп етіп, Құдайдың разылығына жетеді», - деген үн естіледі.

Қасиетті Құран Кәрімнің «Әнбия» сүресі, 107-аятында:

«(Ей, Мұхаммед).Сені Біз жер жүзіне тек рақым етіп жібердік», - дейді.

Иә, Алла Тағала Мұхаммед Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) әлемдерге өз мейірімін түсіру үшін жіберді. Демек, хазіреті Мұхаммед (с.ғ.с.) дүниеге келген күн – Алла Тағаланың бүкіл әлемге рахым-мейірімі молынан түскен күн. Бүкіл әлем бұл оқиғаны күткен еді. Алла Тағала құлдарын есіркеп, қараңғылық, надандық батпағынан жарыққа шығару үшін сүйікті Пайғамбарын жіберді.

Бұл түні әлем өзгеше хал кешті. Көріпкел, балгерлердің тілі күрмелді. Таулар, тастар және ағаштар сәжде етті. Мұны көрген мүшриктер таң қалып: «Бүгінгі түн не болып кетті?» - десті.

Бұл түні Алланың сүйіктісі, көкте Ахмед, жерде Мұхаммед (с.ғ.с.) деп аталған ұлық адам дүниені нұrlандырды.

Біраз уақыт өткеннен кейін Сағд тайпасындағы Халима Абдуллақызына емізуге берді. Бәдәуи тайпалардың әйелдері Меккедегі дәулеттілердің сәбилеріне ісүт ана болып жалдану арабтардағы әдеттегі іс еді. Халима анамыз Пайғамбарымызды (с.ғ.с.) қолына ұстаған мезеттен бастап оның қарапайым бала еместігін бірден аңғарған.

Мұхаммед (с.ғ.с.) екі жасқа толғанда, анасына қайтару мерзімі келді. Бірақ Халима баланы әліде болса өзіне қалдыр-

ғысы келіп, Әмина анамыздан рұқсат сұрайды. Ол біраз уқыт қалдыруға рұқсатын береді. Арада екі жыл өтеді. Бір күні Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) емшектес інісі екеуі үй жанында қой бағып жүргендерінде, кенет аппақ киімді екі адам (олар адам бейнесіндегі періштелер еді) Мұхаммедті (с.ғ.с.) жерге жатқызып кеудесін ашады. Оны көрген сүттес інісі шошып, айқай салып, ата-анасына келіп айтады. Үрей басқан олар оқиға болған жерге келсе, Мұхаммедтің реңі қашып сұп-сұр болып тұр екен. Әкесі оны құшағына қысып, не болғанын сұрайды. Ол екі адамның келіп, оны жерге жатқызып, кеудесін жарғанын, одан кейін не болғанын білмейтіндігін айтады.

Хадистердің бірінде кішкентай Мұхаммед (с.ғ.с.) пен оның емшектес інісі балалармен ойнап жүрген кезде Жәбірейіл періште (ғ.с.) келіп Мұхаммедтің (с.ғ.с.) кеудесін ашып, жүрегін алып ұйыған қанды төгіп тастайды. Егер де мұны жүректен алып тастамасам, оны шайтан қолдануы мүмкін деген. Содан соң Жәбірейіл жүректі алтын тостаққа салып, зәмзәм суымен жуып орнына қояды. Мұны көрген балалар Мұхаммедті (с.ғ.с.) өлді екен деп қорқыныштан ата-аналарына қашқан. Әнас ибн Мәлик бұл туралы айтқанда Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) кеудесінен тыртық белгіні көргенін жеткізген.

Бұл оқиғадан соң Халима қатты уайымдап, баланы тез арада өз анасына қайтаруды ұйғарады. Әмина анамыз баланы мезгілден ерте қайтып алып келгендеріне таңданды. Оны неге ерте қайтардыңдар деген сұрағына олар жауап қайтармайды. Бірақ Әминаның қайталаған сұрағына Халима Мұхаммедпен (с.ғ.с.) болған оқиғаны айтуға мәжбүр болды.

Ардақты Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) жаратылысы мен мінезі жөнінен адамдардың ең кәмілі еді. Имам әл-Бұхари мен имам Мұслим хадистерінде: «Алланың Елшісі адамдар арасында ең әдемі әрі көркем мінезді болғандығын» айтқан.

Ол орта бойлы, екі алақаны мен екі жауырынының (екі иығының) арасы кең, толық та, арық та емес, орташа денелі еді. Көздері қара, кірпіктері өте ұзын болатын. Бұрылса, бүкіл денесімен бұрылатын. Саусақтары да салалы еді. Екі алақаны етті, сүйегі ірі, кеуделі, күшті қайратты еді. Терісі жібектен де жұмсақ-ты. Қастары иілген жаңа туған айдай, қалың, бір-біріне қосылмайтын. Екі қасының ортасында бір тамыры болатын, ренжігенде қозғалып тұрар еді. Қыр мұрынды, сақалы үлкен және қалың дөңгелек жүзді, қызыл шырайлы, жүзінен нұр тамып тұратын. Екі жауырынының ортасында Пайғамбарлық мөрі бар-ды. Мұбарак тістері маржандай тізілген әрі аппақ-ты. Сөйлегенде алдыңғы тістерінен жарқырап нұр шашырап тұратын. Денесі тап-таза, хош иісті еді. Терлегенде де одан әдемі иіс шығатын. Біреуге қол беріп амандасса, ол кісі күні бойы сол иіске бөленіп, көңілі хош жүретін. Мұбарак қолымен бір сәбидің басын сипаса, ол өзге сәбилерден хош иісімен ерекшеленіп шыға келетін. Анас ибн Мәлик Мұхаммед Пайғамбарымыздың (с.ғ.е.) шаштары иығына түсіп тұратынын айтқан.

Ислам дінін асқан сабырлықпен, үлкен ыждағаттылық пен адамзат баласына жеткізген сүйікті Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) 632 жылы дүйсенбі күні бақилыққа аттанды. Жаназа намазы оқылып, ол жерге арулап жерленді.

Пайғамбарымыздың інжу-маржан сөздері

«Қайда жүрсең де Алла Тағаладан қорық! Егер әлдебір қате іс істесең, оны жуып-шайтын ізгілік жаса! Адамдармен әрдайым жақсы мінезбен қарым-қатынаста бол!»

«Шынайы мұсылман - өзгеге қолымен де, тілімен де зиян тигізбеген адам»

«Аллаһ Тағала жұмсақ. Барлық істе жұмсақтықты қалайды. Үлкендерімізге құрмет көрсетіп, кішілерімізге мейірімдік танытпаған адам бізден емес»

«Адамдардың көбі мына екі нығметтің: денсаулық пен бос уақыттың қадірін білмей өткізіп алады»

«Кімде-кім әлдебір жақсылыққа себепкер болса, сол жақсылықты істеген кісінің алатын сауабындай сауап алады»

«Нағыз парасатты адам - өз-өзін әрдайым таразылап отыратын әрі өлімнен кейінгі өмір үшін азық жинаған адам.

Ал әлсіз, бейшара адам — нәпсінің қалауына құл бола тұра Аллаһ Тағаладан жақсы сый күткен адам»

Мұхаммед (с.ғ.с.) хақында Батыс ойшылдары:

Мен мынаны мойындаймын: Мұхаммед — ғажап бір күш. Жаратушы мұндай кісіні екінші рет жарата қоймас. Ей, Мұхаммед, сенің замандасың бола алмағаныма қатты өкінемін. Өзің таратқан мына кітаптың Аллаһтан екенін мойындамау — ғылымды түгелдей жокқа шығарғанмен бірдей күлкілі нәрсе. Адамзат баласы сен секілді ғажап адамды бір-ақ рет көрді, ендігәрі көре алмас. Мен сенің алдында құрметпен бас иемін.

Пренс Отто Вон Бисмарк

Егер мақсаттың ұлылығы сайманның аздығы, нәтиженің таңғаларлығы, адам данышпандығы арқылы өлшенетін болса, жаңа кезеңде Мұхаммед — философ, шешен, елші, тапқыр. Адамның ұлылығын анықтайтын өлшемдер шеңберінде қарастырып көрейікші, одан өткен ұлы адам бар ма?

Альффонс де Ламартини

Мұхаммед - өмір шындығын бүкпесіз ұғына біліп, оны ғұмырының арқауы еткен тарихтағы санаулы бақытты адамдардың бірі. Ол — Аллаһ Тағаланың елшісі. Өмірінің соңына дейін өзінің кім екенін ұмытпай, жаратылыс мақсатын ұқтыратын қызметін қалтқысыз атқара білді. Хақтан алған хабарларын өте үлкен жауапкершілікті сезіне отырып, сондай бір байсалдылықпен әрі асқан кішіпейілділікпен «өте дәмді» етіп халыққа жеткізе білді.

Станлэй Лан-Пул

Әлемге үлкен өзгеріс әкелген адамдардың ең алдыңғысы ретінде Мұхаммедті қоюыма кейбір оқырмандарым таңғалуы мүмкін. Алайда, тарихта рухани әрі материалды салада бірдей жетістікке жеткен адам жалғыз ғана Мұхаммед екені даусыз. Мұхаммедтің Исламға деген ықпалы Иса Мәсіх пен Қасиетті Павелдың Христиан дініне жасаған ықпалынан әлдеқайда басым. Мемлекет жүйесі мен дін жүйесін қатар түйістіре білуінен-ақ, оның тарихтағы ең ықпалды тұлға екенін көреміз.

Майкл Харт

ҚАСИЕТТІ ДІНІМІЗДІҢ ҚАРАПАЙЫМ САЛТТАРЫ

Қазіргі таңда елімізде Ислам діні қайта гүлденіп, көркеюде. Алайда намаз оқып, ораза ұстап, Аллаһ Тағаланың ақ жолына түскен мұсылмандардың ішінде қасиетті дініміздің қарапайым салт-дәстүрлерінің сырын толық түсінбейтіндер, тіпті оны шариятқа сай қалай дұрыс жүзеге асыруға тиісті екенін білмейтіндер көп. Осыған орай біз Қазақстан мұсылмандары Діни басқармасының найб-мүфтиі, Астана Орталық Мешітінің Бас имамы Қалижан Занқоевпен ол жөнінде кеңінен әңгіме қозғамақшымыз.

Бірінші сұхбат.

- Құрметті найб-мүфти хазірет, біз аруақтарға Құран бағыштап, оның соңында Раббымызға тілек айтып жалбарынғанымызда оны «Әумин!» деген сөзбен аяқтаймыз. Бата берілгенде де солай. Ал енді христиандар «Амин!» дейді, Айтыңызшы, бұл сөздің мағынасы нені білдіреді?

- Бисмиллаһир рахманир рахийм/

Құран бағыштағанда және дұғамызда, сондай-ақ бес уақыт намаз оқыған кезімізде ондағы «Фатиха» сүресінен кейін «Амин» деуіміздің мағынасы: «Истажиб дұға ана», яғни, бұл сөз «Тілегімізді қабыл ет!» - деген мағынаны білдіреді.

Арабшасында оны «Амин» деп, қазақшасында «Аумин» (Өумин) деп айтамыз.

Ал христиандардың да «Амин» сөзін қолдануы, олар да Кітап иесі (Ахли кітаб). Осы орайда мұминдердің есінде болатын жағдай: намазда «Фатиха» сүресінен кейін «Аминді» іштей айту қажет. Өйткені Құрани Каримде: «Аллаға ықыласпен құпия дұға етіңдер» деген аят бар. Алла Тағала бәрінде естуші, бәрін де білуші.

- Мешіт, кесене күмбезіндегі жарты ай ненің белгісі? Және де жарты ай белгісі не себепті Мешітте бір жаққа, кесене, бейітте екінші жаққа қаратылып орнатылады?

- Барша әлемдердің Тәңірі шексіз рақымды Аллаға мадақ! Ардақты Пайғамбарымыз хазіреті Мұхаммед пен (с.ғ.с.) оның сахабалары һәм Алла елшісінің (с.ғ.с.) жолымен жүрген мұсылмандарға Жаратушының сәлемі болсын!

Жарты ай-нұрын шашқан Жарықтың белгісі. Адам Пайғамбар (ғ.с.) баласына қасиетті Ислам діні Алла Тағаланың бакыт сыйы болып келгенінше, олардың рухани тазалығы аз, ақыл-ой, парасат қараңғылығы мен надандығы көп кездесетін қоғамдық кесел еді. Ұлық дініміз оларды осы сана сезім қараңғылығынан, надандық, хаюани мінез-құлық зұлматынан жарыққа, имандылық, адамгершілік атты нұрлы әлемге алып шықты. Сол себепті жарық ай-Ислам дінінің нұрлы сәулесін шашып тұрғаны ретінде Мешіттер мен кесене күмбездеріне орнатылатын болды. Алтын, күміс түсті бұл жарты айлардың қай жаққа қарап тұрғаны емес, Ислам дінінің жарық шашқан қасиеттілігін танытып орнатылуы маңызды.

Алайда есте болатын жағдай, Ислам шариғаты Мешіт күмбезіне немесе кесене басына айды белгі етіп қоюды бұйырмаған. Бұл Исламда бидъат, яғни дінімізге кейіннен қосылған іс. Мұның тағы бір себебі мұсылмандардың ай күнтізбесін қабылдауынан. Сондай-ақ Ислам негіздерінен

ораза ұстау мен зекет, қажылық ай, жыл санауымен белгіленіп, бекітілген. Халықты имандылыққа, татулыққа, мейірімділікке шақырған ақын, жазушылар кезінде өздерінің сол шығармаларын (еңбектерін) қараңғыға жарық сәулесін түсіруші айға теңеген. Демек, айды белгі етіп алуға негізгі себеп болмағанмен, нақтырақ айтсақ, Құран Кәрім мен хадис шарифте ол бұйырылмағанымен, осындай жанама себептермен ай мұсылмандар үшін белгі ретінде қолданылып келеді. Сондықтан да тағы да қайталап айтамын, Исламда айды оң немесе сол жаққа қаратып қою мәселесі талқыланбайды. Айды орнатқысы келгендер оны ақылмен қою орынды, яғни айдың табиғи түріне ұқсатылып қойылуы ләзім.

Алла Тағала Өзіңіздей діни және рухани жетекшілеріміздің шарапатты да мағрифатты да қуатымен иманымызды түзеп, діни дүниетанымымызды кеңейтіп, Аллаһ Тағала өзінің көлеңкесіне қоятындай мүбәрәк қылықтар жасайтын болайық.

- Иншалла, ниетіңіз Алла субхана уа Тағаланың ризалығында болғай!

- Ал енді бата бергенде, Құран Оқығанда қол жайып, бетімізді сипаймыз, немесе жайған қолымызды өзімізге қарай қайырамыз. Мұның сыры не? Бұл дәстүр қай көзден қалыптасқан?

- Алла Тағала баршамызға өнеге ретінде жіберген Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) сүннетін бұлжытпай ұстау хәм мұсылман қауымына ұлық нығмет болып бұйырғай!

Бата бергенде, Құран оқылғаннан кейін қолымызды жайып бет сипауымыз - дұға әдебі. Сондықтан да Құдайдың әрбір құлы Жаратушысынан шын ықыласымен тілек тілегенде, күнәлерін кешіруді өтінгенінде жайылған қолын көкірек тұсына дейін көтеріп, оған құлдығын жан-тәнімен мойындап, осындай кейіпте жалбарынады. Қолды көкірек тұсына алып келіп дұға

қылу Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннетті, яғни адамзат баласының мейірім шапағатына өте мұқтаж екендігін білдіріп, Алладан кешірім, жақсылықты тілеуі. Алла Тағала ешкімге, ешнәрсеге мұқтаж емес, Аллаға тек біз ғана мұқтажбыз.

-Автокөлікпен жол бойында келе жатқаныңда қорымдар көп кездеседі. Сондай сәтте автокөлік ішіндегілер тоқтап немесе жүріп келе жатып Құран оқылмай-ақ қолдарын жайып, беттерін сипап жатады. Бұл дұрыс па?

- Қорымдар маңынан өткенде ақырет туралы ойлап, фәниден бақиға көшкендерге дұға сөлем жасау, сауапты амалдардан. Дұғада қол жайып, бет сипау шарифатта сүннет саналатынын айттым. Жалпы мұны істеумен сауапқа сауап қосылады, істемесе күнә емес. Бұл негізінен, Аллаға мінәжат етіп жатқандықты білдіретін бір белгі. Дұға, ниет – жүректен туындайтын ғибадат. Демек, оны іштен айтумен де шектелуге болады. Тек естеріңізге болсын, автокөлікті жүргізіп келе жатқан адам жолай қол жайып, бет сипауы сауап емес, керісінше айып. Әрі ол адамдар өміріне қатер төндіріп, жол қауіпсіздігін бұзуы да мүмкін. Оның тек іштей ниетпен шектелуі өзіне де, өзгеге де жақсы.

Құран оқылғанында қол жайып, бет сипаудың маңызы мен мақсаты айрықша. Адамның оң қолының алақанындағы белгі арабша сан болып 18-ді, ал сол алақанындағы белгі оң қолдағы санның теріс оқылуындағы 81 санын білдіреді. Екеуінің қосындысынан 99, ал алымынан (81-ден 18-ді алғанда) 63 саны шығады. Өзіңізге мәлім, Алланың 99 көркем сипаты бар, сондай-ақ Алла Тағала жаннатының бір пайыз нығметімен жерді жаратқаны хадис-шарифтен белгілі. 63 – Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) өмір жасы. Сонда біздің бет сипауымыздың мағынасы: «Жаратқан ием, бір пайыз нығметіңнен нәсіп еттің, тоқсан тоғызын да, яғни жаннат жайын нәсіп ете, гөр», немесе

«Жаратқан, ием, Пайғамбардың (с.ғ.с.) жасын нәсіп ет» дегендік. Аллаһу Аълам.

- Илләһи, Аллаға сеніміміз нығайып, құлшылығымыз арта түскей!

Адамдар түшкіргенінде бір-біріне «Алхамдулилла!», «Ярхамукаллаһ!» - деп, кейде «Жаракім Аллаһ», «Денің сау болсын!» деп жатады. Жалпы, «Денің сау болсын!» деген сөзді басқа ұлт өкілдері де түшкіргенінде бір-біріне айтып, ол сөзге рахметін жаудырып, мән береді. Пенделердің осы қылығын түсіндіре кетсеңіз?

- Мүминдердің бір-біріне жақсы тілек айтуы Илләһи, ұзағынан сүйіндіргей.

Ұлық Пайғамбарымыздың хадис шарифінде: «Бір-бірлерін сүюде, бір-бірлеріне мейірімділікте, бір-бірілеріне сыйластықта мұсылмандар бір денеге ұқсайды, бір нәрсеге ұқсайды. Егер денеден бір мүшесі ауыратын болса, барлық жерлері зардап шегеді,» - деген ғой. Ынтымақ-ырыс адамдарға Алла Тағала ризашылығындағы ізгі тілек, ақ батамен келеді.

Негізінен «Жаракім Аллаһ» сөзінің дұрысы «Ярхамукаллаһ» және түшкіргенде сол адамның «Алхамдулилла» деп айтуы сүннет амалы. Оның мағынасы: «Аллаға шүкір, Аллаға мадақ!» Бұл сөзді түшкірген адам айтса, оны естіген адам оған жауап ретінде: «Ярхамуккаллаһ уа яшфик!» (Алла саған рахым етіп, шипа берсін!) – деуге тиісті. Себебі Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өзінің әсиет сөзінде: «Алла Тағала түшкіргенді хош көріп, есінегенді қаламайды» деген ғой. Және де бір әсиетінде: «Мұсылман түшкірген кезде «Алхамдулилла» десе, оған «Ярхамукаллаһ» дендер» - деп айтқан. Біздің «Денің сау болсын!» - деуіміз, басқа да діндегілердің осылайша бір-біріне тілек айтуы - баршамыздың Жаратушыға сеніп, бір-бірімізді тілегімізбен жақсылыққа шақырып, жамандықтан қайтаруымыз.

Олай болса, түшкіргенде айтылатын сөздер – жақсы ниетпен айтылған тілектер.

- Найб-мүфти хазірет, бүкіл кемшілік атаулыдан ада Аллаһ Тағаланың болмысы барлық көркем сипатқа ие. Құран Кәрімде де, Ұлық Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадис шарифтерінде де адам баласының барлық сауалына жауап жазылғаны қандай ғажап!

Аленді Сіз айтыңызшы, аруақтарға, жанұя амандығына арнап жеті нан, тоғыз нан (шелпек) пісіру дәстүрі қайдан шыққан? Осы шелпек нан пісіру туралы дінімізде не айтылған? Және де не себепті жеті нан құдайыға, тоғыз нан аруақтарға арнап пісіріледі?

- Иә, Сіз сөзіңіздің басында шын ықыласта мойындағаныңыздай, Алла Тағаланың күдіреті күшті. Сондықтан да Жаратқан Иеміз бізді қашанда өміріне ыждағатты қылып, көп зікір етушілердің қатарына қосқай!

Діни фәтуа - «Маржан сөздер жиынтығында» айтылған ғой: «Аруақтар бейсенбіден жұмаға қараған күні өз үй-отбасына келіп, артында қалған тілекшілерден дұға тілейді» - деп. Осы орайда оларға Құран бағыштап, иіс шығару (майдың) бүкіл мұсылман қауымының қаны мен жанына ерте кезден-ақ сіңген қасиет. Әрине бұл парыз, уәжіп амалы емес. Ал енді адамдардың шелпек нанды жеті, тоғыз етіп пісіруі ол халқымыздың осы сандарды жақсылыққа ырым етуінен өмірге келген салт. Оған мүмкін Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.): «Әлбетте Алла Тағала тақ санды жақсы көреді» деуі де өз әсерін тигізген болар. Біздің ұстанатын мазхабымыз Әбу Ханифа мазхабы. Ол шарифат пен қоса ізгі салт-дәстүрлерге де ерекше мән береді. Менің ойымша халықтың аруақтарға, жанұя амандығына арнап жеті, тоғыз нан (шелпек) пісіруінде шарифатқа қайшы келетін ештеңе жоқ.

Әрине, Ислам дінінде қазада, аруақтарды еске алғанда мынандай мал сой, мынандай тағам әзірле деп міндеттелмеген.

Алайда қайғылы оқиғаға байланысты адамдардың қаралы жиын өткізуіне, аруақтарды еске алып, дұға оқып отыруына болады. Бұл барлық мұсылман елдерінде бар. Қайтыс болған адамды жерлесімен, оған қанша күн болғанын санамастан, жетісі, қырқы, жылы деместен, соңында қалған ұрпағы, туған-туыстары, жанұясы ысырапқа жол бермей, сауап үмітіндегі иманды, адал адамдарға дастархан жайып, дұға оқытуы сауап. Мұндай жиындарда бас қосудың, сауабын арттыру мақсатында уағыз, насихат айтылады. Тек мұндай жиындарды басқа елдің, басқа діннің салтына ұқсатпау керек. Өйткені Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Кімде-кім бір қауымға ұқсаса, со қауымнан» деген ғой. Олай болса, Әбу Ханифа мазхабындағы мұсылмандардың өз салт-дәстүрін қастерлеп, сонымен жүргені абзал.

- Иманға ұмтылып, нәпсіден азаттық алған, жалғанның сырын жүрегімен түсініп, азанменен көңіл хошы ашылған мұсылмандар Имам Ағзам мазхабы бойынша мәйітті жерлеу, парыз кифаясын қалай атқаруға тиіс екендігінен хабардар. Содан олар «Иғтиқаттағы хақ мазғаб – ахли сүннет уәл жамағат мазхабы», - деп, мазхабтың – үлкен дін мүжтәһідтерінің әдилә-и шарғиядан шығарған мәселелері мен үкімдерінің жинағы (жолы) санайды. Лайым, солай болғай!

Ал енді найб-мүфти хазірет, айтыңызшы, не себепті адамдар, бас киіммен намаз, Құран оқиды? Кейбір діндар кісілер айтады: үйде, Мешітте бас киімнің қажеті жоқ. Өйткені, оның төбесі тақия орнына жүреді деп.

Біздердің осындай сұхбаттар арқылы да діни сауатымыз артып, Илләһи әрқашан алды-артымыз жарық болғай!

Есіңізде ме, «Ислами ғибадаттар» атты кітапта: «Ер кісінің, бас киім киюі сүннет» - деп жазылғаны. Олай болса, Намаз, Құран оқығанда осынау сүннет амалын орындап, бас киім кию әдептілік. Кейбіреулер айтқандай, «үйде, Мешітте бас киімнің қажеті жоқ, оның төбесі тақия орнына жүреді»- деген қисын-

сыз. «Дінімізде ешкімге де қайтсеңде бас киім киюге тиістісің» деп мәжбүр етілмейді. Ал енді әйел баласына келер болсақ, олар шашының бір талын да көрсетпей басына орамал тартуы қажет.

Мейірімді дерахымды Аллаһ Тағала өзінің ақ жолындағы мұсылмандарға мейірім шапағатын мол төккей, қазір Мешітке келушілер көп. Ал, енді олар Мешітке не себепті оң аяқпен аттап кіріп, одан сол аяқпен аттап шығады?

- Уа, Раббым, осындай бауырларымыздың қатары күннен күнге көбейіп, олардың иманның шарттарын дұрыс орындап, парыз сүннеттерін дұрыс атқаруына өз рахымыңды төге гөр!

Діни фәтуа - «Мунаббихат» деген кітапта Мешітке кірудің мынандай он түрлі әдебі айтылған:

1. Аяқ-киімін тазалап кіруі.

2. Оң аяғымен кіруі.

3. Кіргенде «Бисмилләһ» - деп және «Алланың Расуліне сәлем болсын, Алланың періштелеріне сәлем болсын» - деп және де «Я, Алла! Рахмет есіктеріңді аша гөр. Әлбетте, Сен шексіз мейірімдісің», - деп айтып кіруі.

4. Мешіт жамағатына жалпы сәлем беруі. Егер онда ешкім болмаса, былай деп айтсын: «Біздерге сәлем болсын және де Алланың ізгі құлдарына сәлем болсын» - деуі.

5. «Алладан басқа тәңір жоқ, Мұхаммед Оның елшісі» - деп айтуы.

6. Намаз оқып отырған адамның алдынан өтпеуі.

7. Мешітке кіргенде дүние амалдарын жасамауы және де дүние сөздерін сөйлемейуі.

8. Мешітке кіргенде екі ракағат намаз оқуы.

9. Міндетті түрде дәретті болуы.

10. Мешіттен шығарда: «Я, Алла! Саған мадақ болсын. Өзіңнен басқа Тәңір жоқ екендігіне куәлік беремін, күнәмді кешіре гөр, тәубе қылдым», - деп сол аяқпен шығуы.

Демек жақсы жерлерге кіргенде оң аяқпен кіріп, сол аяқпен шығу ләзім. Ал керісінше дәретхана немесе соған ұқсаған лас жерлерге сол аяқпен кіру ләзім.

Екінші сұхбат.

- Қасиетті Құран Кәрімде айтылып, біздің сана-сезімімізге нұр сәулесін түсіргеніндей, «Иман айтқан, жақсы салих ғамалдар жасаған, бірін-бірі шындыққа - хаққа шақырған, бір-біріне сабырлы болуды насихаттаған» нағыз мұсылмандық болса, соның бәрі ең бірінші, Аллаһ Тағаланың шарапатымен, екіншіден діни және рухани ұстаздарымыз Бас мүфти, найб-мүфти хазіреттердің, Бас имамдардың, дін дағуатшыларының шарапатты да мағрифатты шарифат-сөздерімен орнығады ғой. Мінеки бүгін Жаратқан Иеміздің нәсіп етуімен тағы да өзіңізбен қасиетті дініміздің қарапайым салттары туралы әңгімемізді одан әрі жалғастырудың сәті түсіп отыр.

- Найб-мүфти хазірет, айтыңызшы, бұл фәниден бақиға көшкен адамды үйде жуындырып, Құран оқып, үйден жерлеуге алып шыққанда оны бас жағымен көтеріп алып жүреді. Бұл халық ырымына байланысты ма, әлде шарифат салтына сәйкес пе?

- Мейірімді де рахымды Аллаһтың атымен бастаймын! Құдыреті күшті Жаратушы Иеміз баршамызға баянды бірлік пен береке, діни уағыздарды тыңдап, тәлім-тәрбие алуға деген құмарлық пен құштарлықты нәсіп еткей!

Ұлық дінімізде өлікті жерлеу туралы былай делінеді: «Қабірге қойғанда жүзін Қыбыла (Құбыла) тарапына қаратып қойылсын». Ал енді Исламның қағида-шарифат үкімдерінде «өлікті үйден басымен шығарсын» немесе «өлікті үйден аяғымен шығарсын» - деп айтылмайды. Рас, қарапайым халықтың бағзы заманнан бері бойында қалыптасып қалған бір таным-түйсігі бар. Ол, «Егерде өлік үйден аяқ жағымен

шығатын болса, артында қалғандарды соңынан ілестіріп, о дүниеге алып кетеді» - деген наным. Ақиқатын айтар болсақ, мұның еш қисыны жоқ. Тек Алла Тағаланың бұйрығымен адам баласы мына жарық дүниеге басымен шыққанындай о дүниелік сапарға да бас жағымен беттегені адамдар үшін ерте кезден-ақ дұрысырақ болып қалыптасқан ғой.

- Мейірім шапағаты мол Алла Тағала ақ жуып, арулап жерленген, Ләуһұлмахпузда жазылып қойылған дәм-тұзы таусылып, о дүниеге аттанған барлық мұсылман бауырларымызды ахиретте шапағатты еткей.

Өзіңізге белгілі, ажал айтып, келмейді. Кейінгі кезде байқап жүрміз, мереке қарсаңында жақын туған-туысқандарының бірі қайтыс болған үйге қалай жаманат хабарды естисіз, солай «көшеде кездесіп қалса ұят болады» деп, дереу көңіл айтуға кіріп шықсаң, «Бүгін мереке емес пе? Мерекеде көңіл айтады ма? Кейін келмедіңдер ме?» - деп ренжитіндер бар, Айтыңызшы, қай күндері көңіл айтуға болмайды? Және де қаралы үйге телефон арқылы немесе жеделхат жолдап та көңіл айтатындарды көріп жүрміз. Бұл өзі дұрыс па?

- Рахманның рахматынан үміт күтуші біздерді Раббымыз не өліге сауабы жоқ, не тіріге пайдасы жоқ пенде болудан сақтағай! Дана халқымыз: «Тұяғы бүтін тұлпар жоқ, Қанаты бүтін сұңқар жоқ» дейді ғой. Мұсылмандардың отбасынан көз жұмғандардың қайқайсын да Алла Тағала алдынан жарылқасын, олардың жаны жаннатта болсын, топырағы торқа, қазасы қайырлы болсын!

Амин!

- Иншалла, Амин!

Ал енді Сіздің сауалыңызға жауап қайтарайын. Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) хадистерінде: «Мұсылманның мұсылманда бес ақысы бар. Олар: 1. Сәлеміне сәлем

алу. 2. Сырқаттанса көңіл сұрау. 3. Шақырса жауап беру. 4. Егер бір мәселеде насихат керек болса, насихат айту. 5. Қайтыс болса, жаназасына қатысу» - деп айтылған. Ал, «тазия» білдіру, яғни фәниден бақиға көшкен адамдардың отбасына, туған-туыстарына барып көңіл айту уақыты шарифат бойынша үш күн. Осы үш күннен еш себепсіз кешігу мүминдер үшін айып. Өйткені Раббымыздың сүйікті хабибі Мұхаммед Мұстафа (с.ғ.с.) Расулуллаһтың хадис шарифінде: «Тазия үш күн. Үш күннен кейін тазияға бару жазылған жараны тырнаумен тең»¹⁴ деп біздерге өсиет етіп қалдырылған. Олай болса еш себепсіз танысың, досың, туысың, көршіңе көңіл айтпауың адамгершілік тұрғысынан да дұрыс емес. «Мерекеде көңіл айттың» деп кінәлаушы адамның сөзін талдап көрейікші, оған қаралы күндері қайтыс болған туысы емес, мереке қымбат болғаны ма. Кімге қанша ғұмыр береді, ол Алла Тағаланың бұйрығында.

Иә, қаралы үйге телефон арқылы да, жеделхат жолдап та көңіл айту өмірде жиі кездеседі. Оған бәзбіреулер: «Жұмысбасты болып, қолы тимеген шығар» деп түсіністік танытса, екінші біреулер: «Бір қалада тұрып кіріп шығуға да жарамады», «Пойызбен келіп кетсе, үш-төрт сағаттық қана жер ғой» - деп, көрместей болып та жатады. Жалпы, көңіл айтпаған адамға кек сақтауға, оларды қарғап-сілеуге болмайды. Бұл күнә. Өкпелегенде де жақсы көргендік наз болса, оны түсінуге тырысқан жөн. Егерде келе алмайтындай себеп болса, телефон арқылы тазия білдіруге болады.

- Тәубаға келіп, ыстығпар айтып, Алла субхана уа Тағаланың мұстақим тура жолымен жүргендердің ішінде де ырымға сенетіндер бар. Осы ырымға сенген дұрыс па?

- Иманын түзеп. Ислам қағидаларына мойынұсынғандар, яғни Хақ Расулуллаһқа шын үмбеттер білуге тиісті: Ислам дінінде ешқандай ырым жоқ. Ұлық Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.)

хадис шарифтерінде де: «Исламда ырым жоқ, жаманшылыққа жору жоқ. Байғұстың сайрауында, сапар айында ырым жоқ» деп айтылған. Демек, ырымдарға сену (Алла Тағала ондай қылықтардан бойымызды аулақ қылғай!), мұндай нәрсені іздеу дұрыс емес, ол үлкен күнәлардан.

- Біз Аллаһ Тағаланың мейірім шапағатынсыз ешкімнің де, ешнәрсенің де жаратылмайтынын, соған қоса халал тағам, мөлшерлі ұйқы, таһарат, ғұсыл, ғибадат-құлшылық, парыз амалдары, халал неке, рұхсат етілген төсек ләззатынсыз көркем мінезді баланың тумаытын білеміз. Соған қарамастан, бала көтере алмай жүрген әйелдер, ауруынан айыға алмай жүрген адамдар халық «Әулие» деп атап кеткен бабаларымыздың бейітінің басына барып түнеп, тәуеп етіп, Аллаһ Тағалаға жалбарынып жатады. Кейін солардың ішінде «Әулиенің бейітінің басына барып түнегеннен сәби көтердім, ауруымнан жазылдым» дейтіндер де бар...

- Алла Тағаланың бірлігін, Пайғамбарымыздың хақтығын мойындаған мұсылман бауырларыма, басқа да ақыл-парасат иесі саналатын адам баласына айтарым: «әулие» іздеп, олардың тамдарының басына барып, түнеп, бала көтеруді дәмәту шариғатта жоқ шатасу. Негізінен, бейіт басына түнеп, онда жерленген жандардан бір нәрсе тілеу, оларға сиынып, табыну, мұның кез келгені күнәлардың ең үлкені саналады. Жақсылық та, жамандық та, бақыт та, байлық та, бәрі-бәрі бір Алланың бұйрығымен. Олай болса, Аллаға серік қосуға болмайды. Жалпы, Алладан шын тілеп жүріп «әулие» кезген әйел кейін сәбилі болып жатса, ол білуге тиіс мұның бәрі Аллаға деген дұғасымен болғанын. Өйткені Алла дұғаны қабыл етуші құдырет иесі.

- Найб-мүфти хазірет, Өзіңізбен сыр-сұхбат барысында, бір ойдың бір ойды қозғап, діни таным-түсінігіміздің байи түскеніне қуанып отырған жайымыз бар. Айтыңызшы,

кейбір ауқатты адамдардың және де соңында ұрпағы жоқ кісілердің көзінін тірісінде өзіне, әйеліне там салып қоюы осы дұрыс па?

- Қиямет күнінде Алланың қандай да бір құлына Ораза мен намаз болысады. Хазірет Әбу Бәкір (р.а.): «Өзің үшін қабір дайындағанша; өзінді қабірге дайындағың» (дайындағайсың), - деген ғой. Сондықтан да адамдардың өзіне, туған-туыстарына алдын-ала қабір дайындап қоюы дұрыс емес,

- Исламда ырым жоқ екенін айттыңыз. Енді көп адамдар ырымға емес, шарифат қағидаларына бойұсынатын шығар деген үміттеміз. Сіз енді қазақтардың «құлап қалған там, кесенені қайта жаңалауға, тұрғызуға болмайды, олай істесе бір жақыны қайтыс болады» деген түсінігінің де теріс екенін дін дағуатшысы, найб-мүфти, Бас имам ретінде айтып, сендірсеңіз.

- Әубаста дұрыс қаланбай, немесе көп жылдардан кейін қар, жаңбыр, желдің әсер етуімен (Әрине бәрі Алланың бұйрығымен ғой) құлап, бұзылып, сиқы кеткен кесене, зираттарды жөндеп, қалпына келтіру шарифат бойынша рұқсат етілген. Және де зираттарды таза ұстау мұсылмандардың міндеті. Қазір республикамыздағы көптеген көне кесенелер тіпті тарихи ескерткіш, сәулет өнерінің көркем туындысы ретінде бағаланып, мемлекет қамқорлығына алынып, қайтадан қалпына келтіріліп жатқан жоқ па. Сол себепті мүмкіндігі болса әке-шеше, бабаларының құлап қалған кесене, тамын жөндеп, дұрыстаса, жан-жағындағы қоқыстарын тазартып тұрса ол сауапты іс.

- Құрметті Қалижан Байырбекұлы, айтыңызшы, имандарға, найб имамдарға, молдаларға, қажыларға өлең айтуға, домбыра тартуға, билеуге бола ма?

- Шарифатта ұлттық аспаптардың кейбірін тартуға, ұлттық діни өлең айтуға рұқсат етілген. Әр елдің өз әнұраны бар емес пе. Оны әрбір азамат білуге тиісті. Біздің бұлжытпай

орындауға тиісті өсиетіміз хадистерде: «Некені көпшік қағып болсын жария етіндер» деген сөз бар. Бұл музыкалық аспапты қолдануға берілген рұхсат. Өзіңіз байқап жүрген боларсыз, имамдар Құран оқығанда дауыстарының әуені қандай әсерлі. Ал енді елімізде Құранды қырағаттап оқудан өткізіліп жүрген жарыстарды келіп тамашалап көрсеңіз, ондағы мақамдардың әсері, сұлулығы, әуені өте ерекше.

- Қазір ел арасында құмалақ ашып, өміріңе болжам айтатындар көбейіп барады. Түс жоритындар да көп. Әсіресе олар Мешіт жанындағы базардың төңірегінде қаптап отырады. Мешітке келіп намаз оқып, Құдайға құлшылық жасап, әруақтарға Құран бағыштап қайтқандардың кейбіреуі соларға барып, бал ашқызып жатады. Біздіңше осы екі іс бір-бірімен қарама-қайшы тәрізді. Яғни, әлгі адамдар діндарлық жасап тұрып дінсіздікке де бой алдырып тұрғандай. Енді мінеки, ел арасында жұлдыз жорамал деген шықты.

Құмалақ, бал ашу немесе аштыру да Исламда тиым салынған амалдардан. Имам Баззор Имран бин Хусайн (р.а.) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с.) риуаят еткен хадисте: «Кімде кім құспен бал ашса немесе құспен бал аштырса, кімде-кім сиқырлық жасаса, сиқырлық жасатса, бізден емес. Кімде-кім балшыға барып оның сөздеріне нанса, Мұхаммедке (с.ғ.с.) түскен дінге күпір келтірген болады» деп айтылған. Сондай-ақ жұлдыз жорамалда шарифат бойынша дұрыс емес. Өзіндей бір адамның келешек ғұмырынан екінші бір адамдарға «сәуегейлікпен» хабар беру де Исламда үлкен күнә. Өйткені келешекте не боларын тек қана Алла Тағала біледі. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен бес нәрсені білмеймін: 1. Қашан өлетінімді. 2. Алдымнан не болатынын. 3. Қияметтің қашан болатынын. 4. Әйелдің ұл немесе қыз босанатынын. 5. Жаңбырдың қашан жауатынын», - деген. Ал, түс жору Исламда рұхсат етіледі. Алайда кез келген

адамға «түсімді жорып бер» деп жүгіре беру дұрыс емес. Адамзатқа, қоғамға зор зиянын келтіретін мұндай жағдайлардың жолын кесу үшін біріншіден, адамды иманды етіп тәрбиелеу қажет. Ол үшін жаратқан Алланың әміріне бойұсынып, Құран мен хадиске жүгінгеніміз абзал.

- Фәни инсаннан Ғақыл инсаф иесі саналған хақ мұсылман баласына діни дәстүр бойынша бір-бірімен қалай амандасқаны дұрыс? Осының мән-мағынасын түсіндіре кетсеңіз.

Нәпсінің кірін кетіру үшін шарғы-шариф жолында жүрген, тахарат құман қолға алып, сәждаға басын тигізген мұсылман баласына, барлық бауырларымызға діни-дәстүр бойынша бір-бірімен кездескенінде «Ассаламуалайкум»- «Сізге Алланың саулығы болсын» деп сәлем беріп (бұл сөз «Тыныштық пен бейбітшілік» деген де мағынаны білдіреді), ал екінші сәлем алған кісі «Уағалайкумуссалам»- «Саған да Алланың саулығы мен тыныштығы болсын» деп қайыра сәлем беруге тиісті. Демек, мұсылман баласы бірін-бірі көргенінде ең алғашқы сөзі өзара бейбітшілік пен тыныштық тілеу. Ислам дінінің өзі де бейбітшілік пен тыныштық, татулық, ынтымақ бірлікке шақыратын дін ғой.

Құдіреті күшті құдайым Отанымызды әлемнің өркениетті елдерінің қатарына қосып, елімізде ұлтаралық, дінаралық, татулықты мәңгілік гүлдендіріп, көркейткей!

Үшінші сұхбат.

-Бисмиллаһир рахманир рахийм!

Құрметті найб-мұфти хазірет, баршамызға құт, береке дарытушы Құдірет жолына бас иіп, Өзіңізбен сыр-сұхбатымызды тағы да одан әрі жалғастыруды ниет етіп отырмыз.

Айтыңызышы, біздің қасиетті дініміздің Ислам аталуының сыры неде? Бұл сөз нендей мағынаны білдіреді?

- Лә илаһа ил Аллах, Мұхаммадур Расул Аллах!

Әуелде Жаратқан иеміздің бұйрығымен Ләуһүлмахпузда бүкіл тіршілік көлеміндегі болатын әртүрлі құбылыстар мен әр пенденің әртүрлі жақсы-жаман істейтін қылығы мен шаруасы тағдыр етіп жазылып қойылған ғой. Сіз бен біздің сұхбаттасуымыз да сол Аллах Тағаланың мейірім шапағатын түсіргендігінен болар.

Ислам – он сегіз мың ғаламның жаратушысы Аллах субхана уа Тағала тарапынан ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) арқылы адамзатқа мұнан 1400 жыл бұрын түскен дін. Дініміздің не себепті Ислам деп аталуы жөнінде Құран Кәрімде: «... сендерге Исламды дін етіп таңдадым» - делінген. Демек, Ислам деген атты Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) немесе басқа адам емес, Аллаһтың өзі таңдап қойған.

Ислам - «ықылас», «тыныштық», «амандық», «келісім», «бейбітшілік» және «бойұсыну» деген мағыналарды өз бойына қамтыған сөз. Иманы серік, жатқан жері жарық болғай. Хамид бин Саъид Ислам діні туралы сұрағанында оған Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) (Жаратқан Иеміз): «Жалғыз Аллах Тағалаға сиынуды, есітпейтін, көрмейтін, не пайдасы не зияны жоқ бұттарға табынбауды, ата-анаға жақсылық жасауды, кедейліктен қорыққандықтан балаларды өлтірмеуді, көрінеу және жасырын зинақорлықтан, нақақтан адам өлтіруден, жетімнің дүниесіне қол сұғудан тиылуды, өлшеуде және таразыда адал болуды, туралық пен әділдікті сақтауға және берген уәдені орындауға шақырады» - деп жауап қайтарған. Мінеки, Сіздер мен біздер - мың жылдан астам уақыттан бері Исламдағы ізгілік, мәдениеттілік, мейір-шапағат, пәктік пен адалдық, бір сөзбен айтқанда, шынайы адамгершілікті ұстанған ата-бабаларымыздың ұрпақтарымыз.

Фәни инсаннан Ғақыл инсаф иесі саналатын хақ мұсылман баласы лайым өмірбақи Аллаһтың қорғауында болғай!

- *Амин! Аллаһ Тағала дініміз туралы дағуат әңгімелерді әрдайым рахметінің құшағына алып, Сіз бен бізге әрдайым мүбәрәк қылықтар жасауды жазғай.*

Біз мұсылмандық бес парыздың бірі - намаздың тәкбірмен басталып, сәлеммен аяқталатын арнайы әрекет және имани сөздерден тұратын бір ғибадат екенін білеміз. Сіз енді ұлық Пайғамбарымыз біздің бауыр етіміз – балаларға неше жасында намаз оқуға әмір еткеніне кеңінен тоқтала кетпейсіз бе?

- Шын жүректен ақ жарыла айтайын: Бүкіл кемшілік атаулыдан ада Аллаһ Тағаланың болмысы барлық көркем сипатқа ие! Раббымыздың хабибі Мұхаммед Мұстафа расулуллаһ хақ Пайғамбар, біз оның үмбетіміз.

Намаз оқу-балиғат жасындағы, ақыл-есі дұрыс әрбір мұсылманға парыз. Ал енді жас өспірімдердің қашан басын сәждаға қойып, намаз оқуға тиісті екендігі туралы ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) салих хадистерінде: «Перзентке жеті жастан намаздың қалай оқылуын үйретіндер, он жасар бала намаз оқымаса (жәй, саясат үшін), ұрып ал» делінген. Басқа бір риуаятта: «Жеті жасқа толған балаларыңды намаз оқуға бұйырыңдар, онға толған ұл қызды жатарда бөлек-бөлек жатқызыңдар», - деп айтылған.

Баласына намаз үйрету ата-анасы үшін уәжіп. Өйткені Аллаһ Тағала қасиетті Құран Кәрімде: «Отбасыңды намазға бұйыр, өзің оған сабыр ет» («Таһа» сүресі, 132аят), - деген.

Аса мейірімді де рақымды Аллаһтың атымен бастаймын!

Қадірлі найб-мүфти, Бас имам! Аллаһ Тағала айтқан екен: «Пендеме ерік бердім, қисық жолмен жүре ме, тура жолды таңдай ма, өзі біледі», - деп. Иә, әрбір адам баласы

үшін жоғары ақыл-парасат, адамгершілік иесі, иманды болу оның ерік-жігеріне, ой-санасына, тәлім-тәрбиесіне де байланысты ғой. Сіз халықты иманды болуға ұлықтайсыз. Айтыңызшы, Иман сөзі қандай мағынаны білдіреді?

- Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) үмбеті санайтын әрбір мұсылман баласы қашан да тілін кәлимаға келтіріп, қолдан келетін мүмкіндігіне сәйкес құлшылық ғибадат амалдарын жасап, имандылық жолымен жүргей!

Иман – араб тілінен тәржіме жасаған кезде сенім мағынасын беретін сөз. Исламда иманды адамды мұмин дейді. Яғни, мұмин деп иман келтірген, сенген адамға айтылады. Бұл иманның сөздік мағынасы. Ал оның шариғи мағынасы туралы айтсақ біз Алланың барлығы мен бірлігіне, оның сипаттарының кемелдігіне, Пайғамбарларының хақтығына, кітаптарының растығына, қиямет күніне, жақсылық пен жамандық Аллаһ Тағала тарапынан екендігіне және дінімізде сенуге бұйырылған нәрселерге сенуді – иман деп атаймыз.

Намаз, ораза тәрізді имандылығымыздан туындайтын құлшылықтардың сауабы мен пайдасы мол. Мысалы, намаз оқу үшін адамның денесі, киімдері, жайнамазы таза болуы шарт. Өзіңізге мәлім, тазалық адамзаттың барлық кезеңінде заман талабы болған. Намаз - мұминді рухани жағынан берік ететін ғибадат түрі. Жасыратыны жоқ қазіргі таңда тұрмыс-тіршіліктегі түрлі қиындықтар мен шаршап шалдығулардан көптеген рухани дерт өріс алған. Ал намаз шын жүрегімен сәждаға басын тигізуші намазханды мұндай сырқаттан сақтап, қорғайды. Өйткені адам баласы намаз үстінде Аллаһ Тағаланың жалғыз өзінен ғана қорқып, жалғыз ғана Аллаһ Тағаладан үміт етіп, сиынады. Сөйтіп, ол осы ізгі ісімен рухани түрде жүйкесінің тозу ауруынан айығады. Және де намаз үстінде Аллаһ Тағалаға деген сенімі жаңаланып (кемелденіп) отырады. Осы орайда имандылықтың бір белгісі Ораза ұстаудың да пайдасы туралы тереңнен сыр толғауға болады. Соның ішінде ең бастысы,

ораза мұминді сабырлылық пен төзімділікке үйретеді. Сондай-ақ ораза ұстаған адам аш қалудың қиыншылығын сезініп, Аллаһқа шүкіршілік айтады. Дүниедегі бейшараларды ойлап, оларға мейірімі түседі. Жалпы, ораза ұстаудың денсаулыққа пайдалы екендігі туралы да көп айтылып жүр. Намаз бен ораза ғибадаттарының мұнан да басқа пайдасы өте мол.

Уа, Раббым, біздің ғибадат құлшылықтарымыздың құрметіне, ұлық Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) құрметіне, рахмет иләһиен құрметіне біздің (менің де) тәубелерімізді қабыл ете гөр!

- Иә, намаз – мұминнің Мигражы ғой. Ораза – сауаптың қайнар көзі. Қиямет күнінде Аллаһтың құлына ораза мен намаз болысады. Ал, Құран Кәрімнің қасиетінде шек жоқ. Қазір бір ғана Құранды зерттеу үшін үлкен ғылыми орталықтар құрылып, олар Құранның құпиясы түгілі жекелеген әріптерінің өлшемдерін де таба алмай, тіпті, қазіргі өлшемге сыймайды деп мойындап, дәрменсіздік танытуда. Иллаһи Ислам дінінің, Имандылықтың қадір-қасиеті ұзағынан сүйіндіргей!

Құрметті найб-мүфти, Бас имам! Ер бала неше жаспан сүндетке отырғызылуға тиісті? Және де оған жылдың қай мезгілі дұрыс? Осы орайда тағы бір сауал: кезінде қалада, жат жұртта (шет елде) өскен, орысша тәрбиеленген қазіргі кейбір қариялардың ішінде жас шағында сүндетке отырмағандарының да бар екенін естіп жүрміз. Ал олардың өз бетінше дәрігерге келіп сүндетке отыруға ұялатыны белгілі. Мұндай кісілерге не айтасыз?

Хақ Расулге шын үмбет бауырларыма айтарым: Сүндетке отырғызу Ибраһим Пайғамбар (с.ғ.) мен біздің Ұлық Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеті. Ер балаларды сүндетке 7 күндіктен 12 жасқа, яғни балиғат жасына дейін отырғызған абзал. Мұнан кешіктіру айып. Өйткені Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) баласы Ибраһимді 7 күнділігінде сүндетке

отырғызып, қой сойдырып, туыстарын, таныстарын, көршілерін шақырып той жасаған. Ақ-адал дастарқанында халал дәммен қонақтарын сыйлаған. Және де ысырапқорлыққа жол берілмейтін мұндай тойларды өткізуді біздерге өсиет етіп айтып кеткен. Мұндай той – мұсылман мемлекеттерінде сүндет тойы деп аталады.

Рас, соңғы жылдары жас шағында сүндетке отырмаған егде кісілердің ішінде дәрігерге пішпе жасатқандары бар. Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) сүннетін орындау – барлық үмбетіне парыз. Тек кімнің кеудесінде қашан тәубенің есігі ашылады, ерте ме, кеш пе, бәрібір ол жақсы. Жалғыз-ақ егде кісілер шын ниетімен сүндетке отырғысы келсе, оны дәрігерлермен ақылдаса шешкені жөн. Мұндай оқиғаны дабыра етіп те қажеті жоқ. Өйткені бәрін де Аллаһ Тағала көріп, білуші және әділ бағалаушы. Ата-ана үшін баласын сүндетке отырғызу, оны күту, сүндет тойын жасау үшін қай кез қолайлы, оған пішпе жасайтын дәрігердің уақыты бар ма, ақылдаса өздерінің шешкені жөн.

«Илләһи, тауфиққа қайтып тәубе етуіміз үшін Хақтың бізге қианап жіберген сындарынан мүдірмей өтіп, қашан да пендешілік сезімге ермей, имани сенімге еретін болайық».

Наиб - мүфти хазірет, қазіргі қарттарымыздың көбісі кезінде азаматтық некеге тұрғанымен, заман ағымына (идеологияға) сәйкес Мешітке келіп, мұсылманиа ақ некесін қигызға алмаған адамдар. Содан кейбір кісілер: «Бұл адамдар қайтадан Мешітке келіп, молдаға ақ некесін қигызбаса, ол о дүниеде бұларға күнә» дейді. Сіз оған не айтасыз?

Мәңгі жұмақтың немесе мәңгі тозақтың құлы кім, ол тек қана Алла субхана уа Тағаланың ықтиярында. Кеңес өкіметі кезінде діни некенің болмағаны рас. Алайда өз еріктерімен үйленгендер заңды некеге тұрған жоқ па? Неке дегеніміз – ата-аналарының ризалығымен екі жастың өз еркімен, бірін-бірі қалап қосылуы және олардың бір-біріне деген ризалықтарына

екі ер кісінің немесе бір еркек, бір әйелдің куәлік етуі. Олай болса азаматтық заңды некеге тұрғанында әйел, еркек ел алдында ерікті де адал үйленгендіктерін жария еткен жоқ па. Сондықтан да бұл неке Ислам діні бойынша жарамды. Себебі ол кезде діни неке қиятын мүмкіндік болмады.

Естеріңізде болсын, ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) қызы Зейнептің күйеуі алғашқыда иман етпейді. Иман етпеген соң Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) қызын Мәдинаға алдырады. Кейіннен күйеу баласы иман етіп, Мәдинаға келгенде Зейнеппен қайта қосылады. Бірақта екеуінің некесі қиылмайды. Олар алдыңғы (күйеуінің иман еткенге дейінгі) некелері бойынша жұбайлық ғұмырларын қайта жалғастырады. Алайда шариятқа қайшы некемен үйленгендердің некесі қайта қиылады.

Төртінші сұхбат.

- Құрметті найб-муфти, Астана Орталық Мешітінің бас имамы Қалижан Байырбекұлы, аса мейірімді де рақымды Аллаһ Тағала өзінің ақ жолындағы мұсылмандарға нәсіп еткен наурыз айында тағы да өзіңізбен сұхбаттасқалы отырмыз. Айтыңызшы, ер адамдарға қымбат әшекейлерді тағып жүруге шарият бойынша неге тиым салынған? Ал әйелдерге дініміз әсемденуге неге рұхсатын берген?

- Бисмиллаһир рахманир рахийм!

Қасиетті Ислам діні әсемдікке қарсы емес. Тіпті Құран Кәрімде: «Пенделер үшін Алла берген жақсы жасауды, игілік - ризықты кім харам етті?» - деп те жазылған. (Әғраф сүресі, 32 аят). Тек әйелдер тағатын әсемдік әшекей бұйымдардан ерлерге таза алтын мен жоғары сапалы алтыннан соғылған құнды бұйымдарды үсті-басына ілуге (шашына, құлағына, мойнына, киіміне дегендей), табиғи және асыл жібектен тігілген киімдерді киюге тиым салынған. Хазірет Әлидің (Аллаһ Тағала оған разы болғай!) куәлігінше, ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед

(с.ғ.с.) сол қолына жібекті іліп, оң қолына алтынды алып: «Мұның екеуі де менің үмбеттерім үшін харам дүние» - депті. (Хадис Ахмедте, Әбу Дәуітте, Әл-Нисанда, Ибн Хаббанда, Ибн Маджиде кездеседі және оған «Әйелдеріне ғана рұқсат» деген сөз қосылған).

Осыдан-ақ аңғарып отырған шығарсыздар, жылтыраққа, сәнқойлыққа ерлердің әуес болуына тиым салу - Исламның шаңырақ, ел иелерінің жеке басының шектен тыс байлық құмарлығына, тойымсыз ынсапсыздығына қарсы күресінің бір тармағы. Әйтпегенде ше, байлық салыстыру, оған мастану мұсылмандарды, мемлекетті бұзатын қоғамдық кесел емес пе. Және де Раббымыз ерлерді әйелдерден өзгеше жаратып, олардың бойында жылтыраққа, сәнқойлыққа құмарлықтан гөрі үлкен мемлекеттік маңызы бар батылдық пен батырлықтың, қайраттылық пен парасатты байсалдылықтың болғанын қалаған ғой. Оған Аллаһ Тағала бізге жіберген Исламның - қайраттылық діні болып саналатыны басты айғақ.

Есте болатын бір жағдай: әйелдер әсемдік әшекей бұйымдарды тағуды, сәнденуді ер адамдарды өзіне қарату үшін мақсат тұтса, бұл - харам. Негізінен, әйелдерге әсемдік бұйымдардың рұқсат етілуі олардың жаратылысынан әсемдік пен сұлулыққа құштарлығынан. Шарифат өсиеті-хадистерге назар аударсақ, олардың бірінде былай деп жазылған: „Әйел иіс су жағумен маңындағыларды ризалыққа бөлесе, иіс су әйел үшін ғанибет, сол сияқты көзіне жаққан сүрмесі де - әсемдік» (хадис Ән Нисанда, Ибн Хазиймде, Ибн Хаббанда кездеседі). Жалғыз-ақ әйелдердің ұмытпағаны жөн, Аллаһ Тағаланың: «Әйелдер әсемдік әшекейлерін өрескелдікпен көрсетпесін» деген сөзін. Осы орайда Аллаһ Тағаланың тағы бір мына сөзін айта кетейін, ол да Адам Пайғамбар (с.ғ.) ұрпақтарына ой салсын. Яғни, Жаратушымыз былай дейді: «Ей, Адам ұрпақтары! Біз Сендерге абиырларыңды жасыратын киім және жасануларың

үшін сәндік нәрселер жібердік. Соның бәрінен де иман киімің болғаны жақсы. Біле-білгенге Алланың тағылымы осындай!» (Әғраф сүресі, 26 аят).

- *Найб-мүфти хазірет, ұлық Пайғамбарымыз (салла Аллаһу алейһи у сәллам) өзінің мүбәрак хадистерінде айтып кеткеніндей, оны өзіңіздің теңдесі жоқ өнегелі өсиет ретінде біздердің жүрегімізге құйып жүргеніңіздей, Аллаһтың бізге жіберген ілімі мен басшылығында қандай терең мағына, асқан ақыл-парасат, ізгі ұлылық жатыр десеңізші!*

Сізге екінші сауал: біз базарларда, дүкендерде бір бұйым сатып алып тұрған, дәмхана, мейрамханаларда тағам ішіп отырған имамдар мен найб-имамдарды, діндарларды көре алмаймыз. Олардың үй ішінің, мешіттің бір затын сатып, сатқызып, саудамен айналысып жүргендерін де естімейміз. Бұл Ислам діні тиым салған шаруалар ма?

- Құдіреті күшті Аллаһ Тағала Елбасымызға, дінбасымызға, халқымызға һидаят-тауфиқ бергей. Ел үміті қашанда ең бірінші - Аллаһта, содан кейін өз Отанының нұрлы болашағын ойлаған әлем Тәңірісінің иманды құлдарында!

Қасиетті Ислам дінінде имамдарға сауда жасауға болмайды деген қағида жоқ. Керісінше, Құран Кәрімде: «Алла саған берген несібелерден (Оның жолында жұмсап) ахирет мекенін көзде, бірақ, дүниедегі нәсібіңді де ұмытпа!» деп айтылған. Пайғамбарымыз да (с.ғ.с.) өзінің шәріф-хадистерінде: «Ырыстың оннан тоғызы саудада», «Іс-әрекеті тура мұсылман саудагер қиямет күні Пайғамбарлар және шәһидтермен бірге болады», «Ісмерлік-кедейліктен сақтайтын қорған», - деген.

Имамдардың дәмхана, мейрамханаларда болмайтыны оның көбінде арақ-шарап ішіледі, қой, сиыр, жылқы еті де доңыз етімен бір асханада дайындалады. Және де имамдардың мұндай ойын-сауық орындарына тек тамақтану үшін баруына уақыты да жоқ. Ал егерде мейрамхана, дәмханаларда ақ

дастарқан (таза) жайылып, оған халал дәм қойылып аруақтарға ас берілсе, оған Құран оқытуға шақыртылса имамдар, найб-имамдар бара алады.

- Мүбәрәктігі ғасырдан-ғасырға ұласқай, хадистерде: «Бір-бірлерін сүюде, бір-бірлеріне мейірімділікте, бір-бірлеріне сыйластықта мұсылмандар бір денеге ұқсайды, бір нәрсеге ұқсайды. Егер денеден бір мүшесі ауыратын болса, барлық жерлері зардап шегеді» - деп айтылған зой. Осы сөздерді оқығаныңда ойға батасың: «Шіркін-ай, біз араласатын қаракөз бауырларымыздың қай-қайсы да имансыздықтан тиылып, харам тағамдарды татып алмаса зой» деп. Өйткені, кейбір кісілердің ішінде басқа халықтан көрген тағамын мұсылмандарға жасап беріп, ырза еткісі келетіндер бар. Мысалы, солардың бірі мал қанынан дайындалған шұжық. Осыған орай Сіз еті желінетін аң, құс, малдардың жеуге болмайтын жерлері туралы, қандай мал, құстың сойылуы-мәкрүг болатыны жөнінде түсіндіре кетсеңіз.

- Хақ мұсылман бауырларымыздың жүрегі Мешітке, имандылыққа байланып, олар мен біз әрдайым жанымыз да, тәніміз де, рухымыз да ақ-адал қалпында жүздесейік!

Нәжіс төрізді харам заттарды жеуі мүмкін тауық, үйрек, қаздар мен малдар бір уақыт қораға қамалмай сойылуы – мәкрүг.

Еті желінетін хайуанның (малдың, адал аңның) мұсылмандарға жеуге болмайтын 7 жері бар. Олар: аққан қаны, жыныс мүшесі, енегі, терісі, кіші зар шығару органы, өті және гүдде саналатын тері мен ет арасындағы ортада аурудан болатын ет бөлігі.

- Құрметті Қалижан Байырбекұлы, Мешіт маңында, Орталық базарда, қала көшелерінде қайыр-садақа сұрап, жүргізбейтіндер көп. Кейде сол қайыр-садақа берген

адамыңның сәл уақыттан кейін арақ ішіп, мас болып жүргенін де көресің. Сондайда: «Мен оған арақ ішсін деп садақа беріп не едім?» - деп, іштей біртүрлі сезімге бөленесің де. Жалпы, садақа сұрауды табыс табатын кәсіпке айналдырып алған адамдар да бар. Солардың ішінде жақсы тұратындарын да білеміз. Халық садақаны кімге және қандай мөлшерде беруге тиісті?

- Жетім-жесір, мүсәпірлерге берген садақаңыз өзіңізге сауап болып бұйырғай. Егерде Сіз әлгі адамның берген садақаңызға арақ алып ішетінін білсеңіз, бермеңіз. Бұл үшін Сіз күнәлі емессіз. Садақаны табыс табуға кәсіп етушіге де беруге болмайды. Ал енді садақаны кімге беру керектігі хақында Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деген: «Жағдайы жоқ болып, біреуден сұрауға ұялатын, яғни қайыр сұраудан қысылатын арлы, намысты кісіге алып барып беру сауабы артық іс».

Қазір біздің елімізде де казино, түнгі ойын клубтары көбейіп барады, Онда кімнің қанша ақша ұтқызғаны туралы да әңгімелер көп... Ал енді кейбір ауыл, қалаларда адамдар бір үйге жиылып ақша салып карта ойнауды, тіпті оған дүние-мүлік, малын (қазір қалса) тігуді де дәстүрге айналдырып барады. Бұл имансыздыққа бастайтын жол бола тура оған тиым салынар емес.

- Аллаһ Тағала Құран Кәрімде: «Әй, мүминдер! Арақ, құмар, тігілген тастар (бұттар) және бал ашатын оқтар-лас, шайтанның істерінен. Олардан сақтаныңдар» деп айтылған. («Мәйда» сүресі, 90 аят).

Ислам — еңбексүйгіштікті уағыздайтын дін. Жаратқан Иеміздің қорғауында болғандықтан бір әрпі, тыныс белгісі де өзгермейтін, ешкім өзгерте алмайтын қасиетті Кітабында: «Адамзат еңбегіне қарай ғана табысқа ие болады» («Нәжім» сүресі, 39. аят) - деп жазылған ғой. Демек, кімде-кім қандай ақша, дүние-мүлік, мал тапса да адал еңбегімен, оның қайырлы

бейнетімен табуға тиісті. Өзіңізге мәлім, құмар ойыны адамдарды жалқаулыққа, жалғандыққа үгіттейді, сөйтіп оған үйретеді. Сол себепті оның зияны көп. Қандай атпен аталмасын, ақша, мал-мүлік салынатын, немесе басқа бір іс жасау тігілетін, тіпті, ермек ету үшін ойналатын барлық құмар ойындарын Ислам діні харам санайды.

- Құдіреті күшті Аллаһ Тағала, өзіңнің ақ жолыңда жүрген барлық мұсылмандарға Рахмет есіктеріңді аша гөр. Әлбетте, Сен шексіз мейірімдісің!

Найб - мұфти хазірет, ақиқатын айтар болсақ, бұл күндері кейбір адамдардың екі әйелі бар.

Олардың ішінде: «Аллаһтың сөзі - Құран Кәрімде 4 әйел алуға дейін рұқсат берілген. Біздің қоғам, дінбасымыз Құдайдың бұл сөзін ескермейді. Содан біз бәйбішеміздің келісімімен Мешітке барып, екінші әйелімізбен мұсылмандық некеге тұрайық десек, оған имамдар рұқсат етпейді.

Біздің екінші әйелімізбен некесіз тұрғанымыз харам болса, оған мемлекеттік құрылыс, имамдар кінәлі» дейтіндер де бар. Бұған не дейсіз?

- Әр адамның ібілісі - тойымсыз нәпсісі. Оның көзін мұсылман болып, имандылық нұрына толтырмай, одан азаттық алу, жалғанның сырын жүрегіңмен түсіну қиын. Хақтың нұры өтпеген діл-діл емес. Адамдар екінші әйелмен нендей жағдайға байланысты үйленгісі, бірге тұрғысы келеді, оның отбасына, ұл-қыздарына зардабы қандай, ең бірінші сол туралы ойланғаны ләзім.

Аллаһ Тағаланың Құран Кәрімде: «Өздеріңе ұнатқан әйелдерден екеуін, үшеуін, тіпті төртеуін алсаңдар да айып емес. Жалпы әйелдерді тең ұстай алмайтын болсаңдар ең жақсысы біреуімен ғана қалу...» деп айтқаны рас. («Ниса» сүресі, 3 аят). Демек, бір кісі екінші әйелге үйленбек болса, алдымен бірінші

әйелімен ақылдасып, оның ризашылығын алуы шарифатқа сай. Және де екі әйеліне де бірдей жақсы жағдай жасауға міндетті. Қазір біз өмір сүріп отырған қоғамда ресми түрде екі әйел алуға рұхсат жоқ. Мұны да білгеніміз жөн. Бірінші әйелінің ризашылығымен екінші әйелге үйленіп, екеуіне де жақсы жағдай жасап, тату-тәтті өмір сүріп отырған отбасы иелерін біздер, дін қызметшілері кінәламаймыз. Тек біздің тілегіміз ол елімізде рухани құлдырауға, нәпсіқұмарлыққа, некесіз балалардың көбеюіне, әкесіндей, атасындай ер адамдардың қызындай, немересіндей бойжеткендерді бұзуына жол бермесе екен.

Бесінші сұхбат.

- Бисмиллаһир рахманир рахийм!

Құрметті найб-мүфти хазірет, Астана Орталық Мешітінің бас имамы Қалижан Байырбекұлы! Бүгін құдіреті күшті Аллаһ Тағаланың мейірім шапағатымен Сізбен тағзы да сұхбаттасудың сәті түсіп отыр. Өзіңізбен жүргізген төрт сұхбатымызда Сіз қасиетті дініміздің қарапайым салттары туралы 27 сауалымызға сындарлы жауап қайтарыпсыз. Сол үшін редакциямызға ризашылық сезімдерін жеткізуші қалың оқырмандар атынан рахметімізді айтуға рұхсат етіңіз.

- Лә илаһа ил Аллах, Мұхаммадүр Расул Аллах! Хақ Тағала Ислам діні туралы жарияланған әрбір сұхбат, уағыз әңгімелерді қайырлы қадам санап, ризашығына бөлегей!

- Иншаллаһ, мүфти хазірет Әбсаттар қажының, найб-мүфти хазірет Өзіңіздің, басқа да дағуатишыларымыздың Жаратушы Раббымыздың Адам Пайғамбар (ғ.с.) ұрпақтарына, Мұхаммед Мұстафа Расулдің (с.ғ.с.) үмбеттеріне парыз еткен шарифат хукімдерін санамызға сіңірудегі шарапатты да мағрифатты ізгі істері имандылық жемісін төкпей!

Біз өзін Мұхаммедтің (с.ғ.с.) үмбеті санайтын әрбір мұсылман баласының тілін кәлимаға келтіріп, қолдан келген мүмкіндігінше құлшылық ғибадат амалдарын жасауға тиісті екендігін білеміз. Ал енді осы мұминдерің күнделікті тіршілікте сақтанып, міндетті түрде орындап отыруға тиісті шарттары туралы нақты түсініктеме бере кетсеңіз.

- Аса мейірімді де рахымды Аллаһ Тағала өзінің ақ жолындағы мұсылмандарға ардайым тәубаға-келіп, истиғфар айтуды, қасиетті дініміз тиым салған харам, мәкрүг саналатын нәрселерге жоламауды нәсіп еткей! Мұсылмандар негізінен мынандай сенім-нанымнан, жат қылықтардан, теріс істерден сақтансын:

- Әһли Сүннетке үйлеспейтін бұрыс сенімдерден.
- Ғибадатқа мән бермеушіліктен.
- Ниет пен амалда туралықтан таюдан.
- Біле тұра күнәні жалғастыра беруден.
- Мұсылман болғанына шүкір етпеуден.
- Дүниеден имансыз кетуден қорықпаудан.
- Басқаларға зұлымдық қастандық жасаудан.
- Сүннетке сай айтылған азанға құлақ аспаудан.
- Дінге қайшы емес нәрселерде ата-анаға қарсы келуден.

- Көп ант іше беруден.
- Намазға мән бермей, қалай болса, солай оқудан.
- Харам ішімдіктерді ішуден.
- Мұсылмандарға зорлық жасаудан.
- Болмаса да әулиемін деуден.
- Күнәні ұмытудан.
- Тәкәппаршылық, өзін-өзі жоғары санаудан.
- Өсек айтудан.
- Діндес бауырларын күндеуден.
- Иләһи өмірге мойынсұнбаудан.

- Бір адамды жақын танымай жатып, жақсы не жаман деп айтудан.
- Өтірік – айтудан.
- Дінді үйренуден, оқудан қашудан.
- Еркектің әйелге, әйелдің еркекке ұқсауға әуестігінен.
- Дін дұшпандарына сүйіспеншілік танытудан.
- Нағыз дін ғұламаларына дұшпан болудан.

Біздер, иманын түзеіп, Ислам қағидаларына мойынұсынған, Жаратушымыздың қиямет күніне дейінгі бұлжымас имандылық заңын ұстануды ниет еткен мұсылмандарды білеміз: Харам лиғайниһиге (тегі харамға), харам лиғгойриһиге (тегінде адал болған, өз ерекшелігі бойынша кейін харам болған нәрселерге) бой алдырғандардың махшарда Аллаһтың хұзыретінде есеп беріп, жауапқа тартылатынын Сіз жаңа мұсылмандар сақтануға тиісті жат қылықтарды айтқаныңызда харам ішімдіктерді ішуден тиылуымыз қажеттігін де еске салдыңыз. Ол негізінен арақ-шарап, боза-самагон, спирт қой. Жасыратыны жоқ, оның залал-зардабын халқымыз өте жақсы біледі. Соған қарамастан, қазір маскүнемдік қазақ халқының ұлттық қасіретіне айналуда. Айтыңызшы» маскүнемдікті дініміз қалай бағалайды?

- Кәлимә-и шәхәдәтті тілмен айтып, оған жүрегімен сенген мүминдерді күдіреті күшті Құдайым қашанда қауіп-қатерден халас ет! Олар тауфиққа қайтып, үнемі тәубе етуі үшін Хақтың жіберген барлық сындарынан мүдірмей өтіп, мұраттарына жеткей!

Аллаһ Тағаланың адамзатқа сыйлаған ең үлкен нығметтерінің бірі – ақыл мен ой-пікір. Мұнсыз адам Пайғамбар (с.ғ.) ұрпағының хайуанға айналып кетуі ғажап емес. Ал мас қылатын ішімдіктер адамдарды ақылдан аздырады, олардың түзу ой-пікірін бұзады. Жалпы, арақ-шараптың кесірінен орын

алып отырған залал-зардаптардың санына жету қиын. Имам Насайи (р.а.) әзіреті Османнан (р.а.) риуаят еткен оқиғалы хадисте ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) былай деген: «Арақ ішуден сақтаныңдар. Өйткені ол – барлық жамандықтың анасы.

Баяғы заманда жақсы қасиеті мол бай дәулетті бір кісі болған екен. Жеңілтек әйелдердің бірі оны жолдан тайдыруға бәл буып, сол мақсатпен бір адамды оның алдына жіберіп: «Біз сізді бір іске куә болуыңызды сұраймыз» - деп айттырып, үйіне шақырады. Жақсы адам адал ниетпен ол әйелдің үйіне келеді. Үйде әйел оны бір бала және бір шиша мас ететін ішімдікпен күтіп алады. Сонда әйел мақсатқа көшіп: «Мен сені қонаққа емес, менімен түнеуге шақырдым, егер бұған қөнбесең баланы өлтіресің немесе мынаны ішесің, әйтпесе үйден аман шықпайсың» дейді. Амалы таусылған кісі ішімдікті ішеді де мас болып, әйелдің тұзағына түседі». Мінеки, арақтың осындай ауыр күнәға батыратынын білгендіктен Мұхаммед Мұстафа Расулуллаһ (с.ғ.с.) өзінің шәриф-хадистерінде: «Мас етуші ішімдікті жақсы көретін адамның жәннаттан несібесі жоқ», «Алла адасқандар мен мас етуші ішімдікке берілгендерді иманнан айырады» - деп біздерге өсиет етіп, айтып кеткен. Жалпы шарифат тұжырымы бойынша арақ ішкен адам пұтқа табынып, сиынушымен теңестіріліп, сондай күнәлі жан деп саналады. Осы орайда Ибн Аббастың (р.а.) сөзін еске алсақ, ол былай деген: «Мас етуші ішімдіктерді ішуге тиым салынғанда Пайғамбарымыздың Сахабалары бір-бірлеріне араққорлық пұтқа табынумен тең екен десті».

Діни пәтуаларда «Рыжыс» деген сөз кездеседі. Оның мағынасы: лас, нәжіс, харам. Раббымыздың сүйікті хабибі өзінің тағы бір хадистерінде: «Кімде-кім Алла Тағалаға, ахирет күніне сенсе, әсте арақ ішпесін және кімде-кім Алла Тағалаға, ахирет күніне сенсе арақ ішілген дастарханда отырмасын» деген ғой. Өйтпегенде ше, арақ адамды ақылдан айырады,

денсаулығын бұзады, мінез-құлқын өзгертеді, олардың арасына өштіктің өртін салады, Алла Тағаласын ұмыттыртып, намаздан да, құлшылықтан да қалдырады. Біздің ата-бабаларымыз арақ-шарапсыз-ақ талай-талай тойларды өткізіп, бақытты өмір сүрген ғой. Естеріңізде болсын, ахли сүннет уа жамағат! Мереке, тойларда ақ дастархан үстіне арақ-шарап тәрізді харам ас қойылса, оны ішкендер де, сондай тағаммен сый-сияпат көрсеткендер де бірдей күнә тартады.

- Құрметті найб-мүфти хазірет! Әрбір мұсылман баласы кешкілік ұйқыға жатарда, түнде жаман түс көріп, оянып кеткенде, таңертеңгілік төсектен тұрарда, жуынып, киініп, ас ішіп, үйден тысқа шығарда қандай дұға оқуға тиіс. Және де осы дұғалардың қазақша мазмұны қандай?

- Кешкілік ұйқыға жатарда мынандай дұға оқылады: «Аллаһүммә бисмикә әмууту уә әһиа» (мағынасы: «Аллаһ атымен өліп, Аллаһ есімімен тірілемін»).

Түнемелік қорқынышты түс көріп оянған адам оның өнінде болмауы үшін «һуәллаһулләзи...» аятынан бастап Хашир сүресінің соңына дейін оқиды. Сондай-ақ, бір рет Фатиха, он бір рет Ихлас-и шарифті оқып, Пайғамбарымыздың рухына бағыштап: «Иә, Раббым, егерде осы көрген түсім жақсылық болса, жақсылығыңды жалғастыр, жамандық болса, жақсылыққа ауыстыр. Жақсылық болса – бізге, жамандық болса дұшпандарға болсын» деп дұға етеді.

Ал енді жақсы бір түс тезірек өңге айналуы үшін тағы да бір рет Фатиха, 11 рет Ихлас-и шариф оқылып, дұғамыз Пайғамбарымыздың рухына бағышталуға тиісті.

Төсектен тұрарда мынандай дұға оқылады: «Әлһамдулиллә һилләзий әһиәә нәә бәәдә мәә әмәтәнәә уә иләһһил бәәсу уән нушуур» (мағынасы: «Мадақ Аллаға! Өлгеннен кейін бізді тірілтті, өлгеннен кейін тіріліп жиналу (хашр) оның қолында»).

Танертенгілік үйден шығарда мынандай дұға оқылады: «Бисмилләһи тәуаккәлту алаллаһи ләә һәула уәләә кууәтә илләә билләһил алийл азим». Танертенгілік әсіресе көпшілік жиналған жерде оқылатын дұға: «Ләә илдәһа иллаллаһу уәһдәһуу ләә шари кәләһ ләһул мүлку уәләһүл һамду юһ ии үәюмиит уәһуә һайюлләә иәмууту биәдиһил хайир уәһүә аләә күлли шәйиин қадийр» (мағынасы: «Алладан басқа ешбір құдай жоқ. Тек қана Ол бар. Оның серігі жоқ. Өлтіреді және тірілтеді. Ол тірі, өлмейді. Жақсылық Оның жеті құдіретінде. Ол бәріне құдіретті»). Осы дұға әр таңда 11 рет оқылады. Ол базарға шығарда, жолда, көшелерде, барлық жерде оқылады. Пайғамбарымыз: «Осыны оқығанға Алла Тағала бір миллион жақсылық береді, бір миллион күнәсін кешіреді, дәрежесінде бір миллионға арттырады» деген.

А Құрметті найб-мүфти хазірет, Расулұллаһтың шапағатына ең үлкен себеп болатын, оқыған мұсылманның иманы тазарып қалатын дұғалармен бізді таныстырғаныңыз үшін сіздің өмір жолыңызға Аллаһтың нұры жаусын!

Естуімізше, дәретхана, моншаға да кірудің өз тәртібі бар көрінеді. Ислам діні орнықтырған осынау қарапайым салт, қағиданы да білмейтіндер көп. Сіз соны түсіндіре кетсеңіз.

- Дәретханаға және моншаға адамдар сол аяқпен кіріп, оң аяқпен шығуға тиісті. Ал үйге, Мешітке оң аяқпен кіріп, одан сол аяқпен шығады. Дәретханаға кірерде мынандай дұға оқылады: «Ауузу билләһи минәл хубси уәл хабәәйс». Ал енді дәретханадан шыққан соң мынандай дұға оқылады: «Әлһамдулилләә һиләзий әзһәбә аннәл әзәә уә афәәний мин зәәлик». (мағынасы: «Мадақ Аллаға, Ол бізден қиындықты кетірді және мені одан құтқарды».) Дәретханадан шығысымен осы дұғаны оқығандар несеп және дәрет ауруларына ұшырамайды.

- Құрметті наиб-мұфти хазірет, Астана Орталық Мешітінің бас имамы Қалижан Байырбекұлы, Сізбен біздің сұхбат жүргізгеніміз қандай жақсы болды десеңізші. Сіз қаншама мұсылмандық әдеп-ғұрыптардың дұрыс орындалуы туралы қаншама бағыт-бағдар бердіңіз. Өміріміз бейне-бір жарқырап қоя бергендей. Біздің білетінімізден білмейтініміз қандай көп...

Сізге енді отыз екінші сауалымды (бес сұхбат бойынша) қояйын. Ащы да болса айтар шындық, мына жарық дүниеде көркіне ақылы сай, Аллаһ Тағаланың ақ жолымен некелескен сүйген жары бола тұра, өз әйелінен төмен қыз-келіншектермен жүріп, зина жасайтындар көп. Осы зинақорлық туралы қасиетті дініміз не дейді?

Құдіреті күшті Жаратушы Иемізден біздерді иман айтқан, жақсы, салих-ғамалдар жасаған, бірін-бірі шындыққа - Хакқа шақырған, бір-біріне сабырлы болуды ұлықтаған, нәпсісінің құлы болудан сақтанған иманды мүминдерінің қатарына қоса гөр деп тілеймін!

Зина иманға қас. Аллаһ Тағаладан қорықпаған, адамнан ұялмаған, дінді мойындамаған, ахиретке сенбеген, ар-ұяттан безген, намыс-абыройдан махрұм адамдар ғана зинақорлық жасайды. Зина Аллаһ Тағаланың қаһарына ұшырауға, қазабына душар болуға, жанұясының береке-бірлігінің азып-тозуына жол ашады.

Зинақорлық барлық діндерде ауыр күнә саналып, тиым салынған. Ол ұлтымыздың болашағы үшін де үлкен зиянды. Себебі рухы күшті, ұлттық мақсат-мүддесі биік ел болу үшін ақ некеден туған адал ұрпақ қажет. Қасиетті Құран Кәрімде: «Зинаға жоламаңдар. Өйткені, ол - анық арсыздық және жаман жол» деп айтылған. («Исра» сүресі, 32 аят). Ал енді хадис-шәрифте былай деп жазылған: «Бірде бір жас жігіт Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) қасына келіп: «Менің зина жасағым келеді», дейді. Расул Алла (с.ғ.с.) оның пиғылын түсініп: «Сенің

анаңмен біреудің зина жасағанын қалайсың ба?» - деп сұрады. Оған жігіт: «Жоқ, қаламаймын» деп жауап берді. Алла елшісі (с.ғ.с.): «Әлде әпкеңмен немесе қарындасыңмен біреудің зина жасауын қалайсың ба?» - дейді. Жігіт: «Жоқ» - деп жауап береді. Сонда Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Олай болса, сен де өзіңе қаламаған нәрсені өзгеге де қалама» - дейді». Демек, Ислам діні мұсылмандарды зинадан, яғни некесіз жыныстық қатынастан қайтарып, адал некелі болуға бұйырады. Сондай-ақ, Ислам діні зинаға жетектейтін барлық іс-әрекеттерге қарсы. Нақтылап талдап, түсіндірсек, Ислам діні әйелдерге нәпсіқұмарлықпен қарауға тиым салады. Сондықтан да хадис-шәрифте: «Бір рет қарау пайдаңа, екінші рет қарауың зияныңа» - деп жазылған. Аллаһ Тағаланың өзі қасиетті Құран Кәрімнің Нұр сүресінің бірінші аятында: «Зинашы әйел мен ердің әрбіріне жүз дүре соғындар. Егер Аллаға, ахирет күніне сенсеңдер, оларға жұмсақтықтарың ұстамасын. Әрі екеуінің жазасын мұминдердің бір тобы көріп тұрсын»- деп баян еткен.

Зина – тек қана некесіз жыныстық қарым-қатынас ғана емес. Ол ауыз зинасы, қол зинасы, көз зинасы, аяқ зинасы болып та төрт түрге бөлінеді. Ауыз зинасы – арам оймен сөйлесу, айналдыру, қол зинасы – арам оймен ұстау, сипау, еліктіру, көз зинасы – арам оймен қарау, арбау, аяқ зинасы – ер, әйелдердің сол істі жүзеге асыруы үшін жүруі. Осыған орай қасиетті Құран Кәрімде де былай деп бұйырылған ғой: «Мұхаммед! (ғ.с.) Мұминдерге айт: (Бөгде әйелдерге қараудан) көздерін сақтасын, әрі ұятты жерлерін (зинадан) қорғасын. Бұл олар үшін өте жақсы. Рас, Алла олардың не істегендерінен хабар алушы.» («Нұр» сүресінің отызыншы аяты).

«... - Кейбір ауқатты адамдар алтын тіс салдыруға құштар. Қасиетті дініміз бұл туралы не дейді. Әлде оны ұсақ-түйек нәрсе санап, мән бермейді ме?»

- Ислам дінінің керемет құдіреттілігі: ол барлық мәселеге көңіл бөліп, барлық сауалға жауап бере алады. Біздің дініміз бойынша, тісінің біраз бөлігі шіріп, немесе сынып қалған адамның тіс салдыруына немесе тістерін қаптатуына рұхсат. Тек ешқандай зәруліксіз, сәндік үшін мұндай іске баратын болса ол дұрыс емес. Оған дініміз рұхсат етпейді. Ханәфи мазһабының мүжтәһиттерінің бірі Имам Мұхаммед Рахимаһулланың көзқарасы бойынша, босап тұрған тістің алтын жіппен қатайтылуына, түскен немесе жұлынған тістің орнына алтын тіс тағуға рұхсат. Керісінше, Имам Ағзам әбу Ханифаның көзқарасы бойынша, алтынмен қаптату дұрыс емес, тек күміске рұхсат бар.

- Құрметті найб-мұфти хазірет! Ислам діні - Аллаһ Тағаланың ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) арқылы адамзат баласына ақиқат діндердің ең соңғысы және ең озығы есебінде жіберген имандылықтың түпқазығы ғой. Сіз бен біз «Қасиетті дініміздің қарапайым салттары» деген тақырыптағы бесінші сұхбатымызды иманның шарттары туралы әңгімемен аяқтасақ. Айтыңызшы, иманның қанша шарты бар. Ол «Әментуде» қалай баяндалған?

- Он сегіз мың ғаламның Жаратушысы - Аллаһ Тағаланың мейірім-шапағатымен «Қасиетті дініміздің қарапайым салттары» туралы осымен бес сұхбат құрып, газет бетінде осымен отыз төртінші сауалыңызға жауап қайтарып отырмын. Мұның бәрі Сізбен біздің халықтың мұсылмандық әдет-ғұрыпты шариғатқа сай дұрыс атқаруын мақсат-мүдде тұтқандығымыздан ғой.

Иманның негізгі шарттары мынандай:

1. Алла Тағалаға сену.
2. Періштелеріне сену.
3. Кітаптарына сену.
4. Пайғамбарларына сену.

5. Ахирет күніне сену.

6. Тағдырдағы жақсылық пен жамандықтың Алланың жазуымен болатынына, өлгеннен соң тірілудің хақ екендігіне сену.

Иманның бұл шарттарының біреуін қабылдамау – бәрін теріске шығарумен тең. Мысалы иманның барлық шартын қабылдап, ахиретке сенбеген адам мұсылман емес.

Сұхбат соңында айтарым: Алла Тағала Елбасымызға дінбасымызға, халқымызға һидаят - тауфик бергей! Отанымыз қашан да дінаралық, ұлтаралық татулықтың алтын бесігі болып, имандылық шұғыласына шомылғай!

-Иншалла, ақ тілегіңіз Раббымыздың рахметіне бөленіп, береке-бірлігіміз ұзағынан сүйіндіргей!

Әумин!

Сұхбаттасқан Мақсұтбек Сүлеймен

ОН СЕГІЗ МЫҢ ҒАЛАМНЫҢ ЖАРАТУШЫСЫ

- Аллаһ Тағаладан басқа Тәңір жоқ.
- Бас июге және мойынсұнуға Аллаһтан басқа лайықты ешкім жоқ.

Аллаһ жалғыз, және өте құдыретті.

- Аллаһ – араб сөзі.
- Бұл бір ғана құдайдың өзіне ғана тән аты.
- Аллаһ – ең жоғары мәртебелі.
- Оған ұқсас ешкім жоқ.
- Оның ешқандай серігі жоқ.
- Оның балалары және ата-анасы жоқ.
- Ол мәңгілік.
- Ол әрқашан бар болды және мәңгі бақи.
- Ол бәрін біледі.
- Ол бәрін көреді.
- Ешнәрсе Оның назарынан тыс қалмайды.

- Ол бүкіл әлемді Жаратушы.
- Ол біздің бірден-бір жалғыз Құдайымыз.
- Аллаһ Ұлы және Мейірімді. Қайырымды және Сүйе білуші.
- Ол бізге бәрін берді.
- Ол бізді, адамдарды ең озық үлгіде жаратты.
- Ол бар әлемді біз үшін жаратты.
- Ол бізге дұрыс бағыт беру және оған қалай мойынұсынуды;
- Жамандық жасамай қалай өмір сүруді;
- Қалай бақытты болуды және табысқа жетуді үйрету үшін Пайғамбарлар жіберді.

*Мақсұтбек Сүлеймен – Қазақстан журналистері Одағының
Міржақып Дулатов атындағы сыйлығының лауреаты*

МҰСЫЛМАНДЫҚ ЖЕРЛЕУ РӘСІМДЕРІ

1. Адамды ақтық сапарға аттандыру

Ақ пен қара, жарық пен қараңғы, жақсылық пен жамандық қалай қатар жүрсе, өмір мен өлім де кезектесіп отырады. Халқымыз «Өзекті жанға бір өлім» демекші, бұл фәниден бақиға көшпейтін пенде жоқ. Мәңгілік өмір – тек қана Аллаһ Тағаланың еншісінде. Жаратқан Иеміздің бұйрығы: біреу ұзақ, біреу қысқа өмір сүреді. Жалғыз-ақ, бәрі де күндердің күнінде қара жердің қойнына кіріп жатады. Сол себепті мұсылмандар былай дейді: «Инна Лиллаһи вә инна илейһа ражиун» (Біз Аллаһқа тәнбіз әрі оған қайтушымыз). Осыған орай кейбір кісілер қартайған кезінде о дүниені ойлап, оған өзінше қамдана да бастайды.

Бұл фәнидің - жалған, бақидың - мәңгілік екендігі туралы жожа Ахмет Иассауи бабамыз өзінің ғибратты хикметтерінде тіпті былай деп те жырлаған:

Күмәнсіз ғой бұл дүниеден барша жанның өтері,
Мал-мүлкіне мәз болмағын, бәрі қолдан кетеді.
Ата-анан, бауырлар қайда кетті ойланшы,
Төрт аяқты ағаш ат саған да бір күн жетеді.
«Дүние - дүние» дей берме, бір Алла болсын айтарын,
Кісі ақысын жей көрме, ысрат көпір бар, байқағын.
Ешкім де саған жолдас боп бірге еріп кетпейді,
Бірге туған бауырың мен аялап сүйген жан-жарың.
Құл Қожа Ахмет тағат қыл, білмеймін ғұмырың неше
жыл,
Неде болса Жазмыштың көрерсің басқа салғанын.

Ажал - Аллаһтың бұйрығы

Кім-кімге де ажал айтып келмейді. Негізінен, ажал (араб. әджәл – белгіленген уақыт, мөлшерлі мерзім) - адамның мына фәни дүниедегі тыныс тіршілігінің аяқталуы. Адам баласының барлық ғұмыры Аллаһ Тағаланың құдіретімен алдын-ала белгіленіп қойылғандықтан, дәм-тұзы таусылған күні көз жұмады. Осыны жан-дүниесімен сезініп, оған рухани дайын болған қариялар: «Аллаһ Тағала бала-шағамның алдында ала көр. Ешкімге міндетімді жүктей көрме. Ақ өліміңмен ал» деп тілек айтып жатады. Өйтпегенде ше, адамдардың арасында қартайған шағында сал болып, ұзақ төсек тартып жататындар, өз бетінше дәретке отыра алмайтындар, тілі байланып, көзі көрмей қалатындар, сөйтіп, барлық қиындығын бала-шағасы көтеретіндер аз емес. Қариялардың Аллаһтан ақ өлім тілеуі сондықтан да.

Ажал - Аллаһ Тағала тарапынан Адамға өлшеп берілген өмірдің таусылуы, фәнидегі тіршілігінің соңы. Ажал бір мезетке кешікпейді, немесе бір мезет уақытынан бұрын келмейді. Адам қандай себеппен (ауырып, кездейсоқ апатқа ұрынып, т.б.) өлсе де, ажалы жетіп өлген болып есептеледі.

Бұл жөніндегі Құран Кәрімде «Шын мәнінде әр нәрсені бір өлшеммен жараттық» (Қамар, 54:49), - деп айтылған.

Шәкәрім қажы Құдайбердіұлы:

«... Адам қашанда болса бір ажалменен өледі, бірақ Алла Тағала пейішті сауап іс қылған пендесіне дайындаған сықылды ажалды да себепке байлаған. Не сол адамның өзі себеп, не басқа бір нәрсе себеп болады. Және қай адам қандай себеппенен өлетуғынын Алла Тағала бұрыннан біледі. Және Алла Тағала кейбір пенденің ғұмырын ұзын қылады, кей пенденің ғұмырын қысқа қылады. Мысалы, оның залалы біреуге тие бермесін деп, яки, күнәға бата бермесін деп...».

Тағдыр мен қазаға иман келтіру

Тағдыр мен қазаға сену - иманның негізгі тіректерінің бірі. Оған қарсы шығу - көпірліктің белгісі. Тағдыр мен қазаға иман келтіру мынандай төрт ақиқатқа сенуді қамтиды:

1. Әлемдегі кез келген пайдалы және зиянды табиғат құбылыстарының (Жаңбыр жауу, егіс алқаптарының өнім беруі, жеміс ағаштарының миуа салуы, жер сілкінуі, құрғақшылық, тасқын, т.б.) бәрі Алланың тағдырымен, қазасымен болады. Бұл құбылыстарды, олардың себептерінің бәрін Аллаһ Тағаланың өзі белгілейді.

2. Адамды жуантатын және қайғыртатын өмірдегі жақсылықтар мен жамандықтар (бейбітшілік амандық, саулық, қауіпсіздік, тоқшылық, соғыс, өлім, ауру, азап, т.б.) Аллаһ Тағаланың бұйрығымен және қазасымен, белгілеуімен.

3. Барлық мақұлықтың жүріп-тұруы, қоректенуі, тіршілік құруы тек қана Аллаһ Тағаланың бұйрығымен, белгілеуімен. Аллаһ Тағала оларды адам тіршілігіне қатысты етіп жаратқан, оларды өз қажетіне қалай пайдалануын да ойластырған. Біз оған сенуге тиістіміз.

4. Адамның қолынан келетін жақсылық пен жамандықты да Аллаһ Тағала тағдыр еткен. Алайда оны істеу, істемеу

олардың өз еркінде, бұл ерікті пенделеріне Аллаһ Тағаланың өзі берген.

Өлім - әрбір адамның өмірінде болатын табиғи құбылыс. Оның алдында адамзат шарасыз. Мәңгілік өмір тек қана Аллаһ Тағаланың еншісінде.

Өзге діндегілердің өлікті жерлеуі

Буддаға табынушылардың көпшілігі өздерінің діни салты бойынша, өлген адамды жерлеуді өртеу жолымен жүзеге асырады.

Христиандар өздерінің діни салтына сәйкес мәйітті су жаңа киіндіріп, ағаш табытқа салып, сырнайлатып - кернейлетіп (аза тұту маршын ойнап), мәйіттің айналасына аза гүл шоқтарын қалап, бетін ашық қойып, қоштасады, содан соң табыттың бетін жауып (ағаш қақпағымен) жер қойнына береді.

Христиандарда өлген адам әскери қызметте болса, жерлеу кезінде аспанға қарудан оқ ататын қоштасу рәсімін де жасайды.

Өлікті табытқа салып, жерлеу, жол жөнекей, қабір басында музыкалату, гүл қою, өлік үстінде ішімдік ішу, бейіт басындағы белгіге сурет жапсыру, мүсін қою - мұсылмандарға жат қылық. Өлікті отқа өртеу Исламда жоқ, ол этикалық тұрғыда да адамды көрер көзге тозаққа тастағанмен тең.

Мәйіт жерге көмілгеннен кейін 10-15 күннен соң өліктің жарылу процесі басталып, ет пен сүйек бір-бірінен ажырап ыдырайды да, бұл 40 күнге созылады, осы уақыт ішінде ет сүйектен толық ажырап, жерге сіңіп кетеді. Ал енді табыттағы мәйіттің сүйегінен етінің ажырауы өте ұзаққа созылады, ол үшін ең бірінші ағаш шіруге тиіс. Өйтпесе, өлік оның ішінде су болып, былқып, жерге сіңе алмай иістеніп тұрады... Олай болса, Исламдық жерлеу рәсімі имандылық, адамгершілік, медициналық жағынан тиімді де сауапты.

Барлық мұсылмандарға тән қазақта да өлгелі жатқан адаммен қоштасу, оны ислам салтына сәйкес ақтық сапарға шығарып салу, жерлеудің дәстүрі бар.

Арыздасу

Бұл - науқас, әл үстіндегі адамның күш-қайраты әбден қайтып, өзінің көп ұзамай бақилық болатынын сезген шағында отбасымен, туған туыстарымен, замандастарымен қоштасып, соңғы талап, тілегін, арман, өсиетін айтуы. Ағайындарына осындай арыздасу (ант мезгілі деп те аталады) кезінде дүниеден озғалы жатқан кісіге көкейінде көптен бері жүрген сауалдарын айтып, жауап алуына, түсінбестік болса соны анықтап, жанын жайландыруына рұхсат етіледі. Тек бұл сұрақтар хәлі мүшкіл жанды қорламайтындай, қайғыртпайтындай, қинамайтындай болғаны абзал.

Арыздасу кезінде адамдар фәниде екі жақтың да бастарынан өткен пендешілікке кешіріммен қарап, сау адам науқастың алдынан өтеді, «қарызыңды кешір» дейді, «бақыл бол» деп, көрсетпей көз жастарын сығысады. Ақтық сапарға аттанғалы жатқан адамның арыздасу үстінде айтқан тілек, талабы, арман-өсиеті киелі саналады, оны артында қалған тірілер қолдан келгенше орындауға тырысады. Тек бұл өсиеттер ағайынды кек алу тәрізді жаман істерге шақырмауға тиісті.

Дәстүрге сәйкес өзінің өлшеулі сағаты таусылуға айналған адам (үй иесі) қара шаңырағын ұлдарының біріне табыстайды. Қазақта қара шаңырақ Әулеттің кенжесінде қалады. Сондай-ақ, әл үстіндегі адам өзінің сүйегін қай жерге қоятынын, жуып, ақыреттеуде сүйегіне кімдердің түсетінін, мүрдесін кімдердің жерлейтінін, жаназасын қай молданың шығаратынын, бәрін-бәрін білдріп-айтып, тапсырып та кетеді. Халықта: «өмір мен өлім арасында жатқан адам ең аяулы, ең жақын адамын күтіп жатады. Оны көріп, арыздасқаннан кейін іле көз жұмады.

Мұндайда жаны қиналмай тез үзіледі», - деген де пікір қалыптасқан.

Қазақ - дана халық қой. Ақтық сапарға кетіп бара жатқанында да елінің, жерінің, ұрпағының тағдырын ойлап, өзінің ақырғы өтінішінде ағайын арасындағы араздықты, ұлқызының, туған-туыстарының бір жаман әдетін, ісін «сұрап алып», о дүниеге өзімен бірге де ала кетеді. Содан халқымызда: «Жаман әдет өлгенмен бірге кетсін» деген де қанатты сөз қалыптасқан. Бұрындары бір кісілер туған жерінің бір уыс топырағын шүберекке түйіп алып, өзімен бірге ала кеткен. Онымен қоштасқандар: «Қайда жүрсең де аман бол! Туған жердің топырағы бұйырсын!» деп тілек айтқан. Қазақ халқының тарихында Кемпірбай ақын ауырып жатқанында оның көңілін сұрай келген Әсет ақынмен өлең арқылы арыздасқан. Арыздасу – тіршіліктің өзі енгізген салт-дәстүр.

Иман үйіру, имансу беру

Қазақ халқының дәстүрлі салты бойынша әл үстіндегі адам бір сәт тілге келіп, тіпті ас-су ішіп, жүріп-тұрады да. Мұны қариялар «бой жасау» дейді. Осы кезде соңғы рет тамақ дайындалып беріледі. Мұны қазақтар «Атау кере» («кере») деп атайды. Алайда науқасқа «бұл сіздің атау кереңіз» деп айтпайды.

Өмір шамы сөнгелі тұрған бұл адамның жүзін құбылаға қаратып, жамбасын бұрып, ыңғайлап жатқызады. Сонан соң оған шағадат (имандылыққа куәлік) айтылады. Оны «Лә иллаһа илалла» деп әл үстіндегі науқас еститіндей айтады. Халық мұны иман айту, кәлима қайтару, дем салу дейді. Осы кезде Құранның Ясин сүресі естірте оқылады. Ол туралы Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар былай деген: «Ауырып жатқан адам жан тапсырайын деп жатқанда оның қасында Ясин сүресін оқыса, ол адамның шөлі қанып, дүниеден қайтады және ол шөлін

қандырып қабірге кіреді және махшар майданына да шөлін қандырып келеді».

Науқас адам демі бітер шағында шамасы жетсе, өз иманын өзі айтады, Оған әлі келмесе иманын шақырылған имам, найб-имам, молда, немесе діндар тақуа адам айтады. Мұны иман үйіру дейді. Оның сауабы мол. Жалпы, науқастың, әл үстіндегі адамның жанындағы адам оған «иманы өзімен бірге барсын» деген мақсатпен иман-суды ұрттатады немесе аузына тамызады. Басындағы кісі дұға оқып, тілін кәлимаға (сөзге) келтіреді де, ол қайтыс болғаннан кейін аузы ашық қалмас үшін жағын орамалмен таңып тастайды. Сосын екі көзін қолымен жұмғызады, екі қолы мен аяғын жазып, үзеңгілетіп, ақпен бетін жабады.

Өлген адамның денесін сақтау, жалғыз қалдырмай күзету

Адам қайтыс болысымен көп ұзатпай оның денесін үйдің оң жағына құрылған шымылдық ішіне кіргізіп, бетін құбылаға қаратып шалқасынан жатқызады. Үстіндегі киімдерін шешіп алып, денесін ақ шүберекпен (ақыретпен) жабады. Егерде мүмкіндік болса ауылдық жерлерде киіз үй тігіп, ішіне шымылдық керіп, өлікті соған қоя тұрады.

Фәниден озған адамды үш күнге дейін оңаша жерде сақтайды. Көктем, күз, қыста оның мерзімі - 3 күн. Ал енді адам ыстық жазда қайтыс болса, денесін 1 күн ғана сақтай алады. Қазақтардың ежелгі наным-сенімі бойынша, қайтыс болған марқұмның жаны бірінші күні үй ішінде, өзінің мүрдесінің айналасында ұшып жүреді, екінші күні шаңыраққа қонады, сонан соң үшінші күні көк тәңірге аттанады... Өлікті үш күн сақтаудың медициналық жағынан да дұрыстығы бар. Мысалы, кейбір кісілер клиникалық «өлім» жағдайында бір-екі күн жатып, соңынан «тіріліп» кетуі мүмкін ғой. Ауылдық жерлерде ондай да оқиғалар болған.

Өлген адамның денесі қашан жерленгенше жалғыз қалдырылмай, оны ауыл ақсақалдары, жақын туыстары күзетіп шығады. Тек олар түнгі күзетте кезектеседі, шырақты, жарықты өшірмей, қарттар көз ілмей әңгімелесіп отырады. Әйелдер дауыс шығарып жылайды. Бұрындары қазақ ауылдарында қаралы үйдің түндігі түріліп, үй ішінен найза шаншылып, оның сыртқа шығып тұрған ұшына қаралы ту тігілетін. Қаралы үйге қара тігудің екі мәні бар. Бірі - ас бермектің белгісі, екіншісі - әркім қараны көріп, құран оқысын, аш болса келіп тамақтансын дегендік болатын.

Адам үйінен басқа жақта қайтыс болса (ауруханада, жолда, басқа жерде), мәйітті алып келгенде оны даладан үйге аяқ жағымен көтеріп кіргізеді.

Қазаны естірту

Үйінен тысқары жерде қайтыс болған адамды шаңырағына шалқалатып алып келмейді. Және де қайтыс болған адамды жақындарына «өліп қалды» деп бірден хабарламайды. Ақсақалдар, құрбы-құрдастары, бірге жұмыс істейтін кісілер топтасып, жиналып келіп тұспалдап естіртеді. Естірту қара сөзбен де, өлеңмен де, тіпті күймен де орындалған. «Ақсақ құлан» күйі естіртудің бір үлгісі болғаны мәлім. Қазақ үйіне қабағы ашық емес, ойлы, мұнды адамдардың шақырусыз топырлап келуінің өзінен-ақ оның жай емес, бір жаманаттың нышаны екенін сезген. Осылайша қазақ қайғылы қазаны орынсыз жерде немесе жол-жөнекей, жеңіл-желпі айта салмаған. Жандосұлы Келдібек Шоқан өлімін Шыңғысқа былай деп естірткен

Ұлы өлмеген руда жоқ.

Қызы өлмеген қырымда жоқ.

Қатыны өлмеген халықта жоқ.

Ағасы өлмеген аймақта жоқ.

Інісі өлмеген елде жоқ.

Әкесі өлмеген әлемде жоқ.

Шешесі өлмеген пенде жоқ.
Аққу ұшып көлге кетті.
Дуадақ ұшып шөлге кетті.
Құдай сізге бір гауһар тас беріп еді,
Оны иесі өзі әкетті.
Шоқан деген балаңыз
Бәріміз баратын жерге кетті.

2. Марқұмдарды арулап, ардақтау

Сүйекке түсу

Өлім хабарын естіген туған-туыс, көрші-көлем, жолдас-жора, жаназаға шақырылғандар жиналғаннан кейін «Сүйекке түсуге» қам жасалады. Егерде қайтыс болған адам көзін жұмар алдында сүйегіне кімдердің түсетінін айтып кетсе, оның аманатын орындаған абзал. Олай болмаса, өлік иелері ақылдасып, жеті атаның ұрпағынан бір-бір адамнан, 7 адамды атап, олардан сүйекке түсуді сұрайды, «Сүйекке түсу» - адамдардың өлікті «ақ арулап жөнелтуі», «арулап» жууы. Сүйекке түсушілер белгілі болып, келісілгеннен кейін молданың басшылығымен олар дәрет алып, намазға дайындалады. Сүйекке түсушілердің біреуі басшылық жасайды. Өлік матадан арнайы тігілген қолғаппен жуылады. Іш дәреті алынып, денесі үш аударылып тазалап жуылған, құрғақ шүберекпен сүртілген өлік пішілген ақыретке (кебінге) оралады. Еркекті үш қабаттап, әйелдерді бес қабаттап орап, кебіндейді. Еркектің сүйегіне ер адамдар, әйелдердің сүйегіне әйелдер түседі. Өліктің денесін «арулаған» жерді жинастырып, тазалайды, от қойып та арулайды.

Мәйітті жуу шарттары

Мәйітті жерлеу алдында жуу – адамдар үшін парыз кифаят. Мәйітті бірнеше адам жуса, онда басқалардың мойнынан парыз кифаят түседі. Басынан аяғына дейін мәйіттің барлық денесін бір мәрте жуу – парыз, егерде қайталап, екі рет жуса, ол – сүннет. Мәйітті жуудың мынандай төрт шарттары бар:

1. Мәйіт мұсылман болуға тиіс.

2. Сақат болмауға (жан көрмеген, өлі туған бала) тиіс.

3. Мәйіт денесінің басым бөлігі немесе басымен бірге жарты денесі болуға тиісті.

4. Мәйіт шаһид болмауға тиіс (Аллаһтың сөзін көтеріп қайтыс болған адамды - шаһид дейді). Өйткені Ұлық Пайғамбарымыз қасиетті Ұхұд соғысында шаһиттер туралы өз хадисінде былай деген «Оларды жумандар. Олардың денелеріндегі жаралары және қаны қиямет күні миск тәрізді иістеніп тұрады».

Су жоқ жерде мәйітке тәйамум жасалады. Жуу қиынға соқса да (мәйіт жанып кеткен болса, денесіне су құйғанда терісі ажырап кететіндей болса) тәйаммус жасалуға тиіс.

Қажет болған жағдайда (басқа адамдар болмай, тағы да басқа себептерге байланысты) күйеуі әйелінің, әйелі күйеуінің мәйітін жуа алады. Басқа еркектер мен әйелдерге өзге жыныстағы адамның мәйітін жууға болмайды. Тек әйелдің мәйітін жууға басқа әйел табылмаса, еркектің мәйітін жуатын өзге ер адам болмаса, ерлерге әуесі жоқ кәрі әйел, ол болмаса, басқа әйел еркектің мәйітіне тәйамум жасай алады, алайда еркектің әуратына қарамайды, ал бөтен еркек әйелдің мәйітіне тәйамум жасағанда ол оның әуратына, қолдарына қараудан сақтануға міндетті.

Астау - табытқа салып жуу

Мәйітті жуарда Мешіттен, басқа да орындардан астау-табыт әкелуге болады. Ол - ішіне мәйітті жатқызып қойып жуатын бұйым. Оны христиан дінінің табытымен шатастырмаған жөн. Мұндай астау - табыттың екі басында ұстайтын, көтеруге ыңғайлы төрт сабы бар.

Мәйітті жуатын адамдардың сипаты

Мәйітті жуатындардың жақын, жанашыр, өзі аманат етіп тапсырып кеткен, сауабын алу үшін өз еркімен ниет еткен адамдар болатыны белгілі. Егерде ондай мүмкіндік болмаса,

мәйітті басқаға ақы төлеп те жуғызуға рұхсат беріледі. Тек мәйітті жуатын адамдарға мынандай талаптар қойылады:

1. Мәйітті жуатын адам сенімді болуға тиіс. Оның мәйітті басынан аяғына дейін жақсылап жууы қажет.

2. Мәйітті жуатын адам аузына берік, марқұмның жақсылығын асырып, жамандығын жасыра алатын қасиетке ие болуға тиіс. Мысалы, ол өліктің үстінен көрген жаман нәрселерді, белгілерді жасырып, өзгелерге айтпайтын кісі болсын. Егерде ол мәйіттің үстінен таңқаларлық жақсы нәрселер көрсе, яғни жүзі жарқырап жатса, денесі жақсы иістеніп тұрса, оны елге айтуына болады. Бұл амал мұстахаб саналады.

3. Мәйітті жуатындардың бой дәреті болуға тиіс.

4. Мәйіт үлкен, салмағы ауыр болса, жуушылар көп, мәйіт жеңіл, шағын болса, жуушылар аз болады. Бұл өлікті қинамай, қиналмай жуу үшін қажет. Шарифатта мәйітті жуатындардың саны көрсетілмеген.

5. Мәйітті жуатындар оның жан-жағына хош иісті заттарды қойып, жақсы иісті аңқытып, өліктің иісін сездірмеуге тиіс. Қазақтар мұндай іске көбінесе адыраспанды пайдаланған.

6. Өлікті жуғанда әураты (ұятты жерлері) жабық тұрады. Мәйітті жуатындар оған қарамауға, ол туралы, басқа дене мүшелері жөнінде бөгде сөз (өзіл, қалжың, кекесін тәрізді) айтпауға тиіс.

Мәйітті жуу тәртібі

Мәйітті жоғары көтеріп (арнайы орынға) қойып жатқызады. Киімін шешіп алғаннан кейін әураты жабылады. Мәйітті жуған кезде оған қатысатын адамдардан басқа адамдар ол жерде болмайды. Мәйітті жуатын кісі қолын шүберекпен орап, мәйіттің әуратына истинжа жасайды. Немесе сумен мәйіттің әуратының алды мен артын тазалайды. Мәйітке ғұсыл жасаудан бұрын дәрет алдырады. Дәретті мәйіттің қолын жумай, бетін жуудан бастайды. Жалпы, мәйітті жуудың адам басынан басталуы - шарт. Жуатын су жылы болуға тиіс. Жуып болғанша

«Ғафранака иа рахман» («Сен кешіре гөр, ей, рахман!») деп айтып тұрады. Өлікке таһарат алдырады. Аузына су алдыра алмайтын болғандықтан, сулы шүберекпен ерні, тістері, мұрын тесігі сүртіледі. Сонан соң мәйітті сол жағына жатқызып, оң жағынан бастап жуады. Басынан аяғына дейін 3 рет мәйіттің үстіне сол жақ бүйіріне дейін жететіндей етіп су құяды. Мұнан кейін мәйіт оң жамбасына жатқызылып жуылады. Мәйітті жуғанда су астына толық жетіп тұруы қажет. Мәйітті бетін төмен қаратып, ішіне жатқызуға болмайды. Арқасын жуғанда бүйірінен жатқан мәйітті су арқасына тиетіндей етіп қозғалтады. Осы рәсімдердің бәрі бірінші ғұсыл. Егерде мәйіттің бүкіл денесіне су тисе ол - парыз кифая. Егерде сүннетті орындау қажет болса, осыған тағы екі ғұсыл қосылады. Мәйітті оң бүйіріне жатқызып, сол бүйіріне жатқызғандағы шарттарға сәйкес 3 рет су құяды. Мұнан кейін мәйітті сүйеп отырғызып, сәл еңкейтіп, қолменен қарнынан сипап басып, ішіндегі нәжістері сыртқа шығарылады. Егерде нәжістері сыртқа шықса, онда мәйіт жақсылап тазартылып жуылады. Осы айтылған рәсімдер 2. ғұсылға жатады. Сосын мәйіттің сол жақ бүйіріне су құйылады. Үш рет мәйітті жуғанда суға Кафур немесе жақсы иіс май қосып жуылады. Мұнан кейін құрғақ, таза шүберекпен мәйіттің үстінің бәрін сүртеді, суын кептіріп, құрғатады.

Мәйіттің аузы мен мұрнына су құйылмауының себебі: су мәйіттің ішіне кіріп кетсе, ол мәйіттің тез бұзылуына әкеліп соқтырады да, дәрет алдыру қиын болады.

Мәйітті жуғандағы мандубтар

Мәйітті 3 рет жуу - мандуб. Егерде мәйітті 3 рет жуу қажет болса, әрбір жуғанда басынан аяғына дейін тазартылып жуылуы керек. Одан кейін денесі таза болуға тиіс. Алайда мәйіт 3 реттен көп жуылып кетсе ол мәкруһ саналады. 3 рет жуғаннан кейін де мәйіт денесі таза болмаса, ол тазаланғанша жұп санмен жуу да - мандуб. Және мәйіттің дәретін үтірмен бітіру де - мандуб.

Мәйітті сабынмен жуу, мәйітті соңғы жуатын суға Тибті (иіс майды) араластырып жуу да - мандуб. Қажылық кезінде адам қайтыс болса, ол ихраммен болса да, болмаса да Тибті суға араластыру - мандуб.

Өлген адамның дәретін алғаннан кейін басы мен сақалына Тиб жағу да мандуб. Сүждпен жерге тиген дене мүшелеріне (мандай, екі қол, екі тізе, екі аяқ бөшайлары) Тиб жағу да - мандуб. Тибті мәйіттің көзіне, құлақтарына, қолтықтарына жағу да - мандуб.

Мәйітті жуғандағы макруһтер

Фәниден бақиға көшкен адамның мәйітін жуған, кебіндеген кезінде оның басындағы шашы мен сақал-мұртын, денесіндегі (қолтығындағы, кеудесіндегі, аяқ-қолындағы, әуратындағы) шашын алуға болмайды. Аяқ-қолының тырнақтарын алуға да рұхсат етілмейді. Адам қайтыс болғанда мәйіті қандай болса, ол жуылғаннан кейін сол қалпында кебінделіп жерленеді.

Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.) хадистерінде: «Мұсылманның мұсылманда бес ақысы бар. Олар: 1. Сәлеміне сәлем алу. 2. Сырқаттанса көңіл сұрау. 3. Шақырса жауап беру. 4. Егер бір мәселеде насихат керек болса, насихат айту. 5. Қайтыс болса, жаназасына қатысу» деп айтылған. Ал, «тазия» білдіру, яғни фәниден бақиға көшкен адамдардың отбасына, туған-туыстарына барып көңіл айту уақыты шариғат бойынша үш күн. Осы үш күннен еш себепсіз кешігу мұминдер үшін айып. Өйткені Раббымыз сүйікті хабибі Мұхаммед Мұстафа (с.ғ.с.) Расулуллаһтың хадис шарифінде: «Тазия үш күн. Үш күннен кейін тазияға бару жазылған жараны тырнаумен тең» - деп біздерге өсиет етіп қалдырылған. Олай болса, еш себепсіз танысың, досың, туысың, көршіңе көңіл айтпауың адамгершілік тұрғысынан да дұрыс емес. «Мерекеде көңіл айттың» деп кіналаушы адамның сөзін талдап көрейікші, оған қаралы

күндері қайтыс болған туысы емес, мереке қымбат болғаны ма. Кімге қанша ғұмыр береді, ол Алла Тағаланың бұйрығында.

Иә, қаралы үйге телефон арқылы да, жедел хат жолдап та көңіл айту өмірде жиі кездеседі. Оған бәзбіреулер: «Жұмыс басты болып, қолы тимеген шығар» деп түсіністік танытса, екінші біреулер: «Бір қалада тұрып, кіріп шығуға да жарамады», «Пойызбен келіп кетсе, үш-төрт сағаттық қана жер ғой» - деп, көрместей болып ренжіп те жатады. Жалпы, көңіл айтпаған адамға кек сақтауға, оларды қарғап-сілеуге болмайды. Бұл күнә. Өкпелегенде де жақсы көргендік наз болса, оны түсінуге тырысқан жөн. Егерде келе алмайтындай себеп болса, телефон арқылы тазия білдіруге болады.

3. Мәйітті кебіндеу

Кебін - қайтыс болған адамға кигізілетін ақырет киімі. Кебін үш бөліктен тұрады:

1. Лифафа - сыртқы кебін. Оның көлемі мәйітті қаусыра орауға, басы мен аяқ жағынан бууға жететіндей көлемде болуға тиісті.

2. Изар - бас, аяқпен бірдей енді мата;

3. Камис – көйлек. Мата екі қабатталады да ортасындағы түйық жерден бас сиятындай жыртылады. Бұл камис ерлер мен әйелдерге ортақ. Тек оны басқа кигізген кезде, көйлектің ұзындығы мойынның түбінен аяққа дейін жетіп тұруы қажет.

Әйелдер үшін мұнан өзге мынандай бүркеншік жапқыш-тар бар:

1. Хумар. Ол шашты жабатын бүркеншік.

2. Хирқа. Ол кеуде жапқыш.

Хирқаның ұшы екі қолтыққа келтіріледі де, омырау жабылады. Ал енді Хумардың (бүркеншіктің) екі ұшы хирқаның астына келтіріледі. Мәйітке әуелі «камис», сосын «изар» кигізіледі. Сонан соң барып «лифафа» оралады, ашылып кетпес үшін бас, аяқ, белден байланады.

Кебіннің үш түрі бар:

1. Сүннет түрі. Ол ерлер үшін «лифафа», «изар», «қамис». Әйелдер үшін қосымша «хумар», «хирқа».

2. «Кифая» түрі («кифая» - жеткілікті). Ерлер үшін «изар», «лифафа». Әйелдер үшін «изаф», «лифафа», «бүркеншік».

3. «Заруат» түрі. Кебін жоқ, табылмаған жағдайда мәйітті бір қабат етіп ораған мата - заруат деп аталады.

4. Өліктің жаназасын шығару

Жаназа - ислам дініндегі мұсылмандардың өлген адамдарға оқитын намазы. Өлген адамның жасына қарай жаназа намазының да мазмұны түрліше болады. Діни наным бойынша көмелетке жеткен адам ғана «күнәһар» болады. Адамның күнәға ұшырайтын кезі еркектер үшін 12 жастан, әйелдер үшін 9 жастан. Шарифат заңына сәйкес осы жасқа жеткен еркек пен әйелдердің некелесуіне рұхсат. «Күнә» жасына жетіп өлген адам мен оған жетпей өлген адамның жаназа намазы екі бөлек.

Жаназа Орта Азия мен Қазақстанға Ислам діні арқылы 8 ғасырда тараған. Жаназа туралы Құранда ешқандай нұсқау айтылмағанымен, ол туралы фикһ ілімінде жан-жақты талданады. Жаназа намазы үйде де, Мешітте де оқылады. «Ассалату жаназа» - деген сөз - қазақ тілінде «өлік намазы» деген мағынаны білдіреді. Намаздың тілдік мағынасы дұға, бұл жөнінде «Тәубе» сүресінің 103 аятында Аллаһ Тағала айтады: «Нұр-Мұхаммед (с.ғ.с.) олардың жаназа намаздарын оқы, өйткені сенің дұғаң оларға демеу», - деп (Шарғи мағынасы). Басы төкбірмен басталып, соңы сәлеммен бітетін, орындалуы шарифат заңдарымен белгіленген сөздер мен амалдар - жаназа.

Жаназа намазының шарттары

Негізінен жаназа намазының 8 шарты бар. Олар мынандай:

1. Мәйіт мұсылман болуға тиіс. Көпірлерге жаназа шығарылмайды.

2. Мәйіттің денесі тұтас немесе денесінің көбі, басымен бірге жарты денесі болуға тиісті.

3. Жаназа намазына мәйіт әкелінуге, жамағаттың алдындағы орынға қойылуға тиісті. Егерде мәйіт жамағаттың артқы жағында қалса, жаназа намазы оқылмайды.

4. Жаназа намазы оқылатын кезде мәйіт жануарлардың (аттың, түйенің, өгіздің, т.б.) үстінде, адамдардың қолында (зат таситын құралмен көтеріп тұру) болмауға тиіс.

5. Мәйіттің, жаназаға қатысушылардың бой дәреті болуға тиісті.

6. Мәйіттің денесі, орыны, кебіні, жаназаға қатысушылардың да үсті-басы таза болуға тиісті.

7. Мәйіттің ұятты жерлері жабық болуы, басының құбыла жаққа қаратылуы қажет.

8. Жаназа намазының ниетінде мәйіттің ер немесе әйел, ұл, қыз екендігі анықталуға, шынайы жасы (төл құжатында бір бөлек, шынында басқаша болуы да мүмкін ғой) белгілі болуға тиіс. Егерде шынайы жасын анықтау мүмкін болмаса, ол жаназасын шығаруға кедергі емес.

Жаназаны шығаратын адамдар

Жаназа намазын мына кісілер оқи алады: Мүфти, найб-мүфти, қази, имам, найб-имам, қайтыс болған адамның туған-туыстарының ішінде діни білімі бар, тақуа адам, діни медіресе, оқу орнын бітірген діндарлар. Жаназаға тұратын кісілер мұсылман, бой дәреті бар, жасы балиғатқа жеткен, ақыл-есі дұрыс, үсті-басы таза, дені сау кісілер болуға тиіс. Жаназаға әйелдер қатысса оларға да сондай талаптар қойылады. Тек олар ер адамдардың артқы жағына барып сап түзейді.

Жаназа намазына адамдар көп қатысса, олар үш, төрт, бес, жеті қатар болып тұрады. Жаназа намазына адамдар аз жиналса, бір қатар болып тұрып, жаназа намазын имамның

жалғыз өзі оқи береді. Имам марқұмның көкірегі тұсына келіп, жүзін құбылаға қаратқан күйі жаназа оқиды.

Ғұсыл уәжіп болған сақат балаға да жаназа намазы оқылады.

Жаназасы шығарылмайтын адамдар

Мынандай адамдардың жаназасы шығарылмайды:

1. Ата-анасын қастандықпен өлтіргендердің.
2. Отанын сатқандардың.
3. Ақыл-есі дұрыс бола тұрып, өз жанына қастандық жасағандардың (у ішіп өлгендердің, асылып қалғандардың, өзін-өзі атқандардың, биіктен құап өлгендердің, өзін-өзі автокөліктің, пойыздың астына лақтырғандардың, әдейі суға түншығып өлгендердің, өзін-өзі жағып жібергендердің, т.б.)
4. Тонаушылар тонау үстінде өлсе жаназасы шығарылмайды.
5. Діні ислам саналатын халықтың басқа дінді (христиан, будда, иуда, т.б.) қабылдаған ұл-қыздарының (көпірлердің).

Жаназа оқылмайтын үш уақыт

Күннің мынандай үш уақытында жаназа оқылмайды:

1. Күн шығып келе жатқанда.
2. Талтүсте.
3. Күн батып бара жатқанда.

Күннің басқа уақытында жаназа намазы оқыла беріледі. Тек қысылтаяң кезде (соғыс, апат, т.б.) түнде де мәйіттің жаназасын шығарып, жерлеуге шарифат рұхсат береді.

Жаназа намазының сүннеттері

Мәйіт жаназасыз жерленіп қойылса, оны қабірінің басына барып оқуға болады. Алайда оны мәйіт жерленгеннен кейін жарылғанға (сүйегінен еті ажырайтын 40 күнге толтырмай) дейін оқу қажет.

Жаназа намаз болғандықтан «Фатиха» сүресі және оған қоса ұзын немесе қысқа 3 (үш) аят қосылып оқылады. Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) былай деген: «Кітапты ашатын сүрені («Фатиханы») оқымағанның намазы қабыл болмайды» (Әл-Бұхари, Мүслим).

Жаназа намазында азан айтылмайды. Өйткені марқұм туылып, есімі қойылғанда оған азан шақырылып қойылған.

Жаназа такбирі төртеу. Алғашқысында жаназа шығарушы екі қолының бас бармағын құлағының жұмсағына тигізіп көтереді. Мұнан кейінгі такбирлерде қолын көтермейді. Бірінші қолды көтергенде Аллаһ Тағалаға Хамды (мадақтау дұғаларын) оқу қажет. Жаназа шығарушы екінші такбирден соң Пайғамбарымыз Мұхаммедке (с.ғ.с.) салауат айтып, үшінші такбирден соң мәйітке, өзіне, мұминдерге дұға оқиды. Төртінші такбирден соң әуелі оң жағына, содан соң сол жағына сәлем береді. Мейіт жас баланікі болса, үшінші такбирден соң оған арнап дұға оқу керек. Қыз бала болса, қыз балаға арналған дұға оқылады. Екі жаққа сәлем беріліп болғаннан кейін жаназа намазы аяқталады.

Қорыта айтқанда, жаназа намазының сүннеті:

1) Тәкбірден кейін сана оқу «Субханака Аллаһумма уә бихамдика уә табарака исмука уа Тағала жаддука уә лә илиһа гайрук».

2) Екінші тәкбірден соң Пайғамбарға (с.ғ.с.) салауат оқу. Имамға мәйіттің кеудесіне қарсы тұруы мандуб болады (мәйіт үлкен, кішкентай, ер, әйел болса да). Жаназа намазында жамағаттың үш сап болып тұруы да мандуб. Өйткені ұлық Пайғамбарымыз өзінің хадисінде былай деген: «Егерде адамдар үш сапқа тұрып намазды оқыған болса, онда Алла Тағала мәйіттің күнеларын кешіреді».

Жаназа намазында 7 адам болса, алдыңғысы имам болады, бірінші қатарға үш адам, екінші қатарға екі адам, үшінші қатарға бір адам тұрады.

Егерде жаназа намазы хақ болған адам бар болса, ол тұрғанда басқа адам жаназа шығарғысы келсе, әлгі адамнан рұхсат алуға тиіс. Өйтпейінше, жаназа шығара алмайды.

Егерде имам төкбірді 4 реттен көп айтып қойса, онда мұқтади (намазға ұйығандар) оған ілеспей, имам сәлем бергенше күтеді, сонда намаз дұрыс болады. Егерде имам біле тұра төкбірді төрттен аз жасап қойса, онда жаназадағылардың бәрінің де намазы бұзылады. Жаназа намазы бір-ақ рет оқылады. Екі рет оқу - мәкруһ. Тек жаназа намазы жамағатсыз оқылса, оны қайтадан жамағатпен бірге оқуға болады. Ол - мандуб. Жаназа намазы мәйіт жерленбей оқылады.

Жас нәресте жаназасы

Жас нәресте анасынан туғанда дауыс шығарса, ол естілсе, немесе бір рет қимылдаса, дүниеге тірі келген болып есептеледі. Ол содан кейін өліп қалса да, оған ат қойылады, денесі жуылып, жаназасы оқылып, кәбінге оралып, үлкендерге (мұсылмандарға) қандай құрмет жасалса, оған да сондай құрмет жасалынып, оны Исламдық жерлеу рәсімімен ақтық сапарға шығарып салады. Егерде жас нәресте дыбыссыз, қимылсыз өлі туса, оны матаға орап, жаназа оқымай-ақ қабірге қояды.

Солатуль ғайып (мәйіт алда жоқ)

Өмірде бір кісі суға кетіп қалса, оны жұрт көрсе, бірақ та сүйегі табылмаса, немесе бір кісі із-түссіз жоғалып кетсе, ол өлген болып саналса, бұларға жаназа өз алдына оқылады. Алайда оларға жаназа шығарарда Мешіт имамына барып, ақылдасқан жөн.

Шаһид болғандарға жаназа шығарылады ма?

Мүшріктер қолынан өлген, соғыста қаза тапқан, дүние-мүлкі үшін қастандықпен өлтірілген, қызғаныш, бақталастықпен, қылмысын әшекерелейді деп жауыздықпен жер құштырылған шаһит мұсылмандарды, яғни шаһит өлімімен өлгендерді жумайды, кәбіндемейді, алайда жаназасы

шығарылады. Ол үстіндегі киімімен жерленеді. Үстіне жабылған киімі бас-аяғына жетпесе, тек басы жабылады да, мәйіттің үстінде теріден киім-кешек болса (тон, ішік, былғары күрте, мәсі, етік, бас киім), шешіп алынады.

Шаһит болған адам өлер алдында дүние сөзін сөйлемеген, сөйлегенде де шаһит сөзін айтқан болса, ол шаһит болып саналады. Керісінше, өлер алдында дүние сөзін сөйлесе, ажалы алдында бір нәрсені ішіп-жесе (тамақты, дәріні, сусынды), жалған фәни ісін жасаса, оны өсиет етсе, бір нәрсені сатса, сатып алса, намаз оқыса, бір күннен артық өмір сүрсе (қастандықтан кейін), ол шаһит өлімге жатпайды. Шаһитпен өлген адамға тағы бір қойылатын шарт: ол мұсылман, ақыл-есі дұрыс, ержеткен, таза болуға тиісті.

5. Қазаға қатысты әдет-ғұрыптар

Өмір туралы хикая

Ертеде бір адам жалғыз ұлына алты жасынан бастап ораза ұстатып, тоғыз жасынан Құранды үйретіп, намаз оқытыпты. Өзімен-өзі өскен бала үйленуді де ұмыт қалдырыпты. Өмірінің соңғы күніне дейін ешкімнің ала жібін аттамапты.

Ет пен сүйектен жаралған жұмыр пенде болған соң ажалдан қашып құтылсын ба, жарық дүниемен қоштасады. Оның рухы денесінен бөлініп шығып, тура пейіш қақпасына қарай бет алады. Алдынан пейіштің күзетшісі шығып:

- Үш күнге дейін күте тұр, - дейді.

Үш күннен кейін: «Сіз пейішке қабылданбайсыз», - деген жауап алады.

- Неге? Менің ешқандай да күнәм жоқ еді ғой! - деп шырылдайды рух.

- Себебі, - деп күзетші періште түсіндіре бастайды, - сіз тек қана пейішке бару үшін ораза тұтып, намаз, Құран оқығансыз. Жарық дүниеде бірде-бір пендеге жақсылық жасамағандықтан сізге сауап жоқ. Ал сауапсыз жанға бізде орын жоқ!

Амалы таусылған рух енді тозаққа барады. Күзетшісі де үш күн күттіріп қояды. Үш күннен кейін деген жауап алады.

- Неге? - Рух таңданысын жасыра алмайды.

- Себебі, сіздің ешқандай да күнәніз жоқ. Бейкүнә пенденің рухы тозаққа жіберілмейді.

- Құдай-ау, не жаздым саған? Кәдімгідей өлтіріп едің. Енді не тозаққа, не пейішке кіргізбейсің. Шыныменен керексіз болғаным ба? - деп отыра қалып еңірей бастайды.

Оның зарын естіген Алла Тағала өзінің қызметші періштесін жібереді. Сонда құдіреті күшті Жаратушы былай депті:

- Бейкүнә пендеге тағы да қырық күн өмір берейік. Қазірден бастап жарық дүниеге шығарып жіберіндер де, мынаны айта барындар: «Пәнидегі пенделер не істеп жүрсе, ол да соны істесін, өмірдегі өзгерістерден шет қалмасын!».

Періште Алла Тағаланың айтқанын бұлжытпай орындайды. Қайта тірілген пенде жер бетіне шыға сала тезек теріп жүрген қызға көзі түседі. Екеуі үйленеді. Күндердің күнінде әйелінің бойына бала бітеді... Тіршіліктің аты тіршілік емес пе, қырық күн ішінде ол біреуді ренжітеді, біреулерге жақсылық жасайды. Ал оның екі иығындағы періштелер күнәсі мен сауабын тізіп отырады. Қырық күн өтіп, қырық бірінші таң атқанда Өзірейіл келіп жанын алады. Жаны жаһаннамға түсіп, күнә-сауабын ахиреттің таразысына тартқан кезде күнәсінен гөрі сауабы басымдау болып шығады. Сөйтіп, екі рет туып, екі рет өлген пенденің рухына пейіштің төрінен орын беріліпті.

(Діни пәтуалардан).

«Дәуір» айналдырған дұрыс па?

Кейбіреулер: «Марқұм туғаннан бері намаз оқыған жоқ, ораза ұстаған жоқ. Сол себепті оның күнәсі ауыр. Егерде марқұмға «дәуір айналдырса», ол оның барлық күнәсін көтереді» дейді. Бұл дұрыс емес.

«Дәуір» сөзінің араб тілінен қазақшаға аударғандағы

мағынасы «айналдыру». Шариғат үкімінде «марқұмға дәуір айналдыру қажет», - деп айтылмаған. Бұл дүмшелердің ойлап тапқаны. Кей жерлерде дәуірді дәуре деп те атайды. Ойлап қараңыздаршы, марқұмды көзі тірісінде оқымаған намазы, ұстамаған оразасы үшін кінәсі мен күнәсіне ақша, мал, дүние-мүлік, астық беріп, «алдың ба?», «алдым» деп, бір-біріне зат айналдырып, біраз уақыт өткен соң сол затты бөліп алып, марқұмның кінәсі мен күнәсін сатып алуға болады ма? Біреудің тірі кезінде біліп, естіп, көріп жүрсе де Жаратқан Иесіне, оның сөзі - Құран Кәрімге, Пайғамбарына, періштелеріне, ахирет күніне, тағдырдағы жақсылық пен жамандықтың бәрі бір ғана Аллаһ Тағаланың бұйрығымен болатынына келтірмеген иманы үшін, ол өлгеннен кейін өзгелердің иман беріп, күнәсінен арылтуы мүмкін бе және дұрыс па?! Әрине, жоқ! Өйткені қасиетті Құран Кәрімде «Сіздер өз малдарыңызды өздеріңіз алдап жемеңіздер» (2-сүре, 188-аят, 4-сүре 29 аят, 5-сүре 87 аят) деп бұйырылған. Және ұлық Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадис-шәрифінде: «Кімде-кім Ислам дініне жаңалық енгізсе, бұл шариғаттан емес, бұл оған жат іс», - деп айтылған.

Исхат та - дәуір айналдыру тәрізді шариғатта жоқ әдет-ғұрып.

Өліктің тірідегі 5 қарызы

Шариғат үкімі бойынша өліктің тіріде мынандай бес қарызы бар:

1. Өлікті құрметпен тазалап жуу.
2. Ақ матаға кебіндеу.
3. Міндетті түрде жаназа намазын оқу.
4. Шариғат жолымен жерлеу.
5. Марқұмның артында қалған қарыздарын төлеу. Мұнан басқаға шариғатта тыйым салынған.

Қарызы өтелмеген өліктің күнәсі

Марқұмның жаназасы шығарылар алдында діни жерлеу рәсімін жүргізуші имам немесе тақуа діндар кісі жиналғандардан:

- Құрметті халайық! Марқұмның Сіздерде, басқа кісілерде қарызы бар ма? - деп сұрайды.

Оған Құран Кәрімнің 12-сүре, 81 аяты бойынша жауап берген жөн. Мұнда: «Біз білгенімізге ғана айғақпыз. Сондай-ақ, Біз көместі білмейміз деңдер» деп айтылған.

Егерде жамағаттың ішінен біреу ортаға шығып: «Марқұм маған мынандай қарыздар» деп, оны куәлар, құжаттар арқылы дәлелдеп, қарызын қайтарып беруді сұрайтын болса, марқұмның туған-туысқандарының ол қарызды қайтарып беретіндей мүмкіндігі болса, марқұмның әлгі кісіге тиесілі қарызын қайтарып бергені дұрыс. Өйткені Ұлық Пайғамбарымыз өз хадисінде: «Мұсылманның жаны төленбеген қарызбен байланып тұрады» яғни «қарызы төленбейінше жаннатқа кірмейді» (Имам Термизи) деп айтқан.

Өлік шыққан үйде тамақ ішуге болады ма?

Шариғат бойынша өлік шыққан үйден үш күнге дейін тамақ ішуге болмайды. Себебі, ол үйде өлік жуылмай, кешіктелмей, жаназа намазы оқылмай жатқандықтан (кейбір кісілер алыстағы ағайындарының келгенін күтіп, өлікті 3 күнге дейін жерлемейді), ол үйден тамақ жеуге болмайды. Құран Кәрімде (4:10), Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбарымыздың хадисінде: «Кімде-кім мүсibat (ауыртпалық) шеккен үйден 3 күннің ішінде тамақ жесе мен ол адамнан аулақпын, беземін» деп айтылған. Сондай-ақ, Жағыпардың өлтірілгені туралы хабар жеткенінде Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Жағыпардың үйіне тамақ істеп апарыңдар. Оның үйі шұғылданатын іс болып қалды», - деген. Яғни, шариғат шартына сәйкес, үш күнге дейін мәйіт шыққан үйден тамақ ішпеу қажет. Өлген адамның ағайындары,

көршілері сол қаралы күндері әлгі марқұмның үйінің тамағын көтеруге тиіс. Қайтыс болған адамның үйіндегілерге бір күн, бір түнге жететіндей етіп көршілерінің тамақ дайындап беруі - сүннет. Және де оларға тамақты же деп алғызу мандуб болады. Себебі қаралы кісілердің қайғыдан тамақ ішпеуі немесе тамақ ішуге өзгелерден ыңғайсыздануы мүмкін. Құран Кәрімде: «Кімде-кім жетімдердің малын жейтін болса, зұлымдықпен сол жеген тамақтары олардың қарындарын от болып жейді және олар жалынға тасталынады», «Жендер, ішіндер, ысырап қылмандар. Алла Тағала ысырап қылушыны тура жолға бастамайды. Ол — ысырап жасаушы, өтірікші» деп айтылған аяттар бар. Мұнан туатын қорытынды: әке-шешесінің, аға-апа, қарындас, інісінің, баласының бірі өліп, ұл-қыздары жетім қалған, қайғы құшқан өлік шығарушы үйден үш күнге дейін тамақ ішуге болмайды. Жылқы сойып, мейрамхана жалдап, көл-көсір дастарқан жайып, оған жетерлік ақшасы болмаса банктен несие, тұған-туыстарынан қарыз алып жұмсау, көп адамды шақыру - ысырапқорлық. Оны шарифат қолдамайды.

Өлікте жыртыс беріп, киім үлестіреді ме?

Марқұмның жаназасы шығарылып жатқанда оған жиналғандарға шетіне теңге түйілген беторамал, жыртыс, жағалы жаңа киімдер үлестіретіндер бар. Бұл - шарифатта жоқ, Құран, хадистерде айтылмаған, адамдардың өздері ойлап тапқан дәстүр. Ақиқатын айтар болсақ, ол да қазалы үйді тонаудың, шығынға ұшыратудың бір түрі. Рас, ғұрпымызда марқұмның көзі тірісінде киіп жүрген кейбір сыртқы киімдерін үлестіру кездеседі. Оны жақын туыс, достарына бергенде: «Көзіндей көріп киіп жүр» деп айтып жатады. Бұл міндетті іс емес. Халқымызда: «Өлім байдың малын шашады, жоқтың артын ашады» деген сөз бар. Ол осындай орынсыз шығындалуға байланысты айтылса керек.

6. Мәйітті қабірстанға жеткізу

Мәйітті үйден шығарып, қабірстанға апару оны жуғандай, оған кафан кигізгендей (кебіндегендей), оған жаназа шығарғандай - фарз кифаят. Сол себепті мәйітті үйден шығарудың, жатқызып апарудың, жолай сақталатын салттардың өзіндік түрлері, тәртібі бар. Қабір басына өлікті жерлерде кімдер барады, кімдер бармайды - олардың бәрі де шариғатта қарастырылып, белгіленген.

Мәйітті үйден шығару

Адам баласы өмірге басымен келеді. Шариғат бойынша, өлген адамның мәйіті үйден басымен шығарылады. Зембілге салынған мәйітті жақын туған-туыстары төрт жағынан тең көтерген күйі үйден алып шығып, жаназа намазы оқылатын жерге апарып қояды да, жаназасы шығарылған соң жерленетін жері жақын болса, көтеріп алып барады. Жолай көтерген кісілер ауысып отырады. Мәйітті 4 адамның көтеріп жүруі - сүннет. Жерленетін жер алыс болса, мәйітті көлікке салып, алып баруға болады. Алайда көлік асығыс, жылдам жүрмейді, баяу, орташа жүрісте жеткізуге тиіс. Жерлеуге бара жатқандардың қабір басына жеткенше өліктің артында жаяу жүріп отыруы оған көрсетілген құрмет болып саналады.

Қабірге жеткен соң мәйітті жер қойнына бергенше, барған адамдардың отыруына болмайды. Ал көп түрегеліп тұруға аяғы шыдамайтын, белі ауыратын, жасы келген қарт, сырқат адамдарға бұл міндет емес. Олардың қабір жанындағы орынға отыруына кеңшілік жасалады. Мәйітті қабірстанға апара жатқанда адамдардың орташадан кішкене тезірек жүруі - мандуб. Ал үндемей жүру - сүннет. Мәйітті шығарып салғанда түтін шығармайды (от жағу). Өйткені ұлық Пайғамбарымыз: «Мәйітті шығарып салғанда дауыс шығармандар және түтін шығарушы болмандар», - деген.

Қабір басына баратындар

Қабір басына марқұмды жерлеуге қатысқысы келген барлық ер адамдардың баруына рұқсат. Кей жерлерде «қабір басына күйеу бала, жиен бармайды», - дейді. Бұл дұрыс емес. Тек әйелдерге, қыз балаларға қабір басына баруға болмайды. Себебі әйелдердің, қыз балалардың жаны нәзік, сезімтал. Жақынын жер қойнына беріп, көмуді көру оларға қатты әсер етіп, денсаулығына зиянын тигізуді мүмкін. Сол үшін оларды қабір басына апармау - сақтық, қамқорлық шарасы.

Көп мәйітті бірге жерлеуге болады ма?

Соғыс, апат тәрізді қысылтаяң кезде бірнеше мәйітті бір қабірге жерлеуге болады. Алайда олардың аралары топырақпен бөлінуге тиіс. Індет кезінде де мәйіттерді бірге жерлеуге рұқсат беріледі. Ал бейбіт заманда бұлай жасауға болмайды.

Мәйітті алыстан әкеліп жерлеу

Қайтыс болған адамды алыс жерден өзінің туған жеріне, аманат етіп айтып кеткен қорымға алып келіп жерлеуге болады. Алайда ешқандай қарсылық болмаса, адамды қайтыс болған жеріндегі қорымға апарып жерлеген жөн. Егерде мәйіт жерленіп қойылса, 27-30 жыл өтпей сүйегін қозғауға, басқа жаққа апарып жерлеуге болмайды.

Жоқтау айту

Әбу Ханифа мазхабы бойынша марқұмды жоқтап, қатты өкіріп жылап, шығарып салу - харам болып саналады. Алайда қаралы кісіге айқайламай, жасын шығарып жылауға болады. Тек есте болатын жағдай, жылағанда марқұмның жақсы істерін тізіп айтып жоқтамаған абзал. Сондай-ақ, бетін, киімін жырту, шашын жұлу, жүзін бояу да дұрыс емес. Бұл шариятта жоқ. Ұлық Пайғамбарымыз өлікті жоқтау турасында өз хадисінде былай деген: «Біреу қайтыс болғанда бетін бояп, үстіндегі

киімін жыртып, бетін тырнап және жәһіл айқайымен қатты айқайлаған адам бізден емес».

Шариғатта күйеуі өлген әйелге 3 күн бойы қара жамылуға рұқсат беріледі. Үш күннен соң оған тиым салынады.

Тағзиеет ету - мусибат (қайғы-қасірет) келген адамға (марқұмның жақындарына) 3 күн мандуб болады. Ол марқұмның жан тапсырған уақытынан бастап саналады.

Қабірді қалай қазады?

Қабір мәйіттің басы құбылаға қарайтын болып қазылады. Қабірді жер ыңғайына қарай қазудың бірнеше түрі бар. Сары топырақты жерде қабір төрт бұрыштап қазылып, дайындалады. Қабірде кіндіктен жоғары тереңдік қазылады да, құбыла жағына лаһат қазылып, оның іші өлген адамды отырғызғанда тебесі тимейтіндей етіп жасалады. Мәйіт лаһат ішіне қойылған соң оның аузы күйдірілмеген қышпен немесе шыммен бетіне дейін қаланып бекітіледі де, жан-жағына қабір топырағы салынады.

Шариғат бойынша қабірді қолмен (күрек ұстап) қазған сауап. Қабір қазуда техниканы лажсыз жағдайда ғана (қыста жер өте қатты болып, аязға адамдар шыдай алмағанда, қабірдің жері тастақ болса) қолданады. Кей жерлерде қабір қазушыларға «жылдыну» үшін арақ беретіндер бар. Бұл – күнә.

Қабірді кімдер қазады?

Қабірді марқұмның туған-туыс, жанашырлары арасынан адамдар шығып қазады. Сауап үшін қабір қазушылар болса, солардың көмегін пайдаланады. Егерде туған-туыстарынан, жанашырларынан қабір қазушылар шықпаса, ақысын төлеп өзге адамдарға қабір қаздыруға рұқсат етіледі.

Мәйітті қабірге жерлеу

Мәйітті қабірге жерлеу – парыз кифаят. Мәйітті жерлерде қабірдің шегіне қояды. Қабірдің ішіне түскен адамдар мәйітті тосып алғанда құбыла жаққа қарап тұрады. Мәйіт әйел адамдікі болса, қабірдің үстінде оны көрсетпей мата ұстайды. Мәйітті

қабірге аяғымен кіргізеді. Оны қабірге жайғастырған кісі: «Биссимиллаһи милати расул-лилоһи», - деп айтады. Мәйіт оң жамбасына қарай жайғастырыла жатқызылады, жүзі құбылаға қаратылады. Мәйіт қойылған соң лаһат аузы бекітіледі, қабір үстіне топырақ үйіледі.

Мәйітпен бірге қабір ішіне жастық, көрпе, төсеніш кілем тәрізді заттар салынбайды. Олай жасаса макруһ болады. Мәйітті лаһатқа қойғанда жерлеуге қатысушылар бір уыс топырақ алып, оның ішіне тастайды. Бұлай жасау – мұстахаб саналады.

Бірінші уыс топырақ тастағанда: «Минһа халақнакум» деп айтады. Екінші уыс топырақ тастағанда: «Фиһа кундукум» деп айтады. Үшінші уыс топырақ тастағанда: «Уә Минһа нухрижукум таратан ухра», - деп айтады.

Мәйіт жерленіп болған соң адамдар қатарласа отырып, Құран оқылады. Бізде мұндай кезде «Суратул-мулк» яғни, «Табарак» сүресін оқу әдет-ғұрып болып қалыптасқан. Бейіт басында мұнан да басқа Құранның өзге сүрелерін оқуға болады. Үйде қалған адамдар марқұмды жерлеп келген адамдармен қатты көрісіп, жыламайды. Мұндайда олардың бір-біріне жұбатулар айтуы артық емес. Құран оқып, дұға жасауға да болады.

7. Аруақтарды еске алу

Марқұмның жетісін, қырқын, жылын беру

Марқұмның жетісін, қырқын, жүзін, жылын өткізу, аруағына арнап ас беру – діни дәстүр емес. Ол шарифатта көрсетілмеген. Мұның бәрі халықтың ертеден бері жалғасып келе жатқан әдет-ғұрпы. Сондықтан да оны мақтаныш ретінде емес, шарифат салтына сай, ысырапқорлыққа салынбай өткізуге болады. Көп мал сойып, көп қонақ шақырып ас беру, аста ақша, жағалы жаңа киім, жыртыс тарату-ысырапқорлықтың бір түрі.

Өмірде көріп жүрміз, байлардың асына адамдар көп бара-ды, кедейлердің асына адамдар аз барады, шақырса

да бармайтындар көп. Бұл мұсылмандық емес. Өйткені аруақтардың бәріне бірдей құрмет көрсетілуге тиісті.

Марқұмның жетісі жеті күнге жеткізілмей, немесе асырылып беріледі. Қырқы да, жүзі де, жылы да солай.

Марқұмның аруағына Қатым Құран оқу

Оны Құран хатым деп те атайды. Қатым Құран оқу Құран Кәрімді басынан аяғына дейін, яғни ондағы 114 сүре 6666 аятты тұтас, қатесіз оқып, оны марқұмның аруағына арнау. Сауап іздеген адам өлген кісіге осылай Құран хатым бағыштайды. Жалпы, Ықылас, Фәлақ, Нас, Фатиха, Бақараның бас жағындағы бес аяттың оқу арқылы да марқұмға Қатым Құран оқуға болады. Мұны Кіші Қатым Құран, яғни Қатым Құран - Сағира деп атайды.

Марқұмның аруағына Қатым Құран бағыштаушылар туған-туыстарынан ол үшін ақы алмауға тиісті. Өйткені Құранды сауап үшін оқиды. Құран аяттары, сүрелері немесе хатымдары қаншама көп оқылса, соншама көп сауап. Аллаһ Тағаланың мейірім шапағатымен марқұмға дейін жетеді.

Марқұмдар ісімізден хабардар болады ма?

Аллаһ Тағала бақидағыларға фәнидегі бауырларының жақсы, жаман істерінен хабардар етеді. Бұл туралы Ұлық Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) өз хадисінде былай деген: «Амалдарыңыз өлген ағайын-тұсқандарыңызға көрсетіледі. Амалдарыңыз жақсы болса, шаттанады, жаман болса: «Ей, Аллаһ, оларды тура жолға салмайынша, жандарын алма», деп дұға етеді». Яғни, біз жақсы амал (ғибадат жасау, ораза ұстау, намаз оқу) үстінде болсақ, өлілер шаттанады, егерде жаман амал (кәпірлік, адасу жолында болу) үстінде болсақ, өлілер қайғырады.

8. Қабірстанға қатысты қағидалар

Қабір сұрағы

Өлген адам мұсылмандық салтымен арулап жерленгеннен кейін оған Мүңкір және Нәңкір деген екі періште келіп, Раббысы, діні, Пайғамбары, кітабы туралы сұрақтар қояды. Иманды, құлшылық және жақсы амал иелеріне Аллаһ Тағала періштелердің сұрағына жауап беретіндей күш-қуат дарытады. Кәпірдер бұл қос періштені көргендерінде сұсынан қорқып, ауыздарына сөз түспей, жауап қайтара алмайды. Періштелер сұрағына дұрыс жауап берген, күнәсі жоқ мұсылмандарды жұмақпен қуандырып, сол сәттен бастап олар иләһи ихсан (Аллаһ Тағала көріп тұр деген ниетпен құлшылық ету) нұрына бөленіп, сый-сияпатқа ие болады. Періштелер сұрағына жауап таба алмаған кәпірлер мен күнәһарлардың денесіне тозақтап отты жел тартылып, олар қабірінде азап пен қиындыққа түседі:

Қабірде қойылатын сұрақтар мен жауаптар:

- Раббың Кім?
- Раббым - Аллаһ Тағала.
- Дінің қандай?
- Дінім - Ислам.
- Пайғамбарың кім?
- Пайғамбарым - Мұстафа Мұхаммед (с.ғ.с.).
- Кітабың не?
- Кітабым - Құран Кәрім.
- Құбылаң не?
- Құбылам - Қағба-и Муаздама.
- Кімнің нәсіліненсің?
- Хазіреті Адам Әлейһис сәләм нәсіліненмін.
- Қай миллеттенсің?

- Миллетім - Миллеті Ибраһим әлей-һиссәләм, Ақиқат Мүминмін, Әлхәмдулиллаһ мұсылманмын.

Кесене, там тұрғызу

Әбу Ханифа мазхабы бойынша, қабірдің төбешігі жермен жексен болып қалады деген қауіп туса ғана оның үстіне марқұмның аты-жөні жазылған белгіні қоюға болады. Қабірдің үстіне ескерткіш тас, ағашты мақтан үшін қойса, ол - харам болып есептеледі. Жалпы, шариғат салты бойынша қабір үстіне марқұмның суреті салынған тасты қою дұрыс емес. Қабірдің үстіне күмбезді кесене, мазар, там, Мешіт, дуал тұрғызу да-мәкруһ. Қазіргі таңда ауқатты, дәулетті адамдардың сәулетті сарайлардай кесене-ғимарат салуы – харам, астамшылық. Ол мәйітке де, кесене-ғимарат тұрғызушы адамға да – зиян.

Шауконидің «Рисәлат шәрк Ассудур» деген қағидасында: «Қабірді биік көтеру - харам» деген айтылған. Шариғат қабірдің басына ағаш егуге, белгі көктас қоюға, үстін ашық етіп, мал кірмейтіндей қоршауға рұқсат етеді.

Зират қорымына қойылатын талаптар

Қазақ жерінің көп өңірінде сахнатам, сахнатастар кездеседі. Сахнатам – төрі қабырғалы, үсті ашық, кішігірім қорған. Сахнатас - мүсінді шағын мемориалдық ескерткіш.

Мұсылмандардың там, мазар, кесене тәрізді мемориалдық құрылыстарына, яғни, зират қорымына мынандай талаптар қойылады:

1. Зират қорымы басқа дін өкілдерінің зираттарынан бөлек, сү жиналмайтын жерде орналасуға тиісті.
2. Зираттың ішкі жолдары, жерлеу орындарының бас жағы, қойылған ескерткіш белгілер құбылаға қаратылуға тиісті.
3. Зиратты күтіп ұстау қажет.
4. Қабір басына белгі қойылса, көк тастан болуға тиісті.
5. Зират қорымының жан-жағы қоршалуға, іші-сырты көгалдандырылуға тиісті.
6. Зират қорымының қоршауының ішіне автокөлікпен кіріп, ерсілі-қарсылы жүрмеу қажет. Зираттың ішін адамдар жаяу аралайды.

7. Мазар, кесене тұрғызғанда, ескерткіш белгі орнатқанда адамдар бірінен бірі асып түсуді мақсат тұтпауға, биік, үлкен мемориалдық құрылыстар салмауға тиісті.

Жалпы, Қазақстанда зират қорымын күтіп-ұстауға, ондағы аруақтарға құрмет көрсетуге байланысты имандылық мәдениетін қалыптастырып, орнықтыру қажет. ҚМДБ мұсылман қорымдарын күтіп ұстаудың бүкіл халықтық арнайы күнін белгілесе, нұр үстіне нұр жауар еді.

Қабірге отыру, үстінде жүру – күнә

Марқұмның мәйіті жерленген қабірінің үстінде отырмайды, оны аяғымен баспайды, аттамайды, үстімен жүрмейді, онда ұйықтамайды. Бұдардың бәрі – шарият бойынша, мақруһ танзиһи. Қабірдің үстіне қажет қаза жасауға да (үлкен немесе кіші дәретке отыруға) рұқсат етілмейді. Олай жасаса, мақруһ тахрими болады. Егерде бір туысының қабіріне жету үшін аттап өту қажет болмаса, басқа қабірді аттап өту - мақруһ.

Қабірді қашан, қандай себеппен ашуға болады?

Мәйіттің сүйегінен еті әбден ажырап, шіріп, жерге сіңіп кеткеннен кейін ғана қажет болған жағдайда Ислам шартына сәйкес қабірді ашуға болады. Ал оған дейін қабірді ашуға рұқсат берілмейді. Алайда марқұмның кебіні біреуден тартып алынған болса, мәйіт біреуден күштеп, еріксіз тартып алынған жерге жерленсе, оған сол жердің иесі риза болмаса, немесе мәйіт неше түрлі дүние мүлікпен жерленсе, ол басқа адамдардікі болса, (көп болса да, аз болса да), мәйіттің бұзылған, бұзылмағанына қарамай, қабірді ашуға, әлгі заттарды алуға, мәйітті басқа жерге апарып жерлеуге болады. Марқұмның қалай, неден өлгенін анықтау үшін сот-медициналық сараптамасын жүргізу қажет болса, мәйіттің шын мәнінде сол адамдікі ме, бөтендікі ме, соны туған-туыстары нақты білгісі келсе де қабірді ашуға рұқсат беріледі...

Құлпытас құлап қалса

Қабір басындағы марқұмның аты-жөні, шыққан тегі, туған, қайтыс болған жылы, күні, ескерткіш қойғандардың аты-жөні жазылған құлпытас (көктас деп те атайды) құлап қалса, оны қайтадан тұрғызып қоюға болады. Ал зиратты жаңғыртып ақтап, сырлау-орынсыз шығын. Олай жасау парыз емес. Тек есімі ел есінде сақталып, ұмытылып кетпес үшін қабір басына құлпытас қою Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) сүннеті.

Қабір топырағы ішіне құлап кетсе

Түрлі табиғат жағдайларына байланысты марқұмның мәйітінің үстіне үйілген топырақтың ішке құлап кетуі мүмкін. Мұндай жағдайда шұңқыр болып қалған жерге таза топырақ әкеліп салуға болады. Қабірді күтіп, күл-қоқыстан тазарту – сауапты іс.

Темір шарбақтың үстіне мазар тұрғызу

Марқұмның мәйітін жерлегенде мал баспасын, аяқ асты қалмасын деп әуелі темір шарбақпен қоршап, сосын оны алып тастап, там, кесене тұрғызатындар бар. Қабірді темір шарбақпен қоршауға болады. Тек кейін оны алып тастап, мазар, кесене тұрғызу - артық шығын. Жалпы қабірдің жаңжағы жақсы қоршалса, болғаны.

Бейітті қайта жаңғырту

Кейбір кісілер: «шариғат бойынша бейітті қайта жаңғыртуға болмайды. Құлаған тастары болса, алып тастау қажет. Там салғаннан артылып қалған тастар мен кірпіш, тақтайларды алып кетуге болмайды», - дейді. Қирап, құлап қалған там, мазар, кесенені Құран оқып, қайтадан қалпына келтіруге болады. «Бейітті жаңғыртса, сол үйден тағы бір адам өледі» деген сөз қате. Ал енді, әркім ырымға сеніп, там, кесене салғаннан артылып қалған материалдарды қабір жанына қалдырып кете берсе, онда қабірстан күл-қоқыстың үйіндісіне,

материалдардың қоймасына айналады. Аллаһ ысырапқорларды сүймейді, мұны естен шығармау қажет.

Зияратқа зиярат жасау

Зиярат - арабша амандық, саулық деген мағынаны білдіретін сөз. Құран Кәрімде: «Расында Аллаһтан өзге сиынғандарың өздерің сияқты құлдар» (7: 194-195), деп айтылғандықтан, қабір басына барып түнеп, екі дүниесін тілеп, аруақтан шипа сұрау - шарифатқа қайшы. Шарифатта жалған заң шығарушылықты, Аллаһтан өзге табынушылықты «тағуд» деп атайды.

Қабірстан - марқұмның ақирет күніне дейінгі мекені. Онда жатқан аруақтардың қабіріне зиярат етіп, олар үшін Аллаһтан истиғфар тілеп, дұға, Құран оқып, сауабын бағыштау, Жаратқан Иемізден шапағат тілеу мұсылманның міндеті. Хазірет Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Мен сіздерге алғашқыда қабірге зияраттан тыйған едім. Енді болса, зиярат етіңдер. Өйткені қабір зияраты сіздерге ақиретті еске түсіреді», - деген. (Тирмизи, Жәнайз 60; Мүслим, Жәнайз 106). Хазірет Мұхаммед (с.ғ.с.) көбінесе дүниеден өткен сахабаларының қабіріне зиярат жасап, оларға дұға оқитын. Зиярат етудегі мақсат - өзіңнің де күндердің күнінде сол аруақтардың қатарына қосылатыныңды еске алу. Сол себепті тірі адам өлгендерден жәрдем сұрамауға тиісті. Олай болса, зияратқа зиярат етуге болады. Ал оның басына түнеп, аруақтарға сиынуға болмайды. Әрбір мұсылман тек қана Аллаһ Тағалаға сиынып, содан ғана мейірім, шапағат тілеуге тиіс. Жасыратыны жоқ, қазір: «Ата-бабамның бейітінің басына барып түнеп, аруағына сиынған едім, маған аруақ қонды, қабірдің басында ата-бабаммен тілдестім, олар маған аян беріп тұрады», - дейтіндер бар. Шарифатта бұл тілдесуді «шайтани хабар» деп атайды. Өйткені, жындар иманы әлсіз, Аллаһқа серік қосатындармен (Аллаһ тұрғанда аруаққа сиынып, жалбарынып) тез қатынасқа түседі. Бұл орайда Құран Кәрімде: «Расында шайтандар сендермен тартысу үшін өз

сыбайластарына сыбырлайды. Егер оларға бой ұсынсаңдар, серік қосушылардан боласыңдар» (6:121), - деп айтылған.

Қабірстанда айтылатын сөздер мен оқылатын сүре, дұғалар

Мәйітті қабірстанда зиярат еткен адам мына сөздерді айтуға тиіс:

«Ассаламу алайкум дару қаумин мучъмнинин уә инна инша Алла бикум лахикун».

Жақсы адамдар жатқан қабірге барып зиярат ету - мандуб болады. Қабірстанға барған адам шарифат үкімдеріне сәйкес зиярат етеді. Яғни, оған қабірді айналып тәуаф жасауға, қабірдің тасын, топырағын сүюге болмайды.

Ерлер мен әйелдерге туған-туыстарының, белгілі, қасиетті кісілердің қабірлеріне барып, зиярат ету - мустахаб. Олар қабірдің басына барған кезде I рет Фатиха II рет Ықылас сүресі оқылып, бағышталуға тиісті. Сонымен қатар, Ясин Шәриф және Әлха күмүттәкәсүр сүрелерін оқу - мустахаб. Оларды оқу үшін орын болмаса, қабірге отыру мәкруһ емес. Алайда, оны ластау – мәкруһ. Егерде басқа қабірге жақындау үшін амалсыз қабірлерді басуға мәжбүр болса, ол адам I рет Фатиха, II рет Ықылас Шәриф оқуға, оны сол қорымда жатқан мұсылмандардың рухтарына бағыштауға, содан кейін барып қабірді аттап, басып өтуге болады.

Қабір үстіндегі шөптерді жұлу, ағашын кесу – мәкруһ. Себебі ағаш пен шөп көктеп өскен сайын қабірдегілердің күнеларына кәффат болып саналады. Қураған ағашы мен қураған шөбін де жұлмайды. Оны үйлеріне апарып отқа жақпайды.

Қасиетті үш мешіт

Олар Меккеде, Мединеде, Құдыста орналасқан

Жердегі имандылық үйлері – Мешіттердің бәрі де киелі. Алайда Ислам әлемінде Меккедегі әл-Харам Мешіті

мен Мединедегі (Мәдинадағы) Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар Мешітінің, Құдыстағы (Иерусалимдегі) әл-Ақса Мешітінің қадір-қасиеті тым айрықша.

Меккедегі әл-Харам мешіті

Тарихтан белгілі ақиқат: біздің ұлық Пайғамбарымыз алғашқыда ортақ құдайға сыйынушылардың бүкіл храмын Масджид (көпше түрі масаджид) деп атаған-ды. Бұл сөздің мағынасы- «иіліп құрмет көрсету, құлшылық ету жүзеге асырылатын орын». Яғни, масджид - мешіт, Исламның намаз оқып, Құдайға құлшылық ететін ғимараты. Ең алғашқы масджид Мұхаммед (с.ғ.с.) Иасрибқа (Медине) келгеннен кейін көп ұзамай-ақ, Куфа елді мекенінде салына бастаған болатын. Ұлық Пайғамбарымыз Меккені жаулап алғаннан кейін (630) мұндағы әл-Қағба да масджид болып, осындағы бұрын адамдар табынып келген пұттар қиратылды. Осылайша әл-Қағба Масджид Храмға айналды. Ол қасиетті орын саналғандықтан, басқа мешіттер, соның ішінде Мединедегі ғимарат та намаз оқылатын қарапайым қоғамдық үйлер ретінде пайдаланды.

Ислам дәуірінде Қағбаны кеңейту жұмысы алғашқы төрт халифтің екіншісі Омар-ибн-әл-Хаттабтың тұсында жүргізілді. Омеидтер дәуірінде Уалид-ибн-әл-Малек Египетпен Сириядан әкелінген мәрмөрдан жасалынған бағаналарды ұстап тұратын мозайкамен әшекейленген қақпа орнатып, жерінің көлемін ұлғайтты. Аббасидтер дәуірінде Әбу - Джафар әл - Мансүр халиф осынау киелі мешітке тағы да жер қосып, оның периметрі бойынша галерея тұрғызды. Ал енді халиф әл-Махди 776 жылы өзінің қажылық сапарында Қасиетті Қағба мен Қасиетті жол аралығындағы үйлерді сатып алып, оларды бұздыртып, бұл жерлердің бәрін мешітке қосып берді. Аббасидтер дәуірінің екінші әулетінің кезеңінде әуелі әл - Моатадид Белла, сонан соң, әл - Моктодер Белла халифтер 918 жылы аса үлкен

аумақты қамтуына ықпал еткен ұлғайту шараларын жүзеге асырып, ол саудтықтар дәуіріне дейін жалғасты. Фатимидтер, айюбидтер, мамлюктер әулетінің билігі, Осман империясының үстемдігі тұсында Қасиетті Қағбаға қалпына келтіретін жөндеу жұмыстары атқарылды.

Қасиетті Қағба мен Медине қаласындағы киелі екі Мешітке ерекше қамқорлық жасаған адам - король Фахд бен Әбділ Әзиз. Өз мемлекетінің барлық күш-қуатын елінде қауіпсіздік пен әділеттілік және тәртіп орнатуға жұмсаған король қажылыққа келушілердің жолын да қатаң бақылауға алды. Соның нәтижесінде Қасиетті Қағбаға қажылыққа келушілердің саны жылдан-жылға өсіп, Сауд Королі 1955 жылы Қасиетті Қағбаны қазіргі заман талабына сай кеңейтуге арнайы жарлық беріп, сол бойынша үш кезеңді қамтыған ұлғайту құрылысы басталды.

Әлем мұсылмандарының Бас Мешіті - Меккедегі әл-Харам Мешітінің көркін асқақтатқан ұлғайту құрылысының үш кезеңінде мынандай жұмыстар атқарылды:

БІРІНШІ КЕЗЕҢДЕ:

Ол 1955 жылы басталды. Қасиетті жолдың төңірегіндегі тұрғын үйлер, сауда орындары бұзылып, әс-Сафа мен әл-Маруаның жанына Қазара және Шамийя аудандарына апаратын жол салынды.

1. Намазханаларды неғұрлым көп сиғызу мақсатында Масаға екінші қабат салынды. Оның бірінші қабатының ұзындығы 395,5 метр, ені 20 метрге дейін жеткізілді. Бірінші қабаттың биіктігі 12 метр, екінші қабатының биіктігі 9 метр болды.

2. Маса ұзынынан қаққа бөлінді. Яғни, галереяның ортасынан оны екіге бөлетін қалқан жасалып, оның біріншісі - әс-Сафадан әл-Маруаға баратындарға, екіншісі - әл-Маруадан әс-Сафаға баратындарға арналды. Содан екі жаққа кететін тәуәп етушілердің бір-бірімен соқтығысып қалмауын қамтамасыз етті.

3. Галереяға шығысқа қарайтын (Масаның шығыс жағынан) кіретін 16 есік ашылды. Жоғарғы қабатында бірі әс - Сафадан, екіншісі әл-Маруадан кіретін екі есік жасалды. Мешіттің ішінде қосымша екі баспалдақ салынды. Біріншісі - Сафа қақпасында, екіншісі - Бейбітшілік қақпасында.

ЕКІНШІ КЕЗЕҢДЕ:

1. Ол 1959 жылы басталды. Әл-Харам мешітін жаңғыртудың бұл кезеңінде жабық галереяның негізі құйылып, оның қабырғаларын гранитпен қаптады, бағаналар мен төбе қымбат тастармен әшекейленіп, көркейтілді.

2. Суағар құбырлардың құрылысы аяқталып, оның жүйесі жетілдірілді.

3. Масаның оң қанатындағы екінші қабаттың деңгейімен бірдей етіліп Сафа үстімен жүретін шеңбер тектес жол салынып Сафа мен Маруа арасында бірнеше күмбез бой көтерді. Осы шеңбер тектес жол Сафаның қалған екі қабатына өту үшін.

ҮШІНШІ КЕЗЕҢДЕ.

1. Ол 1961 жылы басталды. Әл-Харам мешітінің оңтүстік-батыс қабатының бірінші қабатының құрылысы бітті.

2. Омра қақпасы мен Бейбітшілік қақпасы арасындағы солтүстік қанат құрылысы аяқталды.

3. Киелі Мешіттің Масадан басқа құрылыстарының астыңғы қабаты салынды. Әл-Харам Мешітіне Маса қосылып, оның ауданы екі қабатын қоса есептегенде 16 мың шаршы метрге дейін ұлғайды.

4. Киелі Мешіттің айналасына 5 үлкен алаң жасалынды. Мешітке кіретін 64 қақпа тұрғызылды, кездейсоқ қиындықтар мен бақытсыздық оқиғаларын болдырмау мақсатында және кіріп-шығуға қолайлы болуы үшін дәретханасы, жуынатын жерлері бар, күллі бағытқа апаратын туннельдер салынды.

Барлық ұлғайту жұмыстарының нәтижесінде әл-Харам мешітінің көлемі 93 мың шаршы метрге жеткізіліп, ол 163873 шаршы метрге кеңейтілді. Сөйтіп, Киелі Мешітке бір мезгілде

400 мың намазхан сиятын болып, Меккедегі әл-Харам Мешіті ғасырдың ғажайып құрылысы атанды. Киелі Мешіт алаңын ұлғайту кезінде Қағбаны айнала жүріп құлшылық ететін Матаф алаңы да кеңейтіліп, Ибраһим Пайғамбардың (ғ.с.) зираты да жаңғыртылып, жақсартылды. Меккедегі әл-Харам мешітін жаңғыртудың соңғы жобасы бойынша 1996 жылы осы қалпына келтіру жұмысы Корольдің арнайы тапсырмасы бойынша тақ мұрагері ханзада Абдолла біріншінің Қағбаны жуып шығуымен толық аяқталып, Киелі Мешітті ұлғайту, жаңғырту, көркейтуге арналған құрылыс жұмысына 30 миллиард Сауд риалы, яғни 11 миллиард АҚШ доллары жұмсалды.

МЕДИНЕДЕГІ МҰХАММЕД Пайғамбар МЕШІТІ

Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) 662 жылы Меккеден Мединеге қоныс аударып, оған келісімен Мешіт салды. Мұнда мұсылмандықтың дәстүрлі парыздарының негізі — намаз оқу, дәрет алу, ораза ұстау, азан шақыру, қаріп-қасірлерге садақа беру тәрізді шарттар жарияланды. Осы мешіттегі Пайғамбардың уағыздары арқылы мұрагерлік, мүлік бөлісу, неке қию рәсімдері, қауымның тұрмыс шарттары айқындала түсті. Мұхаммедтің (с.ғ.с.) Аллаһ Тағаланың елшісі екендігі таныла бастады. Ұлық Пайғамбарымыз Медине кезеңінің басынан-ақ қауымды нығайту, ұлғайту жолында меккелік дінсіздермен күрес жүргізіп, осы Мешітте көптеген уағыздар айтты.

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар қайтыс болғаннан кейін денесі өзі мінәжат еткен Мешіттегі өзі жатқан жерге арулап қойылды. Алғаш рет Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың өз қолымен тұрғызылған бұл мешіттің кеңейтіліп, жаңғыртылған кезі - халиф Омар бен әл - Хаттабтың шағы екендігі мәлім. Сауд мемлекеті бұл Мешітті өз камқорлығына алғанға дейін ол әр билеушінің дәуірінде әр түрлі жағдайды өткеріп, аумағы 1293 шаршы метр болды.

Жатқан жері жарық, иманы серік болғай, король Әбділ Өзиз әлем мұсылмандарының Ұлық Пайғамбарымыз салған Мешітке келіп, құлшылық жасауға деген ынта-ықыласының жылдан-жылға арта түскенін байқап, 1951 жылы осы Мешітті кеңейтуге, жаңғыртуға көркейтуге жарлық берді. Сол жылы-ақ бұл іс қолға алынып, Мешітке 12271 шаршы метр жер қосылып берілді де, оны кеңейту жұмыстары одан әрі жүргізілді. Содан ол 1984 жылғы 2 қарашада көрікті Мешіт негізінің алғашқы тасын өз қолымен қалады. Ол әл - Хараман Аш - Шарифан Мешітін кеңейтіп, жаңғыртумен бірге Медине қаласының бейнесінде көркейтуге арнайы шешім шығарды.

Король жобасы бойынша мешіт ауданы 148,5 мың шаршы метрге кеңейтіліп, 165 мың шаршы метрге жеткізілгендіктен, енді онда 700 мың адам мініжат ете алатын болды. Ал енді оған дейін Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар Мешітінде 58 мың мүмин ғана құлшылық жасай алатын еді. Осынау кеңейту құрылыстарында биіктігі 104 метрлік 6 минарет салынып, кіріс жолы 16-ға өсті, 23-ке жетті, Мешіт есіктері - 81 болды, жоғары қабатқа көтерілетін жаңадан 18 баспалдақ салынып, Мешіт құрылысын салуға 30 миллиард Сауд риалы жұмсалды. Мешіт құрылысы 1994 жылғы 6 көкекте аяқталды. Қазір мұнда бір мезгілде 4 мың автокөлікті орналастыра алатындай гараж, 116 эскалатор, 58 баспалдақ, 1890 дәрет алу орны, 690 ауыз су шүмегі бар. Және Мешітте медициналық көмек орталығы, полиция бөлімшесі жұмыс істейді.

ӘЛ-МАСДЖИД ӘЛ-АҚСА МЕШІТІ

Бұл сөздің мағынасы «тым шалғайдағы Мешіт». Ол Құдыстағы (Иерусалимдегі) әл-Харам аш-Шарифтың оңтүстік бөлігіндегі мешіт. Ол Ислам әлемінде аса қасиетті орындардың бірі. «Масджид ул - Харамнан» кейін Құдыс қаласында салынған ең алғашқы Мешіттің іргетасын Дәуіт Пайғамбар (ғ.с.) қалаған, құрылысын аяқтау үшін Сүлеймен Пайғамбар (ғ.с.) Финикиядан

суретшілер алдыртқан, дейді тарихшы дағуатшылар. Осы орайда біз ұлық Пайғамбарымыздың хадистерін еске алсақ, онда бұл Мешіт құрылысына жындардың да жегілгені, оның жеті жылда салынып біткендігі баяндалады.

Тарихи деректерден біз әл - Масджид әл - Ақсаны Ассирия әміршісінің талқандап, парсы патшасы Кейкұсрадың қалпына келтіргенін, біздің заманымыздың жетпісінші жылдары римдіктердің қайтадан қиратқанын, 123 жылы оны Византия патшасының қайта жөндеткенін білеміз. Ақиқатын айтар болсақ әл - Ақсаның шынайы мәртебеге ие болғаны Ислам дінінің арқасында. Ол Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың хадисінде зиярат етуге болатын үш Мешіттің бірі ретінде аталады. Діни фәтуаларда жазылуынша, Масджид әл- Ақса һижра бойынша 16 жылға дейін мұсылмандар үшін құбыла саналып келді. Қасиетті Құран Кәрімнің «әл-Ісра» сүресінде Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбардың Миғраж түні әл-Масджид ал-Ақса Мешітіне барып, намаз оқығандығы айтылады. Ислам энциклопедияларындағы деректерге арқа сүйесек, әл – Ұелидтің тұсында (705-715) Мешіт зәулім ғимаратпен алмастырылыпты да, көп ұзамай болған (780) зіл-заладан зардап шеккен ғимаратты Әбу Жапар Мансұр мен Мөһди бин Мансұр халифалар қайтадан қалпына келтіріп, Аллаһ Тағаланың ризашылығы үшін үлкен сауапты іс жасапты. Мешіттің көлемі 105х70 метр, оңтүстік қабырғасы әл - Харам әш - Шарифпен жапсарласқан.

1938-1942 жылдары жүргізілген қайта жөндеу жұмыстары кезінде әртүрлі стильде салынған, әртүрлі көлемдегі әл-Ақсаның қақ ортасындағы бағаналар біркелкі мәрмөр бағаналармен алмастырылып, арқалықтары жаңартылғанымен, бастапқы қалпы сақталып қалынды.

Мақсұтбек Сүлеймен

ҚАСИЕТТІ АЙЛАР ХАҚЫНДА

- Қасиетті төрт ай туралы нақтырақ білгіміз келеді. Олардың әрқайсысының қадір-қасиеті қандай?

Бауыржан Атажанов

Оңтүстік Қазақстан облысы

Бұл сұраққа Қазақстан Мұсылмандары діни басқармасының баспасөз хатшысы Оңғар қажы Өмірбек жауап береді:

Сүйікті Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) өз хадис-шәріпінде: «Ережеп - Алла Тағаланың айы, Шағбан - менің айым, Рамазан - үмметімнің айы», - деген. Ережеп - Алла Тағаланың жарылқау айы. Адамдардың күнәлары кешірілетін ай. Сондықтан да оны Алла Тағаланың айы дейді. Шағбан - шапағат айы. Бұл айда бараат кеші, ғибадат түні бар. Сондықтан да оны Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айы дейді. Рамазан - дозақтан құтылатын, яғни күнәдан тазарып, барынша құлшылық ететін ай. Осы қасиетті үш айды қадірлеу - күнә жасаудан барынша сақтанып, көбірек ғибадат, құлшылық ету керектігіне ишара.

Ережеп айында мүмкіндігінше нәпіл ораза ұстаудың сауабы ерекше. Бұған қатысты Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хадисінде: «Шындығында жәннатта бір өзен бар. Оны Ережеп деп атайды. Оның суы сүттен ақ, балдан тәтті. Кімде-кім ережеп айында бір күн ораза ұстаса, Алла Тағала ол пендесіне осы өзеннің суын ішкізіп, дәмін татқызады», деген.

Шағбан айында Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) нәпіл оразаны көп ұстаған. Оның себебі туралы Айша (а.р) анамыз былай деген: «Пайғамбарымыз көп ораза ұстайтын айы шағбан еді. Содан соң бұған рамазан айының оразасын жалғастыратын».

Осы аталған екі айда кімде-кім өз жағдайына қарай айдың басында, ортасында және соңында үш күннен нәпіл ораза ұстаса, сауабы көп. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадис шәріпінде: «Алла Тағала шағбан айында үш күн ораза ұстаған адамға жәннаттан орын береді», делінген.

Үшінші ай туралы Алла Тағала Құран Кәрімде: «Рамазан – адамдарға тура жол нұсқаушы, ақ пен қараны айырушы, бекем тұтынатын жолбасшы ретінде Құран түсіріле бастаған ай. Рамазан айы туғанын көрген адам бірден ораза ұстайтын болсын. Егер біреулер ауру болып, өйтпесе, жолсапарда жүрсе, онда басқа күндерде өтесін. Алла сендерге жеңілдік болуын қалайды, ауырлық түсіргісі келмейді (Ауыздарың ашық кездің қазасын өтеп), ораза күннің санын толтырындар. Сендерді тура жолға бастаған Алланы мадақтандар. Оған шүкіршілік етіңдер» («Бақара» сүресі, 185-аят), - делінген. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадисінде: «Кімде-кім жалған сөзбен іс қылуын қоймаса, ол адамның тамақ жемей, сусын ішпегені Алла Тағалаға қажет емес», - делінген. Демек, рамазан айында ораза ұстаушы барлық нәпсісін тыйғаны абзал. Расында да, рамазан айында ұстаған ораза мұсылманды сабырлыққа, қиындыққа мойымауға, ерік-жігерін шыңдауға, нәпсісін тәрбиелеуге баулиды. Рамазанда шын ынта-ықыласымен ораза ұстағандар ғана қиямет күні ар-Райан есігінен жұмаққа кіреді.

Қасиетті айдың төртіншісі — Мұхаррам. Ол хижра жыл санауы бойынша жаңа жылдың алғашқы айы. Осы айдың тоғызыншы күні (тисуа), оныншы күні (ашура) ерекше күндер. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадис шәріпінде: «Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) рамазан айы оразасынан кейінгі ең абзал ораза қайсы деп сұрағанда: «Алла Тағаланың айы болғандықтан Мұхаррам айының оразасы», дейді.

Ашура күнгі нәпіл ұстаудың сауабы туралы Пайғамбарымыз (с.ғ.с.): «Бір кісі ашура күні нәпіл ораза ұстаса, оған он екі мың үлкен қажылық еткеннің, он екі мың умра еткеннің, және он екі мың шәһидтің сауабы жазылады», - деді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) тағы да хадисінде: «Кімде-кім ашура күні отбасына жеңілдік пен кеңшілік жасаса, оған Алла Тағала жыл бойы жеңілдік кеңшілік жасайды», деген.

Осыншалық сауабы мол ашура күні бар Мұхаррам айын пенделеріне тарту еткен Алла Тағалаға сансыз мадағымыз бен шүкіршілігіміз болсын.

ҚҰРАН ҒЫЛЫМНЫҢ БАСТАУЫ

Құрандағы көптеген аяттар ғылыми ақиқаттарды түсіндіреді. Ешқандай аят ғылымға қарсы келмейді. Ғылыми ақиқаттар түсіндіріп берген құран аяттарынан мысал келтірейік:

1. «Аллаһ көкті, жерді шындықта жаратты. Түнді күндізге, күндізді түнге айналдырып орайды» Зүмер сүресі.

Түн мен күннің бір-бірінің орын алмастырып жіп бумасы сияқты бір-бірінің үстіне оралуы дүниенің дөңгелек екендігінің айғағы. Осы себептен мұсылмандар сонау ескі заманнан бері дүниенің дөңгелек екендігін айтып келген, әрі дәлелдеген де. Ал басқа адамдар көп уақыт бойы бұдан хабарсыз болды.

2. «Түнді, күндізді, күнді, айды Ол жаратты. Әрқайсысы өз жолымен жүреді» Әнбия: 21/23.

Күн, ай және басқа аспан денелері белгілі бір бағытта, өз орбитасымен айнала қозғалып отырады.

3. «Аллаһ кімді дұрыс жолға жеткізгісі келсе, оның көкірегін, көңілін исламға ашады, ал кімді жолынан тайдырғысы келсе, оның көңілін көкке шығып бара жатқандай азаптап, қайғылы-мұнды қылады». Әнам 6/125.

Көкке көтерілген сайын оттегі азаяды да, адамның тынысы тарылады. Құран жерден биіктеген сайын оттегінің аз болатынынан хабардар етіп отыр.

4. «Сендерді аналарыңның ішіндегі үш құрсақ, жатыр, қағанақ) қараңғылықтан бір жаратылыстан кейін бір жаратылыспен жаратты», Зүмер сүресі: 39/6.

Ананың ішіндегі нәрестенің айналасында үш перде болады: амнион, сероза, аллантис. Бұл перделер бөбекті су, жарық және ыстықтан қорғайды.

5. «Адам атылып шыққан судан жаратылған» Тарық сүресі: 86/6. Адам ер адам мен әйел адамның ұрығынан жаратылады.

6. «Көкті қолымызбен жасадық және оны кеңейтудеміз». Зарият сүресі: 51/47.

Әлемнің кеңеюде екенін бұл күнде ғылым дәлелдеп отыр.

7. «Жерді, әр ұшынан кемітіп отырғанымызды көрмейді ме?» Рағид сүресі.

Жердің полюстерден қысылу мөлшері артуда. Ғылымда бұл да дәлелденген. Құранда мұндай аяттар көп. Бұл жерде біз жеті мысалды ғана алдық. Алланың Бір, Құранның хақ екеніне көз жеткіземіз десек, осының өзінен ой пайымдауға болады.

ҚҰРАН

Бар ғылымның шырағы, шыңға шығар шынары

Мейірімді, рахымды Алланың атымен бастаймын.

Құранды қолыңа алып қарасаң, көлемі орта деңгейдегі кітап сияқты. Ал зейін қойып бірнеше қайталап оқып ойлансаң, санын кесіп айта алмайтын сан алуан еңбектің мәні, мағынасы, мазмұны, маңызы тұнып тұрғандай сезінесің.

Соңғы ғасырларда, тіпті қазіргі кезде ғылымдардың көп салаларында жаңалық деп жарияланғандар осыдан 14 ғасыр бұрын Алладан келген Кітап – Құран Кәрімде жазулы тұр. Мәселен, Жердің формасы жөнінде ғалымдар арасында ертеден әртүрлі пікір болып келді. Бірі цилиндр сияқты десе (Анаксимандр), екіншісі текшеге (кубқа) ұқсайды деді (Платон) (Валерий Демин «Тайны вселенной», [http: \(search.rambler.ru \(cgi-bin\)rambler\)](http://search.rambler.ru/cgi-bin/rambler)).

Жердің шар тәріздес екенін, оның өз кіндігінде айналатынын және күнді айналып шығып отыратынын Полюла астрономы Николай Коперник XVI ғасырдың бас кезінде анықтады делініп жүр. Ал осы мәселе одан 10 ғасыр бұрын Алладан түскен

Құранда жазулы тұр. Демек Алла өзінің жаратқан жерінің жағдайын баяғыда баяндап түсіндіріп қойған.

«Ол сондай, Алла, сендер үшін жерді көмпіс қылып жаратты. Ендеше оның айналасында жүріңдер. Сондай-ақ оның ризығынан жеңдер»... (Халифа Алтай аударған «Құран Кәрім» тәфсірі. 67 с., 15 а.). Көрдiңiздер ме, Жердiң шар сияқты екенiн аңғартып, аятта «оның айналасында жүрiңдер» деп отыр, егер жердi жазық жалпағынан жатқан деген ұғым болса (үстiнде жүре берiңдер) делiнер едi ғой.

«Тауларды көрiп тапжылмай тұр деп ойлайсың. Негiзiнде ол бұлт тәрiздi жүредi. (Бұл аят жердiң айналатындығын дәлелдейдi - авт.) Бұл әр нәрсенi берiк жасаған Алланың шеберлiгi. Күдiксiз. Ол жасаған нәрселерiңдi толық бiледi». (27 с., 88 а.). Геолог ғалымдар таулар жердiң жоғарғы қабатын нығайтып тұратындығын соңғы кезде ғана анықтаса, ал ол Құранда осыдан 1400 жыл бұрын: «Сендердi теңселтпеу үшiн жер жүзiнде асқар тауларды орналастырды», деп айтылған (16 с., 15 а.).

Чарльз Дарвин (1889-1882) адамдардың арғы тегi маймыл, адамдар содан эволюциялық жолмен жетiлген деп 1859 жылы жаһанға жар салды. Бiр таңқаларлығы осы тұжырымға ғалымның өзiнiң елiнде де, оған көршi елдерде де, соған дейiн де, содан кейiн де бiз ақсүйектердiң ұрпағымыз, ерекше таза қанды асыл нәсiлдi ұлтпыз деп жүрген қайраткерлердiң өздерiнiң бiрде бiрi ата тегiмiздi неге маймыл дейдi деп намыстанып ауыз ашқан жоқ. Сондықтан да бұл ұғым тоқтаусыз аққан топан суындай көп елдердiң оқулықтарынан орын алып, бiрнеше ұрпақтың ойлары мен бойларына сiңiсе бердi, улай бердi.

Мұның басты себебi Алладан түскен Құран Кәрімдi оқымағандықтың салдары – сауатсыздық едi. Алдағы уақытта осыған ұқсас қателiктерге жол берiлмеу үшiн елiмiздегi әрбiр отбасына Құран Кәрімнiң өзi, не отбасындағылар бiлетiн тiлдегi тәфсiрлерi болуы керек және оны пейiлмен, зейiнмен

оқулары қажет деп ойлаймыз. Өйткені Құранда Чарльз Дарвин жоғарыдағы пікірді айтардан 12 ғасыр бұрын: (Әй адам баласы (Шүбәсіз сендерді бір ер, бір әйелден (Адам, Хауана) жараттық. Сондай-ақ бір-біріңді тануларың үшін сендерді ұлттар, ұлыстар қылдық... (49 с., 13. а.) делінсе, тағы бір жерінде: «Расында сендерден сенбі күні шектен шыққандарды білесіңдер, сонда оларға: (Маймыл болып, қор болыңдар) деген едік. Сонда ол жазаны, ілгері кейінгілерге үлгі әрі сақтанушыларға насихат қылдық» (2 с., 65, 66 а.) деген аяттар бар.

Әрине, кімнің қашан жаратылғаны, кімнің бұрын, ал кімнің кейін пайда болғаны бүкіл әлемнің иесі - Алланың өзіне ғана аян, оған күмән жоқ. Міне соның дәлеліндей француз ғалымдары Бригитта Сеню мен Доминик Гоммери және Францияда жұмыс істеп жүрген ағылшын Мартин Пикфорд Кенияда көп жылдар бойы жүргізген қазба жұмыстарының нәтижесінде төмендегідей тұжырымға келген. Олар адамдардың ата тегі жобамен осыдан 9 миллион жыл бұрын пайда болған, олардың қазіргі адамдардан көп айырмашылығы жоқ. Ал, маймылдар осы тектен 2 миллион жыл кейін бір тармақ болып пайда болған. Адамдар болса сол бұрынғы өзінің ата тегінен жалғастық тауып, содан өрбіген. Маймылдардың бастауы болған тармаққа келсек, ол біздің заманымыздан 1 миллион жыл бұрын жойылып кеткен деп тұжырым жасайды.

Соңғы жылдары баспасөз беттерінде АҚШ, Германия, тағы басқа да біраз елдердегі оқымыстылардың Құранды зейін қойып, пейілдене оқуларының арқасында, оның аяттарындағы меңзеулерді өздері шұғылданып жүрген ғылым салаларымен байланыстыра зерттеудің нәтижесінде үлкен жетістіктерге жетіп отырғандықтары, соның ықпалымен ислам дінін қабылдап жатқандықтары жиі жариялануда. Бұған дәлел ретінде *This is truth* (www.It-is-truth) сайтында жарияланған «Факты из астрономии и аяты Корана» деген мақаладан үзінді

келтірелік. Онда былай делінген, «Доктор Йошихиде Козаи профессор университета Токио, директор Национальной астрономической обсерватории, когда представили ему ряд Коранических стихов, описывающие начало сотворения и формирования небес, указывающих на взаимосвязь земли и небес... Он выражал свое удивление, говоря, что Коран описывает вселенную, наблюдая за ней как бы с наивысшей точки, все описано с предельной точностью... Происхождение Корана невозможно из человеческого источника... если ученые будут обращаться к Корану, то им раскроется намного большая картина вселенной. Ученые должны смотреть на эту Книгу более объемно, а не в пределах ограниченных и узких перспектив. Профессор Козаи заявляет, что с этого момента он будет планировать свои исследования, руководствуясь всесторонним взглядом Корана относительно вселенной».

XX ғасырдың екінші жартысынан бастап Алла адамзатқа ғарышты игерте бастады. Сөйтіп Алла Құран Кәрімдегі төменде келтірілетін аяттардың жайдан жай жазыла салмағандығын анықтап, айқындап отыр.

«Әй жын мен адамзат тобы! Көктер мен жердің шектерінен өтуге шамаларың келсе, өтіңдер. Өте алмайсыңдар! Бірақ бір қуатпен өте аласыңдар» (55 с., 33 а.).

«(Мұхаммед ғ.с.) ғылымға берілгендер, Құранның Раббыңнан бір хақиқат екендігін біліп, оған сеніп және оған жүректері берілуі үшін...» (23 с., 54 а.).

Алғашқы аятта «...бір қуатпен...» деп зымыранның күші айтылып тұрса, келесісінде Құранның Алладан жіберілген ғылыми хақиқат екендігі баяндалып тұр.

Құранда мынандай аяттар бар: «...Қиямет-қайым болған күні», «... Әр үммет ғамал дәптеріне шақырылады да»: «Бүгін қылмыстарыңның бодауы беріледі». «Бұл Кітабымыз сендерге шындықты сөйлейді. Өйткені сендердің істегендерінді

жаздырушы едік». (45 с., 27,28,29 а.). «...Раббыларың сендерді жақсы біледі. Қаласа, мәрхамет етеді де қаласа, азап етеді... Бұлар, кітапта (Лаухыл Махфузда) жазулы». (17 с., 54,58 а.).

Осы аяттарды оқығандар қазіргі уақыттан ертерек өмір сүргендерді қосып есептегенде қаншама миллиардтаған адамдар олардың істеген әрекеттері Лаухыл Махфуздағы бір Кітапқа (ғамал дәптеріне) қалай сияды және әрбір адамды бір-біріне қалай шатастырып алмайды деп ойлауы мүмкін ғой. Уәж айтайық, қазір Алланың мәрхаметімен дактилоскопия, компьютер, интернет пайда болғаннан кейін, жоғарыдағыдай ешбір күдікке, күмәнға орын қалған жоқ сияқты.

Бұл жөнінде мына аятты келтіруге болады. «Құранның мүлде шын екендігі айқындалғанға дейін әлемдегі және өздеріндегі белгілерімізді жедел көрсетеміз. Расында Раббыңның әр нәрсеге куә екендігі саған жеткілікті емес пе» (41 с., 53 а.). Оның үстіне Құранда дактилоскопия тектес дүниені меңзейтін мынадай аяттар бар: «... Адам баласы, біз сүйектерді жинай алмайды деп ойлай ма. Әрине оны саусақтарының үшіне дейін қайта жасай аламыз». (75 с., 3,4 а.).

Дактилоскопияны, ғарышқа шығуды, компьютер, интернетті қазіргі замандағы ғылымдардың шыңы, шынға шыққан шынары деуге болар. Бірақ оны Құрандағы барлық ғылымдардың шыңы, шынары деуге келмес.

Өйткені Алла кітабында құпия көп. Ол тылсымдардың кейбіреулері қиямет-қайымға дейін ашылмауы да мүмкін. Себебі Құран Алладан түскен Кітап, оның кейбір аяттарының мағынасына адамдардың санасы жете бермеуі табиғи заңдылық. Ол құпия аяттардың ақиқаты бір Аллаға ғана аян, уақыты жеткенде, қажеттілік пайда болғанда, Жаратушы иеміз өзінің лайықты деген дана құлдарының түсінуіне, сөйтіп адам игілігіне айналуына мүмкіндік беруі ықтимал.

Бұл ойларды Құранның мына аяттарына сүйеніп айтып отырмыз. (Мұхаммед ғ.с.): «Құранды көктер мен жердің сырын білетін Алла түсірді. Рас Алла өте жарылқаушы тым мейрімді де» (25 с., 6 а.). «Жер-көкте ашық Кітапта болмаған ешбір көмес нәрсе жоқ». (27 с., 75 а.). «Көместің кілттері Оның жанында. Оны Ол, өзі ғана біледі.» ... (6 с., 59 а.).

«Алла хикметті (терең білімді) қалаған құлына береді. Ал кімге білім берілсе, оған көптеген игілік берілген болады. Бұны ақыл иелері ғана түсіне алады». (2 с., 269 а.).

Өздеріңіз осы аяттан байқаған шығарсыздар, Алла Құранды түсіре бастағанда-ақ (2-сүреде) бұл Кітаптың ғылымдардың шырағы, қайнар бұлағы екендігіне, оны оқымысты ғалымдар ғана игере алады деп құлдарының назарын аударған. Ондай ғалымдардың үлгісін Әбу Насыр Әл-Фараби мен Әбу Әли ибн Сина және олардың ізбасарлары көрсетті емес пе. Шығыстың бұл екі алыбы еңбектерінің ғұмырының ұзақ болып, құны уақыт өткен сайын арта беруінің, Гете мен Абайдың үндестігінің, Лев Толстой мен Шәкәрім Қажының хат арқылы тіл табысулары, сол ғұламалардың барлығының Аллаға жығыла ғибадат құлшылық жасауларында, ғылым жолдарындағы ізденістерінде Құран Кәрімді шамшырақтай жол ашар етіп пайдалануларында болуға тиіс.

Соның дәлеліндей Әл-Фараби өзінің «Ғылымдардың классификациясы туралы» еңбегінде: «Ақиқатында аян түрінде бізге Алла Тағаланың өзінен келіп жеткен нәрселер - Алла Тағаланың атақ даңқы арта бергей! - ешбір жалғандыққа жол бермейтін ақиқат болып табылады», - дейді. (Әл-Фараби, «Философиялық трактаттар» 202-бет, Алматы, 1973). Ұлы ойшыл отандасымыз осы кітабының 202-203-беттерінде жалғасып жатқан 19 жолдық шумақта Аллаға 2 мәрте ғибадат құлшылық жасап Алланы мадақтап, Оның ұлықтығы артып, даңқы аса беруін тілейді.

Ал Әбу Әли ибн Сина болса өзінің атақты әрі ең күрделі «Медицина ғылымының заңдары» («Канон») кітабының орыс тіліндегі басылымында: «Во имя Аллаха милостивого, милосердного! Хвала Аллаху и слава, коей достоин Он по своей возвышенности и за обильные свои милости!» - деп бастайды.

Бұл данышпан ғалымдар өздерінің осы ғибадат құлшылықтарымен Аллаға жаққан, сондықтан да Алла оларды жақтаған, өлмейтін еңбек, өшпес даңқ берген.

«Әл-Фарабидің философиялық көзқарастары» деген кіріспе мақалаларында академиктер Б.М.Кедровпен Ш.Е.Есенов және республика Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі А.Х. Қасымжанов: «Әл-Фараби өз заманындағы өнер-білімнің ең асылын таңдап ала білді, өз дәуірінің шынайы энциклопедиясын жасап берді. Оның терең мағыналы пікір айтпаған, жете зер салмаған, данышпандық болжам жасамаған бірде-бір саласы жоқ деуге болады». «Әл-Фарабидің мұрасын зерттеуге жол ашқан Дитерици болды. Осынау зерделі зерттеушінің бағалауынша, Әл-Фараби ғылымдағы ержүрек қаһармандар санатына қосылады, ол «соқыр сенім кесапатына қарсы, өзінің тарихын қанмен жазған, рухани бостандық пен гуманизмнің қасиетті заңдарын таптау үшін бар зұлымдығын жасап баққан баққұмар мансапқорлыққа қарсы» аянбай күресті», - дейді. (Әл-Фараби, «Философиялық трактаттар», XIV, XVI, II беттер, «Ғылым» баспасы, Алматы, 1973).

Мұхаммед ғалайыс-саламға Пайғамбарлық келгенше, Алладан Құран Кәрім түскенше Арабияда ғылымның, мәдениеттің, әлеуметтік жағдайлардың дәрежесінің өте төмен болғандығы бізге көптеген тарихи, ғылыми еңбектерден мәлім. Ал Құран Кәрім Алладан келісімен бұл елдің барлық салада дәуірлеп, дәрежесі адам нанғысыз биікке көтерілгені әлемге аян.

Джавахарлал Неру өзінің түрмеде отырып қызы Индираға жазған хаттарында былай дейді: «Период Аббасидов для нас особенно интересен, поскольку в это время начинает расти значение науки... арабы обладали духом научного исследования, поэтому их можно считать отцами современной науки... и совершили ряд важных открытий. Первый телескоп и первый морской компас были изготовлены арабами. Арабские врачи и хирурги славились во всей Европе... Арабы были великими путешественниками... Арабы были также историками, и мы многое знаем о них из книг и истории, написанных ими самими. Всем нам хорошо известно также, какие прекрасные рассказы и романы писали они» (Дж. Неру. «Взгляд на всемирную историю». - Москва, 1977, стр. 223-224.).

«Сондай жаратқан Раббыңның атымен оқы». «Ол, адам баласын ұйыған қаннан жаратқан. Оқы», «Ол Раббың аса ардақты. Сондай қаламмен үйреткен. Ол, адамзатқа білмеген нәрсесін үйреткен»(96 с., 1-5 а.)

Бұл Алланың Құран Кәрімді бастап түсіргендегі Мұхаммед (ғ.с.) Пайғамбарға айтқан алғашқы уахиы. Сонымен бірге мұны Алланың барлық адам баласына айтқан тұрақты уахиы деп түсінуіміз қажет.

Алланың мәрхаметімен Елбасымыздың Алланың сөзін халқына жеткізу үшін сауапты сый ретінде өз қаражатына 2002 жылы бастырған Құран Кәрімнің аудармашысы Уаһап қажы Қыдырханұлы өзінің түсіндірмесінде: «Ғылыми ислам - Құран Кәрімдегі күллі ғылым (Жаратушы, жаратылыс, білім, жер беті, аспан әлемі, өрбу-өшу, құбылыс, хикмет, тіршілік заңдары). Демек, Құран құлшылықтың құралы ғана емес, ғылымдар жиынтығы, ұлы танымдардың, көміл имандылықтың негізі», - дейді.

Осы түсіндірмеде, сондай-ақ француз тіліне 1647 жылы аударылған Құранды Бірінші Петр орыс тіліне 1716

жылы аударттырғанын, екінші Екатерина 1787 жылы араб баспаханасын құрғызып, Құранның арабша нұсқасын шығартқанын баяндайды. Демек, бұл мұсылман емес тарихи тұлғалар, мемлекет басшылары тектен-текке мұндай әрекетке бармайды ғой.

Жоғарыдағы айтылғандарды сараптай келе айтарымыз: Құран – ғылымдардың шырағы, шыңдағы шынары. Сондықтан да ғалымдарымыз Аллаға сыйынып, имандылықтың, исламның шарттарын орындап, Құран Кәрімді зейін қойып, пейілмен, ынта-жігермен қайыра-қайыра оқып, сараптап, талдап Алланың берген ғылымының көусар бұлағынан шарапат алса жөн болар еді.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың: «Біз – тегіміз түркі, дініміз – ислам екенін ұмытпауымыз керек. Ол үшін қасиетті Кітап – Құран Кәрімді насихаттауды естен шығармауымыз керек. Дінімізді, ділімізді, тілімізді сақтау – ұлттығымызды, мемлекетімізді сақтау», деген үндеуін жүзеге асыру мақсатында Қазақстан Республикасының Білім және ғылым, Мәдениет, ақпарат және спорт министрліктері, Ұлттық ғылым академиясы бірлесіп, Құран Кәрім жөнінде ғылыми-зерттеу орталығын ашса және онда мына мәселелермен шұғылдануды ұйымдастырса: 1) Алланың Құрандағы әрбір аятын зерттеп, зерделеп, халқымызға жан-жақты түсіндірсе, насихаттаса. Соның нәтижесінде еліміз Алланың ақ жолы дін исламды соқыр сеніммен емес, саналылықпен қабылдап салауатты өмір сүрсе. 2) Алланың Құрандағы адам баласын адамгершілікке нұсқайтын аяттарының - уахиының негізінде еліміздің идеологиясына бейімделген жұмыстар жасалса. 3) Алланың Құрандағы көрсеткен ғылымдар жөніндегі шырақтары әрбір ғылым саласында басшылыққа алынып, олар жаңалықтардың ашылып дамуына ықпал етілсе.

Біз бұл түйінді Алланың ризашылығы үшін Алланың Құран Кәрімінің аяттарын басшылыққа алып, Әбу Насыр Әл-Фарабидің, Әбу Әли ибн Синаның және басқа да даналарымыздың үлгі-өнегелеріне сүйеніп айтып отырмыз. Және мұны «нар жолында жүк қалмайды» деп халық даналығында айтылғандай еліміздің көзі ашық, көкірегі ояу зиялылары - ғалымдарымыз, олар басқарып отырған ғылыми мекемелер жүзеге асырады деп сенеміз.

Аса мейірімді, рахымы мол Алла – Алла Тағаланың ұлықтығы абырой даңқы арта бергей! – Құлдарына жарылқауымен қатар, қатаң талаптар да қояды. Оларды мына сөйлемдерден аңғаруға болады: «Кім Алланың түсіргенімен үкім етпесе, міне солар қарсы болушылар ...». (5 с., 44-45 а.).

Біздің Құранды зерттеу, халыққа насихаттау жұмысымен министрліктер, академия шұғылданса деген пікірімізге қажыр-қайрат, қаржы-қаражат, ақыл айла керек қылатын бұл жұмыстан аулақтау жүру үшін «дін мемлекеттен бөлінген», онымен Діни басқарма шұғылдануы керек деген сөзді бет перде қылып, соның ығына тығылып, ыңғайына жығылушылар болуы мүмкін.

Оған біздің де айтар уәжіміз бар. Біріншіден – ата бабасы мұсылман болған, ата-анасы дінге тыйым салынған кеңестік кездің өзінде жасырынып ораза ұстап, намаз оқыған, өзінің жүрегіне, сана сезіміне имандылықтың шарапаты ұялап тұрған мемлекеттік қызметкерлер, тағы басқа сан саладағы азаматтар қалайша дінмен, имандылықпен шұғылданбауы керек. Бір адам екіге бөлінуі керек пе?! Діни қызметкерлер де, мемлекеттік қызметкерлер де, басқа жүйедегілер де бәрі де бір мемлекеттің аясындағы бір қоғамдағы, бір шаңырақтың астындағы ордалары ортақ отандастар емес пе?!

Екіншіден – дін ислам мен мемлекет бір-біріне мұқтаж. Дін ислам мемлекетіміздің тәуелсіздігінің үлкен тірегі. Халқымыздың басым көпшілігі Алланың ақ жолы, Құран

Кәрімнің аяттарындағы уахиын орындайтын болса, елімізде маскүнемдік, нашақорлық, құмарпаздық, жезөкшелік, сыбайлас жемқорлық, біреудің жетістігін көре алмаушылық, қызғаншақтық, жалақорлық, басқа діндерге ауытқушылық сияқты келеңсіз көріністердің, кесел-кесапаттардың жолы кесіледі. Демек, мемлекетіміздің шаңырағы шайқалмайды, іргесі сөгілмейді. Яғни, бір сөзбен айтқанда мемлекетіміздің тәуелсіздігі қамтамасыз етіледі.

Мемлекеттің тарапынан қамқорлық болмаса, елімізде дін исламның өркендеуі қиыншылыққа душар болады. Ондай жағдайда егістікте адамға қажетті адал өсімдіктердің орнына арам шөптердің қаулап кететініндей, дін исламға, руханиятымызға жат секталар қаптап кетуі мүмкін. Ондай қауіптер қазірдің өзінде айдан анық көрініс беріп, белгі беруде. Өйткені олардың «қамқоршылары» мол қаражатты аямайтын елімізден сырт жердегі халқымызға дін арқылы іріткі салып, елімізді бөлшектеуге тырысып отырған үлкен саясат иелері. Олар мол қаражаттың арқасында көркем безендірілген дін исламға жат кітаптарын, ұнтаспаларын көптеп таратуда, қаражатқа мұқтаж адамдарды секталарына тартуда, уағыздарын жүргізуге стадиондарды, басқа да ғимараттарды пайдалануда, қалалардың қақ ортасына үлкен-үлкен шатырларды құрып тастап, елдің сана сезімін улауда. «Ауруды елемеген өледі, дауды елемеген төлейді», деген. Сондықтан мұның емі — дін исламның жоғарыда аталып өткен барлық мұқтажына мемлекет тарапынан жеткілікті қаражат бөлу болып табылады.

Үшіншіден — Дін басқармасының қарамағында ондаған ғана теологтар бар, басқа ғылымдардың салаларынан ғалымдар өте аз. Ал, жоғарыда аталған министрліктер мен академияның қарамағында ғылымдардың барлық салаларынан мамандар бар және олардың біраз бөлігі дін исламды игерген, кейбіреулері Құран Кәрімді зерттеп те жүр. Сондықтан да жоғарыдағы

аталған игілікті істерді жүзеге асыруға аталған министрліктер мен академияның мүмкіндіктері мол.

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні Алланың мәрхаметімен осы айтылған игілікті істер елімізде толығынан жүзеге асырылып, жаһандану жақындағанша есті жиып, етек-жеңді түріп, ол кезең басталғанда мемлекетіміздің тәуелсіздігі, ұлтымыздың үрдісі бекем болуын қамтамасыз ету қажет.

Қараганды

Мыңжасар Әдікенұлы

ӘРБІРІМІЗ АЛЛАҒ ТАҒАЛАНЫҢ АМАНАТЫН АРҚАЛАП ЖҮРМІЗ

Қазақ ежелден ұрпағын әділдікке, адалдыққа, жауапкершілікке шақырып, құлағына «біреудің хақысын жеме», «ешкімнің ала жібін аттама», «аманатқа қиянат жасама» деп кұйып отырған. Ар-ожданды биік қойып, адалдыққа ұмтылып, имандылықты бойына сіңірген ізгілердің ісін жалғастыру үшін имандылықтан, баба тәлімінен үлгі алуымыз қажет. Бұл біздің елдігімізді күшейтіп, бірлігімізді нығайтпақ. Әсіресе, әр адам өзіне жүктелген істі «ардың ісі» деп сезініп, берілген «аманатқа қиянат жасамаса», жемқорлықтың жібі үзіліп, әкімдеріміз әділдікті ұстанары, қарапайым халық зиянға ұшырамасы анық.

Көптеген адамдар «аманат» сөзін тар мағынада түсінеді, яғни олар «аманатты» адамдар сақтауға берген заттарды қорғау, сақтау деп қана түсінеді, ал шындығында Ислам дінінде оның мағынасы кең және ауқымды. Яғни, аманат ол парыз, осы парызды атқаруда және оған дұрыс көңіл бөлуде сахабалар Аллаһ Тағаладан жәрдем тілеп, бір-біріне сапарға шығар алдында «Мен Аллаһ Тағаладан сенің аманатыңның және істеріңнің игілікті аяқталуын тілеймін», деп насихат жасап тұрған.

Шариғаттағы аманаттың мағынасы — барлық сеніп тапсырылған істерінде жауапкершілікті сезінуі және Аллаһ Тағаланың алдында осы жөнінде есеп беретінін ұмытпауы. Осы жөнінде қасиетті хадистерде: «Барлықтарың қойшысындар және барлықтарың қол астарындағыларға жауап бересіндер, имам қол астындағыларға жауапты, ер кісі қоластындағыларға жауапты, әйелі күйеуінің үйіне жауапты, қызметші қожайынның малына жауапты», - деп айтылған.

Пенде үлкен жетістіктерге жетуі және игіліктің биік сатысында болуы арқылы, өзін тек бұл дүние қиыншылықтарынан ғана емес, сондай-ақ қиямет күні жамандыққа ұшырап кетуінен сақтануы тиіс. Осы себептен Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осы екі істен сақтанып Аллаһ Тағаладан жәрдем тілеген: «Ей Аллаһ! Аштық сәттегі қиыншылықтан қорға, өйткені ол нашар жолдас және біреуге қиянат жасаудан сақта, өйткені ол нендей жаман дос».

Аштық — бұл дүние таршылығы, ал (аманатқа) қиянат — діннің жойылуы. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Пайғамбарлыққа дейін адамдар арасында «амин» (араб.: сенімді) деген атпен танымал еді. Сондай-ақ дәл осындай сипат Аллаһ Тағала тарапынан келген барлық Пайғамбарлардың бойында болған. Себебі Аллаһ Тағала адамдардың арасынан ең жақсыларын, данышпандарын елші қылып жіберіп тұрған. Демек, өзіне мінез-құлықтың ең жақсысын сіндірейін деген пенде, өмірдің ащысы мен тұщысы-на шыдап, әрдайым сенімді болуы тиіс. Аллаһ Тағаламен, Оның пенделерінің құқықтарын сақтауда осындай мінез-құлық керек, ол мінез басына қандай күн тұса да бірқалыпта сақталса - аманатшылдықтың белгісі болады.

Аманаттың тағы бір мынадай түсінігі бар: әр нәрсе өзіне тиісті лайықты орнында болуға тиіс. Лауазымдық мәртебе, қызмет тек соған лайықты адамдарға ғана берілуі керек. Аманатты өз мойнына толығымен алып, бүкіл жауапкершілікті

сезінетін, міндеттерін толығымен атқаратын адамдар ғана мұндай іске лайықты болып табылады.

Абу Зарра (р.а) Пайғамбарымыздан (с.ғ.с): «Ей» Аллаһ Тағала елшісі, Мені бір жерге тағайындағың келмей ме? – деп сұраған еді. Сонда Пайғамбарымыз менің иығымнан қағып: «Ей Абу Зарра бұл – аманат. Сен бұл іске әлсіздеу келесің, егер адам істі жауапкершілігіне алып, сенімді ақтай алмаса, қиямет күні өкінішке және масқара болуға алып келеді», - деп айтты. Бұл туралы Жүсіп Баласағұн бабамыз:

Кұты барға қызмет бер, жанастыр,

Бәзбіреуді қу, қақпаңнан әрі асыр, - деген екен.

Бұндай істі атқаруда біліммен, тәжірибе жеткілікті болмайды, сондай-ақ көркем-мінез бен терең иман да егер өзіне сеніп тапсырылған міндеттерді орындай алмаса, жеткіліксіз болып табылады.

Біз лауазымдық қызметті тек сенімді ақтайтын адамдарға ғана беруіміз керек. Егер біз туысқандық, пара немесе басқа негізде басшылық қызметке лайықты емес адамдарды тағайындап, лайықтыны елемей қойсақ, онда біз біреудің ақысына қиянат жасаған боламыз.. Пайғамбарымыз (Оған Алланың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: «Араларында Аллаһ Тағала лайық қылған адам бар бола тұрып, туысқандық себебінен лайықты емес адамды қызметке тағайындасаңдар, онда сендер Аллаһ Тағалаға, Оның елшісіне және барлық мұсылмандарға қиянат жасаған боласыңдар» (Ғазали).

Бір істі сеніп тапсырғаннан кейін, ол істі өзінің жеке мақсаттарына, туысқандарының пайдасына қолдану қылмыс жасағанмен тең болып есептеледі.

Бәріміз білетіндей кез-келген ұйым өзінің қызметкеріне жалақы тағайындайды, ал кейбірлері осы жалақыдан тыс тағы табыс табады, әлбетте бұл өте ұятты және жағымсыз іс. Пайғамбарымыз (Оған Алланың игілігі мен сәлемі болсын):

«Егер біз біреуді бір іске тағайындасақ, біздің міндет оның бүкіл қажеттіліктерін қанағаттандыру, ал егер ол одан артық алса, заңсыз алған болып есептеледі» - деп айтқан.

Ал егер кімде-кім өз міндеттерін атқаруда Аллаһ Тағала ескертулерін басшылыққа алатын болса, ал Аллаһ Тағала жолында соғысқан адаммен тең болады. Бұл туралы Пайғамбарымыз (Оған Алланың игілігі мен сәлемі болсын): «Қызметке тағайындалған адам өзіне тиісілі ақысын алып және басқалардың ақысын беріп отырса, үйіне қайтып оралғанша Аллаһ Тағала жолында соғысушымен тең дәрежеде болады» деп айтқан сөзін бізге Табари жеткізген.

Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с) бір кісіні садақа жинаушы қылып тағайындайды, бір күні ол кісі келіп, Пайғамбарымызға: «Мынау сіздікі, ал мынаны маған сыйға берді»- дейді, Аллаһтың елшісі орнынан тұрып, Аллаһ Тағалаға мақтау айтып былай деді: «Аллаһ Тағала маған тапсырған іске мен сендердің араларыңнан бір адамды қызметке тағайындадым. Ол маған келгеннен кейін «мынау сіздерге, мынау маған» деп айтты, егер ол рас айтса, неге ол өз әке-шешесінің үйінде отырмады? Одан кейін көрейік, ол нәрселер оған қайдан келетінін. Мен Аллаһ Тағаламен ант етемін, сендерден біреулерің өзіне тиесіліден артық алса, ертең оны Аллаһ Тағала алдыға көтеріп шығады. Мен сол күні Аллаһ Тағаламен кездесерде сендерден біреулерің түйені басыңа артып шығуы немесе ешкіні бақыртып алып келулерінді қаламаймын,- содан соң ол екі қолын жоғары көтеріп, қолтығы керілгенше, - Ей Аллаһым, сөзіңді жеткіздім» деп дұға қылды.» (Ғазали, мұс.ахлағы)

«Алтын өзөзіл - аздырар, Адал еңбек - бойыңды жаздырар» деп дана халқымыз айтпақшы алтын өзөзілдің арбауына ілігіп, мойнымызға жүктелген ардың ісін лайлап алмай, адал атқарайық. Біреу - әкім, біреу - би, біреу - қызметкер, біреу - дәрігер, енді біреу - қарапайым жұмысшы - әрбіріміз Аллаһ Тағаланың

жүктеп тапсырған аманатын арқалап жүрміз. Елді әділдікпен, адалдықпен билеп, әр істің шешімінде әділ болу, парасатты тәлім беріп, өзіне жүктелген әрбір істің жауапкершілігін сезіну – Аллаһ алдындағы аманатты адал атқарғанмен тең болады. Сондықтан, әрбір адам тек адамдардың аманатына қиянат жасаудан ғана емес, Аллаһтың аманатына қиянат жасаудан қорқуы тиіс. Сонда ғана еліміздің шаңырағы биік, керегесі кең, берік болары хақ. Құлқынның қамын ойлайтын хайуан болмай, халқының қамын ойлайтын адам болайық.

*Айнұр Сарбала,
Алматы қаласы*

ҒАЙБАТҚА ИТЕРМЕЛЕЙТІН 12 СЕБЕП

Саналы мұсылман адам назар аударып қараса, ғайбатшыны ғайбатқа, өсекшіні өсек айтуға итермелейтін нәрселердің бірнеше себептері бар. Олардың негізгілері мыналар:

1. Өзінің жеңіске жетуіне әрекеттену және ғайбатталушы адамға деген көкірегіндегі ашу-ызаның отын басуға тырысу. Оны ғайбаттап, оған жала жауып, басқалармен араларын бұзу үшін араларына сөз тасу.

2. Басқаларға деген жек көру және көкірегіндегі жақтырмау сезімін басу үшін жек көріп, жақтырмайтын адамын ғайбаттап, оның кемшіліктерін айта бастайды. Бұл толық иманды, яғни нағыз иман келтіргендердің сипаты емес, Аллаһ Тағала осыдан сақтасын.

3. «Пәленше надан, түсінігі саяз немесе ауру, сөздері түсініксіз» деген тәрізді т.б. сөздерді айтып, өзінің ғайбатталған адамдағы кемшіліктерден әрі ада екеніне, әрі жалпы өзінің одан артық екеніне адамдардың назарын аудару үшін өзін көтеріп, басқаны төмендету. Бұл сипат дандайсу болып табылады.

4. Аллаһ Тағаланың қаһарына ұшырайтынына қарамастан, достарының өзімен отырған адамдардың, серіктерінің

ризалығын алу үшін (көңілдерін қимай), олардың айтып, жасап жатқан күнә істеріне қосылып кету, келісу.

5. «Пәленшеге таңданам, ол ақылды немесе үлкен, білімді бола тұра қалайша қате істейді?!» – деген сияқты сөзбен таңданғандықты көрсету. Негізінде ол жеке адамды нақтылап көрсетпеуі тиіс.

6. Басқаларды мазақтап, келемеждеп, көрсету.

7. Қателік жасап жатқан адамға Аллаһ үшін ашуланған болып: «Пәленше Аллаһтан ұялмайды, мынадай жасап жатыр» – деген тәрізді сөздермен оның атып атап, оған деген ашуы бар екендігін көрсетіп, оны ғайбаттап намысына тию.

8. Көре алмаушылық. Яғни адамдар жақсы көріп, мақтап жатқан адамды ғайбаттаушы көре алмаушылық. Сондықтан да діні, ақылы аз, күншіл ғайбаттаушы бұл игілікті кетіруге тырысады. Оның беделін түсіру үшін мақтап жатқан адамдар алдында оны ғайбаттап, намысына тиеді. Бұдан басқа лайықты жол таппайды. Мұндай адам басқалар арасында ақылы өте саяз, көңілі бұзық біреу болып табылады. Абдулла ибн Омар (р.а.) риуаят етеді. Аллаһтың Елшісіне (с.а.у.): «Адамдардың ең абзалы кім?» – дейді. Ол кісі: «Жүрегі таза, тілі шыншыл адам» – деді. «Тілі шыншыл дегенді білеміз, ал жүрегі таза деген кім?» – деп сұрағанда: «Ол – такуа, Аллаһтан қорқатын, күнәдан алыс, зұлымдықты жек көруі мен көре алмаушылығы жоқ адам» – деді (Ибн Маджа, 2,411).

9. Басқаларға: «бейшара, пәленшенің халі мен оның жасап жатқан күнәлары мені қайғыртады» – деп оған өтірік жаны ашыған болып көлгірсу.

10. Ойнап-күлген адамға ұқсаған боп, әзілдеу арқылы келемеждеу, яғни көңілі бұзық ғайбатшы адамдарды күлдіртетіндей етіп, өзгелердің қате-кемшіліктерін айтады. Адамдардың күлгеніне мәз болып, өзіне-өзі риза болған күйде әзіл-қалжыңмен өтірікті арттыра түседі. Аллаһтың Елшісінің

(с.а.у.) мына сөзі осындай адамға дәл айтылғандай: «Адамдарды күлдіру үшін өтірік айтқан адамға нендей өкініш, оған нендей өкініш!»

11. Басқаға оның істемеген ісін істеді деп жала жауып, өзінің ондайдан пәк екенін көрсету «пәленше мынандай жасапты» – деп, күнәнің бәрін оған жауып, өзінің ақ екендігін көрсетуге тырысу.

12. Ғайбатшы үлкен лауазымды кісілердің немесе достарының алдында не патшаның алдында оның абыройын төгіп, оған қарсы куәлік ететінін сезініп, одан бұрын сол кісілер алдында оны жамандап, оған деген сенімсіздік тудыру үшін ғайбаттайды.

*Әл-Кахтани «Басқа пәле тілден.
Тілдің кесанаттары»*

ДұҒА ЖАСАУ – ҒИБАДАТТЫҢ ҰЛЫҒЫ

Дұға - Аллаһ Тағалаға құлшылық ету, Расулуллаһтың шапағатына ең үлкен себеп. Ол намазда, Мешітте, бейіт басында, үйде оқылады. Дұға адамдарды жамандықтан, ауру-сырқаудан қорғайды, біліп, білмей істеген күнәлары мен кінәсін Жаратқан Иеміздің кешіруіне жол ашады. Ұлық Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) әрдайым: «Ей Аллаһым! Бізді дүниеде және ахиретте жақсылыққа жеткіз. Бізді жәһаннамның отынан қорға», деп дұға ететін.

Дұға - Аллаһ Тағалаға жалбарынып, тілек айту. Дұға – Құран сөзі. Әрбір мұсылман аруақтарға Құран оқығаннан кейін: «Иә, Раббым! Өзіңе шүкіршілік етемін. Осы оқыған Құраның сауабын Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.ғ.с.), одан бұрынғы өткен Пайғамбарлардың, «Ләә илләһа иллаллаһ Мухаммадур Расулуллаһ» деген барша мұсылмандардың және өзімнің ата-бабаларымның рухына бағыштадым, қабыл еткей!

Иә, Аллах! Осы оқыған дұғаларымның нұрымен олардың рухтарын шат-шадыман етіп, алдарынан жарылқағайсың!» - деп жалбарынады.

Дұға араб тілінде - пенде Жаратқан Иеміздің алдында өзінің әлсіз екендігін сезініп, Оған әрдайым мұқтаж екендігін есінен шығармай қуанышты сәттерде Аллаһ Тағаланың берген бақытына, нәсібіне шүкіршілік айтып, қиналғанда Одаң көмек сұрап, тілегін айтып жалбарыну деген мағынада. Яғни, адам қандай жағдайда болсын Аллаһ Тағалаға тілегін айтып, дұға жасауға міндетті. Ислам дінінде Аллаһ Тағаладан сұрап, жалбарынып дұға жасау - ғибадаттың ең ұлы, әрі негізі. Бұл жөнінде Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар өз хадисінде былай деген: «Аллаһ Тағалаға жалбарынып дұға жасау ғибадаттың негізі»; «Аллаһ Тағаланың алдында дұға жасап жалбарынудан ұлық нәрсе жоқ». Жалпы, намаздың соңында дұға жасап, тілек тілеу мұсылмандарға - уәжіп.

Құран Кәрімде дұғаның маңыздылығы мен үнемі нәтижелігін айқын түрде көрсетіп көптеген дұға үлгілері жазылған. Аллаһ Тағала Құран Кәрімде (Бақара сүресі, 186 аят): «(Ей, Мұхаммед!) Егер құлдарым мен туралы сенен сұраса: «Мен өте жақынмын, қашан Маған дұға жасаса, дұға жасаушының дұғасын қабыл етемін. Ендеше олар да әмірімді қабыл етсін», - деген. Мұхаммед Пайғамбар (с.ғ.с.) өзінің хадис – шәріптерінде Аллаһ Тағалаға жалбарынып, дұға жасаудың ғибадат екендігіне жиі тоқталған. Соның бірінде: «Аллаһ Тағалаға дұға жасау, ол - ғибадат» деп Құран Кәрімнің мына аятын оқыған: «(Аллаһ Тағала): «Маған жалбарыныңдар, тілектеріңді қабылдаймын!». Және де Пайғамбар бір хадисінде тағы да былай деген: «Шүбәсіз дұғадан кейін пендеге үш нәрсенің бірі болады. Не күнәсі кешіріледі, немесе бұл дүниенің өзінде-ақ жақсылыққа жетеді, әйтпесе ол үшін ахиретте Аллаһ Тағаланың дайындап қойылған ұлық нығметі (пейіш) болады».

Дұға тілектері қабыл болатын қолайлы уақыттар

1. Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Ғибадаттың жақсысы сәресі уақытын күту (яғни, дұғаның қабыл болуының қолайлы уақыты - түннің соңын күту)»; «Азан мен тәкбірдің арасында жасалған дұға қайтарылмайды, яғни қабыл болады».

2. Имам Ғазалидің айтуынша («Ихиау - улумид - дин» кітабында) дұғалардың қабыл болуының 10 әдебі бар.

Дұға ету әдептері

Ислам діні дағуатшыларының да айтуынша шариғат бойынша дұға етудің мынандай әдептері бар:

1. Дәретті болуы.
2. Дұғаны Аллаһ Тағаланы мадақтау, Пайғамбарымыз Мұхаммедке (с.ғ.с.) салауат айтумен бастау.
3. Тілекті үш қайтара айту.
4. Құбылаға бет қарату.
5. Екі қолды иық деңгейіне көтеріп, алақанды жаю.
6. Орташа дауыспен дұға ету.
7. Дұғаны Пайғамбарымыз Мұхаммедке (с.ғ.с.) салауат айтумен аяқтау.
8. Дұғада Аллаһ Тағаланың есімдері мен сипаттарын тілге алу.
9. Алдымен өзі үшін тілек ету.
10. Шын көңілмен тілеу.
11. Дұғада әдептілік шегінен шықпау.
12. Аят және хадисте көрсетілгендей дұға ету.
13. Аллаһ Тағаладан қажетін жалықпай тілеу.
14. Тек басына қиыншылық күн туғанда ғана емес, жайшылық уақытта да дұға етіп жүру.
15. Тек жақсылық тілеу.

Дұғаның қабыл болу шарттары

1. Тілекте ықыласты болу.
2. Ішіп - жегені, киген киімі халалдан болу.
3. Дұға қабыл болмады деп асықпау, сабыр сақтау.

4. Дұғадан ширк амалы болмау, яғни Аллаһ Тағалаға серік қоспау.

Дұғаның пайдасы

1. Имам ибн Мажәһтың айтуынша дұға ету арқылы Аллаһ Тағаланы еске алудың жүзге жуық пайдасы бар.

2. Дұға ету Аллаһ Тағаланың ризалығына себепкер болады.

3. Шайтанды қуады.

4. Жүректегі уайым-қайғыны жойып, онда қуаныш пен рахат сезімін орнықтырады.

5. Жүрек, рух және денені қуаттандырады.

6. Адамның жүзі мен жүрегін нұрландырады.

7. Ризықты молайтады.

8. Аллаһ Тағалаға жақындатып, Оның сүйіспеншілігіне лайық етеді.

9. Адасудан сақтайды.

10. Аллаһ Тағала көп дұға етушіні өз панасына алады.

11. Дұғаның себебінен Аллаһ Тағала мағфират, яғни кешірім есіктерін ашады.

12. Дұға күпірлік басқан өлі жүректі тірілтеді.

13. Күнә мен қатерді жойып, тозақ отынан құтқарады.

14. Әрдайым зікір ету, яғни Аллаһ Тағаланы еске алып, Оған дұға ету – тілді жаман, бос сөзден сақтайды.

15. Жамағатпен отырып, дұға ету амалы қиямет күні қайғы-қасіреттен құтылуға пана болады.

16. Оңаша отырып, шын ықыласпен жылап тілеген дұға – қиямет күні Аллаһ Тағаланың таңдаулы пенделеріне арналған сая бақтың көлеңкесіне паналауға себепші болады.

17. Көп дұға етуші – ғибадатқа қиналмайды.

18. Үнемі дұғада болғандардың тіршілігі әрқашан қауіпсіз және тыныш болады.

19. Көп зікір жүректі сергітеді, яғни иесін күнәдан сақтайды.

20. Шын жүректен жасалған зікір - құлды азат ету, Аллаһ Тағала жолына садақа беру, діни күреспен тең.

21. Дұға – қатқан жүректі жібітіп, сырқатына шипа болады.

22. Көп дұға етушілерге періштелер истиғфар етеді, яғни Аллаһ Тағаладан күнәларының кешірілуін тілейді.

23. Көп дұға ету арқылы Аллаһ Тағаланы еске алу – екі жүзділікті жояды.

24. Жамағатпен отырып Аллаһ Тағаланы еске алуды – періштелердің отырысымен салыстыруға болады.

25. Аллаһ Тағаланың пенделеріне әзірлеген нығметтерінің ең абзалы – Аллаһ Тағаланы есіне алып, дұға еткендердің несібесі.

Дұғаның қасиеті

1. Қазаны (яғни, басқа түсіп келе жатқан пәлені) тек дұға қайтарады, ал өмірді жақсылық (яғни, жақсы ниет, ізгі іс) қана ұзартады.

(Хадисті Салман әл-Фарисиден (р.а.ғ.) имам әт-Термизи риуайат еткен).

2. Дұғаның өткен пәлеге де, әлі түспеген нәрсеге де септігі тиеді. Ей, Аллаһ Тағаланың құлдары: Сендердің міндеттерің Аллаһ Тағалаға көп дұға ету. (Хадисті ибн Омардан (р.а.ғ.) имам әл-Хаким риуайат еткен).

3. Сактық – тағдырдан қорған бола алмайды, ал дұғаның болған да, болмаған да нәрсеге септігі тиеді. Пәле түсіп келе жатқан уақытта, оны дұға күтіп алады. Сөйтіп олар қияметке дейін күресіп жатады.

(Хадисті Айша анамыздан (р.а.ғ.) имам әл-Хаким риуайат еткен).

Ұйқыға жатарда, оянғанда

Әрбір мұсылман кешкі асын ішіп, намазын оқып болған соң ұйқыға жатар алдында төсегін қағып-сілкіп салып, аяқ

қолын жуып, тісін тазалап, жақсы жатып, жайлы тұруға дайындалады. Мұндайда отбасындағы адамдарға «қайырлы түн» айтудың айыбы жоқ. Қайта ол әдептілік, имандылық белгісі.

Ұйқыға жатар алдында Аллаһ Тағалаға мынандай тілектер айтылады:

«Құдіреті күшті Аллаһ Тағала! Өзіңнің мейірім-шапағатыңның арқасында аман-сау бір күнімді өткіздім. Енді мінеки, түн болды. Өзіңе мың мәрте құлдық! Өзімнің бұл нәсібіме мың мәрте шүкіршілік! Жаратқан Ием, осы түнді, келер күндер мен түндерді аман-сау өткізуіме бұйырта көр! Пәле-жаладан сақта! Ауру-сырқаудан сақта! Қартайғанша өзіңнің ақ жолыңмен жүруді нәсіп еткейсің!

Ұйқыға жатарда оқылатын дұға:

«Аллаһуммә бисмиқә әмууту уә әһиә!»

Түнемелік қорқынышты түс көріп оянғанда оның өңінде болмауы үшін «һуаллаһ уләзи...» аятынан бастап Хашир сүресінің соңына дейін оқиды. Сондай-ақ бір рет Фатиха, он бір рет Ихлас-и шарифті оқып, Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) рухына бағыштап: «Иә, Раббым, егерде осы көрген түсім жақсылық болса, жақсылығынды жалғастыр, жамандық болса, жақсылыққа ауыстыр. Жақсылық болса – бізге, жамандық болса – дұшпандарға болсын» деп дұға етеді.

Ұйқыға жатарда есікті бекітіп, құлыптайды, ас тұрған ыдыс-аяқтың бетін жабады. Көрпе-жастықты үш мәрте қағып-сілкіп, қолымен сипап, немесе сүлгімен сүртіп, қыл-қыбырдан тазартады. Сонан соң үйдегі пештің отын байқап (өшіріп), шамды сөндіріп, үш рет «Бисмиллаһиді» айтып, төсекке жатады. Төсек өте жұмсақ болмауға тиіс. Төсекте мұсылмандар басын құбылаға қаратып жатады. Оң жақ жамбаспен жатып, бетті бүгілген қолдың алақанымен басып, недәуір уақыт Аллаһ Тағаладан тілек тілеп дұға оқиды.

Таңертең ұйқыдан оянғанда мұсылмандар жатарда айтқан тілегін қайталайды. Тек онда түн мен күннің орнын ауыстырып

айтады. «Бисмиллаһиди» айтып, дұға оқып, тілек тілеп ұйықтаған мұсылманға тәулік бойы көк пен жердегі пәле жуый алмайды.

Егерде жақсы түс көрсе, мұсылмандар төсектен тұрған соң Аллаһ Тағалаға шүкіршілік айтып, жақындарына жорытады. Түнде шошып оянса, Аллаһ Тағаладан жәрдем сұрайды.

Ұйқыдан оянганда оқылатын дұға:

«Әлһамдулилләә һилләзий әһиәә нәә бәадә мәә әмәәтәнәә уә иләһил бәәсу уәннушуур»

Дәретханаға кірерде, одан шыққанда оқылатын дұға:

Мұсылмандар дәретханаға, моншаға сол аяқпен кіріп, одан оң аяқпен шығады. Дәретханаға кірерде: «Ауузу биллаһи минәл һубел уәл хабәәйс» - деп, дәретханадан шыққан соң: «Әлһамдулилләә һилләзий әзһәбә аннәл әзәә уә афәәний мин зәәлик» (Мадақ Аллаға, Ол, бізден қиындықты кетірді және мені одан құтқарды)).

Дәретханадан шығысымен осы дұғаны оқығандар несеп және дәрет ауруларына ұшырамайды.

Ұйқыдан оянған мұсылман төсек-орнын жинап, дәретханаға кіріп, беті-қолын жуып, таңғы асқа, намазға дайындалады. Ол сонда киім кигенде мынандай дұға оқиды:

«Әлһамдулилләәһил ләзий кәсәәний һәзәә (әс сәүбә) уә роз әқониһи мин Ғойри Хаулин Минний уә ләә қууаһ» (Мағынасы: «Бұл киімді кигізген, әрі оны маған өз тарапымнан ешбір күш-қуат жұмсалмай тұрып нәсіп еткен Аллаһ Тағалаға мақтау мадақтар болсын!)).

Мешітке бара жатқанда оқылатын дұға

Аллаһуммәж – ьәл фи кольби нуран, уә фи лисани нуран, уәж – ьәл фи самғи нуран, уәж – ьәл фи басари нуран, уәж – ьәл мин хольфи нуран, уә мин әмамы нуран, уәж – ьәл мин фауки нуран, уә мин тахти нуран. Аллоһумма, аьтыни нура.

Мешітке кіргенде және Мешіттен шыққанда оқылатын дұғалар

Әбузу билләһил - ызыым, уә би уәжһил- кәрим, уә султаниһил- қадим минәш - шайтоонир - рожим.

(Кімде-кім мешітке кіргенде бұл дұғаны оқитын болса, лағнетті шайтан: «Бұл енді күні бойы менің азғыруымнан аман болады» - деген).

Фатима Әл-Кубра (р.л.ғ.) айтады:

«Расулуллаһ (с.ғ.с.) мешітке кіргенде салауат пен сәлем жолдап: «Я, Раббы! Күнәларымды кешіріп, маған рахметіңнің есіктерін аша гөр!», деп айтатын. Шыққан уақытта: «Я, Раббы! Күнәларымды кешіріп, кеңшілігіңді нәсіп ете гөр!» - дейтін.

(Хадисті Фатима Әл-Кубрадан (р.л.ғ.) Имам Тирмизи риуаят етті!).

Дұғаның оқылуы.

Мешітке кіргенде:

Аллоһумма, солли уә сәллим ыала нәбиййина Мухаммад. Роббиғ - фир ли зүни би, уәф - тах ли аб» уаба рохмәтик.

Мешіттен шыққанда

Аллоһумма, солли уә сәллим ыала нәбиййина Мухаммад. Роббиғ - фир ли зүни би, уәф - тах ли аб» уаба фадлик.

Мақсұтбек Науанұлы

Мұхаммед (с.а.у.) Пайғамбарымыздың өнегелі сәздері

❖ Кісі түн бойы ұйықтамай құлшылық етіп, күн ұзақ ораза тұтып, жүргенмен жаман істерден сақтанбаса, ұйқыдан қалып, аштық қысып, шөл қысып әлектенгеннен өзге ештеңе бола алмайды.

❖ Орнымен сөйлеп, сабыр сақтап, жөнсіз әңгімеден сақтанып, сау-саламат жүрген кісі Тәңірінің рахметіне ие болады.

❖ Тілін түзеген кісіге Аллаһтың рахметі жаусын.

❖ Хатқа жауап жазу, сәлемге жауап жазудан әрмен қажетті іс.

❖ Ата-ананың қартайғанда, екеуін де, екеуі болмаса біреуін риза етіп, ақ парызын адал өтемеген перзент бейшара

болсын, бейшара болсын және де бейшара болсын.

❖ Тәңірі рахымды пенделерге мейірман. Сіздер бүкіл жер жүзіндегі адамдарға мейірман болындар, сіздерге ұлы Тәңірі рахымды болады.

❖ Ойындарымыздың ішіндегі ең жақсысы садақ тарту.

❖ Кісі өз досының жүріс-тұрысына қарап, бара-бара соған ұқсап кетеді. Соның үшін кіммен достасуды алдын ала ойлаңдар.

❖ Дүниені тәрк ету – тән мен жанды тыныштандырады. Дүниеге тым құштарлық – әлекке салады. Жұмысы жоқтық адамды тасбауырлыққа үйретеді.

❖ Дінге сенуші кісіні сөгу күнә, өлтіру – кәпірлік. Өлтірген кісінің қаны да, малы да харам

❖ Күншілдіктен сақтаныңдар! Күншілдік жалған сөздіктен туады. Бір-біріңді тексеріп-тергеп масқара болмандар. Мол дүние жиып, бәсекелеспендер. Орталарында қызғаныш, жауласу, араздасу болмасын. Тәңірінің тату-тәтті, дәм-тұзы жарасқан пенделері болындар. Біреу хабаршы, жаушы жіберген жерге, олар өзді-өзді бітіскенше жаушы жібермендер.

❖ Сауда-саттыққа көп анттасудан сақтаныңдар. Оның алды жөн болғанмен, арты ор.

❖ Сарымсақ, пияз секілді ұнамсыз иісті өсімдікті жеп мешітке кірмендер! Жесеңдер иісін өлтіріп, пісіріп жеңдер! Адамдар арасында арызқойлықты, өсек-өтірікті таратудан сақтаныңдар.

❖ Қандай хайуанның терісі болсын тазаланып, иленген соң адал болады, кімде-кім адал кәсіппен мал тауып, оны өзінің тәңірінің және өзгелердің жолында сарп етсе, соның бірі оған сауап болып жазылады.

❖ Уа, адамдар Тәңірден қорқыңдар! Ризық-несібені адал жолмен табуға талпыныңдар. Ешкім өз несібесі таусылғанша өмірден өтпейді. Ерте ме, кеш пе, әйтеуір бір өлімнің бары хақ.

Сондықтан тіршілікті оң жолда жүріп, адалдыққа ұмтылындар, арамдықтан аулақ жүріңдер.

❖ Ысырапшылдықтан пайда алушы мен берушінің күнәсі бірдей.

❖ Қайсы бір елдің басшысы өз қол астындағыларға қиянат жасаса, алдағы қиямет күні оның мекені - тозақ.

❖ Үйдің қаржы-қаражатын ысырап етпей, үнеммен пайдалану тіршіліктің жарымына тең. Адамдар мен достасу ақылдың жарымына тең. Сауал қойып, ақыл-өдеп үйрену-білімнің жартысына тең.

❖ Рұқсат (үйге кірерде) үш рет сұралады. Рұқсат етілсе кіріңіз, әйтпесе қайтыңыз.

❖ Ислам - жалпыға жария нәрсе, ал иман болса, әркімнің өз жүрегінде.

❖ Аманатты сақтап, уақытында қайтару кісінің несібесін арттырады. Аманатқа қиянат жасау жоқшылыққа ұрындырады.

❖ Тыныштық, бейбітшілік ең ұлы нәрселер, өттең көп адам осы ұлылықтан махрұм қалған.

❖ Сабыр мен төзім Тәңірден, асығу шайтаннан.

❖ Иман мен айла-амал, өзара өте жақын нәрселер, олар бір-біріңсіз пайдаға аспайды. Зекетін беретін әрі қонақжай, абыройлы кісінің қайғысына ортақтасу қызғаншақтықтан,

«Олардың кейбіреулерін Аллаһ оңғарып, кейбіреулеріне адасу тиісті болды. Ал енді жер жүзін шарлаңдар да жасынға шығарушылардың соңының не болғанын көріңдер» (Нахыл сүресі 36 аят)

«Сондай-ақ, пұттан, оларға табынудан аулақ болғандар әрі Аллаһқа ынтамен бой ұсынғандар үшін қуаныш бар, сонда құлдарымды сүйіншіде». (Зумар сүресі 17 аят).

Ықылым заманнан бері надандықтан көз ашпаған араб халқы Ислам келіп, Оған иман келтіріп құлшылықтарын

жасаған соң таңқаларлық дәрежеде, ел сүйсінерлік қоғамға айналып шыға келді. Өздеріңіз білесіздер тарихтан Араб жартыаралының халқы мәдениеттен, білім-ғылымнан, әлеуметтік теңсіздіктен, экономикалық дағдарыстан, жоқшылықтан, надандықтан, әділетсіздіктен көз ашпай тұрған уағында Ислам келіп араларынан Пайғамбар шығып, қысқасы не керек діннің әрбір бұйрығын бұлжытпай орындауларының нәтижесінде материалды әрі рухани жетістіктерге қол жеткізді. Жоқшылықтан көз ашпаған қоғам тоқшылыққа білімсіздіктен білімге, мәдениетсіздіктен мәдениеттілікке қол жеткізіп қарық болып шыға келді. Надандық дәуірінде өз тұған перзентін қыз болғаны үшін тірідей топыраққа көмген арабтар, кейін құмырсқаның илеуіне де зиян тигізбестей халге келді. Кейбіреулер мал-мүлікке тойынып масаттанып жатқанда, аш-жалаңаштары тігерге тұяғы, жеуге азығы жоқ болып отырғанда дін келіп әділеттілікті орнатып зекет парызын бекітіп әлеуметтік теңсіздікті жойды.

«Асыр Саадат» — деп аталатын бақыттылықтың шағында өмір кешкен, сол бақыт шағын өздері қолдан жасаған Пайғамбарымыздың (с.а.у.) Саңлақ сахабаларынан мысал алып көрелік (Аллаһ оларға разы болғай). Сол дәуірдің бесінші халифасы саналатын Омар бин Абдулазиз (р.а.) кезінде орын тепкен мына бір жайтты келтірсек мәселенің мән-жайы түсінікті болар. Омар бин Абдулазиздің Африка аймағына зекет жинау қызметіне тағайындаған өкілі Яхия бин Сайдтан мынадай бір хабар қалған: «Мен Африка аймағының зекет жинаушы қызметкері едім. Зекеттерді жинайтынмын, бірақ тарататын ешкім таба алмай қиналатынмын (zeket бере алатын жағдайдағы кісі зекет ала алмайды) сосын мен жиналған ақшаларға құл сатып алып, оны азат ететін едім». Осының барлығы қоғамдағы әрбір пенденің Аллаһқа деген шынайы құлшылдығының арқасында болып отыр. Жоғарыдағы оқиғадан

ұққанымыз сол кездің әлеуметтік жағынан жағдайы жақсылар өзінің зекет парызын толық өтеу барысында халықтың басым көпшілігі зекет берерлік дәрежеде әлеуметтік жағдайларын дұрыстап алғандығы.

Осындай мысалдарды көптеп келтіруге болады. Мұны бір сөзбен айтсақ, құлшылық – тұлғалық құлшылықтан бастау ала отырып, қоғамдық деңгейге жеткенде қоғамда ешбір рухани немесе материалды дағдарыс қалмайды.

Қысқасы, әрбір тұлға Аллаһтың өміріне қарсы келуден сақтанып, ақырет азабынан қорқып, әрбір ісінде дұрыс болса, әділ болса, мұқият болып жауапкершілікпен қараса, дәл осылай бүкіл қоғам мүшелері де бір кісідей құлшылықтың әрбір түрін дұрыс атқарса, қоғамда ешқандай кереғарлықтар мен кемшіліктер болмас еді.

Бақытжан Өткелбаев

Дінтанушы

Ресейге ислам қалай келді

VIII ғасырдың ортасына таман мұсылмандардың алғашқы легі Әзірбайжан аумағына келді, ал 642-643 жылдарда Дербент қаласына – қазіргі Дағыстанға жетті. Яғни Мұхаммед Пайғамбар қайтыс болғаннан кейін он жылдан соң ислам осы күнгі Ресейдің шебінен аттаған. Сөйтіп, он үш ғасырдан астам уақыт ішінде ол Орта Азия, Солтүстік Кавказ және Еділ бойы халықтарының басым көпшілігінің дініне айналды.

Хазарлар VII ғасырдан бастап-ақ ислам мен жақсы таныс болатын, тіпті олардың көпшілігі исламды қабылдап та қойған еді. Киев орыстарының ең алғаш танысқан мұсылмандары осы хазарлар болды. Бірақ ислам Хазар қағанатының ресми дініне айналып үлгірген жоқ, ал XI ғасырға таман хазарлардың өздері де жоғалып бітті.

Еділ Бұлғариясына салтанатты шерумен Бағдат халифының елшілігі келіп кеткен соң-ақ, 922 жылы онда ислам ресми дін

ретінде қабылданды. Еділ Бұлғарлары осы күнгі татарлардың ата-бабалары саналады. XIII ғасырда Алтын Ордаға қосылғанға дейін Бұлғария Еділ мен Кама маңындағы ең қуатты мемлекет болатын. XIV ғасырда Бұлғария екі кінәздікке: Бұлғар және Жукоты кінәздігіне бөлінді. Бертінде бұл аумақта Қазан хандығы пайда болды.

Алтын орда

1242 жылдың жазында Адриатика теңізі жағалауынан қайтып оралған моңғолдар Еділдің сағасын ала Моңғол империясы құрамындағы жаңа мемлекет - Алтын Орданы құрды. Ол Еділ Бұлғарларымен Қыпшақтардың жерлерін қоса Қырымды, Жайық маңын, Батыс Сібірді, Хорезмді қамтыған орасан зор аумақты алып жатты. Астанасы осы күнгі Астраханға жуық манда орналасқан Сарай (немесе Сарай-Бату) болды. Бату ханмен бірге келген моңғолдар көп кешікпей-ақ жергілікті түркі тілдес халықтармен араласып, «татарлар» деп жалпы атау берілген бір этносқа бірікті.

Өзбек хан билік құрған 1313-1342 жылдары ислам Алтын Орданың ресми дініне айналды, содан соң ол Қырымнан Сібірге дейінгі кең даланы жайлаған түркі тайпаларының арасына тарады. XIV ғасырдың соңы мен XV ғасырдың басында Алтын Орданы Ақсақ Темір талқандады, сөйтіп ол бірнеше хандыққа ыдырап кетті.

Қазан хандығы

Қазан хандығы 1438 жылы Еділ Бұлғариясының аумағындағы Вяткадан Еділге дейінгі, Окадан Камаға және Белая өзенінің сағасына дейінгі жерлерімен қоса Алтын Орда құрамынан бөлініп шықты. Хандықтың астанасы Қазан қаласы болды.

Исламды қабылдаған пұтқа табынушылардан XVIII-XIX ғасырларда тептөрлер деп аталатын, Уралды мекендеген және

өздерін татарлар немесе башқұрттар деп жаздырған бүтіндей бір тек қалыптасты. Әрі жұрт толайым елді мекендерімен және аумақ-ауданымен «татарға өтті». Қаһарлы Иванның 1545-1552 жылдарда Қазанға жасаған жорықтарының нәтижесінде хандық жойылып, Орта Еділ бойы Ресейге қосылды.

Астрахан хандығы

Астрахан хандығы Алтын Орда құрамынан 1459 жылы, оның ақыр-тақыр күйреуінің аз-ақ алдында бөлінбекші болғанды. Алтын Орда қирап, оның ақтық ханы Ахмат өлтірілгеннен кейін, 1481 жылы Астрахан хандығы мүлдем дербес мемлекетке айналды. Хандықтың аумағы батысында Кубань өзені мен Донның төменгі сағасына дейін созылып, шығысында Бозан өзеніне жетіп, Ноғай Ордасымен шектесті, оңтүстігінде Терек өзеніне барып тірелді, ал солтүстігінде Еділ мен Донның екі арасындағы ең тар қылта - Переволока ендігіне тақап барды. Сөйтсе де Астрахан хандығы Алтын Орда жұрнақтарынан құралған мемлекеттердің ең кішісі болатын. Хандықтың орталығы орта ғасырлық Астрахан қаласы болды. Қаланың «Астархан» аталуы - осы өңірді мекендеген ежелгі сармат тайпаларының «ас» дейтін атасының Батудан сенім қағазы - тархан алуына байланысты болса керек.

Окадағы Қасым патшалығы

1445 жылы Қасым ханзада бастаған түркі тайпаларының үлкен бір жасағы Қазан хандығынан бөлініп Мещера жерінен арнаулы үлес алды да, Ока бойында патшалық орнатты. Олардың ұрпақтары - мишар татарлары жүздеген жыл бойы орыстардың арасында тұрса да күні бүгінге дейін өз наным-сенімдерінен айныған жоқ.

Сібір хандығы

Сібір (Түмен) хандығы XV ғасырдың соңында Батыс Сібірде құрылды. Астанасының атымен әуелі Түмен (Шымғы-

Түр), онан соң Сібір (Қашлық) деп аталды. Хандықты түркі тілдес тайпалар: қыпшақтар, арғындар, қарлұқтар, қаңлылар, наймандар және басқалар мекендеді. XVI ғасырдың соңында Сібір хандығын орыстар талқандады. Сібір хандығына алғаш қанды қолын көтерген казак атаманы Ермак еді.

Ноғай ордасы

Ноғай Ордасы Алтын Ордададан XV ғасырдың басында бөлініп шықты. Оның аумағы Каспий және Арал теңіздерінен солтүстікке қарай Тура және Кама өзендеріне дейін және Еділден Ертіске дейін созылды. Ноғай Ордасын маңғыттар, ноғайлар, алшындар, қыпшақтар, башқұрттар және басқа да түркі тілдес тайпалар мекендеді. Орданың астанасы қазіргі Атырау облысы жеріндегі Сарайшық қаласы болды. Орда хандығы өз патырларын Уфа төңірегіне және осы күнгі Орынбор маңына тігетін. XVI ғасырдың екінші жартысында Ноғай Ордасы Үлкен Ноғайға, Кіші Ноғайға және Алтығұл Ордасына ыдырады да, көп кешікпей бұлардың өзі де жойылып кетті.

Башқұрттар

Башқұрттар жайындағы алғашқы дерек IX ғасырдың соңында пайда болады. Олар Оңтүстік Уралды мекендеді, сол арада фин-угорлармен және сармат-аландармен қан араластырды немесе оларды ығыстырып шығарды. XIV ғасырда башқұрттар Алтын Орданың құрамына кірді. Содан соң қазіргі Башқұртстанның аумағы Қазан, Ноғай және Сібір хандықтарының құрамында болды. Қазанның құлауы татарлардың едәуір бөлегін Еділ бойындағы башқұрттардың жеріне қоныс аударуға мәжбүр етті. Бүгінде Башқұртстан халқының үштен бірі – татарлар.

Солтүстік Кавказ

Кавказға мұсылманишылықты VII-VIII ғасырларда араб жаулаушылары әкелді. Бірақ исламның мұнда шындап

ірге тебуі монғол-татар шапқыншылығынан кейін болды. Бұл әуелі Әзірбайжан мен Дағыстанның халықтарына қатысты. Абхазияда ислам XV ғасырда түріктердің жаулап алуынан кейін орныға бастады. Солтүстік Кавказ халықтары - адыгейлердің, черкестердің, қабардалардың, қарашайлардың және балқарлардың арасында исламды XV-XVIII ғасырларда түрік сұлтандары мен Қырым хандары өктемдікпен енгізді. Осетиндерге ислам XVII-XVIII ғасырларда жетті әрі оны көбінесе дәулетті топтың адамдары қабылдады. Дағыстаннан мұсылмандық шешендер мен ингуштерге тарады.

Московия және мұсылмандар

Мәскеуліктердің мұсылмандармен («бесермендермен») алғашқы қарым-қатынасы XII ғасырда, қала іргесі алғаш қаланғаннан-ақ басталған болатын. Халифатпен, сондай-ақ Еділ Бұлғариясымен сауда қатынастары орныға бастады. XIII ғасырда Алтын Орда Владимир мен басқа да кінәздіктерді басып алды. Мәскеу қаласының топонимикасында «Арбат», «Балчуг», «Таганка», «Ордынка» сияқты түркі тілді атаулар күні бүгінге дейін сақталған. Дегенмен, Алтын Орда билеушілерінде христиан дініндегі москвиттерді мұсылмандыққа өткізу дейтін ниет болған емес.

Исламның саяси да, мәдени де күшті ықпалы Мәскеуде XVI ғасырға дейін сезілумен келді. Қазанды алу құрметіне салынған Пірадар Василийдің ғибадатханасы Қазандағы 8 мұнаралы Құл-Шариф мешітінен аумайды.

«Москвиттің бетін тырнасаң астынан татар шыға келеді» дейтін мәтел пәленбай ғасырдан бері бар. «Богатырь», «халат», «арбуз», «диван», «тайга», «карандаш», «деньги», «лошадь», «чулок», «ящик», «чердак», «халва», «чемодан» секілді жүздеген сөздің бәрі орыс тіліне түркі тілдерінен енген.

Бірінші Петрдің бұйрығы бойынша 1716 жылы Петербургте Құранның тұңғыш орысша аудармасы басылып шықты. Ол жолы Құран түпнұсқадан емес, французша басылымынан аударылған болатын. Сонымен бір мезгілде мұсылмандарды күштеп христиан дініне кіргізу басталды. Татарлар шаруалар көтерілісіне қосылып жатты. Мұсылмандар 1773-1775 жылдардағы Пугачев көтерілісіне белсене қатысты. «Әби-патша» («Әже») – II Екатерина патшайым өкіметтің мұсылмандарға көзқарасын түбірінен өзгертті: 1773 жылғы заң бойынша ислам танылған дінге айналды.

Мәлике қыздың хикаясы

Ілгергі заманда Ұрым шаһарында Мәлік деген патша болды. Оның ұл-перзенті болмай, Мәлике атты жалғыз қызы болды. Қыз сақыпжамал, сұлу, ақылды, данышпан болады. Әкесі оны оқытты. Қыз барлық ғылымды оқып, үйреніп жиырма жасқа келді. Әкесі күйеуге бергісі келіп қызына адам салады. Қыз айтты: «Атам дұрыс айтады, мен бай мен патшаның баласы екен деп білімсіз надандарға тие бермеймін. Білімі өзіммен шамалас ғұламаға тиемін».

Атасы қызына пәлен деп сөз айтпады, күндер мен айлар өтіп жатты. Бір күні Мәлік патша ауырып дүниеден опат тапты. Орнына қызы Мәлике патша болып таққа мінді. Қыз патша болып таққа отырған соң қол астындағы ғалымдар мен данышпандарды жиып алып былай деді: «Менің жүз сауалым бар. Осы сауалдарыма жауап берген адамға, мейлі ол патша, мейлі бай, мейлі кедей, кембағал-ғарып болсын, сол адамға өзім некемді қидырып, қатыны боламын. Егер сауалға жауап бере алмаса, ондай адамдардың кім де болса, басы шабылады», - деп хукім қылды.

Әлқиса, бұл хабар атырап, әлемге жайылды. Әр бір мемлекеттерден, әр бір уалаяттардан білімпаздар келіп, сауалға жауап бере бастады. Шарт бойынша талайы дарға тартылып,

басы кесілді. Осылайша тағы бірнеше айлар өтіп жатты. Күндерде бір күн бұл хабар Түркістан уалаятына да жетті. Бұл шаһарда білімпаз бір жігіт бар еді. Аты Ғабділғалым еді. Ол бұл хабарды естіп, Ұрым шаһарына келіп, Мәликеге жолықты. Мәлике айтты:

- Жас жігіт екенсің, өліп қаларсың. Бұл райыңнан қайт, сендей нешеулері өліп кетті, - деді. Жігіт айтты:

- Сенің шамдай жанғаң жамалыңды көрдім. Мен бір пәруанамын, отқа түсіп өлсем де разымын, обалымды саған артпаймын - деді. Мәлике айтты:

- Жігіт, сен қайдан келесің? - деді.

Жігіт айтты:

- Атаның белінен, ананың рақымынан келемін, - деді. Қыз сұрады:

- Қайда барасың? Жігіт:

Ләмқанға о дүниеге - С.Д.Қ барамын.

Қыз:

- Қайда тұрасың?

Жігіт:

- Көрстанда тұрамын.

Қыз:

- Бәрінен бұрын нені жаратты?

Жігіт:

- Жан деген бір кереметті жаратты.

Қыз:

- Қандай дәлелің бар?

Жігіт:

- «Уал-жан халақнаһу мин нар», - деді.

Қыз сұрады:

- Ең әуелі кім жұпты болды?

Жігіт айтты:

- Табилит, жабилит атты екі мақлұқ жұпты болды.

Оның бірінің құйрығы жылан сияқты, бірінің құйрығы шаян тәрізді, - деді.

Мәлике сұрады:

- Шайтанның атасы кім? Қайдан пайда болды?

Жігіт айтты:

- Табилит, жабилиттен.

Қыз айтты:

- Қай намаз көктен енді, жерге жетпеді?

Жігіт:

- Ол жаназа намаз.

Қыз сұрады:

- Дәриялардың әсілі неден? - деді.

Жігіт айтты:

- Нұхтың топанынан.

Мәлике айтты:

- Басы жоқ, жаны жоқ, дүниеде от жеп, су ішеді.

Ол немене?

Жігіт айтты:

- Ол Мұсаның асасы.

Мәлике сұрады:

- Аспаннан неше кітап түсті?

Жігіт:

- Жүз төрт кітап, - деді.

Қыз айтты:

- Қаншасы мәшһүр болды, қаншасы мансұқ болды?

Жігіт айтты:

- Төрт кітап мәшһүр болды, басқасы мансұқ болды, - деді.

Қыз сұрады:

- Адам-Атадан Мұхаммед Пайғамбарға дейін неше Пайғамбар өтті?

Жігіт:

- Жүз жиырма төрт мың Пайғамбар, - деді.

Қыз айтты:

- Оның нешеуі Мұрсал, нешеуі Нәби болды?

Жігіт айтты:

- Үш жүз он үш Мұрсал, өңгесі Нәби болды.

Қыз айтты:

- Мұрсал мен Нәбидің айырмасы қалай?

Жігіт айтты:

- Жәбірейілді өңінде көрген Мұрсал болды, түсінде көргені Нәби болды.

Қыз айтты:

- Ішіндегі жақсылары кімдер?

Жігіт:

- Өте жақсысы жиырма Пайғамбар. Әуелі Адам, екінші Нұх, үшінші Ибраһим, төртінші Исмағил, бесінші Жүніс, алтыншы Ыдырыс, жетінші Лұт, сегізінші худ, тоғызыншы Яхия, оныншы Жүсіп, он бірінші Зөкария, он екінші Салық, он үшінші Ғайса, он төртінші Сүлеймен, он бесінші Дәуіт, он алтыншы Ілияс, он жетінші Қызыр, он сегізінші Мұса, он тоғызыншы Жақып, жиырмасыншы Мұхаммед Пайғамбар, - деді.

Қыз айтты:

- Бұлардың ішіндегі абзалы кімдер?

Жігіт айтты:

- Бұлардың ең абзалы төртеу. Әуелі Ибраһим, екінші Мұса, үшінші Ғайса, төртінші Мұхаммед.

Қыз айтты:

- Сопылық кімнен қалды?

Жігіт:

- Ыдырыстан.

Қыз айтты:

- Ғылым кімде?

Жігіт:

- Қызырда, - деді.

Қыз айтты:

- Әр кезде болашақпен болған іске сабыр қылған кім?

Жігіт:

- Айып пен Дәуіт. Айып бөлеге сабыр қылды, Дәуіт қазаға сабыр қылды, - деді.

Мәлике сұрады:

- Мұхаммед қанша жасады?

Жігіт айтты:

- Алпыс үш.

Мәлике:

- Құран неше жасында келді?

Жігіт:

- Қырық жасында.

Мәлике:

- Неше жасында Пайғамбар болды.

Жігіт айтты:

- Қырық жасында Пайғамбар болды.

Қыз айтты:

- Пайғамбар өмірінде неше батпан астық жеді? Оны білемісің? – деді. Жігіт:

- Білемін. Өмірінде жиырма төрт батпан астық жеді.

Қыз айтты:

- Неше Пайғамбар патшалық қылды?

Жігіт айтты:

- Бес Пайғамбар. Әуелі Жүсіп, екінші Дәуіт, үшінші Сүлеймен, төртінші Ескендір Зұлқарнайын, бесінші Мұхаммед.

- Неше адам дүниеде тірі қалды? – деді. Жігіт айтты:

- Төрт Пайғамбар тірі қалды: Ғайса, Ыдырыс, Қызыр, Илияс.

Мәлике сұрады:

- Неше құсты өлтірсе күнәкар болады? Жігіт айтты:

- Төрт құсты өлтірсе күнә табады. Бірінші көк қарға, екінші қарлығаш, үшінші, ала көкек, төртінші байғыз. Бұларды өлтіруге болмайтын себебі, көк қарға Адам-Атаның перзенті еді. Қарлығаш Ибраһим Пайғамбардың отына су келтірді. Ала көкек Сүлейменнің алдында қызмет қылушы еді. Байғыз Сүлейменге насихат берді, - деді.

Қыз сұрады:

- Пайғамбарлардың денесі қабірде шірі ме? - деді. Жігіт айтты:

- Жүсіп Пайғамбардың денесі шіриді. Себебі атасына ат үстінде көрісті, - деді.

Мәлике сұрады:

- Яжуж, Мәжүждің әсілі қайдан? Жігіт айтты:

- Нұхтың нәсәбінен жаратылды. Оның түрі итке ұқсайды, бойлары он екі аршын, сақалы жеті аршын дейді.

Қыз:

- Қандай дәлелмен айтасын? - деп сұрады.

Жігіт:

- «Инна әйжүжә уә мәнжүжә мүфсидуна фил-арзи» (Жер жүзіндегі қаскөй, арамза).

Қыз сұрады:

- Періштелер еркек пе, ұрғашы ма?

Жігіт айтты:

- Еркек, ұрғашысын бір құдайдан өзге ешкім білмейді.

Қыз айтты:

- Қанша нәрсе атасыз келіп, кетті? - деді. Жігіт айтты:

- Бес зат атасыз келіп дүниеден кетті. Бірінші Адам-Ата, екінші Хауа-Ана, үшіншісі Ысмағұлдың қошқары, төртінші Салықтың түйесі, бесінші Мұсаның асасы, - деді. Қыз сұрады:

- Жер мен көктің арасында намаз оқыған кім? - деді.

Жігіт:

Ол Сүлеймен, - деді.

Мәлике айтты:

Ол қандай ағаш, он екі бұтағы бар? Әр бұтағында отыз жапырағы бар, әр жапырағының бір беті ақ, бір беті қара, - деді.

Жігіт айтты:

- Ол ағаштың мысалы бір жыл. Оның он екі бұтағы он екі ай. Әр бұтақтағы отыз жапырақ дегеніңіз отыз күн. Бір беті ақ болса, бұл күндіз, екінші беті қара болса, бұл түннің мысалы, - деді.

Мәлике айтты:

- Рақымет ұстазына, - деді, - Жігітім, сен мұсылманбысың жоқ, мұһмінбісің? - деді.

Жігіт айтты:

- Иман келтірумен мұһмінмін, Пайғамбардың шариғатына кірумен мұсылманмын, - деді.

Қыз айтты:

- Неше нәрсе өзінің түрінен өзгерді?

Жігіт айтты:

- Мына нәрселер түрінен өзгерді. Әуелі сауысқан, бұл бір кісі еді, халық арасында шайтандық қылып өсек айтар еді. Екінші аю бір кісі еді, Бәни Ысрайыл қауымында арамдық қылды. Маймыл бір кісі еді. Ғайса Пайғамбарға сенбеді. Түлкі бір кісі еді, халық арасында ұрлық қылар еді, һәм өтірікші, алдаушы болды. Тасбақа бір кісі еді, артық өлшеп алып кем берер еді. Тоты бір кісі еді, аяғын санына дейін халықтан жасырмас еді. Жарғанат бір кісі еді, ағайындарының айыбын айтар еді. Піл бір кісі еді, надан, ақымақ бай еді. Міне, осы мақлұқтар бұрынғы сипатынан өзгерді.

Қыз айтты:

- Ғылым жақсы ма, мал жақсы ма?

Жігіт айтты:

- Ғылым жақсы. Өйткені ғылым білген адам дүниеде қор болмайды. Мал уақытша ғана байлық болады. Малды жиюшыға дұшпан болатын да жері болады. Қыз айтты:

- Рахымет ұстазыңа, - деді және сұрады, - Хауа-Ананы Адам-Атаның ішінен жаратты ма, жоқ сыртынан жаратты ма?

Жігіт айтты:

- Ішінен жаратты. Егер сыртынан жаратса әйелдер де еркекше денесін ашып жүрер еді.

Қыз сұрады:

- Еркектен ұрғашы болды, ұрғашыдан еркек болды. Олар кімдер?

Жігіт айтты:

- Адамнан Хауа болды, Мариямнан Ғайса болды.

Қыз сұрады:

- Екі нәрсе бір-біріне тоймас. Ол қандай зат?

Жігіт айтты:

- Әуелі көз, қараудан тоймас, еркек әйелден тоймас. От отыннан тоймас, ғалым ғылымнан тоймас, бай малдан тоймас, адам өмірден тоймас, - деді.

Қыз айтты:

- Төрт сауал сұраған кім? Оған жауап берген кім?

Жігіт айтты:

- Мұса Пайғамбар Алла Тағаладан сұрады: «Ей, бар Құдай! Саулық бердің, кесел бермесең қайтеді?». Алла Тағала айтты: «Ей, Мұса, егер кесел бермесем ешкім мені есіне алмас еді». Мұса және сұрады: «Ей, бар Тағала, тірлік берген соң, өлімді бермесең қайтеді?». Құдай Тағала айтты: «Өлім бермесем халық менен қорықпас еді». Мұса айтты: «Ей, бар Құдай! Ұжмақ (бейіш) жаратқан соң, тозақты не қылайын деп жараттың?» – деді. Құдай Тағала айтты: «Ей, Мұса, егер тамұқ (тозақ) жаратпасам ешкім менің рақыметімнен үміт қылмас

еді», - депті.

Қыз айтты:

Неше нәрсемен дос болмақ қатер? – деді.

Жігіт айтты:

- Бірінші қатын, екінші сұлтан.

Қыз сұрады:

- Неше нәрсе бір-біріне қызмет қылуға арланбас?

Жігіт айтты:

- Ұл мен қыз ата-анасына қызмет қылудан арланбас, үй иесі мейман қызметінен арланбас, егер арланса, мұраттарына жетпес.

Қыз сұрады:

- Адам баласына неше жерден қорлық келтірер?

Жігіт айтты:

- Төрт жерден. Әуелі шақырмаған жерге бару, екінші бейбастық сөйлеп өсек айту, үшінші дұшпаннан жәрдем күту, төртінші сараңнан қажет тілесе, - деді.

Қыз сұрады:

- Төрт нәрсе өте қатты. Ол не?

Жігіт айтты:

- Бірі қарттықта ауру болған, екінші сүйікті досынан айырылған, үшінші жаман, надан адаммен бірге өмір сүрсе, төртінші пендені пендеге кіріптар қылса.

Қыз айтты:

- Үш нәрсені ұстазсыз біледі. Ол не?

Жігіт айтты:

- Үйректің баласы суға жүзуді ұстазсыз үйренді, екінші қатын бала табуды ұстазсыз үйренді, үшінші құрт қойды тесіп жеуді ұстазсыз білді.

Қыз айтты:

- Дүниенің қызығын неге меңзейсіз? – деді.

Жігіт айтты:

- Ұйқыда түс көресің, оянсаң еш нәрсе жоқ. Мысалы сол сияқты.

Қыз айтты:

- Мың садаға ұстазыңа! – деді.

Қыз орнынан тұрып Түркістандық Ғабділғалымды қабыл қылды. Мұнан кейін неше күн той жасап, екі данышпан-ғалым біріне-бірі неке оқып қосылды. Соңғы өмірлерін шаттықпен өткізді. Ақыры бұлар да дүниеден өтті...

Сырға толы сандар

Үш арсыз

1. Күлкі арсыз.
2. Нәпсі арсыз.
3. Ұйқы арсыз.

Үш жамандық

1. Нақақтан қан төгу.
2. Кісі малын нақақ алу.
3. Ата бабадан қалған ескі жұртты бұзу.

Бақытсыздық әкелетін 3 нәрсе

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Үш нәрсе бақытсыздыққа душар етеді: жаман ас, жаман қатын, жаман көрші».

Жәннатқа кірмейтін 3 адам

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Адамдардың мынандай үш түрі жәннатқа кірмейді:

Ата-анасына тіл тигізетін перзент;

Ішімдікке салынған маскүнем;

Берген қайыр-садақасын, жасаған жақсылығын міндет қылған адам».

Дін жолында 4 соғыс

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Дін жолындағы соғыс төрт түрлі:

Амри маъруф (жақсы істерге бұйыру);

Наһийи мункар (жаман істерден тыю);
Өзіңе зиян болса да шын сөйлеу,
Пасық, жаман адам масқараласа, соған шыдау».

Төрт кітап

1. Таурат – Мұсаның кітабы.
2. Зәбүр – Дәуіттің кітабы.
3. Інжіл – Исаның кітабы.
4. Құран - Мұхаммедтің (с.ғ.с.) кітабы.

Көктен түскен 4 қылыш

1. Хәмхәм.
2. Сәмсам.
3. Зұлқыжа.
4. Зұлпықар.

Бес олжа

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Бес нәрсені

- Өлімнен бұрынғы тірлігіңді;
- Аурудан бұрынғы саулығыңды;
- Тұтқындалудан бұрынғы еркін өміріңді;
- Көріліктен бұрынғы жастық шағыңды;

Кедейліктен бұрынғы бай, бардам кезіңді олжа деп есепте».

Бес парыз

1. Құдайдың бірлігі мен Мұхаммедтің Пайғамбарлығын, қасиетін мойындау. 2. Намаз оқу. 3. Ораза тұту. 4. Қайыр-садақа беру. 5. Қажылыққа бару.

Бес уақыт намаз

1. Таң намазы - шығыс көкжиектен таң рауандағаннан басталып, күн шығудың сәл алдына дейінгі уақытта оқылады.

2. Бесін намазы - күн қақ төбеден сәл ауғаннан басталып, жер жүзіндегі әр нәрсенің көлеңкесі өз бойынан бір немесе екі есе ұзарғанға дейінгі уақытта.

3. Ақшам намазы - күн батқаннан басталып,

күн батыстағы қызыл арай не ақ шапақ жоғалғанға дейін созылады.

4. Екінті намазы - бесін уақытының аяқталуынан басталып, күн батқанға дейін созылады.

5. Жашыйық (ясту) Ақ намазы - Ақшамның уақыты шыққаннан кейін таң намазының уақыты кіргенге дейінгі аралықта оқылады.

Жұмақтағы 6 бұлақ

1. Наһр рахмат.
2. Наһр көүсәр.
3. Наһр көфур.
4. Наһр тастим.
5. Наһр салсабал.
6. Наһр рахиқ.

Жұмақтағы ағаштың ең ұлығы:

Ол - «Туба» ағашы. Жұмақтағы ағаштар сан мыңдаған адамдарға сая болады. Жұмақ ағаштарының бұтақтары кеуіп қурамайды, жапырақтары түспейді, жемістері шірімейді.

Иманның 6 шарты

«Әмәнтуда» баяндалған иманның ең басты 6 шарты мынандай:

1. Аллаһ Тағалаға сену.
2. Періштелеріне сену.
3. Кітаптарына сену.
4. Пайғамбарларына сену.
5. Ахирет күніне сену.
6. Тағдырдағы жақсылық пен жамандықтың Аллаһ Тағаланың жазуымен болатынына, өлгеннен соң тірілудің хақ екендігіне сену.

7 тозақ

1. Сағир – жалғаншылардың түсетін жайы.
2. Лазо – зекет бермеушілердің жайы.
3. Сақар – намаз оқымайтындардың жайы.

4. Жажим – нәпсіге берілгендердің жайы.
5. Жаһаннам – екіжүзділердің жайы.
6. Хауия – Алланың бұйырғандарынан бас тартушылардың жайы.
7. Хатома – адамдар арасында іріткі салушы, шағыстырушылардың жайы.

Апатқа жолықтыратын 7 күнә

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Орасан зор апатқа жолықтыратын жеті түрлі күнәдан сақтаныңдар:

- Тәңірге шек (шүбә) келтіру;
- Сиқырлықпен шұғылдану;
- Біреуді нақақ өлтіру;
- Өсімқорлық;
- Жетімнің ақысын жеу;
- Отанын қорғау жолындағы соғыстан қашу;

Күйеуі бар, діндар, адал әйелдерді бұзылған, жеңіл мінезді деп қорлау».

Қиямет күні Аллаһтың көлеңкесінде болатын 7 адам:

Абу Зарр (р.а.) риуаят етті:

Расулуллаһ (с.а.у.) былай деді: «Алла Тағала Өзінің көлеңкесінен басқа көлеңке болмайтын күні (яғни, қиямет күні) жеті адамды өз көлеңкесіне алады:

- Әділ имамды (немесе басшыны);
- Ғибадат етіп өскен жігітті;
- Үнемі Мешіттерден көңілі суымайтын адамды;

Алла үшін біреумен достасқан және Алла үшін біреумен айрылысқан адамды;

- Әдемі бір мансапқор әйел зина жасауға шақырғанда «Мен Алладан қорқамын» деп бармаған адамды;

- Оң қолы берген садақаны сол қолы білмейтіндей етіп жасырын істеген адамды;

- Жалғыз отырып Алла Тағаланың зікірінде көз жасын көл еткен адамды».

Әл-Бухари.

Жеті шәріп

1. Мекке шәріп.
2. Мәдина шәріп.
3. Бұхар шәріп.
4. Шам шәріп.
5. Қатым шәріп.
6. Құддыс (Мысыр) шәріп.
7. Кәләм шәріп (Құран).

Қияметтегі жаман 8 адам

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Сегіз түрлі адам қиямет күнінде Алла жаратқан мақұлықтарының ішіндегі ең жаманы деп есептеледі:

өтірікші;

тәкәппар;

Мінезде момын, достарына әдеп сақтағансып, олардың көзінше ғана кішіпейілсінетіндер;

Алла мен Расулдың талабын кешіктіріп, шайтанның бұйрығын тез орындайтындар;

Нақақ болса да ант ішіп пайда табушылар;

Арызқой жалақорлар;

Дос арасына от жағушылар;

Кінәсіз адамға нақақ жала жабушылар. Осылардың бәрі Алланың қаһарына жолығады».

Жұмақтың сегіз есігі:

Абдулла ибн Аббас (р.а.) айтқан. «Жұмақтың сегіз есігі бар» деп. Олар:

1. «Дарул жанан». Онда «Лә иләһә иллаллаһу, Мұхаммадур Расулуллаһ» деп жазылған. Бұл есік – Пайғамбарлар, шанидтер және жомарт кісілер үшін.

2. «Дарус салам». Бұл есік – дәретпен намаз оқушылар үшін.

3. «Жаннатул мауа». Бұл есік – нәпсілерін тәрбиелеп зекет берушілер үшін.

4. «Жаннату нағим». Бұл есік – әмір мағруфпен нәһи мункар етушілер үшін.

5. «Жаннатул хулд». Бұл есік – Аллаһ Тағала харам еткен нәрселерден тыылушылар үшін.

6. «Жаннату фирдауси». Бұл есік – қажылар үшін.

7. «Жаннату ғадн». Бұл есік – Аллаһ Тағала жолында соғысқандар үшін.

8. «Дарул қарар». Бұл есік – тақуалар үшін.

Бұл жұмақ түрлі, түсті әсем тастармен көмкерілген. Онда қасиетті бұлақтар бар. Олардың ішінде алты бұлақтың есімдері ғана белгілі.

Шайтанның 9 баласы

Көне заманнан сақталып бізге жеткен кітапта Ібіліс шайтанның 9 баласы бар екені және олардың өз уазифасы болатыны баяндалған. Оны Омар (р.л.ғ.) риуаят еткен. Осы аңыз бойынша Ібілістің бұл балалары былай деп аталады:

1. **Зәлитүн.** Оның қызметі – жер бетіндегі базарларға үкімін жүргізу. Ол базардағы алдау-арбау, өтірік айтудың, таразыдан жеудің, кем өлшеудің барлығын жүргізеді.

2. **Уәсинун.** Жаман жаңалық, хабарларды, қайғылы мусибаттарды жеткізуші. Яғни ол түймедей нәрсені түйедей етіп көрсетеді, бір сөзге он сөз қосып, адамдардың көнілін қайғыға салады, оны адам денсаулығына зияны тигізетіндей дәрежеге жеткізеді.

3. **Ләксун.** Ол - халыққа зиян келтіретін жиналысты (бас қосуды) басқарушы. Ләксун адамдарға түрлі қулық-сұмдықты үйретуші.

4. **Ауанун.** Ол – ел басында отырған сұлтандарды, патшаларды, дүние жүзіндегі басшыларды азғырушы. Бұларға халқын қолдан жасалған аштықпен қырғызады, артық салық салғызады, жалақысын уақытында бергізбейді, азғырып халқының жағдайын нашарлатқызады.

5. **Хафатун.** Адамдардың ең үлкен тажалы болып саналатын ол арақ ішуге, оны дайындауға үйретеді, нашақорлыққа салады. «Бір рет ішкеннен, бір рет есірткі қолданғаннан түк те болмайды. Адам бәрін де көруге тиісті» деп жас-көріні жолдан тайдырады.

6. **Муратун.** Ол – адамдарға жаман хабар жеткізуші шайтан. Жаман хабар естіген адамды оның анық-қанығына көзі жетпей-ақ, жаман әрекетке итермелеп, әңгіме айтқан адамға қарсы қайрап салып, ұрыстырып, төбелестіреді.

7. **Мусауитун.** Ол – адамдарға түрлі қулықтарды үйретуші ібіліс, түймені түйедей етіп көрсетеді. Бір іске ойландырмай бастап, оның жегіздіртеді. Мусауитунның қаруы – өтірік, өсек, ғайбат, жала.

8. **Дәсимун.** Отбасыларды бұзып, ажыратушы шайтан. Ол ерлі-зайыптыларды бір-біріне жауықтырып қояды. Дағуатшылар Дәсимунді «Үй шайтаны» дейді. Себебі ол үйде ғана болады, одан құтылудың амалы үйге оң аяқпен кіріп, «бисмилләһ» айтып, сәлем беріп кіру, бала-шағаның алдында Құдайдың сөзін (Құрандағы) еске алу, құлшылық жасау. Сонда ғана бұл шайтанға кісен салынады.

9. **Уәлханум.** Ол шайтанның тоғызыншы баласы. Ата-ананың айтқандарын істемеуге азғырып, үйретеді. Балаларына ата-анасын ұрып-соғуға дейін азғырады. Адамдардың құлшылығын бұзып, намаз үстінде ойын сан-саққа жүгіртіп, ғибадатты бұзады. Намаз үстінде күмәнді ойларға батырып, мал-мүлкін есептетіп, күнәға батырады.

Денеге қатысты 10 сүннет

Мұхаммед (с.ғ.с.) Пайғамбар: «Мынандай он нәрсе денеге қатысты сүннет болады:

1. Мұртты басу;
2. Сақал қою;
3. Тіс тазалағыш ұстау;
4. Мұрынды сумен шайқау;

5. Тырнақ алу;
6. Буын және саусақ араларын жуу;
7. Қолтықты жуу;
8. Кіндік астының түгін тазалау;
9. Нежіс жолдарын жуу;
10. Сүндетке отырғызу.

Мұсылмандар сақтанатын сенім-наным, теріс істер

Жиырма бес жат қылық

- Әһли Сүннетке үйлеспейтін бұрыс сенімдер.
- Ғибадатқа мән бермеушілік.
- Ниет пен амалда туралықтан таю.
- Біле тұра күнәні жалғастыра беру.
- Мұсылман болғанына шүкір етпеу.
- Дүниеден имансыз өтуден қорықпау.
- Басқаларға зұлымдық, қастандық жасау.
- Сүннетке сай айтылған азанға құлақ аспау.
- Дінге қайшы емес нәрселерде ата-анаға қарсы келу.
- Көп ант іше беру.
- Намазға мән бермей, қалай болса, солай оқу.
- Харам ішімдіктерді ішу.
- Мұсылмандарға зорлық жасау.
- Болмаса да әулиемін деу.
- Күнәні ұмыту.
- Төкәппаршылық, өзін-өзі жоғары санау.
- Өсек айту.
- Діндес бауырларын күндеу.
- Иләһи әмірге мойынсұнбау.
- Бір адамды жақын танымай жатып, жақсы не жаман деп айту.
- Өтірік айту.
- Дінді үйренуден, оқудан қашу.

- *Еркектің әйелге, әйелдің еркекке ұқсауға өуестенуі.*
- *Дін дұшпандарына сүйіспеншілік таныту.*
- *Нағыз дін ғұламаларына дұшпан болу.*

Мақсұтбек Сүлеймен

АДАМ АТА МЕН ХАУА АНА

Жұмақтан неге қуылып, Жерге түсті?

Адам Ата (Інжілде Адам) - Әбу-л-Башар-(алайһи сәлем) бүкіл адамзаттың шыққан тегі. Қасиетті Құранның айғақтауынша ол - Аллаһ Тағаланың өз күдіретімен жаратқан ең алғашқы адамы.

Осы орайда Құран хикаяларына назар аударсақ, Аллаһ Тағаланың екі күнде байтақ жерді, одан кейін оның үстіне тау-жоталарды жаратқанын, әрі сол араға бақыт пен хайриатты түсіргенін, іле төрт күндік уақытын жұмсап, қажетсінушілердің тұрмыс керектерін қарастырғанын, мұнарлы зәңгір көкті шарлағанын білеміз. Мұнан кейін Раббымыз алдына Жер мен Көкті шақырып алып әмірін тындатады, сонан соң періштелерді жаратып, жердің бетін мекендейтін Адам Ата мен оның ұрпақтарын өмірге әкелуді ойлайды. Оны естісімен Аллаға сиынып, құлшылық жасаушы періштелерде уайым пайда болып, оны айтып, байтақ жерде өсіп-өнуге ықылас алу мақсатымен Жаратушысына сиынады. Аллаһ Тағала олардың өз шешімінің байыбына бара алмайтынын білетінін, жер жүзінің мұрагері етіп Адамды, оның ұрпақтарын не себепті қалағанын айтып, періштелерін уайымнан арылтады.

Осы әңгімеден соң Аллаһ Тағала төрт періштесін: Жәбірейіл, Микайл, Исрафил және Өзірейілді жер бетіне жіберіп, оның әр тарапынан бір уыстан топырақ әкелуге бұйырады да, періштелер жер бетіне түседі. Сонда Жер оларға: «Осы алатын топырақтан адамзат жаратылады. Кейін ол Аллаһқа қарсы ке-

леді де, сол себепті жаһаннамаға кіреді. Сол кезде менің бір бөлшегім жаһаннамда жанады» - деп, оларға топырағынан бермейді. Періштелер күш жұмсап топырақты алуды ыңғайсыз көргенімен, Өзірейіл: «Мен Аллаһ Тағаланың өмірін орындамай алдына бара алмаймын» деп, жердің әр тұсынан түрлі-түсті (қызыл, қара, ақ) топырақ алып, Раббымызға әкеліп береді. Осы табандылығы үшін Өзірейілге адамзаттың жанын алу міндеті жүктеледі. Аллаһ Тағала осы балшықтан Адам - Ата - Сапиолланы жасап, оған жан салады, періштелеріне оған жүгінуге әмір етеді.

Ұлық Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) айтуынша, Аллаһ Тағала Адам Атаны Өзірейіл әкелген түрлі-түсті топырақтан жаратқандықтан, олардың бірі қызыл, бірі ақ, қара түсті болған, басқалары осы түстердің араласуынан бір түсті, қатты, жұмсақ болып, түрлі қабілетпен, ерекшеліктермен дүниеге келген көрінеді.

Аллаһ Тағала Адам Атаны (ғ.с.) балшықтан жасап, оған өз рухынан үрлеп жан кіргізгені, одан кейін оның ұрпақтары қалай дүниеге келгені жөнінде Құран Кәрімде былайша баяндалады: «Сыңғырлап тұрған кепкен балшықтан тиісті мүсінге келтіріп, адамды Біз топырақтан жараттық» («Һижір» сүресі, 15:26); «Біз сендерді (Адам Атаны) ақ топырақтан жараттық. Оның нәсілін (рухтан) жыныстық тамшыдан, кесек еттен (құрап) жараттық. Біз мұны тектеріңді білу үшін айтып отырмыз» («Хаж» сүресі, 22:5). Ал енді Құран Кәрімнің «Алақ» сүресінде: «Адамды ол ұйыған қаннан жаратты» деп айтылуы Адам Атаның ұрпақтарының туып, өсіп-өнуіне қатысты өңгіме.

Яхударлардың «Таурат» Кітабында Жер дүниенің жаралуы туралы былай деп айтылады: «Құдірет иесі Құдай әуелі Жерді жаратты... Құдай: «Жарық болсын!» - деді - жарық болды, жарықты - күн, қараңғыны - түн деп атады. Келесі күні ұлан-ғайыр мұхиттың үстіне көк күмбезін көтеріп... суды - теңіз,

мұхит деп, жерді - құрлық деп атады. Төртінші күні Ай мен Күн, жұлдыздарды дүниеге келтірді. Бесінші күні балық және басқа су мақұлықтары мен құстар жаратылды. Алтыншы күні жер бетінде аяғымен жүріп, бауырымен жорғалайтын жануарлар, мақұлықтар мен бақа-шаян, құрт-құмырсқа пайда болды. Сол алтыншы күннің ақыр соңында Адам Атаны жаратты. Жетінші күні Жаратушы тынығып демалған, сол күн жексенбі атаныпты...». Иуда дінін тұтынушылар мен христиан әлеміндегі дүниенің жаратылуы хақындағы деректер осы ғана. Жалпы Тәурат адамзаттың түпкі бабасының неден жасалғанын таратып айтпай, «топырақтан жаратылғаның, топыраққа қайта айналарсың» (Тәурат, 3:19) деп қысқа қайырады да қояды.

Құран хикаялары бойынша, Адам жаратылып, бойына жан біткен соң Аллаһ Тағаланың күдіретті күшімен өз бойына дарытқан ақылдың, ой сананың күшімен дүниені сезіп, біледі. Раббымыз оған жаратылыстағы барша заттың, тіршілік иесінің атауларын түгел үйретеді. Аллаһ Тағала кейін періштелерінен Адам аләйһи – сәләмнің алдында осылардың аттарын тегіс айтып беруді сұрады. Періштелер оны толық білмегендіктен айтып бере алған жоқ. Олар сол жерде Адам Атаның бәрін де білетінін көріп, қатты таң қалды. Періштелер: «О, Аллаһ, Сені мадақтаймыз. Біз сенің білдіргеніңді ғана білеміз. Шынын да, Сен бәрін білуші әрі данасың» - деп, оған құлшылық жасады. Сол сәт Аллаһ Тағала періштелеріне: «Әлбетте, мен аспан мен жердегі құпия нәрселерді және сендердің ашық та, жасырын да жасайтын іс-әрекеттеріңді білемін деген емес пе едім?» - деп жауап қайтарды. Және періштелеріне Адам аләйһи – сәләмді құрметтеп, сәлем беріп, оған тағзым етіп, бас иіп, сәжде жасауларын бұйырды. Періштелер Жаратқан Иеміздің әмірін орындап әрі оның Адамды (ғ.с.) ерекше жаратқанын мойындап, оған бас иіді, сәжде жасады. Алайда періштелердің арасындағы

Ібіліс деген мақұлық Адамға бас иіп, сәжде жасамай, Аллаһ Тағаланың бұйрығын орындаған жоқ.

Аллаһ Тағала Ібілістен оның себебін сұрағанында, ол өзінің оттан, Адамның балшықтан жаратылғанын, сол себепті өзінің артық екенін айтып, қарсылық танытты. Өміріне қарсы шығып, күнәһар болғандықтан Ібілісті Аллаһ Тағала жәннаттан қуып шығып, өз мейірімінен аластатқан күйі қарғысқа ұшыратты, оған қиямет күні тозаққа кіргізетінін хабарлады. Ібіліс Раббысынан қиямет күніне дейін өмірін ұзартуды өтініп, тілегі қабыл болса да Адамға қарсы жамандық жасауын қойған жоқ. Оның ұрпақтарын да тура жолдан тайдыруға тырысты.

Ібіліс Адамның (ғ.ғ.) топырақтан жаратылғанын көргенімен, оның көк пен ұлылығын көре алған жоқ. Руханият дүниесіне бойлауға құдіреті жетпей, Адамды өз нәпсісінің көзімен ғана бағалап, азғын нәпсісіне мойын ұсынды, өз үстемдігін жоғалтып алмау үрейімен Хазіреті Адамға сәжде етуден қашып, бұрын өзі бас болған періштелерге масқара болды, ең бастысы Аллаһтың алдынан қуылды.

Құран хикаяларының баяндауынша, Хазіреті Адам (ғ.ғ.) ұжмақта жаратылып, ұжмақта ғұмыр кешкен ғой. Аллаһ Тағаладан Пайғамбарларына түсті деп айтылатын қасиетті кітаптардың қай-қайсында да ұжмақтың жан рахаты ғажабы тамылжыта айтылады. Жәннат бағында адамға қорек болатын жеміс ағаштарымен бірге өмірлік мәні зор киелі ағаштарда жеткілікті екен. Олардың ішінде «Өмір ағашы», «Әлемдік дінгек ағашы», «Қайырымдылық ағашы», «Қуаныш ағашы», «Мерей ағашы», «Билік ағашы» дейтін де киелі ағаштар бар. Діни пәтуаларда жазылғанындай, Адам Ата ұжмақта жай ғана серуендеп жүрмеген, жеміс ағаштарын бағып-күтіп, бағбандық та қызмет атқарыпты. Раббымыз осылайша Хазіреті Адамды алғашқыда бағбан етіп жаратса, кейін оған бақташылық жұмысты да қосып беруді жөн көрді. Аллаһ Тағала өзінің

бұл жаратқан тіршілік ақыл-ой иесінің әр ісін сыртынан бақылап жүріп, оның сұхбаттасатын серігі болмағандықтан көңілі жүдейтінін аңғарады. Содан Аллаһ Тағала Адам Атаны ұйықтатып тастайды да, қабырғасын шығарып алып, одан Хауа Ананы жаратады.

Хазіреті Адам Ата мен Хауа Ананың тарихы туралы жазылған еңбектерге назар аударсақ, олардың ішінде Эфиопияда шыққан «Адам Ата кітабының», Сириядағы «Қазына үңгірі» жазбаларының айрықша орын алатынын байқаймыз. Ал енді ең әйгілі алғашқы Тәпсірді жазған мұсылман әлемінің атақты тарихшысы Әбу Жафар Мұхаммед ат-Табари (9 ғ.), шариғаттың негізін қалаушы Ибн әл-Асир де (10 ғ.) өз еңбектерінде Адам Ата тарихын жақсы баяндаған. Армян епископы Аракел Сюнецид те «Адам туралы кітап» (1400 ж.) шығармасын жазып қалдырған. Еуропа елдерінде Адам Ата мен Хауа Ананың өмірі жөнінде көптеген жыр-дастандар, ондаған трагедиялық шығармалар, опералар жазылып, тіпті кинофильмдер де жарық көрді.

Мұхаммед Ахмет Жадмолла құрастырып, Кәкеш Қайыржанұлы аударып, «Шынжан халық баспасынан» «Құран хикаялары» деген кітап шыққан-ды. Мұнда да Адам Атадан бастап, Нұх, Ибрахим, Ысмайыл, Жүсіп, Мұса, Дәуіт, Сүлеймен, Айұп, Иса, Мұхаммед (с.ғ.с.) тағы да басқа Пайғамбарлар жайлы таң-тамаша оқиғалар әңгімеленген. Осы кітапта Аллаһ Тағаланың Адам Ата мен Хауа Анаға бақилық жұмақты тұрақ етіп сайлағаннан кейінгі олардың тіршілігі былайша сипатталады:

«... Алла Тағала Адам Ата мен оның зайыбына жұмақтағы жемістерді қалағанынша үзуге және жеуге рұқсат етті. Десе де оның ішіндегі бір ағашқа жуымау жөнінде тыйым салды, олардың жаңылып, соқтығып қалуынан сақтау үшін ол ағаштың тұрған орынын да айқын көрсетті. Алла Тағала олардың күдіккүмәндарын біржола арылту үшін:

- Егер сол ағашқа жақын барсандар әрі оның жемісін үзсеңдер екеуің мүртем саналасыңдар, - деп ескертті. - Бұл ағаштан аулақ жүрсеңдер болғаны рахатты өмір нәсіп етемін. Жұмақта әсте кіріптарлық көрмейсіңдер, қанырықтарың түтпейді. Шаршап - шалдықпайсыңдар да, - деп уәде берді Алла. - зайыбыңмен бірге жұмақта тұрасың, - деді Алла Тағала Адам Атаға. Не жегілерің келсе, сол дайын. Бірақ әлгі ағашқа әсте жақын барушы болмаңдар. Үйтпегенде оған қиянат істеген боласыңдар.

Адам Ата жұмаққа кірді, онда не керектің бәрі бар еді, оның үстіне жұмақ көздің жауын аларлықтай көрікті еді. Ол бәр-бәріне мейлінше кенеліп тұра берді. Ол жұмақтағы ағаштар арасында сейіл-серуен жасап, дарақ көлеңкелерінде саялап әдемі гүлдерді үзіп, дәмді жемістерді емін-еркін жеп, көусар суларын қанғанынша сімірді. Зайыбы да рақатты өмірдің ләззатын бірге татып, онымен бір мезет бақытты өтті.

Бұған Ібілістің іші күйді».

Он сегіз мың ғаламды Жаратушы Иеміздің қасиетті сөзі – Құран Кәрімде баяндалғанындай, ішқұса болған Ібіліс Адам Ата мен Хауа Ананың бақытты өмірінің шырқын бұзбақ болып, олардың алдына келді де өзін жанашыр, дос етіп көрсету үшін ант-су ішті, тиым салынған ағаштың жемісінің тіл үйіерліктей өте дәмді екенін айтты. Және былай деп азғырды: «Бұл ағаштың жемісін жеуден тыюы – Тәңір сендерді періште болып кетпесін, ұжымақта мәңгі қалып қоймасын дегеннен басқа түк те емес» (Құран Кәрім, «Әғраф» сүресі. 7: 12). Аллаһ Тағала Адам Атамен Хауа Ананы жаратқанда оларға сайтанның нағыз жаулары екенін ескерткен-ді. Бұлар оны естерінен шығарып, тиым салынған жемістен дәм татып, Аллаһ Тағаланың әмірін бұзды.

Көне кітаптарда осы тұстар әртүрлі уәжделген. Бірі - жемісті үзіп алып берген жылан не жылан кейпін киіп, жыланша сөйлеп

тұрған Ібіліс десе, екіншісі – қол созып, жемісті үзіп алған Хауа ананың өзі дейді. Үзіп жатқанда Өзірейіл періштенің елесін көрсе де, көңілі шын құлап кеткендіктен нәпсісін тыя алмай, тиым салынған ағаштан өзі жегенімен шектелмей, жемісін Адам Атаға да жегізеді.

Болған жағдайды білісімен Аллаһ Тағала қаһарын төгеді. Адам Ата мен Хауа Ана қатесін түсініп: «Тәңіріміз! Біз өзімізге-өзіміз кесір жасадық. Егер бізге өзін кешірім етіп, рақым қылмасаңыз, онда біздің сөзсіз құрығанымыз» («Әғраф» сүресі. 7:23) - дейді. Періштелер де күбірлеп, өздерінің бұлардың жағында екендіктерін білдіреді. «Сонан соң Алла оны тағы да бағалап, тәубесін қабыл етіп, оған кешірім жасады» («Таһа» сүресі (20:22). Адам Ата жар қосағына Хауа деп ат қойған ғой.

Мағынасы - «өмір бастауы». Аллаһ Тағала аң терісінен киімнің репетін жасайды да, олардың ашылған әбүйірін жауып, ұрмақтан қуып шығады. Адам Ата мен Хауа Ана пұшайман күйде бұрылып кете бергенінде Раббымыз: «Алда-жалда мен сендерге бір тура бағыт жібере қалсам, кімде-кім сол тура жолмен жүрсе, ол адаспайды. Кияметте қасірет шекпейді. Егер кімде-кім менің насихатыма теріс қараса, онда оның өмірі таршылыққа түседі. Кияметте Біз оларды көр соқыр қалпында жинаймыз» - дейді. («Таһа» сүресі, 20: 123).

Өмірін бұзғаны үшін күнәһарларды ұрмақтан аластаған соң Аллаһ Тағала жәннат бағы қақпасының алдына оттан өрілген алапат қылышы бар қанатты періштені күзетке қояды. Дін тарихшыларының баяндауынша, жәннат бағынан аттап шығысымен-ақ қайғыдан Адам Атаның бойы шөгіп, аласара береді. Ал пейіштен қуылған соң Адам Ата Хауа Анамен Мекке атырабында кездеседі. Сол жерде Адам Ата үшін көктен қара тас түсіріліп, ол қағбаны тұрғызады. Осы діни әфсаналардың баяндауынша, олардың екі ұлы, екі қызы болған екен. Ержеткен соң Әбіл, Кабыл дейтін екі ұлы қарындастарының біреуіне та-

ласып, бірін-бірі (Әбіл Кабылды) өлтіреді. Сол кезден бастап адам баласы өлетін болыпты. Діни әфсаналарда Адам Ата (ғ.с.) бабамыздың 930 жыл өмір сүріп, фәниден бақиға көшкені, олардың Мекке төңірегіндегі Қазына өңіріне жерленгені айтылады.

Біздерге, Адам (ғ.с.) Пайғамбардың ұрпақтарына үлгі-өнеге, сабақ болсын деп, Адам Ата мен Хауа ананың жұмақтан неге қуылып, Жерге түскендігі Құран Керімде осылай әфсаналанады. «Кәпір болып, Біздің аяттарымызды жалған деген кісі-лер, олар тозақ иелері. Олар онда мәңгі қалады» («Бақара» сүресі 39 аят).

Мақсұтбек Сүлеймен

II ЧАСТЬ

У КАЖДОГО ПРОРОКА СВОЙ РОК

Ядвига ЮФЕРОВА, «Известия»

В одном из арбатских переулков, над которыми по литературным преданиям летала булгаковская Маргарита, живет женщина, удивительным образом распорядившаяся своей судьбой. Или судьба ею?

Образцовая преподавательница элитарного вуза, девушка с дворянскими корнями (мама ее родилась в Царском Селе, а сама она – в лагере в Ухте, где сидела мама, жена врага народа), однажды резко изменила все. Семейное положение – вышла замуж за иностранца, поэтому осталась без работы в МИФИ. Муж-сириец как-то предложил почитать Коран, а она так увлеклась, что выучила арабский язык, на котором написана одна из вечных книг, и ровно двенадцать лет добровольно посвятила ее переводу.

Со времен Петра Первого, издавшего царское повеление о необходимости толкования Корана, существует около десяти переводов Книги пророка на русский язык. Один из последних сделан женщиной, что до этого было делом неслыханным. Самый авторитетный в мире ислама научный центр – академия «Аль-Азхар» – после нескольких лет кропотливого изучения впервые канонизировал русский перевод. Каирский университет присвоил Валерии Пороховой звание почетного академика, квалифицировав ее перевод смыслов Корана на русский язык как образцовый.

- Валерия Михайловна, вначале позвольте объяснить. Я с одинаковым уважением отношусь как к верующим, так и к атеистам. Будучи больше человеком суеверным, чем неистово верующим, часто думаю, что каждый человек носит своего Бога в своей душе, и при этом как бы ни делили Бога мечети, синагоги и церкви, он один на всех. Если такая несовместимость допустима в нашей беседе...

- Именно в этом случае нам есть о чем поговорить, - говорит хозяйка дома, в гостиной которого смело смешаны европейская диванная стильность и восточный подушечный уют, а на стене висит чеканка с арабской вязью. Как потом оказалось, главная молитва в этой семье: «Владыка наш! Не возложи на плечи нам тот груз, который поднять нету мочи».

- Господь – это кодовое название суперразума, суперсилы для верующих людей. Для русских – это Бог, для татарина – Аллах; для англичанина – Intelligence, Reason и т. д.

Аллах – это всего лишь одно из 99 обращений к Всевышнему, – так эмоционально и убедительно Валерия начинает беседу, что я даже трушу: не уйду ли я из этого дома мусульманкой. Будто читая мысли, она говорит:

- У меня как-то на телевидении спрашивают: вы мусульманка? Да, мусульманка, т. е. верующая в переводе с арабского языка. Равно как и ислам в переводе – религия Бога. Почему я перестала числить себя принадлежащей к вере Христовой? Все не так просто. Любой мусульманин не считается истинным мусульманином, если он не верует в миссию Иисуса. В Коране 43 раза упоминается имя матери Марии и ни разу матери Мухаммеда. Единственное, на чем настаивает ислам: – творец Вселенной и человека – не Иисус, а суперразум, суперсила, а Иисус – один лишь из посланников Бога на земле. Мы не должны стремиться познать суперсилу – это выходит за пределы наших возможностей, но мы должны стараться жить согласно вероуставу, который Бог время от времени передает нам через своих посланников.

Российская аристократия давным-давно признала, что миссия Мухаммеда ничуть не ниже миссии Моисея. Почитайте Владимира Соловьева, об этом же писали Федор Достоевский и Лев Толстой. Как известно, Владимир Соловьев и Лев Толстой были отлучены от церкви по той лишь причине, что они верили в Бога единого.

- *Есть такая точка зрения, что если бы Толстой пожил еще немного, он завершил бы создание новой религии.*

Возможно и Толстой был Божьим посланником. Мы ведь ничего не знаем, и со своим воинствующим незнанием лишь преследуем пророков. Что сделали люди? Иоанну Предтече отрезали голову (я говорю тут о факте, а не о злобной мести женщины, потребовавшей у царя Ирода голову пророка на блюде в подарок). Распяли на кресте Христа.

Почему обет молчания взяли Иоанн Кронштадтский и Серафим Саровский? Они знали, если будут говорить, их распнут.

- *Похоже, это вечный удел пророков. Эшафот для них всегда наготове. «О, святая простота», - воскликнул Джордано Бруно, когда увидел старушку, подбрасывающую хворост в его костер, чтобы лучше горело...*

- Коран пишет: мы направляли вам посланников, мессий, увещавателей, а вы постоянно или издевались над ними, или убивали их!

Андрей Дмитриевич Сахаров тогда тоже был увещавателем, посланником Божьим?

- Несомненно. Только люди из-за гордыни своей не слушают, отрекаются от них. Не хотят принять предназначение тех, кто даже на каторгах и ссылках пророчествует.

Мне как-то довелось с группой паломников посетить святые для христиан и мусульман места в Иерусалиме. Непросто говорить об этом, но самые сильные потрясения я испытала не в Храме Гроба Господня, а на улицах Старого города, где религия стала самым прибыльным делом. Вам не кажется, что вера — это чувство, а религия — это бизнес?

- Как это ни обидно звучит для религиозных структур, я тоже именно тут вижу не зерно истины, а зерно раздора.

По моим представлениям, Господь, создавая человека в утробе матери, вдыхает в него дух от Себя. Таким образом, у человека генетически заложена вера в Бога.

Но что делает человек? По своей гордыне он настаивает: я лучше, чем ты. И он строит на таком предубеждении структуру веры, которую именует религией. У христианского философа Оскара Бернгардта я нашла очень похожую мысль: в течение тысячелетий через слуг Божьих, пророков былых времен, Бог ниспосылал Весть за Вестью, и всякий раз люди делали из нее религию. Ради собственного комфорта. Как замечательно сказано в Евангелии от Луки: не делитесь меж собой, ибо дом, разделившийся изнутри, падет.

- Валерия Михайловна, Тору вы называете шедевром, безумно любите Библию, живете, как я предполагаю, по Корану, чтите Будду. В голове рядового человека это не укладывается.

- Гипертрофия всех заветов идет от невежества. Я верю в будущую единую религию. Все писания, по сути, одинаковы, если внимательно их читать и анализировать. Какая существует разница? Библия, как исторический прецедент, не была рассчитана на тысячелетия. Человек дорастал до качественно нового знания, и тогда на землю приходил новый посланник Божий.

У меня в гостях был известный канадский ученый, эмбриолог Кейт Мур, лауреат Нобелевской премии в области медицины. Так вот он говорит: если бы я прочитал Коран раньше на двадцать лет, то на двадцать лет раньше получил бы Нобелевскую премию. Можно описать то, что видишь, как Авиценна: вскрыл – описал. Но как можно в седьмом веке было описать то, что не видимо для невооруженного глаза? Микроскоп был изобретен лишь через тысячу лет! Ученый считает, что Коран описывает всю эмбриологию. «И растим плод в трех

мраках». Когда узнали, что matka трехслойна? В сию минуту по отношению к вечности. Когда узнали, что сперма – смесь секрeции шести желез? До недавнего времени думали, что она однородна.

- Я читала, что Мухаммед был довольно косноязычным человеком, это не мешало ему стать владельцем огромной империи. Но Коран – это поэзия смыслов, помимо всего прочего.

- Прежде всего, Мухаммед – это конкретное историческое лицо, и действительно существует предание, что огромный дар красноречия посещал его только во время вхождения в транс. Когда он приходил в себя, то не всегда мог истолковать то, что было записано с его слов. Не это ли свидетельствует, по словам Гете, о нерукотворности низведенного откровения?

- Валерия Михайловна, если я правильно улавливаю смысл ваших рассуждений, то вечных религий не бывает. Они, как знание, приходят, дополняют и сменяют друг друга? Это не слишком смелое предположение?

- Вечной может оставаться вера, а религия как учение ограничена всегда временем и пространством. Претерпели определенную степень ухода заветы Конфуция и Заратустры, сегодня они представляют больше историко-философское значение, чем религиозное.

- Часто говорят: человек поменял веру. Вот в фильме «Мусульманин» русский крестьянский парень возвращается из Афганистана правоверным мусульманином. А вам приходилось встречать человека, ушедшего из ислама в христианство?

- Как-то в Академии госслужбы при Президенте РФ, где собираюсь защищать докторскую по переводу Корана, я слушала одного из руководителей немецкой церкви. Он сокрушался, что каждый год в Германии около 30 тысяч немцев, без грамма этнического мусульманства, принимают ислам. Есть широко

известные случаи, когда серьезные ученые-христиане, все познав, имея самый широкий доступ к Господним откровениям разных времен и народов, принимали, тем не менее, ислам. Например, Рене Генон и Стив Джонсон. Митрополит Филарет мне тоже сказал: «Для нас большая потеря, что вы, Валерия, ушли в ислам». Мы живем в христианско-мусульманской стране и должны обладать культурой духа для понимания друг друга. Нас разделяет не вера в Бога, а нагроможденные земные структуры на этой вере.

- Я слышала версию: Запад увлекся исламом, чтобы вернуть в дом женщину, чрезмерно озабоченную феминизмом.

- Было бы несправедливым считать, что Коран отводит женщине роль тени. Четвертая сура в Коране, который, на мой взгляд, является вероуставом и конституцией для мусульман, называется «Женщины». Там подробнейшим образом расписаны экономические обязательства людей, решившихся на брачный договор, и права женщине гарантированы Кораном. Сейчас довольно часто легкомысленно и безотносительно трактуют многоженство, допускаемое исламом. Не вдаваясь в подробности, хочу лишь прокомментировать известный аят:

*Возьмите в жены тех,
Которые любимы вами,
Будь то одна иль
две, иль три, иль четыре.
Но если есть в вас страх,
Что справедливости вы
к ним не соблюдете,
Возьмите в жены лишь одну.*

Сура рассматривает проблему, с которой столкнулась мусульманская община после великого сражения, унесшего жизни многих мужчин. Легализация полигамии в данном случае — единственная возможность обеспечить большинство вдов и девиц нравственным правом иметь детей и семью.

Ваши комментарии к Корану показались чрезвычайно интересными, в них много информации, без которой трудно подступаться к тексту Писания. А что комментировать сложнее – прошлое или настоящее? Почему обывателя так легко сегодня напугать фразой, что такой-то правитель грозит установить в своей стране исламский режим?

- Самое страшное, когда ислам связывают с политическим режимом. Но ведь никому в голову не приходит ассоциировать с католицизмом, например, фашизм в Испании. Такое ощущение, что бездарные политики хотят всех верующих столкнуть лбами. Режимы приходят и уходят, а вера остается.

- В Турции в прямом смысле Коран является государственной конституцией, руководство нынешней Ичкерии это Писание применяет для разрешения не только этических, но и правовых проблем. Наказание – сто ударов палкой – может быть применено не по суду, а по законам шариата.

- Чтобы жить по законам, надо как минимум знать их. Пусть не прозвучит это обидно, но многие горцы не знают Корана. Люди домисливают его, потому что многие годы были лишены доступа к познанию Писания.

Есть религия, и есть здравый смысл, который из нее вытекает. Надо дело начинать с фундамента, а не с крыши. Накормите голодного, а не отрезайте ему руку за то, что он бублик украл. Нельзя закон о блуде принимать, пока у части населения нет возможности построить дом и семью.

Разговор о Сивцевом Вражке уже перевалил за неизвестно какую чашку чая, который нам любезно подавал муж – Мухаммед. Он сделал Валерии предложение на шестой день знакомства, три года она говорила «нет» по той причине, что придерживается другой веры. «Так Аллах захотел, чтобы русский народ познакомился с последним Писанием», – философски поясняет доктор Мухаммед их брак, который они

оба считают счастливым. 17-летний юноша, в котором течет кровь русских дворян и сирийских шейхов, в этом разделяет мнение родителей.

Семейные альбомы вернулись в наши дома вместе с прогрессом фототехники, ими сейчас ублажают и утомляют гостей. Альбом Пороховой – документ отнюдь не личного значения.

Вот мама... Вот тетя Вера, она была первой женой Бориса Савинкова, сидела в АЛЖИРе – акмолинском лагере жен изменников родины... Вот тетя Тася, она училась вместе с царской дочерью Ольгой, за ней ухаживал Маяковский... Красивые гордые профили, которые так долго и тщетно пыталась согнуть в дугу судьба. И сама Валерия многое отдает той генной памяти, тому, что и сегодня ею легко читается, допустим, Игорь Северянин («Весь я в чем-то норвежском! Весь я в чем-то испанском... Ананасы в шампанском! Ананасы в шампанском!»)

Вот Валерия Порохова и муфтий Сирии Ахмед Кефтару, который объявил ее своей дочерью. Вот родители Мухаммеда, интеллигентные добрые люди (отец до сих пор работает директором школы), которые не только приветили русскую невестку, но и все эти годы свято служили ей своим просвещенным знанием, помогая осилить уникальный труд...

Вернувшись из Дамаска в Москву с частью работы, она нашла в журнале «Наука и религия» адрес редакции и решила хоть кому-то показать свой труд. Поехала туда сразу после приема у зубного врача.

Постучала, как человек с улицы, в первую попавшуюся дверь. Ее направили к Брушлинской Ольге Тимофеевне, зав. отделом ислама. «Я тут Коран перевела», - несмело сказала посетительница.

Многоопытная Брушлинская сочувствующе посмотрела на молодую женщину, как врач на пациента: нечасто, но такие

случай бывали. Она широким жестом показала внушительные стеллажи — и это все переводы Корана, но на всякий случай уточнила: акто может поручиться за ваш перевод? Недогадываясь об эффекте, который может вызвать у знатока ислама, Валерия перечислила имена шейхов, которые благословили ее труд. И в 1989 году первые суры поэтических смыслов Корана в переводе Пороховой были напечатаны в журнале «Наука и религия». Редакцию завалили восторженной почтой. Сегодня находятся миссионеры, которые изыскивают деньги и издают этот Коран для разных регионов России.

Чтобы понять, что же это такое, поэтический перевод Пороховой, который, как считают специалисты, наиболее созвучен рифмованному тексту Корана, прочтем текст о Божьем суде.

*Когда свернется
и погаснет Солнце,
Когда, теряя блеск свой,
Распадутся звезды,
Когда подобно миражу придут
в движенье и исчезнут горы,
Когда верблюдицы, несущие
во чреве последний месяц.
Будут без присмотра...
Когда раскрыты будут
свитки записей добра и зла,
И обнажится небо...
Куда ж идете вы?*

Первым человеком, поверившим в пророческую миссию Мухаммеда, была женщина — его первая жена Хадиджа. Ему тогда было двадцать пять, ей сорок. Они прожили 25 счастливых лет, и только после ее смерти Мухаммед стал императором-многоженцем. Похоже, что русская женщина Валерия Порохова за 1108 лет существования ислама стала второй женщиной, так сильно поверившей Мухаммеду.

ИСТИНА, КОНСТАТИРУЕМАЯ НАУКОЙ: УДИВИТЕЛЬНЫЕ ФЕНОМЕНЫ КОРАНА

14 веков назад Аллах ниспослал людям Коран как руководство к правильному образу жизни, как приглашение достичь спасения путем следования его положениям, которые охватывают все аспекты жизнедеятельности человека. Это послание, со дня его появления и до Судного Дня, будет оставаться последней Священной Книгой, освещающей человечеству единственно верный путь.

Неповторимый художественный стиль Корана и заключенная в нем высшая мудрость являются ярким и весомым свидетельством того, что эта Книга поистине является Словом Божьим.

Наряду с этим в Коране содержится множество удивительных фактов, которые также доказывают его Божественное происхождение. Одним из таких чудесных феноменов является то, что некоторые научные истины, ставшие очевидными для человечества лишь в результате технологических достижений двадцатого столетия, были упомянуты в Коране, который отнюдь не является научным трудом, уже 1400 лет назад.

Для того, чтобы понять феномен научного характера Корана, вначале необходимо представить уровень научных знаний, присущих тому времени, то есть времени, когда эта Книга была ниспослана на Землю.

В то время, то есть в VII столетии нашей эры, в отношении научных вопросов в арабском обществе преобладали бесчисленные суеверия и предрассудки. Не имея в своем распоряжении технических и технологических средств, с помощью которых можно было бы исследовать Вселенную и природу, люди продолжали верить в многочисленные легенды и сказания, передававшиеся устно от одного поколения к другому.

Например, среди арабских племен существовало поверье, что Земля плоская, а небесная сфера покоится на вершинах гор, расположенных по краям земного диска, и держится на месте только благодаря им. Однако это суеверие было рассеяно с помощью Корана: «Аллах – тот, кто воздвиг небеса без опор» (Сура «Гром», 2).

Также и в отношении многих других вопросов были приведены утверждения, о которых не подозревал ни один человек того времени. В Коране, ниспосланном на Землю тогда, когда люди имели весьма скудные представления об астрономии, физике и биологии, имели место зашифрованные знания по многим отраслям: от создания Вселенной и до появления на ней человека, от строения атмосферы и до процессов, происходящих на земной поверхности.

Попробуем проследить ряд научных феноменов, встречающихся в Коране.

Создание Вселенной

Создание Вселенной описывается в Коране следующим образом: «Создатель небес и земли» (Сура «Скот», 101).

Приводимое в Коране данное утверждение полностью соответствует современным научным открытиям. Окончательный результат, к которому пришла современная астрофизика, характеризуется тем, что вся Вселенная, включая ее материальную и временную величины, произошла в результате грандиозного взрыва. Теория Большого Взрыва, в оригинале звучащая, как теория «Big Bang», утверждает о возникновении Вселенной из ничего, в результате взрыва, произошедшего примерно 15 миллиардов лет назад. Теория Большого Взрыва на сегодня признана всей мировой научной общественностью в качестве единственного возможного научного объяснения возникновения и начала Вселенной.

До Большого Взрыва не было ничего, что могло бы быть названо веществом. Из среды, в которой отсутствовало вещество, энергия и даже время, которая могла бы быть охарактеризована метафизически, как Ничто, возникли вещество, энергия, время. Эта великая истина, преподносимая нам современной физической наукой, была провозглашена 1400 лет тому назад в Коране.

Расширение Вселенной

14 столетий назад, когда астрономическая наука не была еще развита в достаточной степени, чтобы открыть законы развития Вселенной, в Коране уже описывалось расширение Вселенной: *«И небо Мы воздвигли руками, и ведь Мы – расширители»* (Сура «Рассеивающие», 47).

Упоминаемое в аяте слово «небо» во многих местах Корана употребляется в значении «космос», «Вселенная». И здесь указанное слово применено именно в этом значении. Иными словами, Коран указывает на то, что Вселенная пребывает в постоянном состоянии расширения. К такому же выводу пришла, наконец, и современная наука. В результате многочисленных исследований, наблюдений и расчетов, проведенных в наше время с помощью последних технологических достижений, была выдвинута теория о том, что Вселенная имела начало, после которого беспрестанно «расширяется».

А ведь вплоть до начала двадцатого столетия в научном мире господствовала единая точка зрения, согласно которой «Вселенная имеет неподвижную структуру, которая простирается во времени от бесконечности».

То, что Вселенная претерпевает постоянное развитие и при этом расширяется, было теоретически обосновано расчетами, произведенными в начале двадцатого века русским физиком Александром Фридманом и бельгийским исследователем Георгом Леметром.

Это положение было подтверждено методом наблюдения в 1929 году. Американский астроном Эдвин Хаббл, наблюдая за небесной сферой через огромный телескоп, обнаружил, что звезды и галактики постоянно удаляются друг от друга, и если без конца удаляющиеся небесные тела представляют собой то, что именуется Вселенной, это означает, что Вселенная пребывает в состоянии постоянного «расширения». Взгляда на Вселенную, как постоянно расширяющуюся был также окончательно подтвержден наблюдениями, проведенными в последующие годы. Но эта истина, неведомая никому из людей в те далекие времена, была провозглашена в Коране, ибо он являет собой Слово Аллаха — Творца и Владыки всего сущего.

Орбиты

Повествуя о Солнце и Луне, Коран подчеркивает, что каждое из этих небесных тел имеет свою орбиту: *«Он тот, который создал ночь и день, и солнце, и месяц. Все плывут по своему своду»* (Сура «Пророки», 33).

Подвижность Солнца, его движение по определенной траектории описывается также в другом аяте: *«И Солнце течет к местопребыванию своему. Таково установление Преславного Мудрого»* (Сура «Йа Син», 38).

Приводимые в Коране истины такого рода были подтверждены в наше время в результате астрономических наблюдений. Согласно расчетам специалистов астрономической науки, Солнце движется по орбите, именуемой Солар Апекс, в направлении звезды Веги с громадной скоростью, равной 720 000 км в час. В соответствии с этими примерными расчетами Солнце ежедневно преодолевает расстояние, равное 17 280 000 км. Вместе с Солнцем это же расстояние преодолевается также всеми планетами и спутниками, входящими в солнечную систему. Кроме этого, все звезды Вселенной пребывают в движении, аналогичном описанному выше.

Движение небесных тел Вселенной по определенным орбитам было охарактеризовано в Коране следующим образом: «Клянусь небом, обладателем путей звездных» (Сура «Рассеивающие», 7). Во Вселенной существует около 200 миллиардов галактик, и в каждой из этих галактик имеется, в среднем, до 200 миллиардов звезд. У большинства из них имеются планеты, которые, в свою очередь, имеют спутники. И все эти космические тела имеют весьма точно рассчитанные орбиты, по которым они движутся. Вот уже миллионы лет как каждое из этих небесных тел движется по определенной орбите и в определенном безупречном порядке, согласуя свое движение с движениями других тел. Кроме них, имеются также кометы, которые тоже движутся по определенной, установленной для них орбите.

Такого рода орбиты движения присущи во Вселенной не только космическим телам. По запрограммированной и рассчитанной траектории с невероятными скоростями движутся также галактики. В процессе этого всеобщего движения ни одно из находящихся в них космических тел не сталкивается с другим, пути их движения не пересекаются. Так, наблюдениями было установлено, что ни одно из составляющих космических тел некоторых из галактик, когда они пересекали другую аналогичную галактику, не сталкивалось и не ударялось об ее космические тела.

Людьми далекой эпохи, когда Коран был ниспослан на Землю, конечно, не имели в своем распоряжении мощных телескопов, развитых технологических средств наблюдения, способных обозревать космическое пространство, простирающееся на миллионы и миллионы километров от Земли. К тому же они не обладали необходимыми для выведения такого рода истин знаниями в области физики и астрономии. Иными словами, в то время было невозможно с научной достоверностью установить

то, о чем говорится в аяте *«Аллах – обладатель путей звездных»*. Тем не менее, в Священном Коране эта истина была открыто провозглашена людям, ибо поистине Коран есть Слово Аллаха.

Охраняемая крыша

В Коране Аллах обращает наше внимание на следующую удивительную особенность небесной сферы: *«И Мы устроили небо крышей охраняемой, а они от знамений его отвращаются»* («Пророки», 32).

Указанная особенность небесной сферы была подтверждена научными исследованиями, проведенными в двадцатом столетии.

Атмосфера, со всех сторон окружающая земной шар, выполняет важнейшие функции, связанные с жизненными процессами, направленными на поддержание живых организмов. Она рассеивает многие приближающиеся к Земле большие и малые небесные метеоры, метеориты и другие подобные каменные образования, уничтожая их и тем самым предотвращая их падение на земную поверхность, что повлекло бы за собой огромные потери для живой природы Земли.

Наряду со всем этим атмосфера также служит своего рода фильтром для излучений, струящихся из космического пространства и являющихся вредными для земных организмов. Самое интересное заключается в том, что атмосферные слои пропускают через себя лишь определенные лучи, то есть солнечный свет, инфракрасные лучи и радиоволны, т.к. именно эти виды излучений являются необходимыми для живых организмов, и лишь в безвредном для всего живого на Земле объеме и количестве.

Ультрафиолетовые лучи имеют важнейшее значение для обеспечения процесса фотосинтеза в растительном мире и поддержания жизни на Земле. Огромная масса мощного

ультрафиолетового излучения, исходящего от Солнца, распространяясь во все стороны, отфильтровывается при столкновении с озоновым слоем атмосферы, и земной поверхности достигает лишь малая часть этого излучения, ровно столько, сколько требуется для поддержания жизненных процессов.

Сказанным не исчерпываются охранительные функции атмосферы, которая защищает населяемый нами мир еще и от ледяного холода космического пространства, достигающего температуры -2700°C .

От ущербных воздействий космоса Земля защищается не только атмосферой. Наряду с атмосферой имеется небесный слой, который получил наименование «поясов Ван Аллена» и происходит в результате действия магнитного поля Земли. «Пояса Ван Аллена» выполняют функцию своеобразного щита, направленного против действия вредных излучений, стремящихся достичь земной поверхности. Такого рода излучения, беспрестанно испускаемые Солнцем и другими звездными образованиями, являются губительными для жизни людей. В особенности это касается взрывов, часто происходящих на поверхности Солнца и получивших название «вспышек». Не будь «поясов Ван Аллена», излучаемые при этом элементы могли бы уничтожить все живое на Земле.

Ученые подсчитали, что энергия, выбрасываемая в окружающее пространство в результате лишь одного взрыва на Солнце, эквивалентна мощности 100 миллиардов атомных бомб, подобных тем, что были сброшены на Хиросиму. Спустя 58 часов после взрыва еще наблюдается повышенная активность компасных стрелок, на высоте 250 км от земной поверхности воздушные слои накаляются до температуры, достигающей 25000°C .

Как мы видим, Землю опоясывает совершенная система, которая защищает ее от разного рода опасностей, исходящих извне. Эта охранительная функция небесной сферы в качестве своеобразного заслона была указана много столетий назад в Коране.

В 11 аяте Суры «Идущий ночью» говорится о «возвратном движении» небесной сферы: *«Клянусь небом, обладателем возврата»*.

Слово «возвратный», используемое в контексте Корана, принимает значение «поворачивающий обратно» или «возвращающий обратно». Опоясывающая Землю атмосфера состоит, как известно, из множества различных слоев.

Каждый из таких слоев выполняет важные задачи, направленные на обеспечение полезных свойств живых организмов. В ходе исследования атмосферных слоев выяснилось, что каждый из них способен возвращать обратно вещества или лучи, достигшие их границ, либо в космическое пространство, либо к земной поверхности. Ниже рассмотрим возвратную способность окружающих Землю слоев атмосферы на ряде примеров.

Тропосфера, расположенная в 13-15 км от поверхности Земли, уплотняет массы водяного пара, поднимающиеся с земной поверхности, и возвращает их обратно на Землю в виде дождя.

Озоновый слой атмосферы, т.е. **озоносфера**, расположенная на высоте 25 км от Земли, отражая идущие из космического пространства радиацию и вредные ультрафиолетовые лучи, возвращает их обратно, не позволяя пробиться к земной поверхности.

Ионосфера, подобно спутнику, улавливают радиоволны, испускаемые земной поверхностью, и отражает их обратно,

обеспечивая беспроводную связь, радио-и телевидение, возможность наблюдений с дальних расстояний.

Рассмотренные особенности небесных слоев, установленные наукой лишь в относительно недавнем прошлом, но описанные в Коране многие столетия назад, еще раз доказывают ту истину, что Священная Книга - Коран - являет собой Слово Аллаха.

Атмосферные слои

Одним из положений, приводимых в Коране относительно Вселенной, является устройство небес, образующихся из семи сфер.

«Он – тот, кто сотворил вам все, что на земле, потом обратился к небу и устроил его из семи небес. Он о всякой вещи знающ» («Корова», 29).

«Потом утвердился Он к небесам – а они были дымом» («Разъяснены», 391).

«И установил Он из них семь небес в два дня, и внушил каждому небу его дело» («Разъяснены», 391).

Подобно тому, как слово «небо» применяется в Коране в значении всей Вселенной, оно используется также и для обозначения небесной сферы. Принимая во внимание такое значение упомянутого выражения, проясняется конечный его смысл, сводящийся к тому, что небесная сфера, или, выражаясь иначе, земная атмосфера, состоит из семи слоев.

Сегодня точно известно, что атмосфера состоит из различных воздушных слоев, наложенных один на другой. К тому же число этих основных слоев составляет цифру семь как на это указывается в упомянутом аяте Священной Книги. Вот как характеризуется этот вопрос в одном из научных источников:

«Ученые обнаружили, что атмосфера составлена целым рядом различных слоев. Эти слои отличаются друг от друга отчетливо выраженными физическими свойствами,

имеющимся в них давлением и составом входящих в них газов. Ближе других к поверхности Земли находится воздушный слой, именуемый **тропосферой**. Он составляет 90 процентов всей массы земной атмосферы. Находящийся выше его слой носит название **стратосферы**. В нем имеется пласт, впитывающий в себя ультрафиолетовые лучи, который называется **озоносферой**. Слой, расположенный выше стратосферы, получил название **мезосферы**. Еще выше, за мезосферой находится термосфера. Ионизированные газовые образования составляют внутри термосферы пласт, который называется **ионосферой**. Последний наружный атмосферный слой носит название **эзосферы**, он расположен на высоте 450-960 км от поверхности Земли».

Если мы подсчитаем количество атмосферных слоев, перечисленных в приведенном тексте, то убедимся, что они составляют как раз семь, то есть ровно столько, сколько упоминается в указанном выше аяте. Эти знания, получение которых было невозможно без применения специальных технологических средств, которыми располагает двадцатое столетие, со всей ясностью были даны в Коране, ниспосланном на Землю 1400 лет тому назад. И это представляется невероятным чудом.

Функция гор

В Коране обращается внимание на одну важную геологическую особенность гор.

«И Мы устроили на Земле прочно стоящие, чтобы она не колебалась с ними...» («Пророки», 31).

Если вдуматься внимательней, то в этих строках указывается на такую особенность гор, как их способность предупреждать различные колебания Земли.

Это положение, не известное ни одному из людей того времени, когда Коран был ниспослан на Землю, на сегодня

доказано в результате последних геологических открытий. Согласно исследованиям в области геологии горы представляют собой образования, возникающие вследствие динамики и столкновения громадных слоев, образующих земную кору. В момент, когда между собой сталкиваются два таких слоя, более прочный из них располагается под другим. Слой, оказавшийся на поверхности, постепенно образует складки и извилины, которые приводят к образованию гор и возвышенностей. Что же касается нижнего из двух столкнувшихся слоев, то он, продолжая двигаться под землей, приводит к возникновению глубокой продолговатости, направленной вниз. То есть подобно тому, какими мы видим горные массивы на земной поверхности, точно таким же образом, происходит образование глубоких, протяженных по длине образований,двигающихся в глубь земного шара.

Вот как охарактеризована рассматриваемая особенность гор в одном научном источнике:

«На материках, отличающихся насыщенностью горных образований, наблюдается и прорезывание в толщу земной коры».

В одном из аятов Корана указывается на такого рода явление в горообразовании, которое сравнивается с опорами.

«Разве мы не сделали и, так и находятся под ней, упрочивая эти слои один с другим».

Стабилизируя тем самым земную кору, горные образования препятствуют возникновению смещений на поверхности слоя магмы или же между собственными пластами. Иначе говоря, горы подобны гвоздям, которые прочно держат доски между собой.

Описанная особенность гор выражена в науке таким научным термином, как «изостатическая». Этот термин в геологии означает следующее: обеспечивающий общее

равновесие земной коры за счет силы тяготения, образуемой горами под земной поверхностью.

Как мы видим, рассмотренная жизненно важная особенность гор, которая была установлена в результате современных геологических и сейсмических исследований многими столетиями раньше была охарактеризована в Коране, что указывает на то, что Аллах поистине Мудрейший.

Движение гор

В одном из аятов Корана указывается на то, что горы на самом деле не являются неподвижными, как это нам кажется, а находятся в беспрестанном движении.

«И ты видишь горы, считаешь их неподвижными, в то время, как они медленно плывут подобно движущимся облакам. Это промысел Аллаха, который все создал прочным, находящимся на своих местах. Он, конечно, знает обо всем, что вы делаете».

Указанное движение гор обусловлено движениями земной коры, на поверхности которой они расположены. Сама земная кора, располагаясь выше слоя, именуемого в геологии «мантия», который является наиболее плотным, находится в состоянии текучести, то есть плавающего движения.

Впервые на заре двадцатого столетия немецкий исследователь Альфред Вегенер выдвинул положение о том, что находящиеся на земной поверхности континенты, в первоначальный период развития Земли находились рядом друг с другом и только потом, вследствие их движения в различных направлениях, они отделились и со временем удалились друг от друга. Правда, геологи признали правоту утверждения Вегенера лишь спустя 50 лет после его кончины, то есть в 1980 году.

В результате геологических исследований, проведенных в начале двадцатого века, было установлено движение земной

коры, которое в одном из научных источников охарактеризовано следующим образом:

«Существует шесть больших и бесчисленное множество малых пластов, которые образуют собственно земную поверхность. Согласно положениям теории, названной «техникой пластов», эти самые пласты, неся на себе как континенты, так и океаническое дно, совершают определенное движение. Было подсчитано, что континенты, к примеру, смещаются в течение одного года на величину, равную от 1 до 5 см. В результате такого перемещения пластов Земли постепенно происходит изменение ее физической географии».

Здесь имеется следующий момент, который необходимо подчеркнуть: в тексте приведенного выше аята Аллах сообщает о том, что горы медленно плывут (дрейфуют). Именно такой термин был избран учеными для обозначения на английском языке характера движения гор: *Continental drift*, то есть континентальный дрейф.

То, что эта научная истина, которую удалось вывести совсем недавно, была много веков назад высказана в Коране, несомненно, указывает на присутствие еще одного чудесного феномена в этой Священной Книге.

Тайна, заключенная в железе

Одним из привлекающих внимание элементов в Коране является железо. Вот что говорится о нем: «Мы низвели железо; в нем сильное зло и польза для людей» (Сура «Железо», 25).

Выражение «низвели», которое употребляется в этом аяте по отношению к железу, в переносном смысле может быть понятно как «дали на службу человеку». Но если принять во внимание подлинное (буквальное) значение рассматриваемого выражения, то есть «физически спустить железо с неба на Землю», то проглядывает важнейший научный феномен, заключенный в этом аяте.

Дело в том, что, согласно современным астрономическим открытиям, наличие на Земле месторождений железной руды обуславливается тем, что они имеют неземное, далекое происхождение и «явились» на Землю с гигантских звезд, расположенных в космических далях. Тяжелые металлы формируются во Вселенной в ядрах огромных звезд. Солнечная система не имеет такой структуры, которая была бы способна самостоятельно производить элемент, подобный железу.

Железо может быть образовано лишь в условиях сверхвысоких температур, измеряемых несколькими сотнями миллионов градусов, что возможно лишь в ядрах звезд, которые по своим размерам значительно превышают размеры нашего Солнца. В момент, когда происходит скапливание железной массы на этих гигантских звездных телах, которым было дано название «Нова» или «Супернова», такая звезда оказывается уже не в состоянии, как прежде, нести на себе этот груз, она взрывается. Образующиеся в результате такого взрыва осколки-метеоры, заключающие в себе железо, рассыпаются в космическом пространстве и, попав в дальнейшем в поле тяготения одного из небесных тел, вращаются в пространстве до тех пор, пока не упадут на его поверхность.

Из всего этого следует, что железная руда не была образована на нашей планете; этот элемент формировался в «Супернове», после чего посредством метеоритов был «низведен», как это точь-в-точь указывается в Коране, «на Землю». Понятно также, что установить этот факт научным образом в VII столетии, когда Коран был ниспослан на Землю, представлялось делом невозможным. Это могло оказаться возможным лишь в Коране — Священной Книге, являющейся Словом Аллаха, поражающим нас своей бесконечной мудростью во всем.

Наряду с этим упоминающий о железе указанный 25-й аят Суры «Железо» содержит также два в высшей степени

интересных математических кода. Эта сура является по счету 57-й в Коране. Числовое значение выражения «Аль Хадид» с арабского, согласно правилам арабского исчисления «Абджад» (определенные буквы арабского алфавита при этом исчислении обозначают определенные цифры), обозначает также 57. Цифровым значением же просто выражения «Хадид» является 26. Число 26, в свою очередь, является атомным номером железа, как химического элемента.

Измерение дождевой массы

В одном из аятов Корана обращается внимание на «оплодотворяющее» качество ветра, в результате которого образуется дождь.

«И послали Мы ветры оплодотворяющими, и низвели с неба воду, и напоили вас ею...» («Аль-Хиджр», 22).

В этом аяте внимание акцентировано на ветре как явлении, представляющим собой первый из этапов в процессе образования дождя.

В то время, как до начала двадцатого века считалось, что если ветер участвует в образовании дождя, то только в том плане, что он движет по небу тучи, которые потом разражаются дождем. Однако современные метеорологические исследования установили, что ветры, действительно, играют своего рода «оплодотворяющую» роль в образовании дождя. Эта функция ветров охарактеризована в одном из научных источников следующим образом:

«На поверхности океанов и морей в результате образования пены формируется бесчисленное множество воздушных пузырьков. В момент, когда эти пузырьки лопаются, мельчайшие частицы, величиной в одну сотую миллиметра, разлетаются в воздухе. Эти частички, получившие название «аэрозолей», вследствие действия ветров смешиваются с приносимой с побережья пылью, а затем переносятся в верхние

слои атмосферы, где соприкасаются с водяным паром. Водяной пар, в свою очередь, обволакивая эти частички, становится все плотнее, постепенно превращаясь в капли воды. Эти капли, сливаясь, образуют дождевые тучи, и, спустя некоторое время, из этих туч на землю идет дождь».

Как можно видеть из описанного фрагмента, ветры способствуют «оплодотворению» водяного пара, имеющегося в свободном состоянии в воздушном пространстве, частичками, приносимыми ими с морских просторов, в результате чего происходит формирование дождевых туч. Если бы ветры ни обладали описанным свойством, то в атмосфере никогда бы не образовывались капли воды, и явления, подобного дождю, не могло бы быть в природе. И эта специфическая особенность ветра была описана в Коране многими столетиями раньше, в период, когда у людей почти не было достоверных знаний о явлениях природы!

Другое приводимое в Коране положение относительно дождя связано с тем, что на землю низвергается определенное его количество. Вот что говорится по этому поводу в Суре «Украшения»: *«... который низвел с неба воду по мере. И подняли Мы ее страну мертвую, так и вы будете выведены»* («Украшения», 11).

Эта определенная масса дождевой воды была измерена современными исследователями. Согласно проведенным измерениям, в каждую секунду с поверхности Земли испаряется 16 миллионов тонн воды. В течение одного года это количество достигает цифры 513 триллионов тонн воды. Эта цифра в то же время характеризует количество дождевой воды, которая выпадает на земную поверхность. То есть вода, находясь в постоянном равновесии, совершает равномерный круговорот, и продолжение жизни на Земле обеспечивается благодаря постоянному круговороту воды в природе. Даже

если человечеству удастся задействовать с этой целью все имеющиеся в его распоряжении технологические средства, то и тогда окажется невозможным обеспечить круговорот столь громадной массы воды искусственным путем.

Если в этом количестве водяной массы произойдут малейшие изменения, спустя короткое время возникнет значительное нарушение экологического равновесия, что приведет к концу жизни на Земле. Однако этого никогда не произойдет, ибо дожди, как это указывается в Коране, ежегодно будут выпадать на поверхность Земли в одном и том же объеме и количестве.

Моря не перемешиваются друг с другом

Исследования, проведенные недавно учеными, позволили обнаружить интересное свойство морей, которое охарактеризовано в одном из аятов Корана следующим образом: *«Он разъединил моря, которые готовы встретиться. Между ними преграда, через которую они не устремятся»* («Милосердный», 19-20).

Это невероятное свойство морей, составляющих мировой океан, - не смешивать свои воды - было открыто учеными-океанологами совсем недавно. Воды разных морей имеют разный химический состав и, вследствие этого, различную степень плотности, что, в свою очередь, влияет на величину поверхностного натяжения. Именно разность величин поверхностного натяжения и препятствует, словно стена, смешиванию вод соседних морей.

Конечно же, самое интересное при этом - это то, что в далекие времена, когда люди еще не имели никаких научных сведений относительно физических явлений, поверхностного натяжения водной глади, океанологии, это свойство морей уже было описано в Коране.

Пол младенца

До недавнего времени люди считали, что пол будущего ребенка определяется особенностями клеток матери, или же полагали, что он обусловлен определенным составом клеток отца и матери в их сочетании. Однако в Коране на этот счет дано иное утверждение, а именно, что пол формируется из мужской спермы: «... он создал супругов – мужа и жену – из капли, когда она извергается» («Звезда», 45-46).

Достоверность этого положения, приводимого в Коране, была подтверждена в наше время в результате достижений таких наук, как генетика и микробиология. Так, было установлено, что пол будущего ребенка всецело обусловлен клеточным составом спермы мужчины и что он никоим образом не зависит от женщины.

Фактором, определяющим пол будущего младенца, являются хромосомы. Из 46 хромосом, обуславливающих строение человека, 2 хромосомы ответственны за его пол. Эти две хромосомы у мужчин обозначены как ХУ, а у женщин – ХХ; так как описываемые хромосомы подобны по своему виду этим цифрам. Хромосома У содержит в себе мужские гены, а хромосома Х – женские.

Рождение зародыша человека начинается с момента слияния этих двух хромосом мужчины и женщины. В процессе оплодотворения женские половые клетки делятся пополам, и каждая из этих двух частей носит в себе Х-хромосому, в то время, как мужская половая клетка при делении ее надвое образует две различные частицы спермы, которые заключают в себе Х- и У-хромосомы. Если имеющаяся у женщины Х-хромосома сливается с частичкой спермы, содержащей Х-хромосому, то будущий ребенок будет девочкой. Если же Х-хромосома соединится с частичкой спермы, содержащей У-хромосому, то будущий ребенок будет мальчиком.

Иными словами, пол будущего ребенка зависит от того, какая именно из мужских хромосом окажется в женской яйцеклетке.

Нет никаких сомнений в том, что до двадцатого века, то есть до того времени, когда появилась наука генетика, обо всем этом совершенно ничего не было известно. Напротив, во многих культурах было распространено мнение о том, что пол будущего ребенка определяется женскими составляющими, и по этой причине женщины, родившие девочку, часто порицались в обществе.

Мышцы, наращенные на кости

Другим важным положением, приводимым в Коране, является описание этапов, которые претерпевает зародыш в материнском чреве. В аятах говорится о том, что, находясь в материнской утробе, зародыш прежде всего проявляется формированием костей, а уже позже — мышцами, которые постепенно формируются и наращиваются на эти кости.

«Потом Мы создали из капли сгусток крови, и создали из сгустка крови кусок мяса, создали из этого куска кости и облекли кости мясом, потом Мы вырастили его в другом творении. Благословен же Аллах, лучший из творцов!» («Верующие», 14).

Наука, которая изучает развитие зародыша в утробе матери, называется эмбриологией. До недавнего времени в эмбриологии считалось общепринятым, что кости и мясо зародыша образуются и развиваются в одно и то же время. По этой причине ряд исследователей считали, что высказанное в Коране утверждение противоречит истинному положению вещей. Однако результаты более детализированных микроскопических исследований, проведенных в последнее время средствами современных технологий, подтвердили правоту Корана. Данные этих исследований свидетельствуют

о том, что в материнской утробе имеют место такие процессы роста и развития, которые точь-в-точь описаны в Священной Книге. Вначале происходит окостенение хрящевой ткани эмбриона. Затем формируются мышечные клетки, скапливаясь в стороне от костей и образуя ткань, которая затем облекает кости.

Вот как этот процесс охарактеризован в одном научном издании «Развивающийся человек»: *«На шестой неделе продолжается формирование хрящевых тканей, вместе с тем наблюдаются первые признаки отвердения, то есть появляются первые костные перегородки. На седьмой неделе образуются длинные кости и начинается процесс образования костной системы. В то время как кости продолжают формироваться, мышечные клетки образуют мышечную ткань, которая группируется в стороне от ткани, окружающей кости. Таким образом, мышечные ткани формируют группы мышц, располагающихся спереди и сзади костных образований».*

Описанные в Коране этапы развития зародыша человека в материнском чреве полностью согласуются с последними данными науки эмбриологии.

Три фазы развития плода в материнской утробе

В Коране высказывается положение о том, что человек формируется в чреве матери в течение трех фаз или стадий.

«Он творит вас в утробах ваших матерей, одним творением после другого в трех мраках» («Толпы», 6).

При внимательном рассмотрении можно видеть следующее: в приведенном аяте указывается на то, что человеческий плод претерпевает в материнском чреве три стадии становления, которые отличаются одна от другой.

Идейственно, современные биологические исследования доказывают, что зародыш проходит в утробе матери три различные эмбриональные фазы. Это положение занимает

сегодня одно из важных мест среди фундаментальных знаний в книгах по эмбриологии, используемых в качестве учебных пособий на медицинских факультетах высших учебных заведений.

К примеру, в фундаментальном эмбриологическом издании «Basic Human Embryology» этот процесс описывается следующим образом: *«Жизнь плода в чреве матери проходит три стадии: предэмбриональная – первые две с половиной недели; эмбриональная – до конца восьмой недели; фетальная – от восьмой недели и до родов. Эти стадии, которые на языке медицинской науки носят название «trimester», то есть три стадии указывают на три различных периода внутриутробного развития зародыша человека».*

Рассмотренный процесс развития плода в чреве матери был доказан лишь в современную эпоху, при использовании современных технологических средств и аппаратуры. Однако, как мы имели возможность убедиться, это положение, тоже в качестве одного из удивительных феноменов, доказанных позднее в качестве научных истин, было приведено в Коране, что, несомненно, ясно указывает на то, что Коран – это творение Аллаха, но не человека.

Если мы предпримем попытку продолжить рассмотрение положений, приводимых в Коране относительно рождения человека, то вновь столкнемся с некоторыми весьма важными научными феноменами.

Когда происходит слияние мужской клетки сперматозоида и женской яйцеклетки, происходит образование первоначальной структуры зародыша будущего ребенка. Эта одиночная клетка, которая получила в биологии название «зигота», совершенно не теряя времени, делится и размножается, превращаясь впоследствии в «кусочек мяса».

Но зигота осуществляет свой рост не в пустоте. Эта клетка примыкает к стенке матки за счет собственных отростков, словно корни в земле. В результате такого положения плод всасывает и питается всеми необходимыми ему элементами, поступающими в утробу матери из ее тела.

Именно здесь проявляется один из удивительных феноменов Корана. Повествуя о зиготе – клетке, которая начинает расти в материнском чреве, Аллах применяет выражение «сгусток»: *«Читай! Во имя Господа твоего, который сотворил – сотворил человека из сгустка. Читай! И Господь твой щедрейший...»* («Сгусток», 1-3).

Слово «Аляк» (арабское наименование суры) обозначает «нечто, повисшее и держащееся за что-либо». Это понятие применимо также и по отношению к пиявкам, которые присасываются к стенкам тела живого организма, высасывая из него кровь.

Безусловно, это выражение, будучи столь метко примененное в Коране по отношению к клетке-зиготе, не является случайным. Это в лишний раз подтверждает ту истину, что Священная Книга – Коран – была ниспослана людям Аллахом – Господом Миров.

Следы от пальцев

В Коране говорится о том, что воскресить человека после того, как он умрет, дело совершенно легкое для Аллаха. Говоря об этом, Коран особое внимание обращает на кончики пальцев человека: *«Разве думает человек, что Мы никогда не соберем его костей? Да, способны Мы подобрать его пальцы»* («Воскресение», 3-4).

Акцент, сделанный на кончики пальцев, представляется в высшей степени важным. Дело в том, что отпечатки пальцев у всех людей разные, то есть отпечаток пальцев одного человека совершенно отличается от отпечатков пальцев другого. Все

люди, населяющие в наше время Землю, имеют присущие только им одним определенные отпечатки пальцев. И далее, отпечатки пальцев всех предшествующих поколений людей также отличны от всех последующих.

В силу этого именно отпечатки пальцев руки одного человека считаются специфической, присущей только этому человеку «личной карточкой», и именно в таком качестве это свойство применяется во всем мире.

Но такая особенность отпечатков пальцев руки человека была обнаружена лишь к концу девятнадцатого столетия. До того времени они представлялись людям просто набором линий, ничего не обозначающим и не обладавшими какими-либо значительными особенностями. Однако в Коране обращается внимание на следы от пальцев, в то время как этот момент никого не интересовал в VII столетии. Важность рассмотренного явления была установлена лишь в наше время.

Одной из удивительных черт Корана представляется описание некоторых событий, которые произойдут в будущем, то есть предсказания. Например, в аяте 27 Суры «Победа» верующим изначально сообщалась благая весть о том, что Мекка, находящаяся во власти лиц, исповедующих многобожие, будет позже завоевана праведными.

«Оправдал Аллах своему Посланнику видение по истине: «Вы непременно войдете в запретную мечеть, если угодно Аллаху, в безопасности, обрив головы и укоротив, не боясь! Он знал то, чего вы не знали, и утвердил до этого близкую победу» («Победа», 26).

Если взглянуть внимательней, то можно увидеть, что до покорения Мекки здесь повествуется еще об одной победе, которая произойдет до этой. И действительно, мусульмане, как это было сказано в аяте, вначале покорили крепость Хайбар, находившуюся в руках иудеев, а уже затем вошли в Мекку.

Победа Византии

Одной из будущих вестей, заранее предсказанных в Коране, является предсказание, находящееся в самом начале Суры «Румы» (румы – греки, родившиеся и проживающие в Турции или в какой-либо другой мусульманской стране – прим. пер.). В этих аятах имеет место предсказание о том, что Византийская империя потерпит поражение, но в скором времени она вновь одержит победу.

«Алиф лам мим. Побеждены румы в ближайшей земле, но они после победы над ним победят через несколько лет. Аллаху принадлежит власть и раньше, и позже, а в тот день возрадуются верующие» («Румы», 1-4).

Эти аяты были ниспосланы спустя семь лет после того, как византийцы, исповедовавшие христианство, потерпели тяжелое поражение в сражении с персами, поклонявшимися идолам, примерно в 620 году нашей эры.

В этих же аятах предсказывалось, что в скором времени византийцы одержат победу над противником, и это при условии, что византийцы понесли огромные потери. То есть в то время они не то чтобы победить, а просто устоять на ногах были не в силах. Причем серьезную угрозу для Византийского государства представляли не только персы, но и аварцы, славя и ломбардцы. Аварцы продвинулись до стен самого Стамбула.

Византийский король Ираклий, не имея средств на содержание войска, издал указ о том, чтобы все золотые и серебряные предметы и украшения в храмах были переплавлены на денежные монеты.

Многие наместники восстали против короля Ираклия, империя подошла к опасной черте развала. Такие земли, как Месопотамия, Кликия, Сирия, Палестина, Египет и Армения, прежде находившиеся во власти Византии, были захвачены персами-идолопоклонниками. Короче, все ждали конца Византии.

Но именно в эти годы начальные аяты Суры «Румы» из Корана возвестили о том, что вскоре Византия вновь одержит победу.

Примерно через семь лет после того, как были ниспосланы начальные аяты из рассматриваемой суры, в декабре 627 года нашей эры произошло огромное сражение близ Миновских развалин, что находятся между Византийской империей и Персией. И на этот раз Византийская армия нанесла поражение персам. А несколько месяцев спустя персы были вынуждены подписать соглашение, в соответствии с которым захваченные ими земли, принадлежавшие прежде Византии, возвращались обратно. Таким образом, предсказание о победе византийцев, ниспосланное Аллахом в Коране, чудесным образом сбылось.

Одним из других удивительных феноменов, имевших место в этих же аятах, явилось точное установление важной географической реалии, которую никто бы не смог предугадать заранее. В третьем аяте Суры «Румы» говорится о том, что румы потерпят поражение в самой низинной местности на земле. Арабское выражение «Эдна аль-Ард» в ряде мест переведено в качестве «ближайшей земли». Однако такой перевод не полностью эквивалентен приведенному выражению, ибо в данном случае его надо рассматривать в переносном смысле. Выражение «Эдна» («низкий») в арабском языке является производным от слова «Эни», что, в конечном счете, обозначает «самый низкий». «Ард» же означает поверхность земли. Иными словами, выражение «Эдна аль-Ард» означает «самое низкое место на земле».

И разве не удивительно, что сражение между византийцами и персами, о котором упоминалось выше, действительно произошло в самом низинном районе Земли. Этим местом, где произошло указанное сражение, явился бассейн озера Лут, расположенного на участке, где пересекаются земли Сирии,

Палестины и современной Иордании. Как известно, окрестности озера Лут, находясь ниже уровня моря на глубине 395 метров, являют собой самую глубокую впадину на земной поверхности. То есть они потерпели поражение в самом, как это указывается в аяте, низинном участке Земли.

Важным моментом, на который следует обратить внимание, является то, что это удалось установить лишь с помощью современной аппаратуры, способной производить такого рода измерения. И невозможно, чтобы кто-нибудь из людей раньше мог знать, что озеро Лут является самым низинным участком на всем Земном шаре. Тем не менее этот район был обозначен в Коране именно так, в качестве самого низкого от уровня моря участка земной поверхности.

Все рассмотренные нами положения подводят к очевидному выводу. Коран представляет собой Книгу, все положения которой нашли в дальнейшем свое научное обоснование и подтверждение. В стихах Корана приведены такого рода данные, что в тот период они никак не могли быть выведены кем-либо из людей. Конечно же, это в' лишний раз доказывает, что Коран не есть слово человека, эта Священная Книга являет собой плод высочайшей мудрости, и есть Слово Великого Аллаха, сотворившего мир из ничего и являющегося источником создания всего живого. В одном из аятов мы читаем следующие слова Аллаха о Коране: *«Если бы эта Книга была ниспослана Вам не Аллахом, а откуда-то с другого места, вы бы, несомненно, обнаружили в ней множество противоречий»*.

В Коране нет ни одного противоречия, всякое содержащееся в нем знание с каждым прожитым днем все больше и очевиднее свидетельствует о наличии многих удивительных феноменов в этой Священной Книге. Что же остается человеку в этой ситуации? Крепко держать в руках Священную Книгу, приняв Аллаха в качестве путеводной реалии, указывающей ему,

человеку, правильный путь в жизни. Вот как обращается к людям Аллах в одном из аятов своего послания: *«Ниспосланная вам Книга – благословенна. Так следуйте ей и придерживайтесь ее. Бойтесь, остерегайтесь (уклониться), с надеждой храните ее».*

При переводе большинства аятов Корана на русский язык было использовано следующее издание «Коран». Перевод и комментарии И. Ю. Крачковского. Баку: Издательство «Язычы». 1990.

Мира вам, благословение и милость Аллаха! Да благословит и приветствует Аллах Мухаммеда, последнего пророка, его семью и сподвижников!

Во-первых, разрешите поблагодарить организаторов этой конференции за то, что предоставили мне слово...

Когда к графу Льву Николаевичу Толстому приезжали на аудиенцию, он встречал гостя на Ясной Поляне со словами: «Верите ли Вы в Бога?» Если получал отрицательный ответ, то говорил: «До свидания, милейший, мне не о чем с Вами говорить...» Поэтому я чрезмерно рад, что нам, здесь сидящим, есть о чем поговорить – Спасибо вам за это!

Я думаю, что цель у всех собравшихся, независимо от религий, здесь одна – без всяких предвзятостей попробовать понять истину или приблизиться к ней. Да поможет нам всем Аллах в этом начинании и нашем стремлении к истине и справедливости. Я свидетельствую, что нет других богов, кроме Всевышнего Аллаха, создателя всего, который не триедин и не четыреждыедин, а единственно один и у которого нет ни сына, ни дочерей, ни жены. Я свидетельствую, что Мухаммед последний пророк Аллаха, посланный к нам как Его милосердие с последним чудом из чудес – Кораном – священной книгой от Аллаха.

В данное время мы не можем видеть посоха Моисея. Мы также не можем видеть пророка Ису – Иисуса, оживляющего

мертвых, с соизволения Аллаха. Но в наших руках Коран — чудо Всевышнего, которое можно видеть. Разрешите начать свое выступление со слов Ивана Алексеевича Бунина:

Проклят тот, - кто велений Корана не слышит,

Проклят тот, - кто угас для молитвы и битв,

Кто для жизни не дышит

Как бесплотный чеджас....

РУССКАЯ ФИЛОСОФИЯ И РЕЛИГИЯ

Русская философия и богословие всегда с глубоким пониманием относились ко всем моноатеистическим религиям, считая, что первоначальные различия между ними происходят от самого Бога и касаются не веры как таковой, а заповедей. Вера в единого Бога и Его праведный суд — одна и та же во всех откровениях, но заповеди Бог дает различным народам разные. Единством Божиим логически требуется единство человечества, связанного с Богом, то есть единство истинной религии как веры для всех народов. Открыть истину одним и скрыть ее от других было бы противно правде и милосердию Божью, что приводит к необходимости серьезного осуждения всякой религиозной исключительности и одинакового признания всех исторически различных проявлений истинной религии.

Коран возвращает все религии к их общему источнику — религии Иерохима — Авраама — и делает принятие этой религии нравственно обязательным для добросовестных последователей — Моисея, Христа и Мухаммеда. Понятие о едином и истинном Боге, о необходимости чистого служения Ему существовало еще до Мухаммеда между теми арабами, которые не приняли ни иудаизма, ни христианства и назывались «отделившимися», по-арабски «ханифами», что впоследствии стало обозначать последователей древней веры Аврамовой, — в этом смысле и Мухаммед называет себя ханифом. Мухам-

мед – Да благословит его Аллах и приветствует! – решительно отклоняет от себя притязание быть основателем или первым провозвестником Ислама.

«Ислам, – говорит Он, – это религия Нея, Авраама, Моисея и Иисуса». Крупнейший философ, профессор Санкт-Петербургского университета Владимир Сергеевич Соловьев, в 1896 году в своем анализе вероучения Ислама говорил: «Мухаммед нигде не выставляет учение Корана как Высшую Ступень религиозного развития. Признаваемое им превосходство этого учения, равно как и веры Аврамовой, с которой оно тождественно, состоит не в большей полноте или высшем развитии религиозной истины, а единственно только в том, что здесь эта Истина остается в своей первоначальной чистоте:

«Наша вера чиста». Все пророки получали чистую веру с неба. Аллах говорит о Коране: «Меж нами Мы не делаем различий», то есть между пророками. Но затем она искажалась частью по вине людей – книжниками, фарисеями, первосвященниками, частью от действия злого духа».

Наука Запада и Религия

Западная мысль переживает период непримиримой борьбы между религией и наукой. Западный мыслитель не может согласиться с тем, что религия и наука могут соприкасаться друг с другом, так как в священной книге христиан говорится о том, что Дерево, плод которого было запрещено вкусить Адаму, являлось Древом Знания. Вкусив его плод, Адам стал более знающим. Поэтому в Европе в течение двух веков не прекращались споры о том, принять ли науки о Вселенной и знания, пришедшие с исламских стран, или же вернуть их мусульманам. Дело в том, что священники считали эти знания первым грехом, ссылаясь на тот факт, что Священная книга

христиан говорит, что Адам, вкусив запретный плод, стал знающим, чем вызвал гнев Всевышнего и был изгнан из Рая. Священники были против этих знаний, как известно, некоторые ученые заплатили своей свободой и даже жизнью за стремление найти истину, поскольку считалось, что их идеи угрожают установленным религиозным догматам.

Когда наука и учение победили священников, то решили отомстить прямо противоположным способом, лишив религию ее основы. Они использовали все средства, чтобы их борьба с церковью увенчалась успехом. И им удалось сделать это, заключив церковь в узкие рамки... Многие думают, что и Ислам также относится к знаниям, и не знают того, что Ислам почитал науки, с уважением относился к ученым и сделал так, что ученые признали, что нет богов, кроме Аллаха, сразу после Ангелов. В Коране говорится: «Свидетельствует Аллах, что нет божества кроме Него и Ангелы и обладающие знаниями», то есть ученые.

Наука и Ислам

Хотя слово Ислам в Западных странах можно услышать довольно часто, но, видимо, мало кто понимает его истинное значение. В основе этого незнания лежит ряд факторов культурного и исторического плана. Многие научные факты, открытые в последнее время в физике и естественных науках, были вписаны в прямой или иносказательной форме в Коране и Сунне – Хадисах, то есть изречениях пророка Мухаммеда. Да благословит Его Аллах и приветствует! – относящихся к началу VII века, что является доказательством их Божественного происхождения. Особое значение, которое уделяется в Исламе поиску знаний, вдохновило многих ученых на проведение научных исследований. Вероятно, немногие знают, что

исламская цивилизация была самой обширной и передовой в течение десяти столетий, вплоть до XVII века.

Ибн Муадх во II веке первым предпринял попытку измерить толщину атмосферы для того, чтобы определить момент появления первого рассветного луча, поскольку знание этого момента имеет важное значение для исполнения исламских религиозных обрядов. Ибн Ан-Нафис был первым из анатомов, дающих описание кровообращения. В том же II веке ученый Ибн Хазм утверждал, что в соответствии с указаниями, приведенными в Коране, Земля имеет круглую форму.

В XII веке Санад Ибн Али, занимаясь астрономией и используя передовые методы математики, доказал, что Земля имеет меньшие размеры, чем Солнце, но большие, чем Луна.

В XVI веке ученый Ибн Хаджар Аль-Аскалани утверждал: «Анатомы полагают, что зародыш возникает из менструальной крови женщины, однако священные тексты Ислама – Корана и Хадиса – отвергают и опровергают эти идеи...».

Значение, уделяемое Кораном изучению Вселенной, может быть оценено фактом, что есть 150 (сто пятьдесят) аятов об Исламской вере и 756 (семьсот пятьдесят шесть) аятов в природных явлениях!

Что касается государства Туркестан (в то время не было Киргизстана, Узбекистана, Казахстана и других вновь возникших государств), то здесь особенное развитие получила математика, медицина, астрология, физика и философия. Мы знаем всемирно известные имена: Аль-Фараби, Аль-Хорезми, Ибн Сина, Абу Райкан Беруни, великий кипчакский полководец и философ Султан Бейбарс – правитель Египта, философ-суфий Ахмед Яссави, известные исламские ученые-мухаддисы: Имам Бухари, Термизи, Ибн Мажа, Абу Дауд, Ан-Насаи и многие другие. Все эти ученые писали тюркские слова арабскими буквами. Арабская вязь облегчала взаимопонимание, научное,

культурное и экономическое сотрудничество между народами Туркестана. А Коран сближал духовно, укрепляя Единство.

Таким образом, достижения мусульман в сфере науки явились результатом учения, данного Кораном на арабском языке. Коран предшествовал возникновению исламской цивилизации, а не был продуктом ее. Более того, мусульмане стали терять свое лидирующее положение в науке по мере отдаления от Коранических учений, в результате чего их государства начали приходить в упадок, а их стремление к развитию заметно уменьшилось. Такое положение значительно отличалось от ситуации, сложившейся в Европе, где науки получили бурное развитие после избавления от религиозных доктрин христианства, пришедших в противоречие с данными научных открытий. Аллах указывает, что открытия, сделанные людьми, кем бы они ни были, и развитие науки, независимо где, достойны похвалы Ислама и рассматриваются как доказательства истинности Корана — слова Божьего. Сура «Фуссилат»: «Мы покажем им Наши знамения по странам и в них самих, пока не станет им ясно, что это — Истина. Разве недостаточно для них — узнать — что их господь о всякой вещи свидетель».

Более того, что миру брошен вызов — попытаться создать книгу, подобную Священному Корану. Вызов брошен XIV веков тому назад. Сура 17, «Исра», 88 аят: «Скажи: «Если бы собрались люди и джинны — невидимые существа — чтобы сделать подобное этому Корану, они бы не создали подобного, даже если бы одни из них были другим помощниками».

Коран — откровение, чудо и знамение Ислама — является полным и совершенным знаком всех озарений, как сказал сам Всевышний: Сура «Маида», 4 аят: «Сегодня я завершил для вас религию и закончил для вас Мою милость, и удовлетворился для вас Исламом — как религией!».

Господь описывает впечатление и реакцию ученых, а также тех, кто обладает знаниями, как первых людей, которые должны познать неоспоримые факты и передать свидетельства об источнике Корана и о том, что он является Руководством для движения по правильному пути. Сура «Саба», 6 аят: «И видят те, которым даровано знание, что ниспосланное от твоего Господа – это есть истина и ведет к пути великого, славного».

КОРАН, СУННА И СОВРЕМЕННАЯ НАУКА

Общество ценит современную науку за обширный запас знаний и обеспечиваемый ею прогресс, а заслугой религии является поддержание моральных и этических устоев, удовлетворение духовных потребностей общества. На протяжении всей истории Ислама наука и религия всегда существовали в полной гармонии и согласии. Взаимно дополняли одна другую. Ислам считает, что истинное откровение может существовать только в гармонии с доказанными научными фактами. Наиболее важные научные достижения и открытия были совершены благодаря значительной поддержке и поощрению со стороны учителей Ислама. Истина остается истиной и будет познана, несмотря на препятствия, возникающие на пути к ней повсюду за все времена. Со временем в ходе прогресса наука и знания достигнут более высокого уровня развития, и больших высот достигнет вера и религиозные идеи. Аллах говорит в суре «Анбия», 18 аят: «Да, Мы поражаем истиной ложь, и она ее раздробляет, и вот – та исчезает». Сура «Исра»: 81-аят: «И скажи: «Пришла истина, и исчезла ложь. Поистине, ложь исчезающа».

Я предлагаю вашему вниманию изречения и высказывания из докладов известнейших ученых, работающих в таких

областях науки, как: 1. Астрология. 2. Океанология. 3. Медицина. 4. Геология.

Эти лекции и доклады читались на Международном симпозиуме, проходившем в университете штата Иллинойс – США и на VII Всемирной конференции ученых, проходившей в Эр-Рияде – Саудовской Аравии.

1. Астрология

Профессор Армстронг – астролог, работает в космическом агентстве «НАСА» - США. Из его речи: «Откровенно говоря, я поражен, что мысли в Коране совпадают с данными Астрологии. Я не мастер истории человечества, но это выходит за пределы разума. Откуда это сходство? Энергии солнечной системы не хватит для образования атома железа – ее надо в 4 раза больше. Это чуждый Земле элемент. В Коране есть Сура «Хадид» - «Железо», 25-аят, в нем говорится:

«Мы низвели железо вам:

В нем зло смертельное – в войне,

И благотворность – в мирной жизни,

И станет испытанием для вас оно».

Профессор Епиди Козан – директор обсерватории в Токио, сказал: «Звезды образованы из газообразных веществ и дыма. Последние фотоснимки космонавтов доказывают, что все светящиеся звезды созданы из дыма. Туман не подходит для обозначения сотворения звезд. Только Дым - скопление твердых и теплых газообразных веществ темного цвета, из которых создаются звезды». Сура «Фуссилат», 11 аят. Коран информирует: «Потом утвердился Он к небесам – они были дымом, и сказал им и Земле – приходите добровольно и невольно. И сказали они: Мы приходим добровольно».

Сура «Фуркон», 61 аят: «Благословен тот, который устроил в небе созвездия и строил там светильник – Солнце - и сияющий

месяц», — то есть отражающий свет Солнца — Луна не светится, а только отражает солнечный свет.

Сура «Анбия», 33 аят: «Он тот, который создал ночь и день, и солнце и месяц. Все по своду плавают», — то есть солнце движется по своей орбите, а луна по своей.

Сура «Ясин», 40 аят: «Солнцу не надлежит догонять месяц, и ночь не опередит день, и каждый плавает по своду».

Профессор Козан: «Я узнал новый метод изучения Вселенной. В данное время мы можем видеть через телескопы, основные массы и скопления веществ на небе. Поэтому, я надеюсь, при помощи чтения Корана и ответов на вопросы, — удастся найти путь будущих исследований Вселенной».

2. Океанология

Профессор Хэй — самый известный океанолог США, сказал, что только в 1942 году океанология получила схему морей и океанов, с ее разделами, различными температурами воды, соленостью, барьерами и так далее. В Коране, Суре «Ар-Рохман» в 19 аяте говорится: «Он грань установил меж двух морей, готовых слиться, поставив там барьер — незримый — через который им не перейти. Тогда какое же из благ Господних, вы ложью можете назвать?»

Возникает вопрос: «Как может море сливаться, когда преграда?»

Профессор Хэй ответил: «Да, такое место есть, — это соединение Средиземного моря с Атлантическим океаном, Средиземное море приобретает свойства Атлантического океана и наоборот, но они не смешиваются».

- Вы отрицаете, что источником этой информации был человек?

- Я думаю, что эти знания от Аллаха.

Профессор Рауф говорит: «Световой луч, испускаемый солнцем, погружается в воду. На глубине 10 метров поглощается

красный цвет, то есть на глубине 30 метров красного цвета - нет. На глубине 50 метров поглощается желтый цвет, на глубине 150 метров - синий. В 1900 году океанология узнала подводные волны - это мрак барьеров - мрак цветов. Поверхностное море отделяется от глубокого моря мраком. Есть зона полного мрака - слой непроглядной тьмы». Когда была прочитана сура «Нур», 40 аят: «Или - как мрак над морской пучиной. Покрывает ее волна, над которой еще волна, над которой облако. Мрак - один поверх другого. Когда он вынет свою руку, то - почти - не видит ее. Кому Аллах не устроил света, нет тому света!» - профессор Рауф сказал: «Трудно предположить, что эти знания существовали в то время. Обычный человек не мог объяснить эти явления. Источником этих знаний не мог быть человек или природа...».

Профессор Шройдер - ФРГ: «Трудно предположить, что такой уровень знаний мог существовать XIV веков назад. Тот факт, что эти сведения содержатся в Коране, является настоящей сенсацией! Вероятно, существует что-то недоступное для нас. Я не могу сказать, откуда появились эти сведения, но я считаю чрезвычайно важным сам факт их появления. Важно то, что продолжается работа по открытию смысла аятов. Я буду везде, и у себя в Германии, говорить об океанологии и Исламе. Об этом должен знать весь мир!»

3. Медицина

Профессор Кейт Моор - известный ученый в области анатомии и эмбриологии, председатель Совета Ассоциации биологов Канады, член Ассоциации ученых-анатомов США. 11 лет работал в Квейнбекском университете, а 6 лет назад возглавил кафедру эмбриологии в Университете Торонто в Канаде. 8 его книг являются учебными пособиями для студентов в университетах различных стран. Кейт Моор выступил по

телевидению Канады в 3-х программах с лекцией «О сходстве Корана и открытий современной науки».

Я хочу здесь, подробно остановиться на развитии эмбриона – зародыша, так как каждый человек должен знать: из чего и как он создан. - Из лекции профессора Моор:

«В Средние века не было понятий об эмбриологии. Существовало убеждение, что эмбрион развивается из сгустка крови и семени. Это было ошибочным взглядом Аристотеля, который доминировал в течение многих веков. Считалось, что менструальная кровь дает начало возникновению эмбриона, и только с открытием микроскопа в XVII веке в семенной жидкости были обнаружены сперматозоиды. С этими открытиями, однако, ассоциировалось множество фантазий. В 1964 году появилось утверждение, что в сперматозоиде находится человеческое существо микроскопических размеров – гомункулус. Согласно этим данным, участие женщины в развитии человека было минимальным. Тот факт, что для зачатия необходима сперма и яйцеклетка, оставался неизвестным до XVIII века. Классифицировать развитие зародыша пытались в конце XIX века, после усовершенствования микроскопов. В 1940 году Стритер предложил классификацию человеческих зародышей, включающую 23 стадии. Классификация Стритера использовалась во всем мире вплоть до 1973 года, когда Вакилли разработал более точную систему, особенно в первые три недели развития. Эти так называемые «стадии Карнеги», основанные на разных характеристиках процесса развития и морфологических критериях, получили международное признание.

Кораническая терминология

До недавнего времени не было достаточно широко известно, что Коран и Сунна, то есть изречения пророка Мухаммеда –

Мир ему! – содержат множество указаний, касающихся стадий развития человека. До недавнего времени эти указания не были достаточно поняты, поскольку они относились к таким деталям процесса развития, которые прежде науке были неизвестны.

Исламская система классификации эмбриона вызывает удивление, поскольку она была записана еще в VII веке н. э. При этом следует отметить, что кораническая терминология соответствует принципам номенклатуры и терминологии, принятым в эмбриологии.

Таким образом, описание человеческого эмбриона, данного в Коране, никак не может основываться на научных знаниях, соответствующих VII веку. Единственным разумным выводом из этого факта является то, что это описание было открыто Мухаммеду самим Господом. Мухаммед не имел возможность сам узнать эти важные детали, так как не умел читать и не имел никакой научную подготовку.

В следующем аяте отражена концепция стадийности в развитии человека. Сура «Зумар», 6 аят: «Господь творит вас в утробах ваших матерей, одним творением после другого, в трех мраках – или в трех покровах тьмы». Три покрова тьмы по-научному:

1. Передняя брюшная стенка.

2. Стенка матки.

3. Амниотическая мембрана.

Кораническая классификация стадий развития человека 23 Сура «Аль-Му' минун», 12-14 аяты:

«Мы – Господь уже создали человека из эссенции глины, потом поместили Мы его каплей в надежном месте, потом создали из капли сгусток крови и создали из сгустка крови кусок мяса, создали из этого куска кости, и облекли кости мясом, потом Мы вырастили его в другом творении, - благословен же Аллах, лучший из творцов».

1-я стадия: «Нутфа» - капля;

2-я стадия: «Баляка» - сгусток крови;

3-я стадия: «Мудга» - кусок мяса;

4-я стадия: «Бызом» - кости;

5-я стадия: «Лахм» - мясо;

6-я стадия: «Нашаа» - рост.

1-я стадия. «Нутфа» - капля

Сура «Торик», 5, -6 аяты: «Пусть же посмотрит человек, из чего он создан! Создан из воды изливающейся, то есть извергнутая капля».

Хадис: Когда иудей задал Пророку вопрос: «О, Мухаммед, из чего же создан человек?» Пророк ответил: «О, иудей, он создан из обеих – из мужской и женской жидкости».

Сура «Сажда», 8 аят: «Потом – Господь – сделал потомство его – мужчины – из капли – сулала – жалкой – низкой - воды».

Сура «Инсан», 2 аят: «Мы ведь создали человека из капли смеси».

Сура «Бабаса», 18, -19 аяты: «Из чего он его создал? – Из капли! Создал и соразмерил – программу его будущего развития».

Сура «Бакара», 222 аят: «Ваши жены – нива¹ харс – для вас ходите на вашу ниву, когда пожелаете». – Последний этап стадии «Нутфа» - капли, начинается с имплантации бластулы и называется фазой «Харс».

В Коране этот процесс уподобляется возделыванию почвы, выстилка матки – почва, в которой развивается семя. В настоящее время для обозначения этого процесса в эмбриологии используется термин «Имплантация», на арабском языке «Харс».

2-я стадия. «Баляка» по-арабски «Пиявка»

Эмбрион теряет свою округлую форму и затягивается до тех пор, пока не приобретает вид, напоминающий пиявку. Эмбрион

прикрепляется к эндометрию или внутренней выстилке матки. Зародыш окружен амниотической жидкостью подобно тому, как пиявка окружена водой. На этой стадии эмбрион обладает уже примитивной системой кровообращения и нервной системой. Другое значение слова «баляка» - «подобный сгустку крови». Внешний вид эмбриона на этой фазе можно уподобить сгустку крови в связи с наличием примитивного сердца и сердечнососудистой системы.

3-я стадия. «Мудға» - наступает на 26-27 день

Слово «мудға» означает «кусочек, который был разжеван». Сура «Хадж», 5 аят: «потом из куска мяса, сформированного или бесформенного». английский перевод: «Потом из вещества, будто жеванного, частью дифференцированного, частью недифференцированного».

4-я стадия. «Бызом» - кости

Формирование костей в разных частях организма начинается в разное время, начиная с 7 недели. Хадис: «Когда минуют 42 ночи со времени «Нутфа» - времени зачатия – Аллах посылает к нему ангела, который придает ему форму и создает уши и глаза, кожу, мышцы и кости...»

До 42 дня довольно трудно различить внешний вид эмбриона человека от эмбрионов многих других животных, но в данное время он приобретает присущий ему внешний облик. Сура «Инфитар», 7 аят:

«Господь, который сотворил тебя, затем выровнял, и затем соразмерил». На стадии «Бызом» согнутое положение, с 7 недели развития, сменяется выпрямлением тела, поверхность которого выравнивается за счет сглаживания бугорков и впадин.

5-я стадия. «Лахм» - мясо

Мышцы занимают соответствующее положение вокруг костей – «одевание костей». Теперь известно, что именно на 8

неделе начинается дифференцировка гонад половых желез и формирование яичек и яичников. Этот процесс также отражен в Коране.

6-я стадия. «Нашаа» - рост

На 9 неделе начинается период внутриутробного развития плода. В Коране точно выделяется начало этого периода. 23 Сура «Аль-Му' минун», 14 аят: «Потом мы вырастили его в другое творение». Слово «вырастили» - по-арабски «Нашаа» - еще означает: 1 – дать начало; 2 – превратить плод в живое создание; 3 – вдохнуть в плод живой дух, то есть превращается в живое существо и обретает определенные человеческие черты. Таким образом, плод превращается в существо, способное говорить, слышать и видеть.

В соответствии с исламскими источниками душа вселяется в зародыш после 40-45 дней развития. Абдулла Ибн Масхуд передал хадис: Пророк Мухаммед – Да благословит Его Аллах и приветствует! И сказал: «У каждого из вас все составляющие Вашего творения собираются вместе в утробе вашей матери к 40 дню и становятся подобны сгустку, а затем куску мяса. После этого Господь посылает ангела, которому дает 4 указания. Ему сказано записать его – развивающегося человеческого существа – деяния, обеспечение – будущие доходы, будет ли он несчастным или счастливым, а затем живой дух вдыхается в него – обретается душа».

Природа души находится вне сферы интересов естественных наук и в своей основе еще не понята человечеством. Как говорит Аллах, 17 сура «Исра», 85 аят, в Коране: «Они спрашивают тебя о духе, Скажи: «Дух – приходит – от повеления Господа моего. Даровано вам знания только немного».

В конце своей научной работы профессор Кейт Моор заключил: «Поскольку определение стадий развития эмбриона человека достаточно сложно, предлагается разработать

новую систему классификации с использованием терминов, приведенных в Коране и Сунне. Предлагаемая система проста, понятна и согласуется с представлениями современной эмбриологии».

Профессора К. Моора спросили на VIII Международном симпозиуме:

- Верите ли Вы в то, что Коран - послание Бога?

Он ответил:

- Я не встретил каких-либо трудностей, принимая эту точку зрения. Мухаммеду – Мир Ему! – в VII веке не могли быть известны научные данные о развитии человека, так как многие из них были открыты лишь в XX столетии. Как мусульманам, так и не мусульманам понятно, что эти данные могли быть открыты Мухаммеду – Мир Ему! – только Господом, которому известно о нас все, – не только о нашем развитии, но и о нашей жизни и поступках.

Когда его спросили: «Как Вы можете верить и во Христа, и в Мухаммеда?», -он ответил совсем «по-научному»: Я думаю, что и Христос, и Мухаммед из одной школы».

На этом же симпозиуме профессор Тожата Тожасон – декан медицинского факультета государственного университета Таиланда, когда узнал о фазах развития эмбриона и других научных фактах, изложенных в Коране, то немедленно принял Ислам, сказав: «Ля иляха иллялла, Мухаммад Расулюлла» – «Нет божества кроме Аллаха, Мухаммед – Его посланник». Тысячи людей были свидетелями этих грандиозных минут. В зале слышались возгласы: «Аллаху акбар» - Аллах велик! И «Кого только пожелает Всевышний – направит по истинному пути!».

В Коране говорится о том, что в Аду – огне геенныкожа неверующих грешников будет сменяться другой, новой кожей. Профессор Тожасон сказал: «Да. Нервные окончания,

то есть органы ощущения — ощущения боли, — находятся в коже человека. Каждый покров является центром ощущения ожога. Поэтому Всевышний заменяет сгоревшую кожу новой кожей. Аллах — создатель творений, гармоний, всего живого и мертвого. Я верю в то, что упомянутое 1400 лет тому назад можно доказать научным путем и что неграмотный Мухаммед получил эти знания путем озарения от Бога. И так, я стал мусульманином!»

Профессор Джоренжер: «На вопрос христиан, Иисус создан из утробы матери, кто же его отец, Коран дает исчерпывающий ответ — 3-я Сура «Али Имрон», 59 аят: «Поистине Иса — Иисус пред Аллахом подобен Адаму: «Он создал его из праха, потом сказал ему: «Будь!» - и он стал».

Значит, Адам создан без отца и матери. Ева создана без матери. Иисус создан без отца. Наука доказывает, что самцы пчел развиваются из неоплодотворенных семенной жидкостью яиц. Также из неоплодотворенных мужской семенной жидкостью яиц, развиваются некоторые виды млекопитающих, водоплавающих и беспозвоночных насекомых. В данное время яйцеклетка может развиваться с помощью укола, теплошока и химических воздействий.

Профессор Парсад — заведующий кафедрой медицинского факультета университета Менитола в Канаде, автор трудов по гинекологии, сказал: «Как ученый, я могу иметь дело с предметами, которые я вижу, понять биологию, эмбриологию и другие науки, но я не вижу никаких доказательств источника получения Мухаммедом сведений сообщений. Он должен откуда-то получать эти сведения. Я не вижу ничего, что противоречило бы мысли о том, что Божественное вмешательство было полным в той мере, в какой он мог сообщить эти сведения Мухаммеду. — Да благословит его Аллах и приветствует!»

Профессор Сибсон – известнейший гинеколог университета Норд-Весток, Чикаго, США:

- Я считаю, что не существует никакого противоречия между научным знанием и Божественным озарением. Именно озарение подтверждает известные тогда традиционные научные методы. Появление Корана много веков тому назад служит подтверждением тому, о чем мы говорим, то есть доказательством того, что Коран – это слово Аллаха! Да, мусульмане могут руководить наукой и знаниями.

Геология

Профессор Сиеведа (Япония) – ученый, изучающий горы, сказал:

- Особенность материковых и подводных гор в том, что под землей есть их продолжение, словно колышки, вбитые в землю.

Ему прочитали Суру «Назихат», 32 аят:

«И горы – Он утвердил их», Суру «Хиджр», 19 аят: «Бог бросил на землю прочно стоящие горы, чтобы она не колебалась с вами», Суру «Наба», 5, 7 аяты: «И еще раз нет, они узнают! Разве мы не сделали землю подстилкой, а горы – опорами...».

- Это невероятно, - сказал Сиеведа, - просто невозможно. Однако то, что сказано в Коране, – достоверно и точно. Никто из ученых, все человечество не знало этого. В данное время научная истина не против исламской истины. Удивительно то, что Коран описывает вселенную, начиная с высшей точки бытия, откуда видно все. Автор Корана видит абсолютно все, что во вселенной.

Профессор Пальмер – ученый, изучающий кору земли. Ему показали на карте район Мертвого моря в Палестине, где написано «Самая низкая точка Земли от уровня моря». Удивительный Коран сообщает об этой самой низкой точке Земли. Сура «Рум» - «Римляне», 2, 4 аяты: «Побеждены

римляне в нижайшей земле, но они после победы над ними победят через несколько лет».

В этом аяте слово «адна» имеет два смысла:

1. Нижайший
2. Ближайший

Палестина – ближайшее государство к Саудовской Аравии и в ней нижайшая точка Земли. Слово «бидья» означает нечетные числа, от 3 до 9. «Через несколько лет».

В 612 году была битва римлян с персами в районе Мертвого моря. Мусульмане были на стороне «книжных» христиан. Но персы – идолопоклонники победили римлян, на радость мекканским идолопоклонникам. А потом, как предсказал Коран, через «бидья» - (через несколько, а точно через семь лет) римляне поголовно разбили персов.

Профессор Пальмер сказал: «Это удивительная книга, в ней описано прошлое, настоящее и будущее. Я долго изучал развитие Восточных стран, знаю о достижении науки той эпохи, и я признаю всем сердцем, что это озарение ниспослано Мухаммеду Аллахом».

Профессор Альфред Кронер – один из самых известных ученых-геологов США. Когда прочитал Суру «Анбия», 30 аят: «Разве не видели те, которые не веровали, что небеса и Земля были соединены, а мы их разделили, и сделали из воды всякую вещь живую. Неужели они не уверуют?», то он сказал: «Откуда это взял бедуин? Это стало известно недавно, с помощью ЭВМ и техники. Человек, который 1400 лет тому назад ничего не знал о ядерной физике, – был не в состоянии своим умом постичь истину, состоящую в том, что Земля и то, что на небесах, создавались одинаково. Он не мог это знать».

Его спросили: «Действительно ли Аравийский полуостров был цветущим?»

Он ответил: «Да, в ледниковый период льдины двигались к югу, и пески Аравии были цветущим оазисом».

- Будет ли это снова?

- Да, будет. Льдины с Северного полюса сползают к югу. Это научный факт.

Ему прочитали хадис, который передал Имам Муслим от Пророка Мухаммеда — Да благословит Его Аллах и приветствует! — «Не наступит Час — Судный день — пока Земля Арабов не станет снова краем садов и рек».

В конце симпозиума профессор Кронер сказал: «Я считаю, что если собрать все вопросы и сведения, содержащиеся в Коране и Сунне о Земле и ее возникновении, да и вообще о науке в целом, то можно сказать, что эти сведения правильные и истинные, их можно доказать научными методами. Коран — это своего рода научно-популярная книга, предназначенная для простого человека. Многие поставленные в ней вопросы тогда невозможно было доказать, сейчас же при помощи современных методов можно доказать истинность, сказанную Мухаммедом XIV веков назад. Эта истинность — озарение, ниспосланное сверху Богом».

- Я хочу добавить, что Коран — это «настольная» книга мусульман, в которой можно найти ответы на все свои вопросы, сомнения и тревоги.

- Я хочу пожелать нашим ученым и людям науки творческих успехов и новых открытий, духовной силы и чистоты. Надеюсь, что они будут больше обращаться к Корану и Сунне, и да поможет нам всем Аллах в наших исканиях. И в заключение своей речи — Хвала Аллаху, господу миров! Молитва и Благословение Мухаммеду, по родным, сподвижникам и тем, кто следует Его учению и пути!

Милость, благодать и Мир всем Вам от Аллаха!

ИСКУССТВО ЖИЗНИ

Собрание изречений Сатъя Саи Бабы

Составление и перевод: С. М. Неаполитанский.

В этой книге представлены изречения, собранные из бесед и книг Сатъя Саи Бабы, посвященные самому возвышенному искусству – искусству жизни. Его слова наполнены священной энергией, дарующей преображение, духовное видение и веру в себя. Они стали источником вдохновения, силы и любви для многих людей, которые стремятся к счастью, гармонии и пробуждению.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Сатъя Саи Баба родился 23 ноября 1926 года в крошечной деревушке на юге Индии – Путтапарти. Его товарищи по детским играм рассказывают, как Сатъя Саи уже в детстве проявлял необычайные способности: свободно владел левитацией, материализовывал любые фрукты и сладости для своих сверстников, останавливал наводнения, исцелял больных. Когда Сатъя Саи было пять лет, его уже называли воплощением божественной мудрости, так как он проявлял глубокие духовные познания, всеведение и проницательность. Ему не требовалось развивать эти качества какими-то способами, ибо он обладал ими от рождения.

В мае 1940 года он объявил о своей миссии восстановления божественного закона на земле – Закона праведности и любви. С тех пор, на протяжении более чем полувека, Сатъя Саи каждодневно осуществляет эту миссию, вдохновляя своим примером тысячи духовных искателей со всего мира на бескорыстное служение человечеству, богопознание и самосовершенствование.

За это время маленькое селение превратилось в крупнейший духовный центр мира с университетом, школами, храмами, больницами, международным аэропортом, огромным гостиничным комплексом, в котором могут расположиться сотни тысяч людей. В настоящее время у Сатьи Саи несколько десятков миллионов приверженцев, осуществляющих программы служения, обучения на основе общечеловеческих ценностей и духовного развития. Невозможно охватить всю сферу деятельности Сатьи Саи.

Он – святой, чудотворец, поэт, философ, музыкант, учитель, пророк. Он проводит духовные беседы и лекции, которые собирают тысячи студентов, ученых и государственных деятелей, пишет книги, контролирует работу университетов и колледжей, где обучение проводится на основе общечеловеческих ценностей. Он руководит работой современного госпиталя в Путтапарти и других больниц, оказывающих бесплатную помощь всем нуждающимся. Он полностью обеспечивает осуществление программ по снабжению водой засушливых штатов в Индии, всячески оказывает помощь бедным и больным. Он строит храмы, больницы, школы, научные центры, библиотеки.

В небольшой комнате при храме в Путтапарти он принимает президентов государств, влиятельных политиков, известных ученых и артистов, членов королевских династий и иерархов различных религий. Каждый день он встречается с духовными искателями, приезжающими со всех континентов и принадлежащими к различным вероисповеданиям. В настоящее время Обитель Мира в Путтапарти считается крупнейшим местом паломничества, где ежедневно собираются пятьдесят тысяч человек, а по большим праздникам до миллиона людей. На встречах Саи Баба дает духовные наставления, пророческие советы, свидетельствующие о его всеведении, спасает чудесным

образом безнадежно больных, материализует священный пепел, охраняющие и исцеляющие талисманы. И самое главное – он постоянно излучает любовь, как солнце – сияние. В этой любви отцовская забота, материнское всепрощение, божественное сострадание и возрождающая сила, принятие каждого как величайшего чуда. При встрече с ним возникает ощущение, что в нем воплотилась любовь всех, кто любил и любит нас, но только умноженная во много раз. Поток любви настолько интенсивен, что появляется переживание тела Сатьи Саи как сконденсированной любви, сгущения энергии сострадания. Такое переживание приводит к рождению ответной океанической любви, умиротворению и глубочайшему катарсису.

Слова Сатьи Саи также исполнены благодатной любовью, которая дарует преображение и раскрывает прообраз изначального Слова, проявленного в многочисленных формах и символах. Беседы его пропитаны священной радостью, вдохновением и музыкой вечности. Эта книга, представляющая собой собрание изречений Сатьи Саи, является дверью в мир счастья, просветления и всеединства. Мы можем войти через нее в Новое Небо и начать бесконечное путешествие по стране откровений, где Бог становится потоком нашей жизни, самопознание – всё озаряющим светом, а истина – дыханием бытия.

... Откроем дверь...

С. М. Неаполитанский.

Искусство жизни

1. Прежде всего, научитесь искусству жить среди людей так, чтобы не страдать самим и не заставлять страдать других.
2. Приобщайтесь к высшей радости ежечасно, извлекая максимум.
3. Радость, которую ты ощущаешь, делая добро, сама по себе будет вдохновлять тебя и восприниматься как вознаграждение.
4. Пусть усилия твои соответствуют благородству цели. Никогда не ослабляй усилий, какие бы препятствия ни встретились, каким бы долгим ни оказалось путешествие.
5. Не старайся завоевать уважение мира. Не чувствуй себя униженным и не злись, если мир не признает твоих заслуг.
6. Отбрось иллюзию, что ты стар и болен, немощен и беспомощен. Некоторые начинают считать годы и боятся приближения старости, они трепещут пред смертью. Но помни, что радостное настроение – это Небеса, а упадок духа – настоящий ад.
7. Богиня победы улыбается только смелым, отважным и бесстрашным воинам, подобным львам.
8. Развивай внутреннее видение, не беспокойся о других, об их ошибках.
9. Святое можно познать, только стремясь к святости.
10. Вы находите то, что ищете, вы видите то, к чему стремятся ваши глаза.
11. Истинное блаженство может быть завоевано посредством изменения побуждений, влияющих на ум.
12. Проводите время, созерцая красоты природы, что повсюду на земле и в небе.

13. Чтобы в этой жизни собрать урожай успеха, лучшее удобрение – смелость и уверенность.
14. Идя по духовному пути, уподобьтесь львам, властвуйте над джунглями чувств и бесстрашно продвигайтесь в полной уверенности в своей непобедимости. Будьте героями, а не мелкими сошками.
15. Старайся утешить, вдохновить, укрепить тех, кто несчастен, пал духом, слаб или обманут.
16. Распространяй вокруг себя радость. Не вливай в уши близких свои истории, полные проблем и беспокойства.
17. Пусть на твоём лице всегда будет улыбка, чтобы каждый мог возвеселиться, встретив тебя.
18. Если ты рассказываешь другим о своих успехах, то старайся не разжигать в них зависть.
19. Выиграй сражение, не уходя из мира, будь в миру, но не попадай в его щупальца.
20. Расстанься с мечтой о вознаграждении, и ты будешь свободен; а ожидание награды повергнет тебя в рабство. Вот в чем сила отречения от плодов деятельности.
21. Важно постоянно пребывать в настоящем. Ценен сущий момент. Это – не просто сущий момент. Это вездесущность настоящего, вечность настоящего.
22. Вся жизнь – игра, и она протекает достойно и интересно, если только контролируется определенными правилами. Вообразите футбольный матч, но без всяких правил и ограничений. Это будет хаотическое буйство на грани драки.
23. Не пренебрегай своими возможностями, углубившись в себя, ты можешь открыть там источник огромной силы. Муравьи, которые карабкаются по скале, могут проделать глубокую борозду в камне.
24. Не нужно печалиться и беспокоиться о подъемах и спадах, о потерях и приобретениях. Подъемы и спады

ты создаешь сам. Будь повнимательней, и все будет протекать ровнее. Ты сам наклеиваешь ярлыки потерь и приобретений. Ты жаждешь получить какую-то вещь, и когда это удастся, считаешь это радостью, а если не удастся, называешь горем.

25. Принимай мир таким, каков он есть. Не жди, чтобы он соответствовал твоим нуждам и твоему уровню сознания.

26. Стань учителем для себя. В тебе есть источник света. Зажги его и иди вперед без страха.

27. Говори мягко, приятно, без всякой злобы в сердце; говори так, как будто ты разговариваешь с Божественной Матерью, пребывающей в каждом из нас.

28. Самое тяжелое заболевание — отсутствие умиротворения; если разум умиротворен, то тело будет здоровым.

29. Следи, чтобы никакая грязь не оседала в твоём уме. Ложь, несправедливость, недисциплинированность, жестокость, ненависть — все это образует «грязь». Истина, праведность, умиротворение и любовь приносят очищение.

30. Чистые слова ведут к чистому разуму. Поэтому говори спокойно, говори мягко и говори мало.

31. Расспрашивай, но не оскорбляй. Цени искренность других.

32. Уподобься муравью. Когда муравей встречается со смесью песка и сахара, он выбирает только сахар и оставляет песок. Зри только доброе в других, не обращай внимание на плохое.

33. Тело — лодка. Жизнь — река, надо переплыть реку и достичь своего предназначения.

34. Человеку следует заниматься только той деятельностью, которая доставляет ему мир и неизменную радость. Он

- должен оценить для себя достоинства различных видов деятельности и выбрать ту, которая принесет ему благо. Он жаждет мира, но взращивает тревогу и беспокойство. Сажая лимон, он надеется получить плоды манго. Это либо полнейшее невежество, либо добровольная слепота, либо результат обмана.
35. Воздух, который ты вдыхаешь, необходимо выдохнуть, иначе навредишь легким. Так же и знание, которое ты приобрел, и деньги, которые ты заработал, надо использовать на благо общества.
36. Мудрость – это самое драгоценное богатство.
37. Поверь в себя. Вера в себя – лучшее тонизирующее средство. Ты рожден потому, что в прошлой жизни не сдал экзаменов по нескольким предметам. Чтобы закончить курс, тебе нужно приобрести еще некоторый опыт. Если ты осознаешь, что твоя истинная природа – это Высшее Сознание, тогда ты закончишь курс и ты «сдашь экзамен».
38. Тело твое будет светиться, если ты не будешь злиться.
39. Идеал высокого уровня жизни, принятый вместо идеала высокого уровня бытия, внес беспорядок в человеческое общество. Высокий уровень бытия требует нравственности, смирения, отрешенности, сострадания.
40. Уподобься пчеле, которая пьет нектар с любого цветка, но не комару, сосущему кровь и распространяющему болезни.
41. Из-за чувства собственной исключительности или эгоизма человек забыл о своей истинной природе. Забвение своей истинной природы – это и есть настоящее рабство. Осознание своей истинной природы – Свобода.
42. Пока вы только актеры на сцене, играющие свои роли, вы не можете ухватить внутренний смысл всей пьесы,

в которой сцена — весь «мир», а продолжительность — «века».

43. Печали и неудачи подобны облакам, которые пробегают по небу, они не могут осквернить синюю бездну небес. Твоя обязанность — с этого момента начать бороться за себя. Не сомневайся и не откладывай на потом. Кто знает, когда постучится смерть?
44. Всегда распространяй вокруг себя радость. Не изливай на других свои горести и тревоги, пусть на твоём лице всегда будет улыбка, дабы каждый встретившийся заразился бы от тебя хорошим настроением и радостью.
45. Поспешность наносит ущерб, ущерб порождает волнение. Не торопись — наберись терпения.
46. Не возгордись, когда достигаешь успеха, не унывай, когда терпишь неудачу.
47. Деньги должны циркулировать в обществе, как кровь в организме. Иначе в обществе возникнут нездоровые ситуации. Используй деньги так, чтобы это способствовало распространению Божественной любви, пользу от которой получают все члены общества.
48. Жизнь — это опыт, предназначенный для подготовки человека к более высокому, глубокому и расширенному состоянию существования через осмысление своих поступков.
49. Работа — это миссия, предназначение человека. Без нее человек блуждает во тьме невежества и лени. Беспокойство возникает лишь тогда, когда ждут плоды своей деятельности.
50. У человека есть две святые обязанности: первая — работать на благо мира, вторая — работать над освобождением сознания.

51. Мир – это школа, где человек – ученик от рождения до смерти.
52. Солнце создает из моря тучи, но море не печалится. Дождь наполняет море через реки, но море не торжествует. Оно учит вас спокойствию без уныния, без восторга.
53. Пища определяет мысли человека. Поедание плоти животных приводит к усвоению качеств этих животных.
54. Пусть твоя жизнь станет розой, говорящей молчаливым языком благоухания.
55. Есть два типа людей: одни корят себя в греховности, другие льстят себе, что они добродетельны.
56. Помни: зло содержит зерно добра, и добро может превращаться в зло. Нет людей, обладающих только положительными качествами или только отрицательными. Прими мир таким, каков он есть. Не старайся переделать его в соответствии со своими потребностями и представлениями.
57. Исполняй свои действия подобно тому, как актер на сцене играет роль, не теряя ощущения собственного «я» и не отождествляясь полностью с персонажем, которого довелось играть.
58. Жизнь – спектакль, и роли в ней распределяет Господь. Сыграйте хорошо отведенные вам роли, и тем самым вы выполните все возложенные на вас обязанности. Ставит спектакль Бог, и Он же наслаждается им.
59. Сон – это короткая смерть, а смерть – всего лишь долгий сон.
60. Никто не может освободить тебя, ибо тебя никто не связывал. Ты сам ухватился за жгучую крапиву чувственных удовольствий и плачешь от боли.
61. Если экономический рост осуществляется без опоры на духовность, то эгоизм, конкуренция, алчность ввергнут общество в несчастье.

62. Ум – это ветер, что доносит до нас скверные запахи или благоухания со всего света. Если ум ориентируется на грязь, то погружает вас в отвратительное состояние. Когда он несет благоухание, вы испытываете счастье.
63. Завершите улыбкой жизнь, начатую с плача.
64. Огонь печали и радости горит до тех пор, пока в печь ума подбрасывается топливо впечатлений прошлой жизни.
65. Избегайте людей, которые сеют семена страха и сомнения.
66. Состояние здоровья зависит от вас самих, рано или поздно все должны умереть. Никто не хочет носить одну и ту же одежду на протяжении многих лет. Смерть – это всего лишь перемена одежды.
67. Пробудись, поднимись и не останавливайся, пока не достигнешь цели. Но, чтобы оказаться у цели, нет никакой нужды куда-то ехать. Чтобы достичь ее – открой глаза, устрани зло, пробудись ото сна, зажги светильник знания.
68. Накапливай физическую и душевную силы, чтобы смело встретить трудности жизни, преодолеть огорчения и потери, которые встречаются на твоём пути.
69. Не беспокойся о будущем. Не погружайся в тягостные раздумья о прошлом. Все это мимолетно, как проходящие облака в небе. В этом мире нет ничего постоянного, будь то люди, вещи или звезды.
70. Заставь свой ум или убеди его дышать чистым и животворящим воздухом Вечности.
71. Сегодня миру нужен человек действия, а не человек слова.
72. Жизнь – это мост, пройди по нему, но не строй на нем дом.

73. Место оказывает неуловимое, но сильное влияние на человека.
74. Чистота и целомудрие возвышают человека.
75. Человек заблуждается, считая, что природа – это его соперник, конкурент, которого надо побеждать и покорять. Он борется с нею и страдает в результате от утрат и боли.
76. Деньги приходят... и уходят. Праведность приходит и... возрастает.
77. Цель мудрости – свобода; цель воспитания – характер; цель культуры – совершенство; цель познания – любовь.
78. Ложь выглядит легкой и выгодной, но она связывает и толкает к гибели.
79. Не поддавайся малодушию; ищи, и ты обретешь блаженство.
80. Силу можно получить только благодаря самоконтролю, воздержанию и исполнению определенных правил. Человек становится стойким и терпеливым, если только не боится трудностей и лишений. Боритесь – и вы получите силу обрести успех.
81. Основа всего мира – любовь Господа.

НАСТАВЛЕНИЯ БОЖЕСТВЕННОГО УЧИТЕЛЯ

1. Святое может признать только святой.
2. Вот, что необходимо там, где люди собрались во имя Духа: святое устремление, спокойствие и молитвенное молчание.
3. Не теряйте веру из-за того, что люди блуждают в потемках, это все равно, что осуждать дождевую воду за то, что она стала грязной, превратившись в застойный водоем. Дождевая вода чиста, ее пачкает грязь.

4. В духовной сфере бесполезны торговля и подсчеты. С Господом нельзя торговаться и требовать соответствующее вознаграждение.
5. Бессмертие достигается только отречением.
6. Не спрашивайте другого: «Кто ты?». Лучше спроси себя: «Кто я?»
7. Не привязывайтесь к символам и образам из камня и металла, поднимайтесь на более высокие ступени осознания. Не запутывайтесь в ритуалах и церемониях.
8. Все дни святые.
9. Некоторые задают вопрос: «Как мы будем добывать средства к существованию, если будем придерживаться Истины?» Конечно, нельзя избежать смерти, каков бы образ жизни вы ни избрали. Гораздо лучше умереть, оставаясь верным Истине, чем запутаться во лжи.
10. Тебе следует навсегда отказаться от привычки потворствовать своим желаниям. Если одно из твоих чувств желает чего-либо, то сначала определи: во благо это или во вред.
11. Не делай ничего такого, что может помешать спокойствию других, ибо ты по своему опыту знаешь, как важны покой и тишина.
12. Как бы высоко ни летала птица, она должна будет сесть на дерево для отдыха. Также даже самый великий и могущественный человек ищет отдых и покой.
13. Только созерцание единства может устранить страх, соперничество, зависть, жадность, страсть — чувства, порождающие неудовлетворенность.
14. Когда эго начинает тщеславиться, то это приносит массу неудобств. В этом причина всех несчастий. В твоём сердце живет Бог, Он дарует тебе священную радость!

Так повторяй же вслух имя Бога, ведь оно – солнце, от его лучей сердце распускается, как лотос. Бог – владыка всех твоих чувств. Повторяй Его имя так же часто, как дышишь. Воспевание Божьего имени наполнит тебя огромной духовной силой.

15. Не следует расстраиваться по поводу мимолетных неудач и быстротечных трагедий. Окунись в осознание Вечного Господа. Все в этом мире тленно, если не сегодня, то завтра миру суждено распасться на составные элементы.

16. Ты ежедневно заботишься о своем теле, кормишь и поишь его, так же ты должен заботиться о нуждах своего духовного тела, питая его молитвой и медитацией.

17. Родители должны чувствовать, что они слуги, избранные Господом для заботы о детях, рожденных в их семьях.

18. Не позволяй, чтобы демон сомнения управлял тобой. Сомнения происходят от невежества. Когда приходит истинное знание, они исчезают.

19. Спокойное принятие жизни – лучшая броня против тревог; речь идет не о покорности слабого, а об отваге героя. Печаль произрастает из эгоизма, из чувства, что вы не заслужили такого плохого обращения, что вас оставили в совершенно беспомощном состоянии. Когда эгоизм уходит, печаль исчезает.

20. Человеческий разум действует поспешно и потому устремляется к ложным целям. Не позволяй ему спешить. Непрестанно поминай имя Бога и стремись совершать добрые дела. Это верный путь, чтобы снискать Божью милость.

21. Не подсчитывай время, которое ты провел в воспевании имени Господа, и не ликуй по этому поводу. Лучше подсчитай то время, которое прошло у тебя без соприкосновения с именем Божьим, и сожалей об этом.

22. Не обижай никого даже словом. Пусть речь твоя будет кроткой, приятной и уважительной.
23. Питай дух свой с такой же заботой, как тело. Разве ты откладываешь сегодняшний обед на завтра?
24. Изучай Писания и действуй соответственно, претвори благие советы на практике.
25. По-настоящему преданный Богу человек никогда не станет добиваться высокого положения. Он будет избегать этого капкана.
26. Загрязненное место способствует возникновению нечистых помыслов, уединение содействует рождению чистых мыслей.
27. Ум, волен думать обо всем, что ему угодно, но это — признак свободы мысли, а не свободы человека.
28. Твое поклонение бесполезно, если не претворяешь учение Господа в повседневной жизни.
29. Чувство, которое преобладает в момент смерти, действует с великой силой в следующей жизни. Всегда помни о неизбежности смерти, желай всем добра, предпочитай общество благочестивых людей, и пусть ум твой всегда будет сосредоточен на Госпде. Живи, избегая злых дел, ненависти и вредных мыслей, и не привязывайся к миру. Если будешь так жить, твой последний миг будет наполнен чистотой, благодатью и счастьем.
30. Когда солнце стоит прямо над твоей головой, то ты не отбрасываешь тени. Когда в душе твоей живет вера, там нет места тени сомнений.
31. Человек страдает, потому что он привязан к неистинному и преходящему.
32. Лучшее лекарство для душевного беспокойства — тишина.

33. Склонитесь пред скромным, смиренным, благочестивым, добрым; не кланяйтесь перед гордыми, приверженцами ненависти и алчности.
34. Смысл существования общества в том, чтобы любым действием и любым решением содействовать приобретению и расширению знания о бытии Единосущного духа и о том блаженстве, которое приносит сие знание.
35. Мир сегодня страдает от эгоистической политики, нигилистической религии и бессердечной конкуренции. Это поистине ужасное положение дел. Во время такого кризиса необходимо умиротворение и любовь.
36. Есть три типа людей: считающие счастье других своим счастьем, ищущие счастье только для себя и старающиеся помешать другим быть счастливыми ценой собственного счастья.
37. Люди, борющиеся за мир во всем мире, должны сначала сами достичь его и только затем нести умиротворение во внешний мир, показывая дорогу к нему другим людям.
38. Человек наделен памятью в той же мере, что и забывчивостью. Оба свойства полезны. Способность забывать даже важнее, потому что иначе человеку пришлось бы горевать о потере миллионов родственников в миллионах прошлых жизней.
39. Один приступ гнева отнимает три месяца жизни. Развивай спокойствие и безмятежную ясность ума.
40. Нет болезни хуже, чем желание; нет врага злее, чем привязанность; нет огня страшнее, чем гнев.
41. Не возносись, когда тебя хвалят, не падай духом, когда хулят.
42. Преданность и вера – это два весла, с помощью которых ты можешь пересечь океан мирского бытия.

43. Контроль речи – лучшее украшение.
44. Разум поможет только на каком-то отрезке пути к Богу, остальную часть следует пройти при свете интуиции.
45. Человек гордится полетами в космос и посещением Луны, но он так и не научился жить в мире с самим собой и со своими близкими. Его жизнь полна страхов и тревоги, но он бесстыдно провозглашает себя венцом творения. Он не знает, как погасить огонь страстей, но зато способен уничтожить целые города огнем бомб и ракет.
46. Перестройка личности гораздо важнее строительства храмов.
47. Очисти ум от зависти и злобы, это будет подлинным омовением в водах святости.
48. Несправедливость и неудовлетворенность распространяются повсюду из-за одного единственного недостатка, присущего человеку: говорить одно, а делать другое.
49. Постоянно стремись к Свету, будь уверенным и активным. Не предавайся отчаянию, ибо оно никогда не приносит благих плодов. Оно только усугубляет проблему, затемняя разум и порождая сомнения.
50. Если не можешь помочь другому, то, по крайней мере, избегай причинять ему вред или боль.
51. При любой возможности развивай опыт блаженства, совершенствуй пронизательность. Накапливай их и черпай силы из этого источника, когда потребуется.
52. Омой сердце свое слезами радости, дабы Господь мог воцариться в нем.
53. Тело – храм Господа, сохраняй его здоровым и сильным.
54. Запомни: пять минут злости могут разрушить отношения на пять поколений вперед.
55. Красота творения Господа ведет к осознанию славы Творца, как картина пробуждает интерес к художнику.

ВЕЧНЫЙ ЗАВЕТ

1. Заботиться о благе людей, преданных Богу, – это долг, который Господь взял на себя.
2. Посели Бога в своем сердце, предложи ему плоды своих деяний и цветы своих сокровенных мыслей и чувств.
3. Милость Господа подобна благодатному дождю, проливающемуся повсюду одинаково. Но вкус дождевой воды меняется в соответствии с той почвой, по которой она протекает.
4. Вечный и истинный храм Бога на земле – нравственная чистота и единство.
5. Бог говорит: «Я пребываю там, где воспевают Мое имя».
6. Если ты никогда не совершаешь дурных поступков, – значит на тебе благодать Божья.
7. Верьте в Бога и верьте в себя. Занимайтесь только добрыми делами, благой деятельностью, говорите правду, не причиняйте боль ни словом, ни делом, ни даже мыслью.
8. Присутствие Бога во всех существах делает святым каждого; низко думать о других – значит низко думать о Боге.
9. Если ты не способен или не хочешь помогать другим – по крайней мере, не делай им зла, это уже помощь.
10. Вы изучаете звезды в космосе, но оставили неисследованным свое внутренне небо.
11. Ты чувствуешь, что есть что-то за этой мимолетной фантасмагорией; что-то, стоящее за всеми успехами и неудачами, слезами и улыбками, весельем и стенаниями. Но ты не можешь уловить и осознать, что все это – одна и та же Сущность, основа всей вселенной.
12. Совершай все дела как подношение Богу, не разделяй их на «свою работу» и на «Его работу». Вся работа – Его; Он вдохновляет, Он помогает, Он исполняет, Он радуется, Он

пожинает плоды, Он сеет. Существует только Он, ибо все многообразие – это Он, отраженный в зеркале природы!

13. Если вы овладеете своими чувствами и устремите их к Богу, источнику благодати, то глаза ваши увидят Бога в звездах и цветах, уши услышат Его глас в раскатах грома и пении птиц, язык ощутит сладость Господа в любой пище, нос почувствует благоухание во всем, что заставляет вспомнить о славе Господней, а чувство осязания будет удовлетворено, если руки будут служить бедным обездоленным детям Господа. И тогда вы сможете созерцать Самого Господа, пребывающего в сокровенных тайниках сердца.

14. Привязанность – причина радости и горя, непривязанность – спаситель.

15. Есть четыре вопроса, на которые надо искать ответ каждому: кто я, откуда пришел, куда уйду, как долго останусь здесь?

16. Доброе дело в настоящем – залог твоего благополучия в будущем.

17. Тело можно уподобить лодке, в которой предстоит переплыть океан жизни.

18. Без умиротворения нет счастья, и все люди нуждаются в нем, ибо все ищут в жизни счастье.

19. Умиротворение – это сокровенная природа Я, которая может существовать только в чистом, бескорыстном сердце, лишенном алчности и желаний.

20. Наилучший способ изучить людей – это познать себя самого.

21. Все рожденное обречено на смерть.

22. Если человек делает то, что говорит, это не просто человек, а человек великой души. Если человек говорит одно, а делает другое – это не человек, а низменное существо.

23. Ищи добро, ищи общество устремленных к знанию, самоотреченных. Тогда ты увидишь свет. Слушай беседы о божественном, читай священные книги.
24. Не трать попусту ни одной минуты, ибо время — это тело Бога.
25. Заслужи право приблизиться к Господу без всякого страха, право спросить о своем наследстве.
26. Если бы у тебя был истинный слух, то ты бы в каждом звуке слышал изначальный звук Ом, символизирующий Присутствие Господне.
27. Каждый человек — цветок со своим особым ароматом и узором.
28. Для искателей Духа Божьего молчание красноречивее любых речей, а выражением подлинной любви являются нежные и кроткие слова. Ненависть вопит, страх визжит, тщеславие бьет во все колокола. А любовь поет колыбельные. Она исцеляет боль и залечивает раны. Источайте слова любви, забудьте слова ненависти и презрения.
29. Человек смертен. Он восстал из тлена и канет в тлен. Но в нем неугасимо сияет искра Божья. Бог — суть источника, породившего и питающего любого человека и любое сообщество людей. Бог — суть единственного истока всякого бытия, его сущность, его питательная среда. Все остальное — это проявление всеобщего, а индивидуальный дух — это Бог. Поэтому к каждому человеку относись как к ближнему, как к брату, как к Сыну Божьему.
30. Вселенная есть Тело Божье и Университет человеческий. Все творение — это одеяние Божье. Человек должен относиться к природе с почтением.
31. Люби Бога, и ты увидишь Бога во всякой твари его.

32. Исследуй себя, насколько глубоко ты наполнил сердце Им. Измерь вершины, которые ты покорил, мерой добродетели спокойствия.
33. Душа приняла рождение, чтобы проявить красоту и славу Верховного Божества, которым и является.
34. Чистые побуждения и высшее сознание в твоём сердце — это Сам Бог. Тебе не нужно искать Его где-либо ещё.

БОГОЯВЛЕНИЕ

1. Я пришел возжечь светильник любви в ваших сердцах, чтобы видеть, как день ото дня сияет он все ярче и ярче.
2. Я принес весть о Всеобщей Единой Вере, о Божественном Начале — о Пути Любви, о Законе Любви, о Славе Любви.
3. Боговоплощения приходят, чтобы люди могли любить и почитать Бога, поклоняться, внимать и следовать Ему и, в конце концов, осознать Его как Неимеющего имени и образа.
4. В каждую эпоху Божественное Начало воплощается ради какой-то определенной задачи.
5. Бог приходит в человеческом образе, чтобы показать, что человек Божествен, что Бог доступен человеку.
6. Божество, воплотившееся в человеческом облике, есть предуготовление к постижению Абсолюта Бесформенного.
7. Когда мир на краю гибели, приходит Боговоплощение, чтобы усмирить бури, бушующие в сердцах людей.
8. Всякий раз, когда мир сей одолевает разлад и дисгармония, Господь воплощается в человеческом облике, дабы указать пути спасения, преобразить людей и направить их на путь Мира.

9. Я явился, чтобы сеять семена религии и веры в Бога.
10. Я пришел как ответ на молитвы мудрецов святых и духовных искателей для восстановления праведности.
11. Я здесь только для того, чтобы поделиться с вами Своей любовью и ощутить вашу любовь.
12. Любовь – богатство, которым Я владею и которое раздаю несчастным и обездоленным.
13. Если вы хотите достигнуть Меня, развивайте любовь, оставьте ненависть, зависть, злость, цинизм и ложь.
14. Никто не может понять Мое Таинство. Лучшее, что вы можете сделать, это погрузиться в него. Ныряйте и познайте глубину, попробуйте и узнаете вкус.
15. Принеси Мне благоухающие цветы чистого сердца и плоды ума, пропитанные соком подвижничества, - именно это Мне нравится больше всего.
16. Познайте самих себя, и тогда вы познаете Меня, ибо вы все вместе — это Я, а Я — это вы.
17. Я пришел осветить человеческие сердца Божественным Светом и избавить людей от заблуждения, которое уводит их с пути осознания мира.
18. Перестройка образования является частью Моей миссии.
19. Я — любовь и Я хочу, чтобы во всех делах ваших присутствовала любовь.
20. На самом деле у Меня нет преданных; фактически Я ваш преданный.
21. Я исцеляю любовью. Моя любовь наполняет мир извечно, и если человек отвечает Мне, то возникает тот союз, который приводит к исцелению. Там где нет ответа, нет и исцеления.
22. Вера в себя — это фундамент здания жизни. Стены этого здания — чувство собственного достоинства.

Самопожертвование — крыша, а самореализация — ощущение радости от проживания в прекрасном доме человеческого тела.

23. Из-за того, что вы видите лишь разнообразие, игнорируя единство, в мире царит разобщенность и тревога, отсутствует покой и согласие.

24. Стран много, но Земля — одна, звезд много, но небо — одно, существ много, но дыхание — одно.

25. Ты можешь судить о своем здоровье и силе или о своей слабости и нездоровье в зависимости от образа мыслей, которые у тебя возникают.

26. Каковы твои мысли, таков и ты сам.

27. Воспитывай в себе веру в свое истинное Я и уверенность в своих силах, и это принесет тебе счастье.

28. После созерцания Меня найдите тихий уголок, где вы можете войти в безмолвие и погрузиться в силу благодати Моей. Энергия Моя исходит из Меня, когда Я прохожу мимо вас. Если вы сразу начинаете беседовать с другими, эта энергия рассеивается и возвращается ко Мне, не использованная вами. Все, на что Я кину взгляд Свой, оживляется и преображается. Все изменяется день за днем.

29. Я признаю все религии. Вам не нужно менять свою религию. Продолжайте исповедовать свою религию и занимайтесь духовной практикой и чем усерднее вы будете делать это, тем ближе будете ко Мне. Вся Вселенная — Мой дом, и даже не признающие Меня дороги Мне. Позовите Меня, используя любое имя, и Я отвечу. Изобразите Меня в любом образе, и Я предстану пред вами. Я пребываю и в обычных людях, и в великих. Поэтому не злословьте и не причиняйте никому боль, ибо этим вы причиняете боль Мне, находящемуся во всех людях.

30. Я не принимаю в подарок цветы, которые все равно увянут, фрукты, которым суждено сгнить, деньги, теряющие свою ценность уже за пределами государственных границ. Подари Мне лотос, расцветающий в ясных водах твоего внутреннего самопознания, плоды святости и твердой дисциплины.
31. Я – Бог, но Я говорю также, что и каждый из вас – Бог. Разница между вами и Мной в том, что Я знаю, что Я – Бог, а вы еще не знаете, что вы – Бог. Во всех вас есть нечто от Бога, Божественная Искра.
32. Я не прихожу и не ухожу. Я присутствую везде, во все времена.
33. Задача Саи – заронить в ваши души, которые молоды и яркие, как лучи восходящего солнца, семена устремленности к духовному знанию.
34. Находясь среди мужчин, Я – мужчина, среди женщин – женщина, среди детей – ребенок. Оставшись наедине с Самим Собой, Я – Бог.
35. Божественность, что присутствует в каждом в виде искры, существует во Мне как полное пламя, и Моя миссия – раздуть каждую искру Божью до полноты Божественного пламени.
36. Если вы принимаете Меня и говорите «Да!», Я тут же откликаюсь: «Да, да, да!» Если вы отрицаете Меня и говорите «Нет!», Я как эхо отвечаю: «Нет». Приходите, проверьте, поэкспериментируйте – и поверьте.
37. Мое величайшее богатство – любовь. Люди говорят о силах Моих и чудесах, но любовь Моя – Мое величайшее чудо. Всем следовало бы разделить эту любовь. Только тогда и будет единство.
38. Я повелеваю вам: никогда не питайте ненависти к другим, не желайте им зла и не говорите о них плохо. Тогда вы обретете состояние умиротворения.

39. Иисус Христос вначале сказал, что Он – посланник Божий; потом Он объявил себя Сыном Божиим, а еще позже Он утверждал, что между Ним и Его Отцом различия нет, и что Оба Они – Одно.
40. Там, где собирают деньги, где выставляют напоказ себя и свои достижения – там Меня нет. Я прихожу только туда, где ценят искренность, веру и самоотречение.
41. Принесите Мне ваши пороки и оставьте их здесь – затем возьмите у Меня любовь. Научитесь видеть, что все на свете одухотворено Высшим Разумом.
42. Я никогда не говорю через других. Я никогда не использую других как средство выражения Своей воли, как посредников, Я прихожу прямо, Я прихожу открыто, Я прихожу таким, каков Я есть, чтобы даровать покой и счастье.
43. Верующий стремится к Богу, Бог тоже стремится к верующему. Вот почему Он принимает человеческий образ и живет среди людей.
44. Если верующий сделает один шаг к Богу, то Бог сделает к нему десять шагов. Такова мера Его милости.
45. Я не осуждаю мирское счастье. Я счастлив, когда люди счастливы. Но не верьте, что это мирское счастье постоянно.

Ты есть то

Во-первых, крепко запомни, что ты – бессмертная душа, неразрушимая, святая, чистая и божественная. Это даст тебе непоколебимую стойкость и силу. Затем воспитай в себе любовь и уважение. Терпимо относись к любым людям, к разным мнениям, всем позициям, странностям. Школа, дом, общество – все это площадки для тренировки терпимости.

2. Когда твое зрение очистится и ты сможешь взглянуть на людей духовным взором, ты увидишь, что они являются волнами в океане Абсолюта.
3. Тот, кого ты искал по всему свету, о ком проливал слезы и кому молился в святилищах и храмах, взирая как на тайну всех тайн, скрытую за семью печатями, находится рядом и является твоим собственным Я, подлинной сущностью жизни и души, твоей собственной природой. Познавай и всячески проявляй ее. Твой путь озарен Божественным Светом. Источник Света в тебе, ты – сам этот Свет.
4. Ты – воплощение Бога, преисполнись мыслью о своем могуществе, своем величии, своей славе.
5. Ты есть Вечный, Высший Дух.
6. Смысл человеческого существования – реализация Божественности. Человек должен познать Бога, почувствовать Присутствие Бога, видеть Бога, говорить с Богом – вот что такое реализация. Это и есть религия. И нет никакого смысла в том, что человек знает все на свете, но не знает, что такое Бог.
7. Ты един с самой удаленной звездой и с самой маленькой травинкой. Ты сверкаешь как росинка на лепестке розы, ты плывешь от звезды к звезде. Ты часть и целое всех этих проявлений.
8. Через медитацию и богочитание ты сможешь осознать себя во всем.
9. Что такое Я? Разве Я говорит «Не Я?» Ибо, если бы оно говорило так, то было бы нереальным Я, ибо настоящее Я не думает о себе самом. Подлинное Я – это Я, лишенное себялюбия, не имеющее мысли о себе или для себя. Это Я забыло о себе, ибо помнит себя лишь в других.
10. Истинное Я не судит, не оценивает, не сравнивает, не проклинает, не разделяет, не ищет спасение и не ищет даже себя.

11. Ты – само воплощение блаженства и радости. Счастье – это твое естественное состояние. Твои привязанности и неприязнь – тяжкий покров, который скрывает свет радости Духа, пребывающего в тебе.
12. Прежде чем что-либо сделать, скажи себе: «Я – воплощение Божественного Духа. Правильно ли то, что я собираюсь сделать? Честно ли это? Не низко ли это?» Если такой самоконтроль и дисциплина войдут в твою повседневную практику, ты сможешь оградить себя от порока и возвыситься к Духу.
13. Путь к освобождению лежит через познание своего Я.
14. Тебе следует осознать, что ты – всего лишь тень Абсолюта. Ты, по сути дела, Сам Абсолют.
15. Там, где дорога заканчивается, обретается Бог, и странник обнаруживает, что шел он от тебя к Себе.
16. Когда человек обратится внутрь, чтобы осознать свое истинное Я, тогда Бог откроется ему...
17. Душа рождается вновь и вновь, чтобы постичь, что она – искра Божья. Тело подобно фитилю в лампе, а стремление к Богу – масло, питающее пламя.
18. Посей в своем сердце семена добрых мыслей, исполненных смирения, орошай их водою любви, мужественно защищай нежные всходы. Пусть их питательной средой станет твоя сосредоточенность, и тогда на стеблях преданности созреют колосья божественной мудрости, открывающей: ты – это Он. И когда снизойдет это откровение, ты опять станешь Им, ибо ты всегда был Им, хотя и не знал этого до сих пор.
19. Жизнь + желание = человек. Жизнь – желание = Бог.
20. Человек превозносит Бога как Вездесущего, Всеведущего и Всемогущего, но не замечает Его присутствие в себе самом!

- 21. Бог в сердце каждого человека. Все люди – клетки Божественного организма.
- 22. После долгих поисков в святилищах и храмах, на земле и на небесах, наконец, ты вернулся туда, откуда отправился в путь – вернулся к своей душе.

Бог

1. Бог – сила, пребывающая во всем. Как луна отражается в сосуде, если в нем есть вода, так и Бог будет ясно виден в твоём сердце, если в нем есть «вода» Божественной любви. Если в твоём сердце не видно Бога, не говори, что Бога нет. Это значит лишь, что в тебе нет Божественной любви.
2. Бог – это безбрежный океан милосердия.
3. Господь подобен целой горе Божественной любви, и даже миллиарды муравьев, растаскивающих её сладкие частицы, не исчерпают её богатства.
4. Бог – это высшая энергия, а человек – сила заблуждения.
5. Бог принимает тот Образ, который ты выбрал, и то Имя, которое тебе нравится.
6. Бог никогда не накажет вас и не будет мстить за непочитание Его.
7. Как единый поток крови циркулирует в членах тела, так Единый Божественный Принцип оживотворяет всю Вселенную.
8. Космос пронизан Богом, и все творение суммируется в Нем. Во Вселенной не существует ни единого атома, который ни был бы наполнен Господом.
9. Господь – это Солнце, и когда Его лучи падают на ваше сердце, свободное от облаков эгоизма, бутон лотоса расцветает и распускает лепестки свои.

10. Нет различия между солнцем и его лучами, между морем и его волнами. Также нет различия между Богом и любовью, ибо Бог – источник любви.
11. Бог не раздает призов или наказаний. Он только отражение, отзвук, ответ. Он вечный беспристрастный Свидетель. Свою судьбу ты решаешь сам.
12. Бог, словно волшебное дерево, которое дает, что ни попросишь. Но, чтобы попросить, надо подойти поближе к дереву. Атеист – это тот, кто слишком далеко от дерева. Верующий находится ближе к дереву. Для дерева нет различий; оно дарит благо всем, Бог не станет наказывать тебя или мстить, если ты не признаешь Его или не чтишь Его. Он не предпочитает какую-то одну форму поклонения.
13. Сущность всех богооткровенных писаний сосредоточена в одном положении: «Верь, что одна и та же Божественность пребывает во всех существах. Разве можно говорить, что Бог живет в одной стране, а в другой его нет. Он – Дух, обитающий во всем, по всей Вселенной».
14. Когда ты взываешь к Богу, какой бы образ ни появился, относись к нему как к Богу.
15. Есть только одна свободная воля, и это Воля Господа.
16. Время – тело Бога. Его называют «формой времени». Использовать время не во благо, тратить его на потакание лени – это преступление. Точно так же не следует растрачивать физические и умственные таланты по мелочам, которые даровал Господь.
17. Кто может ограничить свободу Бога принять любой образ, какой Он пожелает?
18. Величие и могущество Божье ты узришь в великолепии гор, в их остроконечных вершинах, устремившихся

ввысь. Его торжественное молчание и Его возвышенный покой царят в бескрайних лесах и безграничных пустынях. Его лучезарная и сиятельная красота проявилась в лучах Солнца, свете Луны и бесчисленных галактиках космоса. Его любовь и творчество отразились в населяющих Землю людях. Все напоминает о Нем в этой Вселенной и все восхваляет и прославляет Его, Источника Абсолютной Красоты, Высшего Владыку.

19. Бог всемогущ, всеведущ. Без Бога не может быть Вселенной. Он захотел, и Вселенная возникла. Это Его игра. Бог посылает мудрецов, святых и пророков, чтобы раскрыть Истину, и Сам появляется как Боговоплощение, чтобы пробудить и спасти мир.

20. Бог – это внутренний свет в каждом земном творении. Он в тебе и в каждом.

Познание Бога

1. Всеми словами, известными на Земле, невозможно описать Бога. Надо ощутить блаженство и осознать Его как ядро своего существа.

2. Единый известен под многими именами и изображается во многих образах. Но существует лишь одна Истина. Просто люди способны различить лишь одну из ее граней, ибо их видение слишком ограничено, чтобы воспринять ее целиком.

3. Вы можете получить от Бога пользу, но объяснить Его не можете. Вы можете получить пользу от электрического тока тысячью способами, но исследовать и объяснить до конца его тайну не можете.

4. Бога может постичь только подвижник, подвижника может понять только Бог. Другие понять его не могут. Поэтому не обсуждай своё отношение к Богу с теми, кто

- Ему не поклоняется. Такие разговоры лишь поколеблют твою веру.
5. Бог ищет вашей преданности, а не вашей платежеспособности. Он смотрит на душу вашу, а не на ваше богатство. Он судит по вашим добродетелям, а не по вашим счетам.
 6. Бог существует в тонком образе. Он невидим, бесконечен и неизмерим.
 7. Единый пребывает во всем, но для познания этого необходима вера и овладение умом. Нужно избавить ум от различных фантазий и недостатков и опытно познать Истину.
 8. Где люди вызывают к Богу, там и Бог.
 9. Бог – солнце, и когда Его лучи касаются твоего сердца (если им не мешают облака эгоизма), расцветает лотос, распускаются его лепестки. Помни, расцветают лишь те бутоны, которые созрели для этого. Остальные должны терпеливо ждать.
 10. Подражание свойственно человеку, творение – Богу.
 11. В результате того, что Единое стало множеством, ты склонен скорее к поклонению Многообразию, забыв о том, что в его основе лежит Всеединство.
 12. Бога могут увидеть те, кто прилагает усилия, кто идет по пути, проложенному людьми, уже добившимися успеха в Его постижении. Бог становится видимым, подобно маслу в молоке, когда оно взбивается под воздействием духовной практики.
 13. Разве можно указать местонахождение Того, Кто находится повсюду? Он вездесущ. Можно со всей определенностью сказать, что Бог везде. Что же касается времени, то нельзя сказать, что Бог существует в один период человеческой истории и не существует в другой.

Как может Тот, Кто не имеет начала, середины и конца, но при этом существующий во всех трех временных измерениях, быть ограниченным временем?

14. Простые верующие осознают идею Бога лучше, чем религиозные философы и теологи, ибо они, как правило, предпочитают хранить молчание и не вступать в дискуссии по поводу столь высоких материй. В результате такого молчания им удается сохранить умиротворенность.

15. Где находится Бог? Всюду, во всех существах.

16. Весь космос возник из Истины и опять погрузится в Истину.

17. Истина есть Бог: она беспредельна.

18. Каждый человек – наследник Истины и Божественного Закона.

19. Нет религии выше Истины.

20. Тело омывается водой, а разум очищается Истиной.

21. Слово Саи – это путь Истины.

22. Истина одна, но мудрецы называют ее различными именами.

23. Везде, где присутствует красота, истина, добродетель, справедливость, мудрость, сострадание, присутствует и действует Господь.

Вечная Религия

1. Все верования взаимосвязаны. Приветствуйте все веры как родню. Все они – лишь попытки направить людей на путь. Все стремятся привести к Озарению путем очищения ума добрыми делами. Главное во всех них – любовь.

2. Все религии увещевают человека очистить сердце свое от злобы, алчности, ненависти и гнева. Мысли о превосходстве и неполноценности возникают только в

сердце, испорченном эгоизмом. Если кто-то убеждает, что он выше или что его религия более святая, то это как раз доказательство того, что он упустил самую суть веры своей.

3. Всеобщая религия – это учение, насквозь пронизанное любовью, являющейся основой всех религий. Когда человек придает слишком большое значение внешним формам поклонения и обрядам, он забывает об этой основе и в результате между людьми возникают споры и разногласия.

4. Растворите свою волю в воле Бога. Дышите дыханием Бога. Это и есть Божественная жизнь.

5. Наука без религии – хрома, Религия без науки – слепа.

6. Если на словах ты повторяешь то, чему учат писания, но не следуешь этому на практике, то ты далек от веры в нравственные принципы религии.

7. Писания – это только дорожные карты; они играют роль путевода, описывающего дорогу, и помогают выбрать движение. Вас ждет реальное путешествие, во время которого вам надо будет бороться с лишениями, преодолевать всевозможные препятствия, но вы также насладитесь невообразимой красотой пейзажей и великолепием цели.

8. Бессмысленно поклоняться Богу как воплощению Истины, если вы не следуете ей в повседневной жизни. Правильное поведение рождается из истины. Оно идет от сердца и приносит внутреннее удовлетворение. Оно является выражением внутреннего состояния человека.

9. Помни, духовная радость – это небеса, а уныние – это ад.

10. Религия, ритуалы и различные теологии берут начало из ненасытной жажды, тоски человека по беспредельной,

скрытой от нас реальности, и все они текут, принимая тысячи разнообразных форм, орошая многие поля, успокаивая возбужденных и ободряя уставших, и все они, в конце концов, приносят людей в океан блаженства.

11. Верьте, что все сердца подвижны Одним лишь Богом Единым, что все вероисповедания славят Бога Единого, что все имена Его и все образы Его, какие только может человек помыслить, указывают на Единого и Единственного Бога, а наилучшее почитание Его — любовь. Вращивайте это отношение Единства между людьми всех верований, всех стран и народов. Вот весть любви, что Я принес. Примите же ее в ваше сердце.

12. Любая религия учит человека наполнять существо свое Славой Божьей и изгонять узкое самодовольство. Все они обучают непривязанности и различению, чтобы человек мог устремиться ввысь и достичь Спасения.

13. Никто не вправе презирать или критиковать чужие религиозные убеждения. Ты имеешь право говорить только о том, что проверил на собственном опыте. Если кто-то излагает тебе свои взгляды, то тебе надлежит отнестись к его словам с полным доверием, ибо они исходят из личного опыта.

14. Если ты провозглашаешь свою принадлежность к какой-либо религии, но в повседневной жизни не следуешь ее заветам, то не имеешь право называть себя верующим.

15. Духовные общества должны помогать людям в устранении недоброжелательности, зависимости, тщеславия, эгоизма и алчности, а они вращивают их, позволяют им свободно развиваться.

16. Милосердие, добродетельность, епитимьи и подобные деяния ведут к чистоте сердца. Чистота ума обретается через общение с благородными людьми и изучение

священных писаний. Без духовной чистоты религиозные ритуалы не имеют ценности. Можно ли приготовить чистую еду в нечистой посуде?

17. Люби свою страну, свою культуру и свою религию. Но ни при каких обстоятельствах не позволяй себе критиковать других людей, другие страны, культуры и религии.
18. Разные религии по-разному подходят к проблеме познаваемости Бога, Он и они едины в том, что в повседневной практике следует прилагать все усилия, чтобы придерживаться правды и творить добро.
19. Пусть существуют разные веры. Пусть они процветают. Пусть слава Божья воспевается на всех языках на разные лады. Уважайте различия между верами и признавайте эти веры обоснованными, пока они не гасят пламени единства.
20. Не утверждайте, что Господу угодна только ваша форма поклонения и что Он отвечает на имя, известное вам, ибо это ограничивает Его всеведение и вездесущность. Служите Ему, почитайте Его и старайтесь узреть Его во всех существах.
21. Молитесь так: «Да пребудет весь мир в благоденствии. Да будет счастливо все человечество». Таково Мое благовестие.
22. Познание Высшей Радости и Блаженства – цель всех религий.
23. Приветствуй все религии как родственные. Веды – это прадед, буддизм – это сын, а христианство – внук.
24. Все религии принадлежат одному Богу и ведут к одной цели.
25. Религиозность, не подтвержденная практическими делами, не более чем маска.

26. Вы можете поклоняться изображению Бога, но не должны поклоняться Богу как изображению.
27. Священные писания служат не только для чтения и толкования, а для применения в жизни.

ВНУТРЕННЯЯ АЛХИМИЯ

1. Сияющий лик, блеск в глазах, твердый взгляд, приятный голос, благородная наружность, чистосердечная благожелательность, доброта – вот признаки роста воли к познанию Бога.
2. Спокойствие – это лучезарно-блаженное состояние, это та же мудрость. Спокойствие – это ощущение присутствия Бога!
3. Служение людям и поклонение Богу преобразуют внешний облик человека.
4. Каждое живое существо или неодушевленный предмет непрерывно испускают из себя миллионы крошечных вибрирующих частиц. Тела других людей воздействуют на нас этими вибрациями и эманациями, и мы также влияем на них.
5. Устрани смертоносное засоление своего сердца, добавив в его почву ценную добавку – имя Господа. Поливай его верой. Затем посади семена Божественности; используй дисциплину как изгородь, а стойкость как защиту от вредных насекомых. И тогда ты сможешь собрать богатый урожай божественной мудрости.
6. Займись такой деятельностью, которая может вывести тебя за границы узкого «я» навстречу истинному божественному великолепию. Это такая работа, в которой все плоды деяний ты посвящаешь Богу, когда ты отдаешь свое время и энергию тому, чтобы поделиться радостью, талантами и знаниями со своими ближними.

7. Делай любое дело, ощущая себя актером на сцене, отстраненно смотри со стороны на себя и свою роль. Помни, что все это — лишь пьеса, что Господь дал тебе роль, играй ее как следует, это твой главный долг! Он поставил пьесу и Он с наслаждением смотрит ее.
8. Ты, наверное, часто убеждался, что большие трудности вытесняют малые заботы и заставляют забыть о них? Так вот, если в твой разум входит идея Бога, ты устремляешься к Нему и начинаешь страстно по Нему тосковать. Тогда все меньшие желания, переживания и даже приобретения утрачивают свое значение.
9. Человеку необходимо стяжать духовное богатство, сокровище духа. Духовная мудрость — богатство. Праведность — богатство. Благостный характер — богатство. Все остальные приобретения не принесут тебе пользу.
10. Пропитай каждое мгновение жизни Богом, и она станет сладостной.
11. Откажитесь — и выиграете спокойствие, завладейте — и получите волнения.
12. Путь преданности — это полное отождествление сознания человека с тем Идеалом, к которому он устремлен.
13. Как очистить ум? Удерживая его от потребления плохой пищи, к которой он обычно стремится, и насыщая его полноценным питанием, то есть мыслями о Боге.
14. Слова, проникнутые верой в Бога и смирением, очищают пространство, а слова, порожденные суетностью и оскверненные нигилизмом и безбожием, загрязняют его. Произносите только те слова, которые очищают пространство. Восхваляйте Господа, возвещайте о Его славе — в этом ваш долг перед самим собой и другими. Цель проведения богослужений только в этом. Каждый

слог богооткровенных писаний является восхвалением, и при чтении писаний пространство преображается, а люди, находящиеся при этом, становятся лучше.

15. Тело — это храм Божий, и Господь пребывает в сердце; разум же — светильник на Его алтаре. Сейчас любой порыв ветра, проникающий через окна чувств, колеблет пламя светильника и может его потушить. Поэтому закрой окна, не позволяй объектам влечения беспрепятственно врываться к тебе. Сохраняй разум острым, чтобы он, словно алмаз, мог отшлифовать ум, превращая его из невыразительного камня в искрящийся бриллиант.

16. Знать — это не то же самое, что быть. Старайся воплощать в повседневной жизни то, чему научился.

17. Когда общаешься с людьми духовными, становишься отрешенным. Когда становишься отрешенным, отступают иллюзорные привязанности. Когда отступают все привязанности, приходит спокойствие ума. Когда достигаешь спокойствия ума, душа обретает освобождение.

18. Делайте все сами, в этом заключается настоящая свобода. Никогда не принимайте от других что-то просто так, бесплатно. Оплачивайте полученное услугами или работой.

19. Поскольку тело — священная обитель Бога, нельзя обращаться с ним плохо. Следует использовать его как инструмент добра — для добрых мыслей, добрых слов и добрых дел.

20. Человек в большинстве случаев страдает от болезней, причиной которых является душевное беспокойство и тревога; а не плохая пища.

21. Терпение — вот та сила, в которой человек нуждается.

22. С этой минуты избегай дурных привычек. Не медли, не откладывай дел на будущее, это не принесет ни малейшей пользы.
23. Ведите активный образ жизни, посвятите свою деятельность Господу и делайте все во славу Господа. Это гораздо плодотворнее медитации.
24. Свет твоего праведного поведения поможет тебе благополучно пройти по жизни.
25. Если ты желаешь выработать в себе целеустремленность, то, находясь в толпе или в рыночной сутолоке, не гляди по сторонам, не перескакивай глазами с предмета на предмет, но смотри прямо перед собой, стремясь охватить взглядом ровно столько, сколько необходимо, чтобы не наталкиваться на людей и предметы.
26. Сторонись всего, что может пошатнуть твою веру и охладить устремленность к Богу.
27. Если вы осознаете Бога в себе и во всех других, то вы обретете радость и спокойствие.
28. Не пожертвовав ничем в жизни, вы не достигнете совершенства. Жертвовать нужно не только деньгами, но и своими плохими качествами.
29. Чтобы дисциплинировать свой ум и отвлечь его от погони за удовлетворением желаний, займи его возвышенными мыслями о Творце. Эти размышления постепенно вытеснят плотские желания.
30. Без исправления собственного поведения, без ежедневного контроля, без маленьких продвижений вперед в повседневной жизни вы не достигнете святого блаженства.
31. Тренировка духа — это словно зеркало, постоянно отражающее твое истинное «я». Если зеркало чисто и

отполированно, то в нем ты увидишь свое «я». Это и есть осознание.

32. В какую бы сложную ситуацию ни попал человек, если он направит свою мысль к Имени Господа, Бог освободит его.

33. Сведение к нулю активной деятельности ума — вот единственный путь к познанию Высшего Я, к блаженству Высшего Я.

34. Пусть ум блуждает, когда ему этого захочется, но ты будь осторожным и не следуй за ним, не стремись узнать, куда он идет. Тогда он поблуждает, сколько ему захочется, устанет, истощится и, в конце концов, вернется к тебе.

35. Внутреннее намерение, побуждающее к действию, — вот что оценивает Господь.

36. Будьте счастливы, если видите благоденствие других, делитесь с другими своей радостью.

Духовная Практика

1. Чтобы избавиться от страха и сомнений, постоянно повторяйте имя Господа вслух или в уме.

2. Привяжитесь к Господу, и тогда привязанность к преходящим вещам исчезнет.

3. Ни здоровье, ни ученость, ни аскетизм, ни соблюдение ритуалов сами по себе не дают умиротворение. Только постоянное погружение в имя Господа дает непоколебимый мир.

4. Не оставляй свои мирские обязанности, а исполняй их с именем Бога на устах.

5. Во тьме полного заблуждения можно увидеть Господа, только благодаря Его собственному свету, свету чистой любви.

6. Когда применяешь на практике прочитанное, то это

увеличивает твои силы, точно так же, как и пища, когда она переварится. Упражнение укрепляет здоровье.

7. Самая первая духовная дисциплина — это поиски собственных недостатков и слабостей и попытки избавиться от них, приблизиться к совершенству.

8. Благодать Божья изольется на тебя, когда ты претворишь в жизнь хотя бы немногие из предписаний Господа.

9. Один миг сосредоточенной молитвы сердечной может умилоствовать Бога.

10. Пребывай в святом имени Бога, и язык твой почувствует его сладость. Не подсчитывай, сколько раз ты его повторишь. Кого ты хочешь удивить этим? Господь откликнется, если ты воззовешь к Его имени лишь раз, но со всей глубиной чувств.

11. Многие, поклоняясь алтарным образам Бога, исполняют ритуал помпезно и механически, но не развиваются вообще, сколько бы лет ни прошло. Без чистоты помыслов и намерений, без сострадания и служения эти внешние проявления не более, чем обман публики, которая аплодирует им как великим преданным.

12. Чистота сердца, ума и сознания важна для развития больше, чем медитация, повторение имени и поклонение.

13. Самое вкусное блюдо становится непригодным для еды, если в него попадает капля керосина. Так и один плохой поступок портит духовную практику.

14. Чистые мысли из чистого сердца лучше, чем молитва.

15. Очисти свои эмоции, желания, намерения, влечения, отношения. Такова сущность духовной дисциплины.

16. Твоя духовная практика — неповторимая драгоценность, которая может быть осквернена посторонним взглядом. Подделками торгуют на базарах, а алмазы хранят в надежных сейфах.

17. Бог настолько милостив, что сделает десять шагов к тебе навстречу, если ты сделаешь к нему хотя бы один.
18. Хорошенько усвой следующее: заставь тело подчиняться твоей воле. Никогда не потворствуй ему и не исполняй его капризы. Держи его под строгим контролем, старательно и внимательно приучай его к дисциплине. Это охладит страсти и наполнит тело силой. Ты разовьешь добродетели, и тело станет пригодным для медитации и духовной практики.
19. Каждый должен выполнять какую-либо духовную практику, чтобы очистить свой ум от вожделения, жадности, гнева и ненависти.
20. Духовная практика – это всего лишь удержание зеркала перед собой. Зеркало, если оно чистое и ровное, отразит твое собственное Я, а это и есть самореализация.
21. На благие деяния всегда найдутся силы, Господь явит Себя и поможет. Не падай духом, время придет. Апельсин горек, пока зелен, время постепенно делает его сладким, вкусным фруктом. Терпение и усилия вознаградятся.
22. Совершая духовную практику, сосредоточьтесь на чувстве единства, избегайте двойственности, влечения и отвращения, множественности и различия, на которые в первую очередь обращают внимание духовно незрелые люди.
23. Каждый заход солнца безжалостно укорачивает продолжительность жизни, но человек не готовит себя к неизбежной смерти и посмертному существованию. Терять время – все равно, что терять жизнь. Отправляйтесь пораньше, чтобы не спешить и вовремя достичь цели.
24. Жизнь рано или поздно все равно закончится, и придется покинуть тело. Поэтому так важно за то время, которое тебе отпущено, постичь Господа, найти путь к слиянию

с Ним.

25. Молитва – это пища, насыщающая наше сердце яствами преданности.
26. Предложи Господу не те цветы, которые ты купил за несколько грошей в магазине, а благоухающие цветы своих добродетелей. Пусть слезы счастья будут священной водой, которой ты желал бы омыть ноги Господа.
27. Имя Господа надо повторять с благоговением и восхищением, смирением и почтением.
28. Чистое сердце – лучшее зеркало для отражения Истины. Поэтому дисциплина нужна для очищения сердца, и как только оно станет чистым, Истина воссияет в нем в одно мгновение.
29. Целью твоей преданности должно быть осознание Господа в сердце, дабы позволить Ему наполнить все твое существо Своим светом и величием. Когда это произойдет, сердце твое переполнится Божественной любовью ко всем существам в мире. Твои глаза будут видеть повсюду только Бога. Твои руки будут работать на благо каждого, и ты, в конце концов, станешь самым воплощением Бога, исполненным блаженства и ликования.
30. Молись, прежде чем приступить к работе, во время работы и по окончании, дабы язва эгоизма не свела на нет все твои усилия.
31. Помни, что святее всего святого на Земле – имя Бога, которое может переделать и очистить низкую природу и превратить ее в нектар.
32. Из двадцати четырех часов суток шесть посвяти на зарабатывание средств, шесть на созерцание Господа, шесть используй для сна и шесть для служения другим.
33. Молитва открывает тайну жизни; молитва успешна, когда мысли чисты.

34. Молитва должна исходить из сердца, где Бог обитает, а не из головы, где сталкиваются доктрины и сомнения.
35. К Господу может приблизиться каждый; только не испытывайте зависть к другим, а также соперничества, раболепства и превосходства – каждому хватит места в Его владениях.
36. Отдай свое сердце Господу и живи как посвященное существо, тогда тебе никто не сможет нанести вреда.
37. Сначала спаси самого себя.
38. Будьте искренни, говорите о том, что действительно испытали: не искажайте, не преувеличивайте и не лгите.
39. Что такое самореализация? Это тот миг, когда ты видишь свою духовную красоту и настолько переполнен ею, что забываешь обо всем остальном, ты свободен от всех уз. Знай, что ты суть, вся красота, все величие, вся сила, все великолепие Вселенной.
40. Поверьте в Бога и в действенность молитвы. Господь сказал, что делающий добро, думающий о добре и говорящий о добре не пострадает.
41. Божественная жизнь не допускает никаких пятен в характере или заблуждений в разуме.

САМОВОСПИТАНИЕ

1. Не употребляй язвительных слов, ибо слова ранят больше, чем стрелы. Говори мягко и нежно, сочувствуй страдающим, заблудшим и несведущим.
2. Откажись от порока зависти. Будь счастлив, видя счастье другого. Это угоднее Богу, чем все молитвы, которые ты возносишь.
3. К чему тратить драгоценное время на ссоры и осуждение поведения других? Возращивание зависти, злобы, ненависти и гнева к другим людям – это дурное занятие,

которое обращается против тебя самого. В каждом человеке пребывает Божественная искра, поэтому искать недостатки в ближнем – значит искать недостатки в Божественном.

4. Знай, что свет есть во всех. Даже тот, к кому ты относишься как к своему врагу, озарен в глубине души тем же самым светом.

5. Раб желаний – беднее всех, удовлетворенный – богаче всех.

6. Избавление от желаний приносит умиротворение. Желание обременяет. Ум есть желание. Когда исчезает ум, исчезает желание.

7. Критикуя других, выискивая в них недостатки, вы проявляете эгоизм. Недостатки, которые вы находите в других, – лишь отражение ваших собственных.

8. Пусть ваши речи и манеры будут приятными, не вредите другим, не оскорбляйте никого, и пусть вас не затрагивают никакие враждебные действия и замечания. Будьте счастливы тому, что всем и всеми распоряжается Бог. Это Его игра.

9. Раздражительность, рождающаяся от недостатка терпения, умножает несчастья.

10. Чистые слова ведут к чистому разуму.

11. Пусть ум твой избавится от своего смятенного состояния и уподобится небу, на котором не остается никаких следов, хотя по нему пролетают миллионы птиц и тысячи самолетов.

12. Из уст не должно исходить зло, глаза не должны искать зло, уши не должны прислушиваться ко злу.

13. Не вмешивайтесь грубо и бестактно в чужие дела, не критикуйте со злостью других людей.

14. Остерегайтесь «злого языка», «злого ума» и «злой руки», то есть удерживайтесь от произнесения слов,

вредающих репутации другого человека, его интересам и причиняющих боль другим; удерживайтесь от злобы, от излишней эмоциональности и страстности, не поступайте дурно.

15. Ешьте, но преобразуйте энергию пищи в добрые дела, мысли в слова. Действуйте, но не причиняйте боли другим, не полните меру их горестей.

16. Первая стадия: человек пьет вино; вторая стадия: вино пьет вино; и третья стадия: вино пьет человека.

17. Не суди других. Не бери на себя решение, достойны ли они твоей помощи или нет. Достаточно того, что они в беде. Как они ведут себя по отношению к другим – не твоя забота. Бесспорно одно: любовь способна совершенно преобразовать их жизнь.

18. Тело предадут огню после смерти. Но и при жизни тело горит в огне. Это огонь желаний и волнений.

19. Не тратьте драгоценное время вашей жизни, гоняясь за преходящими удовольствиями. Проявите самоконтроль и установите потолок для ваших желаний.

20. Ложь таится на кончике языка, насилие прячется в кулаке, а эгоизм скрывается за поступками. Обуздай их прежде, чем они превратятся в привычку и станут характером, который испортит твою судьбу.

21. В спорах нет никакого смысла: кто громко кричит, тот не постиг Истины.

22. Рана, полученная при падении, быстро излечивается, но рана, нанесенная словом, будет доставлять мучения всю жизнь.

23. Обо всем увиденном и услышанном вами рассказывайте без преувеличения или сокращения, в этом правдивость речи.

24. Избегай «слушания зла», не интересуйся скандалами, оскорблениями, выражениями ненависти и жадности, беседами безбожных и порочных людей, сердца которых лишены любви, а поступки — братского отношения.
25. Как пепел скрывает огонь, как ил замутняет воду, как катаракта покрывает око, так и вожделение мешает тебе проявить мудрость свою.
26. Язык, не произносящий имя Бога; рука, не знающая милосердия; годы жизни, проведенные в суете; талант, не оцененный по достоинству; жизнь, не накопившая мудрость; храм, где не проводится богослужение; разговор, не несущий знания — все это ничего не стоит.
27. Старайся предотвратить пять грехов, к которым склонно тело: 1) убийство, 2) прелюбодеяние, 3) воровство, 4) пьянство, 5) мясоедение. Держись от них подальше, это будет способствовать возвышенной жизни.
28. Каждый должен быть очень бдителен, не допуская ни малейшей поправки к восьми грехам, совершаемым разумом: 1) вожделение, 2) гнев, 3) алчность, 4) привязанность, 5) нетерпимость, 6) ненависть, 7) эгоизм, 8) гордыня.
29. Злые глаза видят зло других.
30. Гнев не уничтожить гневом, жестокость — жестокостью. Только прощение побеждает гнев, только ненасильственность преодолевает жестокость.
31. Какая пища — такой ум, какой ум — такие мысли, какие мысли — такие действия.
32. Словами ты можешь обмануть человека, но не Господа, ибо Он — в твоём сердце, и Ему все ведомо.
33. Мясоедение и употребление опьяняющих напитков суть демонических пороков.

34. Когда человек совершает деяние свое, он считает, что за ним никто не наблюдает. Но Господь видит все. Возможно ли обмануть Бога, лицо и глаза которого повсюду?
35. Не допускай и близко к себе того, что может охладить твой пыл и энтузиазм по отношению к Богу. Недостаток рвения вызывает упадок сил в человеке.
36. Если среди твоих друзей один ненавидит другого и начинает ссору, не подливай масла в огонь, чтобы они не возненавидели друг друга еще больше; напротив, постарайся с любовью и расположением восстановить их прежнюю дружбу.
37. Вместо поисков тридцати шести недостатков у других ищи свои собственные ошибки; искореняй их, избавляйся от них. Найди хотя бы одну свою ошибку – это лучше, чем найти десять сотен чужих.
38. Не таи горечь и злобу на тех, кто указывает тебе на твои недостатки; не отвечай на обиду тем же, указывая на ошибки других, но показывай им свою благодарность.
39. Попытка раскрыть глаза другим на их недостатки – большая ошибка. Хорошо, когда ты знаешь свои недостатки, плохо, когда выискиваешь их у других.
40. Постарайся избегать десяти грехов – трех физических, четырех словесных и трех мысленных. Физические грехи: насилие, прелюбодеяние и воровство. Словесные грехи: речь, вводящая в заблуждение, брань, завистливые речи и ложь. Мысленные грехи: алчность, злоба и отрицание существования Бога.
41. Совершенствуй себя каждый день не только физически, но и духовно.

БОГОЕДИНЕНИЕ

1. Дух, когда он расцветает, находит родственный дух во всем. А что касается нравственности, ее наивысшее выражение Истина, а Истина есть единство.
2. Осознание Божественного всеединства мира является основой для установления на Земле братства людей. Все люди жаждут мира, счастья, блаженства – богатства, которые они по праву наследовали от Бога. Но это богатство достается лишь тому, кто осознает единство людей. Все люди одного племени, они по природе своей божественны.
3. Чувство блаженства и мира, возникающее от бытия единым с Богом – это самая высокая ценность, доступная человеку. Это драгоценность, к которой стремились святые и мудрецы всего мира и ради которой с радостью оставляли все удобства и человеческие привязанности. Эти мир и блаженство превыше всякого разумения, но пока мы не вкусили их, мы не можем знать, что это и есть то, к чему стремилась душа наша.
4. Все – братья и сестры, все – дети одной матери – Земли. Поэтому воспитывайте в себе братское отношение к ближнему.
5. Откажись от идеи своей отделенности; узри себя во всех и всех в себе.
6. Пусть ваши сердца уподобятся величественным горным вершинам. Да воссияет в них свет знания, словно маяк, указывающий путь. Познавайте, воспринимайте, излучайте счастье. Не так уж и важно, верите в меня или в Бога. Имейте веру в себя, и этого достаточно. Ибо кто вы на самом деле? Каждый из вас – это Божественность, независимо от того, знаете вы об этом или нет.

7. Все люди являются клетками одного организма, имя которому Всевышний. Сделай осознание этого своей верой, своим богатством, своей крепостью, своей жизнью. Одно лишь осознание этого всеединства дает право называться человеком.
8. Каждый пребывает в Божественном присутствии, каждый наделен Божественными качествами. Любовь, уважение, дружба – вот чего все ожидают от тебя.
9. Налей морской воды в бутылку, и она испортится через несколько дней. Но пока вода в море, она не портится. Пребывай в море как его составная часть, не отделяй себя.
10. Когда человек осознает Божественность, пребывающую в каждом существе, когда благодаря мудрости он ощущает Божественность, когда человек видит, слышит, вдыхает и осязает только Его, тогда человек становится частицей тела Господнего, пребывает в Нем и с Ним.
11. Высшее Сознание – океан, природа – лишь волна в этом вечном и безбрежном океане, а отдельная душа – лишь капля в этой волне. Ты не можешь уйти из этой волны или из океана. Ты можешь лишь слиться, утратить свое имя и форму. А достигнув глубин океана, ты увидишь, что там – совершенный покой, умиротворенность. Волнение, шум – все это в более высоких слоях.
12. Избавление от отождествления с телом освободит вас от уныния физического рабства, а сила устремленности к Богу принесет вам блаженство и восторг Освобождения и Единения с Ним.
13. Истинная свобода возможна, когда человек возвышается до духовного уровня.
14. Духовность – это единение с Богом. Между тобой и Им нет границ.

15. Все вы – члены одной семьи, связанной религией любви. Бог един; нет множества богов. Бог – это все имена и все образы.

ОБРАЗОВАНИЕ И НАСТАВНИКИ

1. Истинное образование, истинное воспитание есть осознание бессмертного Духа, а не просто приобретение обременительной информации по различным предметам.
2. Характер – самый ценный дар воспитания. Без характера богатство, образованность и общественное положение бесполезны. Характер делает жизнь бессмертной.
3. Людям не могут быть полезны: наука без разборчивости в средствах; жизнь без дисциплины; дружба без благодарности; музыка без мелодии; общество без нравственности и справедливости. А политика без принципов, воспитание без характера, наука без человечности и коммерция без морали – не только бесполезны, но и вредны.
4. Правильное воспитание – это, прежде всего, раскрытие Божественных свойств в человеке, изначально присущих ему.
5. Истинная культура – это расширение границ любви, избавление от узости мышления и развитие более широкого видения мира.
6. Настоящим образованием можно считать лишь то, что ведет человека к бессмертию.
7. В течение жизни тебе следует вернуть четыре долга: своей матери, отцу, своему наставнику и Господу.
8. Дети должны расти, осознавая братство людей и понимая, что Бог – Отец всех.

9. С самого раннего возраста учите детей развивать любовь ко всем. Любовь ведет к Единству. Единство приносит чистоту. Чистота ведет к Божественности. Чистая любовь — главное проявление воспитания.
10. Родителей надо почитать как видимых представителей Бога: они ответственны за твое существование и за все радости твои. Поэтому о них следует заботиться, их следует уважать и почитать.
11. Почитайте мудрость как почитаете своего отца, поклоняйтесь любви как поклоняетесь матери, относитесь к долгу с такой же заботой, как к собственному брату, доверяйте состраданию как лучшему другу, пусть умиротворение станет вашим супругом, обращайтесь с духовной практикой как будто это ваш возлюбленный сын. Вот ваши истинные родные и близкие.
12. Мать — опора дома, общества, нации и всего человечества. Матери должны знать секрет спокойствия ума, внутренней тишины, духовной смелости, умиротворенности и дисциплины духа, дарящей бесконечную радость.
13. Воспитывай в себе беспристрастность ума и святую любовь, любовь без ограничений и условий. И тогда ты познаешь Единство в многообразии.
14. Для сына нет более священной обязанности, чем служение родителям.
15. С детства учитесь воспевать имя Божье, молиться и практиковать безмолвие. Пусть дети созерцают красоту и величие Божественного Творения, пусть их наполнит чувство тайны и благоговения.
16. Мир — очень важная часть учебной программы человека; через муки поиска рождается младенец мудрости.
17. Если Бог тебя не поддержит, ты падешь. Что бы ты ни делал, где бы ты ни находился, верь в то, что Бог направил

тебя сюда для работы. Тогда жизнь станет учебой, превратится в духовную практику.

18. Жизнь — коротка, время — текуче. По сравнению с ними твоё духовное воспитание продвигается очень медленно.
19. Скромность и вера в Бога являются истинными украшениями женщин.
20. Учитель разрушает иллюзии и приносит свет. Его присутствие даёт прохладу и успокоение.
21. Учитель напоминает вам, что вы забыли своё настоящее имя, что вы потеряли самую драгоценную часть себя и до сих пор не спохватились о пропаже.
22. Учитель — целитель тех болезней, которые порождают мучительное чередование циклов рождения и смерти.
23. Прежде чем принять Учителя, проверьте его, оцените его идеалы и поступки.
24. Не все облака несут дождь. Настоящий Учитель может привлечь искателей издалека, просто своей личностью. Ему не нужно произносить возвышенных слов, достаточно одного его присутствия, и искатели устремятся к нему подобно пчелам, слетающим к цветущему лотосу.
25. Пример, а не лекции — вот лучший инструмент Учителя.
26. Даже самый великий Учитель не сможет дать вам того, что в вас нет. Удача или невезение, счастье или невзгоды — причина всего в вас самих.
27. Плохой ученик причиняет вред только себе плохой, учитель вредит тысячам.
28. На примере опыта святых и мудрецов ты сможешь осознать, что радость, доставляемая внешним миром, бесконечно мала в сравнении с блаженством, обретенным благодаря духовной дисциплине.

ПРОБУЖДЕНИЕ

1. Господь к тебе ближе всех. Вырвись из иллюзии, сорви занавес невежества, открой глаза – Он здесь, прямо перед тобой! Его скрывал туман чувственных привязанностей. Зажги свет; тогда тьма рассеется, и ты узришь Его.
2. Если есть праведность в сердце, будет красота в характере. Если есть красота в характере, будет гармония в доме. Если есть гармония в доме, будет порядок в нации. Если есть порядок в нации, будет мир в мире.
3. Старайтесь каждое свободное мгновение использовать наилучшим образом – для осознания Божественного во всем.
4. Как радость, переживаемая во сне, исчезает с пробуждением, так и радость бодрствования рассеивается с пробуждением Высшего Сознания.
5. Обратитесь от Творения к Творцу.
6. Мудрость, обретенная через опыт, ценнее мудрости, полученной от изучения писаний. Однако, применяя знание в своей повседневной жизни, ты можешь обратить знание, полученное из писаний, в опыт мудрости.
7. Действуй как говоришь. Говори как чувствуешь.
8. Делай, а потом уж советуй. Первое – практика, а наставление – следующее.
9. Пусть силы добра одержат победу с помощью силы Божией. Пусть твой язык, привыкший к горечи, познает сладость присутствия Бога.
10. Не отказывайся от исполнения своего мирского долга. Но исполняй его с именем Бога на устах, постоянно помня о милости Божией.
11. Узник, сидящий в тюрьме, не может назвать своей даже одежду, в которую одет. А что вы можете назвать своим, находясь в этой темнице жизни?

12. Когда солнце стоит прямо над головой, тело не отбрасывает тень. Так же, когда вера в сердце крепка, она не оставляет тени сомнений.
13. Каждый когда-то должен уйти из жизни. И этот момент не должен быть моментом страдания. Вы должны уйти с достоинством, улыбкой и поклоном.
14. Воспитывайте в себе непривязанность ко всему земному — и тогда, при падении занавеса на сцене земных сновидений, вы сможете уйти с улыбкой.
15. Единственный язык познавшего — молчание.
16. Любовь может воспринять только любовь.

СЛУЖЕНИЕ

1. Посвяти жизнь служению другим, ибо другие — лишь видимые представители Господа, которые находятся в тебе.
2. Нет более священного пути к Божественному, чем служение. Бесплезно сидеть в одиночестве с закрытыми глазами и предаваться медитации. Постигни Вездесущую Божественность через служение.
3. Какого Бога вы ищете в храмах, когда на улицах тысячи живых Богов приглашают вас поклоняться им через служение?
4. Пусть служение твое будет бескорыстным, без всякого желания получить что-либо взамен.
5. Какое бы служение ты ни исполнял, осознавай, что служишь не людям, а Самому Богу. Давая еду нищему, считай, что Бог пришел в этом облике — и ты служишь ему.
6. Один единственный акт служения Богу, которого вы видите в других людях, стоит многих лет устремленности к Богу.

7. Я бы посоветовал вам тратить все лишние деньги на помощь нуждающимся или любые подобные благотворительные цели.
8. Нет лучшего богослужения, чем служение ближним. Служение должно быть бескорыстным. Бескорыстие ведет к чистоте, а чистота ведет к Божественности.
9. Бескорыстное служение — вот самый первый шаг в духовном развитии человека. Ибо оно выведет вас за все различия, искусственно налагаемые историей и географией, и вы поймете, что община людей едина и неделима. Разумейте эту Истину, испытайте ее на практике.
10. Служение человеку — это служение Богу.
11. Если же в человеке нет любви и он не разделяет ее со всеми существами, то он просто бремя для Земли.
12. Руки, помогающие, более святы, чем уста молящегося.
13. Когда вы сидите, повторяя имя Господне или занимаясь медитацией, и слышите чей-то стон, встаньте и посмотрите — в чем дело. Если вы поможете кому-то избавиться от боли, это принесет вам больше духовных заслуг, чем пропущенная вами медитация.
14. Если у тебя появляется свободное время, не трать его понапрасну на пустые разговоры, а посвети его медитации или служению ближнему.
15. Уважай людей, ибо в их душе есть Бог, уважай и себя, ибо ты тоже обитель Бога.
16. Уходя из жизни, ты не сможешь взять с собой даже горстку земли. Поэтому используй свое время на бескорыстную и благочестивую деятельность. Заслужи милость Божию и поделись ею с другими. В этом тайна сознательной жизни.

17. Служение человеку ценнее того, что вы называете служением Богу. Ибо Бог не нуждается в вашем служении. Помогите человеку, тогда вы угодите Богу.
18. Бескорыстно служите униженным и заблудшим, бедным и нуждающимся, больным и несчастным.
19. Служение – это высшая духовная практика. Сам Бог нисходит в мир, чтобы служить человечеству и вести его к идеалам. Поэтому представьте, какой восторг охватит Бога, если человек будет служить человеку.
20. Служение способствует искоренению эгоизма.
21. Служение можно оказывать и словом. Доброе слово утешает сердце, доброе дело несет покой разуму.
22. Служение даст тебе радость, озарит всю твою жизнь ярким светом. Главное, не возгордись своим служением обществу. Смиренно прими это как милость Божию. Ведь служа другим, ты служишь самому себе.
23. Когда ближний в беде, поспеши на помощь к нему.
24. Работа – это молитва, а долг – это Сам Бог. Долг без любви достоин сожаления. Долг, исполненный с любовью, – желателен. Любовь без веления долга – Божественна.
25. Бог помогает тем, кто помогает себе.
26. Делайте работу, назначенную вам судьбой, честно и умело. Оставьте все, что не относится к служению Богу.
27. Жизнь, не посвященная служению людям, подобна темному храму в обители злых духов, только служение может озарить духовного искателя.
28. Независимо от того, благодарят ли тебя люди, которым ты служишь, или злословят на твой счет, ты должен с радостью выполнять возложенную на тебя задачу. Помни: ты служишь не им, а себе.
29. Служение людям да будет для тебя священным долгом, главной вехой на твоём духовном пути. Служение людям должно стать для тебя естественным, как дыхание.

30. Стремитесь стяжать милость Господа. Помните, что люди, которым вы служите, являются храмом, в котором установлено изображение Божества. Приносите им цветы добрых слов, оказывайте своевременную помощь и окружайте неусыпной заботой.
31. Служение дважды благословенно, ибо счастливы дающий и получающий.
32. Служение служащим тебе – естественная реакция, служение приносящим тебе вред – величайшая заслуга.
33. Любите всех, почитайте всех, помогайте всем как только можете. Стремление быть полезным так приятно и сладостно, так легко и доступно. Тогда даже то место, где вы стоите, станет священным; слова, которые вы произносите, станут священными, как богооткровенное писание.
34. Старайтесь утешать, ободрять, поддерживать и просветлять тех, кто несчастен, пал духом, слаб или не обладает достаточным духовным знанием.
35. Не изображайте покровительство, не относитесь к людям свысока.
36. Любой труд на благо будущих поколений – истинное служение Богу: используй этот мир как место служения Богу, способствуй установлению мира и справедливости в обществе, контролируй чувства.
37. Установи для себя режим духовного питания. На завтрак – повторение имени Господа и медитация, на обед – час ритуального служения Господу, чай и сладкое – чтение духовных книг и священных писаний, легкий ужин – духовная музыка.
38. Ищи Бога сердцем, а не глазами.
39. Не изнуряй себя в поисках Бога. Он всегда здесь. Он присущ каждому атому творения. Он ниоткуда не

приходит и никуда не уходит. Он здесь, там, везде. От атома до Вселенной. Он есть все.

40. Быстрая езда иногда приводит к авариям, чем быстрее едешь, тем больше риск. Продвигайся шаг за шагом в духовной практике, не делай следующего шага, пока не убедишься в правильности предыдущего. Не делай два шага назад после одного вперед. И даже первый шаг будет нетвердым, если у тебя нет веры. Поэтому развивай веру.
41. Тебе следует сделать ум слугой Бога, а не рабом чувств.
42. Усвой привычку вспоминать Господа при каждом дыхании твоём, лишь тогда ты сможешь вспоминать о нём при последнем вдохе.
43. Ты в свете. Свет – в тебе. Ты – свет. Вот этапы духовного пути.
44. Продвигаясь по пути добра, ты обретаешь милость Божию, отклоняясь от этого пути, ты лишаешься ее. Ты получаешь по заслугам. Здесь нет места ни пристрастиям, ни заблуждениям.
45. Пусть твое братское чувство проявится в том, что ты будешь говорить меньше, но с большей добротой и самоконтролем.
46. Ищи случай, используй каждую возможность, чтобы проявить свое сочувствие, чтобы расширить горизонты любви пониманием и молитвой.
47. Помогай каждому, с радостью предлагай каждому свое содействие, каждому оказывай поддержку.
48. Любовь считай самым дыханием жизни.

БОГОЧЕЛОВЕЧЕСТВО

1. Человек – самое священное существо из обитающих на Земле. Великое благо – родиться в облике человека,

1. Поэтому ты не вправе растрачивать свою жизнь бесцельно.
2. Ты инструмент, который использует Господь, чтобы наблюдать сей мир. Ты воображаешь, что смотришь собственными глазами. На самом деле твое зрение — зрение Господа.
3. Человек — хранилище огромной силы, он — не слабосильное существо. Это порочные наклонности делают его слабым.
4. Вдохновись Божественностью, которая в тебе, и ты обретешь свойственное человеку величие, став благодетельным, искренним, честным, любящим, способным на самоотречение.
5. Мужество необходимо, чтобы осознать ответственность за собственное духовное развитие; никогда не говори о себе как о грешнике, рожденном во грехе, вскормленном грехом и пребывающем во грехе. Нет, такое самоосуждение не к лицу сыну бессмертия.
6. Все люди хорошие. Если ты видишь плохое в них, то это потому, что есть плохое в тебе. Если тебе кто-то не нравится, не общайся с ним, держись от него подальше. Но не пытайся чернить его имя и сплетничать о нем.
7. Нет людей маленьких и ничтожных. Бог присутствует в каждом из них, и оскорбление любого человека есть оскорбление, направленное против Бога.
8. Через человека осуществляются Божественные замыслы, но человек в своей гордыне думает, что это лишь его заслуга. Человек осознает свою миссию на Земле, когда познает свою Божественную природу, увидит ее и будет почитать ее в других.
9. Человек должен поклоняться Богу в человеке. Бог предстает перед ним в виде слепого, нищего, слабоумного, прокаженного, преступника, беспомощного ребенка, старика и калеки.

10. Вы вовсе не слабые и не беспомощные. Вся сила и мощь заключены внутри вас.
11. Человек является единственным в мире созданием, способным познать Бога, и потому он занимает в мироздании исключительное и привилегированное положение. Более того, он единственное существо, способное постичь Бога, принявшего человеческий облик.
12. Долг человека — видеть в обществе выражение Божественного начала и употреблять все свое умение, все силы, чтобы содействовать благосостоянию и процветанию общества. Человек должен возвращать в себе эту всеобъемлющую любовь, эту заботу обо всем сущем, это интуитивное видение.
13. Все люди Божественны, как Я. Единственная разница в том, что они не осознают этой Божественности. Они приходят в эту кармическую темницу из-за ошибок многих жизней.
14. Одержимость Богом — самый безвредный и самый благотворный вид безумства.
15. Каждый человек несет в себе Божественность. Эта истина открыта ясновидящему и прозорливому. Отрицать ее — значит — отгораживаться от реальности.
16. Если ты осознаешь, что твое собственное тело — это храм Господа, сердце — Его алтарь, а душа — отражение Бога, тогда твое тело станет обителью для медитации и Бог будет присутствовать всюду, куда бы ты ни пошел.
17. Ты сетуешь, что Бог невидим, но это твоя вина, ибо это ты не видишь Бога во всех Его многочисленных проявлениях. Да ты и сам — проявление Бога.
18. Каково основное учение Вед? Оно заключается в том, что к какой бы экономической, социальной,

интеллектуальной группе общества ты ни принадлежал, ты – дитя бессмертия.

19. Смотри на всех людей как на детей Господа, как на братьев и сестер своих. Осознай свое родство с Богом.
20. Главный источник блаженства – приверженность к Богу.
21. Имеющий Бога в своем сердце всегда будет умаливать себя, а не возвеличивать.
22. Не стремись к власти над другими, постигни власть Бога над всем.
23. Пока ты не познал, что Божественность существует во Всем, ты не можешь считаться человеком, а не то что божественным.
24. Прежде всего, сосредоточься на идее, что ты сам и есть бессмертный дух, неопиcуемый, святой, чистый и божественный. Это придаст тебе непоколебимую смелость и силу.
25. Помни, что твоим настоящим родственником является Господь. Он никогда не оставит тебя. Если учесть все твои рождения, то у тебя было несчетное количество матерей, отцов, жен и мужей, сыновей и дочерей, друзей и врагов, но где они сегодня? Но у тебя и у них есть общий неизменный родственник. Он заботится о тебе в каждом твоём рождении. Можно ли представить себе большую трагедию, чем забвение Господа?

МЕДИТАЦИЯ

1. Практика медитации включает в себя развитие правдивости, праведности, умиротворенности и любви.
2. Для познания Божественной славы надо присоединиться к обществу святых и вступить на духовную стезю, воспевая имя Божье и практикуя медитацию.
3. Все жертвуй, все посвящай Господу, не желая никакой выгоды для себя.

4. Медитируй, сосредоточь внимание на Господе и иди вперед по духовному пути! Практикуй правильную медитацию и осознай Высшее Я.
5. Без медитации невозможно управлять умом. Медитация необходима для растворения ума в Высшем Сознании.
6. Путь блаженства – истинный, святой и вечный путь. А медитация – лучшее средство для обретения вечного блаженства.
7. Когда ваше различие обострится, ум успокоится, а внимание сосредоточится на одном результате созерцания Чистого Сознания, тогда проявится Божественный Свет, уничтожающий зло и приносящий радость.
8. Жизнь человека обретает величие, если он осознает изримо представляет блаженство – сознание – существование в своем уме, очищенном и преображенном медитацией.
9. Однонаправленное сосредоточение увеличивает силу воли, раскрывает способности и приносит успех во всех начинаниях.
10. Все святые, мистики и подвижники обрели познание Абсолюта благодаря медитации. Когда приходит Высшее Знание, нет ощущения прошлого или будущего, все – настоящее.
11. Через медитацию можно преодолеть слабость тела, обуздать беспокойный ум и легко обрести Божью Благодать.
12. Нельзя научить другого медитации. Можно научить позе и дыханию, но медитация – это деяние внутреннего мира человека. Оно включает в себя глубокую тишину, освобождение разума и открытие себя свету, исходящему из Божественной искры внутри. Ни учебник, ни учитель не могут этому научить.
13. Истина и только Истина является вашим настоящим другом и родственником. Твердо держитесь Истины,

шествуйте путем праведности, и ни один волос не упадет с вашей головы.

14. Медитация — это состояние свободы от желаний. Отречение — это сила, позволяющая бороться с низшей природой и овладеть умом.

15. Разве не пребываешь ты в покое, когда одна мысль уже исчерпалась, а другая еще не возникла? Поймай это мгновение, соединишь с ним и погрузишься в него, ибо оно дает неиссякаемый и постоянный покой.

16. Практикуя медитацию в тишине и уединении, человек сможет утвердить тишину и уединенность в сердце, даже если будет идти по шумным улицам.

17. Медитация — это царственная дорога к освобождению от оков, хотя посредством молитвы обретается тот же самый плод.

18. Что вы получите и когда — это зависит от милости Бога. Дело же подвижника — практиковать медитацию, не уклоняясь с прямого пути. На все остальное Его милость. Одним потребуются рождения многих, другие смогут достичь цели всего лишь за несколько дней. Это зависит от веры, преданности и внутренней дисциплины.

19. Чтобы достичь успеха в медитации, ученик должен воспитывать в себе контроль чувств и страстей и оставить желание обрести плоды деяний.

20. Тишина начинается в самом человеке, он должен меньше говорить, размышлять о благом и возвышенном и освободить ум от импульсивности, предубежденности и пристрастий.

21. Медитация не принесет плодов всем тем, кто ест слишком много и мучается от проблемы пищеварения, ест слишком мало и страдает от истощения, спит слишком много или слишком мало, занимается медитацией по возможности,

то есть один день посвящает ей многие часы, а другой день не занимается ею, не сдерживает шесть внутренних врагов: жадность, вожделение и т. д. Не доставляет радость родителям, в особенности матери, и имеет слабую веру в Господа и учителя.

22. Увеличительное стекло собирает солнечные лучи в одну точку и может возжечь бумагу или сухую траву. Так же и сосредоточение внимания может обезвредить семена распутных желаний.

23. Я рекомендую каждый день уделять медитации несколько минут в ранние утренние часы и вечером после захода солнца.

24. Упражняйтесь в практике видения Божественного повсюду вокруг себя.

25. Начни сознать, что ты храм Бога, что органы твоего тела — священные сосуды, предназначенные для служения в нем, что твои дела — плоды, твои мысли — цветы, твои слова — музыка, посредством которых каждый момент совершается поклонение.

26. Тот, кто владеет техникой глубокого сознательного сна, ликует от радости общения с Высшим Я, созерцая внутреннюю реальность. Это подлинная, непреходящая радость.

27. Медитация дает человеку целеустремленность, мужество и мудрость.

28. Для медитации необходимо следующее условие: будь всегда радостен и пусть улыбка не сходит с твоего лица.

29. Представь своим внутренним взором тот образ, который избрал для созерцания. Или медитируй на пламя, на его устойчивый ровный свет. Представь, как оно распространяется во все стороны, становится все больше и больше, охватывает все, и тебя в том числе,

пока не остается ничего кроме света. В славе этого всеохватывающего света вся злоба и вражда, все зло, порожденное тьмой, исчезают.

30. Для медитации надо использовать каждое мгновение жизни. Когда подметаєте комнату, представьте, что очищаете сердце; когда режете овощи, ощутите, что разрезаете на куски вождление и жадность... Так вы превратите свой дом в уединенную святую обитель, а повседневную рутину – в помощницу освобождения.

31. Повторение святого имени Бога гармонизирует ум и выводит из него дурные вирусы.

32. Следует продолжать медитацию до тех пор, пока не исчезнет осознание того, что ты совершаешь медитацию.

ПРОСТРАНСТВО ЛЮБВИ

1. Любовь – в мыслях есть Истина, любовь в действии – праведность, любовь в области чувств – умиротворение, любовь как понимание – ненасильственность.

2. Те годы жизни, что прошли без света любви, это годы разочарования, поражений и болезней. Высшая любовь превосходит эгоизм, она сладостна, священна и благословенна.

3. Любите как можно больше людей, любите их как можно сильнее, преобразжайте любовь в служение, преобразжайте служение в почитание – вот высшая духовная практика.

4. Любите всех существ, не ожидая ничего взамен. Любите ради любви. Любите, потому что ваша природа – любовь.

5. Пусть любовь твоего сердца, устремленная к Богу, течет ко всем, ибо все – воплощения Единой Божественности.

6. Развивайте в себе три качества: любовь, сострадание и дружбу. Когда вы взращиваете эти добродетели в своем

сердце, оно становится райским садом, где не пускают корни сорняки гнева, гордости и жадности.

7. Цель знания – любовь, цель культуры – совершенство, цель мудрости – свобода, цель воспитания – характер.

8. Пусть в святилище твоего сердца горит светильник любви, и тогда ночные птицы алчности и зависти улетят прочь, неспособные выдержать его свет.

9. Любовь сделает вас смиренным и поможет вам преклониться перед проявлением величия и славы.

10. Любите человека, и вам не придется его обманывать; вы почувствуете, что он заслуживает правды и ничего, кроме правды.

11. Когда любовь охватывает человека, то в нем появляется сострадание, которое делает человека счастливым, если другие счастливы, и несчастным, когда другие несчастливы.

12. Любовь сделает тебя кротким, она побудит тебя преклонить колени перед величием и красотой.

13. Развивай в себе неизменную любовь к Господу, который есть твоя истинная сущность. Он – цветок, а ты – пчела, добывающая из него нектар. Он – дерево, а ты – выюнок, обвивающий Его. Он – порог в реке, а ты – поток, ниспадающий с него. Он – небо, а ты – звезда, блистающая на нем.

14. Смотри на мир глазами любви. Слушай ушами любви. Работай руками любви. Думай мыслями любви. Ощущай любовь в каждом нерве.

15. Живите в гармонии и любви с каждым. Любовь – цветок. Похоть – колочки.

16. Любовь – радость. Любовь очищает и освящает ум.

17. Любовь – жизнь. Люди не могут жить на Земле без

- любви.
18. Любовь могущественна. Только любовь может искоренить гордость из сердца.
 19. Любовь — самый легкий способ снискать Милость Божью и осознать, что Бог вездесущ и пронизывает все творение.
 20. Любовь ведет к раскрытию, ненависть же — к сужению, закрытости и смерти.
 21. Любовь — это ключ к вратам, запертым эгоизмом и алчностью.
 22. Любовь живет, отдавая и прощая. А эго живет, получая и забывая.
 23. Любовь — плод жизни; наполняйте сердце свое самоотверженной любовью. Она — суть благочестия. Она — образ Божий.
 24. Любите творение Господне как Самого Господа. Тогда древо жизни принесет сладостный плод Благочестивой Преданности.
 25. Питайте чувство любви, живите в любви, распространяйте любовь — вот духовное упражнение, которое принесет максимум блага.
 26. Любите и вы будете любимы. Если вы действуете с любовью и смотрите на все с любовью, то ненависть никогда не станет вашим делом.
 27. Зеркало любви отражает и направляет в вас Свет Духа.
 28. Если вы можете любить других, то по крайней мере не испытывайте к ним ненависти и не завидуйте им. Не старайтесь исказить их побуждения и не злословьте. Их побуждения могут быть не менее благородны, чем ваши.
 29. Истина рождает истину, любовь рождает любовь.
 30. Любовь роднит весь мир. Это величайшее орудие

согласия.

31. Наденьте очки с красным стеклами, и все вокруг вам покажется красным. Наденьте очки любви, и все наполнится любовью и благодатью.

32. Глаза любви видят Бога во всех. Относитесь ко всем как к воплощению Господа и одаривайте всех цветами любви.

33. Любовь терпелива и добра, в ней нет места зависти, тщеславию или гордыне. Любовь не бывает грубой, самолюбивой или раздражительной. Любовь не считает ошибки. Любовь не бывает счастлива в союзе со злом. Она счастлива с истиной. Любовь не предаёт, она вселяет веру и надежду. Любовь вечна.

34. Если ты обрел любовь, то сможешь обходиться без писаний, ибо цель всех писаний — пробудить равную любовь ко всем.

35. Любовь приносит умиротворение. Прошу вас: никогда не испытывайте чувства ненависти, никому не желайте зла, ни о ком не говорите плохо.

36. Самая великая добродетель — это любовь.

37. Никогда не говори плохо о других, источай любовь и помогай нуждающимся. Люби... люби... прежде всего люби... люби, пока ты жив. Будь счастлив, если кто-то получает удовольствие, клеветая на тебя. Никогда не отвечай клеветой на клевету. Иначе цепи ненависти свяжут вас обоих и повлекут в пропасть.

38. Любовь — это семя, преданность — побеги, вера — питательная почва, общение со святыми — дождь, самоотдача — цветы, а слияние с Богом — плод.

39. Пока у тебя нет любви, ты не можешь претендовать на родство с приверженцами Бога.

40. Любовь — это мост, ведущий от рождения к бессмертию, от смерти — к избавлению от перерождения.

41. Спасение приходит, когда ты любишь каждое существо столь сильно, что осознаешь только Единство.
42. Пропитай сердце свое любовью, поступки праведностью, эмоции состраданием; так ты, скорее всего, достигнешь Бога.
43. Как взрастить в себе любовь? Это можно сделать двумя способами. Считайте всегда недостатки других, сколь бы велики они ни были, незначительными и незаметными. Считайте всегда свои собственные недостатки, как бы малы и значительны они ни были, и раскаивайтесь. Второй способ: что бы вы ни делали сами по себе или вместе с другими, помните, что Бог вездесущ. Он видит, слышит и знает все, что мы делаем. Отличайте правильное от неправильного и поступайте только правильно.
44. Любите всех, служите всем. Эта практика поможет вам заслужить милость Божью.
45. Нет более великого качества, чем бескорыстная любовь, которая выражается в служении другим. Сия любовь – источник истинного блаженства.
46. Любовь не войдет в сердце того, кто полон эгоизма и тщеславия.
47. Сейте семена любви, подготовив предварительную почву своего сердца, и выпалывайте сорняки. Пусть семена, орошаемые верой, прорастут, пусть распустятся цветы силы духа, и вы впоследствии соберете плоды умиротворения.
48. Вы воистину любите, когда ощущаете единство со всем сущим. Любовь – это свет духа. Осознайте Дух, и вы наполнитесь любовью.
49. Сердце, пропитанное Любовью Божьей, не может допустить насильственных мыслей.
50. Это лицемерие – преклонять колени пред Богом, а потом заставлять людей склоняться пред вами.

51. Любовь быстро приводит к Богу. Бог даст вам все, что вам нужно, и все, то вы заслуживаете. Нет нужды просить, нет причины роптать. Будьте довольны. Ничто не может случиться против Его воли.
52. Помни, что меч Божественной любви надо держать в ножнах пронизательности. Строго контролируй свои чувства с помощью пронизательности и отрешенности – двух талантов, дарованных лишь человеку.
53. Эгоист не может любить по-настоящему. Эго – отсутствие любви, и любовь – это отсутствие эго. Любовь живет, давая и прощая, а эго – получая и забывая.
54. Уважительно относись ко всем независимо от их положения. Тогда в тебе разовьется чувство всеобщей любви.
55. Бог есть любовь. Любовь – это самоотверженность. Самоотверженность – это забвение всякого чувства эгоизма и отделенности, любого самоотождествления с ложным.

Мудрость

1. Свет Истины позволяет видеть тебе окружающий мир. Способность пользоваться светом Истины для созерцания и постижения природы дарует блаженство.
2. Все существа, от атома до Вселенной, движутся к устью реки, где они сольются с морем блаженства.
3. Божественная жизнь – истинное дыхание всех существ, ее содержание – истина, любовь и добро.
4. Как кто-то может лгать другому, если другого нет вообще? Ложь возникает от страха. Когда нет другого, не может возникнуть и страх.
5. Вырвите с корнем причины тревог, страха и невежества. Только тогда истинная сущность человека засияет в полную силу.

6. Если человек заслужил хоть крупицу милости Божьей, гора грехов превратится в пепел. Если он искренне раскаивается в своих грехах, ищет прибежище в Боге и просит прощения, то все его поступки преобразятся. Но если он не почувствует раскаяние всем сердцем, этого не произойдет.
7. Есть люди, которые тратят всю жизнь на поиски знаний. Когда же они будут применять на практике полученные знания?
8. Укрепи свою веру в Бога, в каком бы образе ты ни почитал Его. Твердо верь, что все освещается Его именем.
9. Преданность – это не плач и не сентиментальность. Это распознавание Единого во всем, что мы видим.
10. Считай, что все на свете – огорчения и радости, потери и находки, счастье и печаль – милость Бога, Его дар.
11. Как бы ты ни переживал, что с тобой поступают незаслуженно, никогда не поступай так по отношению к другим.
12. Предложи Господу цветы, но не те цветы, что дают растения, ибо за них воздастся растению, а не тебе! Господь хочет, чтобы ты поднес Ему тот лотос, что цветет на озере твоего сердца, чтобы ты поднес плод, зреющий на дереве твоего служения, а не лотос или плод, которые можно купить на базаре.
13. Чистый неоскверненный ум подобен распустившейся благоухающей розе, несущей свежесть и радость. Она может дорасти до престола Божья.
14. Стань орудием Господа, соедини свою волю с волей Господа.
15. Жизнь подобна длинной цветочной гирлянде. У нее два конца: один – рождение, другой – смерть, а посередине множество цветов. Твои мысли и мечты, печали и радости,

наслаждения и горести – это все разные цветы в гирлянде твоей жизни.

16. Ворота к славе Божьей открыты везде. Открой глаза и созерцай Его сострадание, величие, красоту, расстилающиеся перед тобой. Сидя в медитации по три часа, ты не способен сосредоточиться на этих качествах Бога даже на три секунды. У тебя появляется боль в спине, болят ноги, позу приходится менять двенадцать раз за час! Но перед тобой, над твоей головой в небе, у тебя под ногами – творения Всемогущего призывают тебя почитать Его искусство.
17. Каждое утро пробуждайся ото сна как будто пробудился от смерти. Скажи себе: «Вот я родился. Пусть моя речь будет приятна и благожелательна, пусть мои отношения со всеми будут мирны и доброжелательны, пусть мои деяния приносят радость, пусть я воплощу идеалы, благотворные для всех. Пусть этот день будет посвящен служению Тебе!»
18. Ты услышишь Божественную песнь, предназначенную непосредственно для тебя, если обратишься к Богу в своем собственном сердце.
19. Молитва и медитация – это средства, с помощью которых ты можешь «заставить» Божественную Милость проявиться в том образе, который ты избрал.
20. Ясное сознание подобно светильнику, налей туда масло милости, помести туда фитиль самоконтроля, защити пламя стеклом памятования Бога.
21. Если тебе приснилось, что тебя укусила кобра, то чтобы исцелиться, надо всего лишь проснуться. Обретение божественного знания – это пробуждение...
22. Именно ум раскрашивает мир. Если ум чист, то мир благодатен; если нечист, мир изобилует опасностями.

23. Все, что ты видишь вокруг себя, - это твое отражение, как в зеркале.
24. Твое сознание расширится до беспредельности, если ты сможешь осознать простую истину: во Вселенной нет ничего, кроме Единой Высшей Реальности.
25. О свободе можно говорить только тогда, когда достигнуто единство. Без духа единства все разговоры о свободе — это только свобода слов, а не свобода человека.
26. Атеист свободен заявить, что для него Бога не существует; но это заявление не может сделать Самого Бога несуществующим.
27. Время — это величайший из завоевателей.
28. Живи с Господом в сердце и относись ко всем как к равным. Стремись одолеть четыре основных препятствия к этому: плотские желания, гнев, привязанности и алчность.
29. Каждое существо получило при рождении билет до станции «Смерть» и отправилось в путешествие. Каким бы ни было ваше сопротивление и меры предосторожности, однажды вы достигнете места назначения. Неопределенно все, кроме смерти. Изменить этот закон невозможно.
30. Ты жаждешь новостей со всех концов света, однако проявляешь абсолютное равнодушие по поводу того, какие сведения хранятся в тайнике твоего сердца.
31. Каждый свой поступок выверяй на самом себе. Спроси себя, хотелось бы тебе, чтобы с тобой поступили так же, как ты собираешься поступить? Ни один человек не хочет зла самому себе, поэтому, задав себе такой вопрос, ты никогда не совершишь ничего дурного.
32. Мудр тот, кто стремится найти путь к бессмертию. Человек, не понимающий своего высшего предназначения, подобен животному.
33. Сведите до минимума всевозможные споры и дискуссии, ибо они порождают дух соперничества и приводят к

злым преследованиям и мстительной борьбе.

34. Деньги приобретают ценность только тогда, когда идут на добрые дела.

ПОКАЯНИЕ ПРЕОБРАЖАЮЩЕЕ

1. Молитва и покаяние — это две дисциплины, посредством которых можно очистить ум от эгоизма и ненависти.
2. Человеку свойственны три типа заблуждений. Первое — он ошибочно принимает себя за то, чем не является. Второе — он считает своим то, что не принадлежит ему. Третье — он принимает преходящее за вечное.
3. Внимай добрым мыслям, обрати взор свой к добру. Твори добро, желай людям добра и тогда ты сможешь искоренить в себе все дурные наклонности и обрести милость Божию.
4. Великие люди не унижают других, они несут истину с добрыми намерениями. Лишенные смирения не могут познать Истину.
5. Будьте искренни, имейте истинное раскаяние в сердце и решимость не повторять ошибки.
6. Дурным наклонностям свойственно постепенно превращаться в дурные привычки.
7. Злой человек сеет вокруг себя несчастья как лесной пожар. Он растлевает своих друзей и родственников.
8. Гордыня — коварный враг, поэтому при малейшем признаке этой болезни приложи все усилия, чтобы искоренить ее.
9. Из всех видов гордыни тщеславие собственной ученостью — самое порочное качество.
10. Побеждайте гнев силой своего духа, побеждайте ненависть любовью. Не питайте гнев возмездием, а ненависть яростью. Забудьте и простите, что случилось между вами, начните новую главу любви и братства прямо сейчас.

11. Бог в сердце каждого существа, поэтому возлюби ближнего как Бога. Как можно ненавидеть ближнего, когда в нем присутствует Бог, которому ты поклоняешься.
12. Не ищи недостатки в других, никого не злословь. Живи в любви.
13. Нет болезни худшей, чем желание; нет врага яростней привязанности, нет огня столь же прожорливого, как гнев; нет союзника столь же надежного, как мудрость.
14. Гнев подобен опьянению. Он источник многих грехов.
15. Забудь все зло, причиненное тебе другими, забудь все добро, сделанное для других! Если ты что-то ожидаешь в ответ за сделанное добро и не получаешь ничего, тебе придется родиться заново.
16. Отрицание Бога — это безбожие, атеизм. Атеизм — не отрицание той или иной концепции Бога, это скорее отрицание жизни в любви, которая является сущностью Бога. Итак, атеизм — это отрицание любви и утверждение эгоизма.
17. Не дай вожделению разрушить храм Господа, скрытый в глубинах сердца твоего.
18. Каждый человек совершает ошибки, сам того не сознавая. Как бы ни был ярок огонь, от него всегда исходит дым. Какие бы добрые дела ни совершал человек, к ним всегда примешиваются мельчайшие частички зла. И надо приложить все усилия к тому, чтобы зло было минимально, чтобы добра было больше, чем зла.
19. Мы считаем, что неверующие — это те, кто не имеет веры в Бога. На самом деле это не так, ибо не существует никого, кто бы не верил в себя.
20. Вожделение способно погубить твою жизнь. Стоит проявить к нему снисходительность — и тут же сделаешься игрушкой в его руках. Но если ты разберешься в природе вожделения, то оно тотчас оставит тебя.

21. Желание убивает ощущение счастья, извечно присущее тебе. Удовлетворение желания лишь на краткий миг возвращает тебе это ощущение.
22. Желание — это шторм, жадность — водоворот, гордость — это пропасть, привязанность — лавина, эгоизм же подобен вулкану.
23. Эгоизм — причина всей мирской деятельности. Но настоящее счастье приходит только тогда, когда эгоизм сгорает в огне мудрости.
24. Знания в бездействии бесполезны, а действия без знания безрассудны.
25. И тело, и ум ответственны за твое рабство и освобождение. Без тела невозможно постичь природу собственного ума.
26. Зависть — это самый большой из грехов.
27. Природа дурных людей такова, что неприятности других приносят им удовольствие.
28. Если ты действительно верующий человек, твои поступки всегда будут соответствовать заповедям исповедуемой религии. Когда вера не подкрепляется делами, то она лишь маска.
29. Люди, отбрасывающие драгоценную мудрость прошлого, обречены на бедствия. Вот почему, когда люди начинают пренебрежительно относиться к священным писаниям, происходит упадок нравственности и веры.
30. Поистине, вы ненавидите самих себя, когда вы ненавидите других.
31. Эгоизм — главный враг духовного совершенствования.
32. Счастье состоит в том, чтобы помогать людям. Оно достигается щедростью, а не накопительством.
33. Ищи в других хорошее, а недостатки в себе.
34. Уважай других, ибо они имеют Бога в себе, уважай себя, ибо ты — Его престол.

35. Следите, чтобы не совершать такие ошибки, за которые вы сами порицаете других.
36. Безмерно глуп тот, кто одобряет дурные поступки.
37. Нет болезни хуже, чем алчность. Нет врага хуже, чем злоба. Нет несчастья хуже нищеты. Нет радости выше, чем знание.
38. Рассеките чувство «я» вдоль и поперек, и пусть ваше эго умрет на кресте, дав взамен вечность.
39. Следи каждый день за тем, что поступает в ум. Спроси себя, ослабляет ли эта поступающая извне информация силу сопротивления ума или же, наоборот, увеличивает ее в борьбе против вирусов вождения, гнева, жадности, привязанности, гордыни и злобы.
40. Питайся добрыми делами служения и Божественными мыслями. Запивай все это соком Любви, чтобы хорошо переварить и увлажнить. Тогда твое лицо будет сиять здоровьем и ты будешь испытывать счастье от полноты жизни.
41. Самый большой недостаток сегодня – отсутствие желания разобраться в природе души.
42. Мирская точка зрения состоит в том, что зримое является причиной незримого, проявленное – причина непроявленного, но в сфере духа правило иное. Невидимый Дух является причиной мира явного. Бытие пребывает за становлением, и в конце концов, становление исчезает в бытии.
43. Печаль проистекает от эгоизма, и когда исчезает эгоизм, то улетучивается и печаль. Избавься от эгоизма, и тогда Господь придет к тебе.
44. Главное – безрассудство, из-за которого возникают все остальные нарушения в характере и поведении, – это убежденность человека в правоте и справедливости

только собственных действий. Таково тонкое воздействие вируса эго. Все, что выгодно для нас, кажется правильным; обычно мы не стараемся взглянуть на вещи с точки зрения другого человека. Это и ведет к бесконечным осложнениям.

45. Малодушие заставляет скрывать правду; ненависть оттачивает лезвие лжи. Будьте смелыми, и не нужно будет лгать. Исполнитесь любви, и не будет нужды в лукавстве.

46. Благодарность Божественна, а неблагодарность демонична по своей природе.

47. Худшее – делать противоположное тому, что ты проповедуешь, отрицать своими делами то, что изрекаешь устами. Если не можешь поступать так, как декларируешь, то лучше храни молчание, чтобы не оповещать всех, что ты – лицемер.

48. Когда человек возвысится в мудрости, эго исчезнет, как исчезает хвост у головастика. Но он должен отвалиться сам; если его отрезать, бедный головастик погибнет. Поэтому не беспокойтесь об эго, развивайте мудрость и силу различения, познавайте преходящую природу всех вещей – и тогда хвост эго сам исчезнет.

49. Гнев и неприязнь можно направить на зло, которое подкрадывается к вам изнутри. Сердитесь на то, что препятствует вам; ненавидьте привычки, которые ожесточают вас.

50. Глупое занятие – вечно перебирать в уме все неудачи и ошибки и наказывать себя за них. Какая польза в том, что ты наказываешь свое тело, пытаясь исправить ум?

51. Другой фатальной слабостью является самомнение – эгоизм, гордыня, желание человека, чтобы о нем говорили, хвалили его; люди впадают в экстаз, когда

хвалят их достижения и возможности. Это делает их такими смешными и жалкими.

52. Раскаяние спасает от гибели даже грешника. Никакой обряд искупления не является таким действенным, как искреннее раскаяние.

53. Терпение – таков источник силы, необходимой человеку.

54. Не вступавай в словопрения с недобрыми, безнравственными людьми. Держись от них подальше – это принесет тебе пользу.

55. Алчность порождает лишь печаль. Лучше ищи радость. Нет большего счастья, чем радость.

56. Со всей искренностью покайся в грехах и ошибках.

57. Каждый миг будь начеку, чтобы не впасть в один из восьми грехов, присущих разуму, суть которых алчность, гнев, вожделение, привязанность, нетерпеливость, ненависть, эгоизм и гордыня. Наиплавнейшая задача человека – держаться от этих грехов как можно дальше.

58. Жаль, что человек, стоящий выше других животных, ведет себя хуже большинства животных.

59. Смерть – одежда жизни. Следовательно, смерть – это просто смена одежды; не стоит плакать, когда человек меняет одежду.

60. Участвуй всегда в добрых деяниях, говори правду, не причиняй боли ни словом, ни делом, ни даже мыслью. Вот путь обретения умиротворения.

61. Отчаяние – грех перед Богом.

62. Бесхарактерный человек подобен дырявому сосуду, бесполезному для хранения воды.

Божий Закон Справедливости

1. Бесчеловечность людей по отношению друг к другу и ко всему творению выражается в виде природных катастроф.

Это не Бог посылает бедствия, а человек навлекает их на себя как возмездие за свои злодеяния.

2. Будут определенные физические последствия из-за роста эгоизма человека, небольшие скорби и очищение. Мир — тело Божье. В теле рак, и его следует удалить.
3. Вы пожинаете в настоящем то, что посеяли в прошлом. А то, что сеете в настоящем, пожнете в будущем. Воистину, и прошлое, и будущее содержатся только в настоящем.
4. Горе и страдание — неизбежные акты космической драмы. Не Бог эти бедствия предписывает, это человек привлекает их как возмездие за свои злодеяния. Это исправляющее наказание, которое заставляет человечество оставить неверный путь и обратиться на Путь Правый.
5. Если в сердце царит праведность, прекрасным будет характер. Если в характере красота, будет гармония в доме. Если в доме гармония, будет порядок в обществе. Когда будет порядок в обществе, будет и мир в мире.
6. Силы зла будут уничтожены их же собственной низостью, они роют яму, в которую сами же и провалятся, их действия вызывают реакцию, разрушительную для них самих.
7. Враг испытывает удовольствие, оскорбляя тебя, но тем самым он укорачивает список твоих недостатков, которые ты должен изжить через страдания. Чем сильнее и грязнее оскорбления, тем скорее и ярче проявится твой свет. Враг впитывает твои грехи и их последствия.
8. Рождение зависит от того, как происходит смерть. Первой приходит смерть, рождение следует позже. Принято верить, что люди рождаются, чтобы умереть, а умирают, чтобы родиться вновь. Это не верно. Вы рождаетесь, чтобы обрести возможность не рождаться снова.

9. Зрелый ученик не страдает от порывов ветра судьбы и переменчивой удачи, только незрелый человек несет урон от каждого дуновения.
10. Человечество – единая общность; нанося вред себе, вы вредите всем. А помогая кому-то распрямиться, вы распрямляетесь сами.
11. Прикосновение Божественности освобождает от всех кармических пут.
12. Всему, что рождено, суждено умереть, все, что построено, разрушится.
13. Твоя природа и твои склонности формируются в соответствии с тем, как ты любил и работал, как питался и сражался на протяжении многих прошлых жизней.
14. Когда человек сочетается с Божественным Законом, то детищем этого союза будет непоколебимый внутренний мир и покой.
15. Вы сеете семена горечи и молитесь в надежде на сладкий урожай. Вы жалуетесь на плохую почву, на сорняки, на дождь. Но причем тут они, если сами семена больны и изуродованы?
16. Божественный Закон может причинить вред тем, кто пытается разрушить его, и защитить тех, кто следует его правилам.
17. Сущность Божественного Закона сформулирована в изречении: «Поступай с другими так, как хочешь, чтобы поступали с тобой».
18. Избегайте поступков, причиняющих вред другим людям. Если вы осознаете безнравственность каких-то действий и все же совершаете их – это нарушение Божественного Закона.
19. Религиозные предписания основаны на любви, и вся система нравственных законов и правил основана на любви. В мире, где повсюду попирается и отвергается

Божественный Закон, умиротворение и терпимость – вот дороги, ведущие к спасению.

20. Когда нищий подходит к твоему дому и говорит: «Дай мне поесть», то не прогоняй его как простого нищего, а прими его как посланца Бога. Когда он просит еды, он косвенно передает послание: «Я сегодня прошу еды, потому что в предыдущей жизни я не дал еды тому, кто просил ее. Учти, если ты не накормишь меня, то в следующей жизни тебя постигнет та же участь».
21. Святым, мудрым людям, твердым в вере, не важно, хвалят их или оскорбляют. Оскорбления обращаются против тех, кто наносит их.
22. Горе, которое ты причиняешь другим, будет душить тебя, переплавившись в ненависть. Оно падет на твою собственную голову с удесятеренной силой.

Потоки Радости

1. Способность контролировать свои чувства является мерилom духовного совершенства личности.
2. Сердце, преисполненное сострадания – храм Божий. Отправляйся в путь пораньше, продвигайся не спеша, достигнешь цели вовремя.
3. Тебе не нужен никто другой, чтобы стать счастливым, ибо ты само счастье. Первый признак религиозности проявляется в радости.
4. Будь счастлив. Дари другим счастье. Все будут счастливы – Бог будет счастлив.
5. Будь в мире, но не позволяй миру войти в тебя.
6. Красота – блаженство. Блаженство – нектар жизни.
7. Приняв на себя ответственность за собственный рост, ты ощутишь прилив новых сил с первого же шага, тебя охватит новая, чистая радость, тебе будет даровано

предвкушение полного блаженства, тебя оживотворит новая святость.

8. В мире нет ничего нечистого. Если Господь присутствует везде и во всем, то как может быть что-то нечистым? Даже если что-то кажется нам нечистым, оно очищается от прикосновения имени Божьего.

9. Даже нектар бессмертия (амрита) опасен для жизни, если его пить через нос.

10. На язык попадают разные жиры, масло, но он сам от этого не становится сальным; цвет глаз не изменяется от угольной пыли. Ум тоже не должен поддаваться чувствам.

11. Боль убивает радость, радость же не что иное, как отсутствие боли. И почему человек должен влачить свое существование, будучи прикованным к Земле, потребляя год за годом огромное количество пищи и не испытывая ни радости, ни покоя? Так займись духовной практикой, просвети свой разум и поделись светом с теми, кто оказался рядом с тобой.

12. Если ты стремишься к выгоде, то приготовься и к потерям. Откажись от желания вознаграждения, и ты станешь свободным. Пожелай его, и ты связан.

13. Подлинное счастье заключено в твоём собственном уме и пребывает в твоих мыслях. Но, не умея использовать свой разум верно, не развивая отречение от плотских устремлений и веру в Божественное, ты не получаешь плоды своих деяний.

14. Недостатки, которые вы находите у других, присущи вам самим, и когда вы исправите себя, мир исправится.

15. Одно из первых правил праведной жизни – это хранить молчание. Ибо голос Бога, пребывающего в сердце каждого, различим лишь когда язык бездействует и бури мысленные улеглись, уступив место душевному

спокойствию.

16. Если вы станете говорить тихим голосом, то и другие не будут повышать голос. Вам надлежит задавать тон. Говорите настолько тихо, чтобы вас слышали только те, к кому вы обращаетесь. Не растрачивайте энергию звука, храните его; это сокровище, принадлежащее эфиру – стихии, являющейся эманацией самого Святого Духа.
17. Посадите в сердце древо Божественной мудрости. Поливайте его любовью, удобряйте верой и решимостью и боритесь с вредителями такими средствами, как молитва и общение со святыми.
18. Ум дан человеку для того, чтобы он питал благородные мысли и произносил лишь добрые, полезные и приятные слова.
19. Распространяйте вокруг себя атмосферу Высшего Мира.
20. Ищите основу видимого в невидимом. У высокого дома фундамент глубоко в земле.
21. Здоровое тело – лучший сосуд для здорового ума. Чистое сердце – храм Божий.
22. Способность радоваться во всякое время – это плод добрых дел, совершенных в предыдущих жизнях. Если человек все время сомневается, тревожится, подавлен, то он никогда не достигнет блаженства, какую бы духовную практику он ни совершал.
23. Каждый орган чувств является выходом для внутренней энергии человека. Ее истечение привязывает к внешнему миру. Ум постоянно побуждает чувства устремляться наружу и привязываться к объектам. Ум необходимо подчинить различающему сознанию, и тогда из вредителя он превратится в помощника.
24. Ты добился некоторого успеха, развивая в себе добродетель. Но будь осторожен. Часто бывает так, что все достигнутое растрачивается по мелочам из-за общения с

неправедными, из-за твоего злоязычия и лени.

25. Дитя плачет при рождении потому, что воплощенная душа не желает вновь оказаться в ловушке материального мира.
26. Научись чувствовать себя удобно везде. Где бы ты ни был, живи в радости – это верный путь. Наслаждайся в царстве своего ума поклонением Господу, которого ты избрал своей целью, и будь независим от недостатков окружающего мира. Тогда нигде тебе не будет скучно, никакое место не будет казаться тебе отвратительным.
27. Получать – значит брать на себя обязательство перед дающим.

Существует только одна раса – Раса Человечества.

Существует только один язык – Язык Сердца.

Существует только одна религия – Религия Любви.

Существует только один Бог, и Он вездесущ.

Сатья Саи Баба

МАЗМҰНЫ

1

Алғы сөз	3
Фатиха сүресі.....	6
Ықылас сүресі.....	9
Фалақ сүресі	11
Нас сүресі	15
Зікіруллаһ.....	20
Намаз туралы.....	22
Сіздің бойтұмарыңыз бар ма?.....	23
Жеті ғасыр жасаған киелі ағаш	29
Дүниедегі таза дін	34
Әлемдік және дәстүрлі діндер.....	37
Расул Аллаһтың Миғражы.....	40
Құран Кәрім – Аллаһтың сөзі Ол барлық ғылымның негізі	46
Құран кәрім сүрелерінің атауы.....	50
Діни лауазымдар мен атақтар	64
Дұғаның қабыл болмау себептері.....	76
Батыс шарифат жолын мойындап жатыр.....	78
Жалпы, шарифат заңдылықтары.....	81
Имандылық әдептер	85
Мұбах	91
Қожа Ахмет Иасауи.....	95
Рамазан – қасиетті құран айы.....	103
Құрбан айт – қасиетті мейрам	127
Құрбандық шалу.....	133
Мәулітте Пайғамбарға салауат айт!.....	141
Арам деп нені айтамыз?.....	145
ДІНИ ИСЛАМ - ДІҢГЕГІМ.....	151
Құранның ғажайып құпиясы	161
Бүгін ұмтылмасақ, ертең кеш қаламыз	169
Иман және имам	175
мұхаммед (ғ.с.) Өсиеті.....	178
Лұқпан Хәкімнің жүз өсиеті.....	180
Швециядағы Мешіт.....	181
Зекет	181
Нұрсәулелі Фатима	183
«АЛЛАҺ» деген белгінің жиі көріне басталуы неліктен?	187
Ғаламның рахым нұры МҰХАММЕД	191
Қасиетті дініміздің қарапайым салттары.....	199

Он сегіз мың ғаламның жаратушысы.....	234
Мұсылмандық жерлеу рәсімдері.....	235
Қасиетті айлар хақында.....	276
Құран ғылымның бастауы	278
ҚҰРАН.....	279
Әрбіріміз Аллаһ Тағаланың аманатын арқалап жүрміз.....	290
Ғайбатқа итермелейтін 12 себеп.....	294
Дұға жасау – ғибадаттың ұлығы	296
Адам ата мен Хауа ана.....	329
Білгенге – маржан	337

2

У каждого пророка свой рок.....	339
Истина, констатируемая наукой: удивительные феномены Корана	348
Русская философия и Религия	375
Наука Запада и Религия.....	376
Наука и Ислам.....	377
Коран, Сунна и современная наука	380
Искусство жизни.....	394
Предисловие.....	394
Искусство жизни.....	397
Наставления Божественного Учителя	404
Вечный Завет	410
Богоявление.....	413
Ты есть то	417
Бог.....	420
Познание Бога	422
Вечная Религия.....	424
Внутренняя Алхимия	428
Духовная Практика.....	432
Самовоспитание.....	436
Богоединение	441
Образование и Наставники	443
Пробуждение.....	446
Служение.....	447
Богочеловечество.....	451
Медитация.....	454
Пространство Любви.....	458
Мудрость	463
Покаяние Преображающее.....	467
Божий Закон Справедливости	473
Потоки Радости.....	475

2. 6. 1981

© 1994 by John Wiley & Sons, Inc.

NOTES AND REFERENCES

Кітапты
ШЫҒАРУҒА ҚАРЖЫЛАЙ КӨМЕКТЕСКЕН
ұлдарым:
РУСТЕМ, ДАСТАН ЖӘНЕ АСҚАР

Баспаға
ДАЙЫНДАУҒА КӨМЕКТЕСКЕНДЕР:
САҒИЛА ЗӘПІШҚЫЗЫ
СЫМБАТ ТОҚАНҚЫЗЫ
БӘРІНЕ РАХМЕТ. САУАБЫ ТИСІН

Подписано в печать 20.02.09 г.
Формат 60х84 1/16.
Бумага офсетная. Гарнитура Times.
Объем в усл. печ. лист. 14. Объем в уч. изд. лист. 17,8.
Тираж 300 экз.

Отпечатано в ТОО НПФ «ЭКО»
140000, Республика Казахстан, г. Павлодар,
ул. 29 Ноября, 2, тел. (7182) 32-16-08

